

**svi različiti
svi jednaki**

EVROPSKA KAMPAJNA ZA MLADE
PROTIV RASIZMA, KSENOFOBIJE,
ANTISEMITIZMA I NETOLERANCIJE

Obrazovni priručnik

**Ideje, sredstva, metode
i aktivnosti za neformalno
interkulturno obrazovanje
sa mladima i odraslima**

European Commission

Centar za gradjansko obrazovanje
Centre for Civic Education

COUNCIL
OF EUROPE CONSEIL
DE L'EUROPE

svi različiti svi jednaki

EVROPSKA KAMPAJNA ZA MLADE
PROTIV RASIZMA, KSENOFOBIJE,
ANTISEMITIZMA I NETOLERANCIJE

Obrazovni priručnik

**Ideje, sredstva, metode i aktivnosti za neformalno
interkulturno obrazovanje sa mladima i odraslima**

Council of Europe
European Commission

Conseil de l'Europe
Commission européenne

**Ova publikacija je štampana u okviru zajedničkog programa
Evropske komisije i Savjeta Evrope**

Englesko izdanje: Education pack – Ideas, resources, methods and activities for informal intercultural education with young people and adults, ISBN 92-871-5629-8

Francusko izdanje: Kit pédagogique: Idées, ressources, méthodes et activités pour l'éducation interculturelle informelle avec des adultes et des jeunes, ISBN 92-871-5627-1

Prelom i dizajn prvog izdanja: Sue Chadwick i David Peet, Small World Design, Ujedinjeno Kraljevstvo
"svi različiti – svi jednaki" logo: LBW, London

Prelom i dizajn drugog izdanja: Art Factory, Budimpešta

Prvo izdanje, 1995.g.

Drugo izdanje, 2004.g.

Mišljenja iznijeta u ovom djelu su odgovornost autor(a) i ne odražavaju neminovno mišljenja Savjeta Evrope.

Izdavač i nosilac prava za Republiku Crnu Goru: Centar za građansko obrazovanje // www.cgo.cg.yu

Za izdavača: Daliborka Uljarević

Prevod, lektura i korektura: Centar za građansko obrazovanje

Tehnička priprema i realizacija: Studio Mouse

Štampa: 3M Makarije

Tiraž: 500 primjeraka

© Council of Europe on publication in English and French

Ovaj prevod je objavljen u sporazumu sa Savjetom Evrope i isključiva je odgovornost prevodioca.

CIP - Каталогизација у публикацији
Централна народна библиотека Црне Горе, Цетиње

37:316.7(035)
37.035:342.7(035)

OBRAZOVNI PRIRUČNIK "svi različiti svi jednaki": ideje, sredstva, metode i aktivnosti za neformalno interkulturno obrazovanje sa mladima i odraslima / [autor: Pat Brander ... et al.]. - Podgorica : Centar za građansko obrazovanje, 2005 (Podgorica : 3M Makarije). - 208 str. : graf. prikazi; 24 cm
Podatak o autorima preuzet iz impresuma. Na vrhu nasl. str.: Evropska kampanja za mlade protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije. - Tiraž 500.

ISBN 86-85591-05-8
1. Брандер, Пат
а) Образовање - Интеркултурализам - Приручници
б) Друштвено образовање - Права човјека-
Приручници
COBISS.CG-ID 9431824

Obrazovni priručnik "svi različiti – svi jednaki"

**svi različiti
svi jednaki**

Autori:

Pat Brander
Carmen Cardenas
Juan de Vicente Abad
Rui Gomes
Mark Taylor

Urednik i koordinator:

Rui Gomez,
Direktorat za omladinu i sport, Savjet Evrope

Dopuna i revizija:

Pat Brander, Rui Gomez, Mark Taylor, 2004.g.

Zahvaljujemo se:

Carmen Cardenas, Equipo Claves i Cruz Roja Juventud za dozvolu za korišćenje njihove publikacije "En mundode diferencias...un mundo diferente" kao osnove za naša promišljanja; bibliotekarima Evropskog omladinskog centra za njihovu bezgraničnu podršku ovom projektu; Instituto de la Juventud i Centro Eurolatinoamericano de Juventud u Mollini, Španija, za organizovanje drugog sastanka jedinice za produkciju; stanovnicima Whileaway Cottage, Wongyerra, u Australiji; i svim drugim ljudima i organizacijama koji su doprinijeli u osmišljavanju ove publikacije.

Takođe naša ljubav za naše voljene i za porodice, koji su uspjeli da prežive dok smo mi pisali!

Sadržaj

Uvod	7
-------------------	---

DIO A – KLJUČNI KONCEPTI I OSNOVE ZA INTERKULTURALNO OBRAZOVANJE

Poglavlje 1 – Izazovi, problemi i njihovo porijeklo

Realnost naših društava: razlika	13
Sjever – Jug, pitanje neravnoteže	15
<i>Međunarodni ekonomski sistem</i>	15
<i>Neravnoteža čijem održavanju svi doprinosimo</i>	16
Istok – Zapad: Nova potraga za ravnotežom	17
<i>Lica Evrope koja se mijenjaju</i>	17
<i>Različite Evrope</i>	18
Manjine u Evropi	19
<i>Lokalne manjine</i>	19
<i>Migranti, imigranti, izbjeglice</i>	21
Zakonska „dobrodošlica“ onima koji dolaze iz inostranstva	22
<i>I koji su naši odgovori na sve ovo?</i>	23
<i>Model za prilagođavanje</i>	23
Ako... ONDA	25
<i>Reference za ovo poglavlje</i>	25

Poglavlje 2 – Razumijevanje razlike i diskriminacije

Od multikulturalnih do interkulturalnih društava	27
Razgovarajmo o kulturi	28
<i>Saznavanje svoje sopstvene kulture: nešto prirodno kao disanje</i>	29
<i>Identitet</i>	30
Svi mi živimo sa predstavama	31
<i>Stereotipi</i>	31
<i>Predrasude</i>	32
<i>Predrasude i stereotipi o drugim kulturnim grupama</i>	32
<i>Etnocentrizam</i>	33
Povezivanje predstava i njihovih posljedica	33
<i>Diskriminacija</i>	33
<i>Ksenofobija</i>	34
<i>Netolerancija</i>	34
<i>Antisemitizam</i>	34
<i>Rasizam</i>	35
Gdje idemo odavde	38
<i>Reference za ovo poglavlje</i>	38

Poglavlje 3 – Interculturalno obrazovanje: pozitivan pristup razlici

Odakle potiče interculturalno obrazovanje	40
Obrazovni odgovori multikulturalnom društvu	40
Interculturalno obrazovanje: društveni obrazovni proces	41
Dva načina putovanja	43
1. Formalno interculturalno obrazovanje	43
2. Neformalno interculturalno obrazovanje	45
Rad sa mladim ljudima – Neprekidan proces	46
Pauza za razmišljanje	49
Da rezimiramo, možda bi bilo od pomoći da se zapamti	50
Reference za ovo poglavlje	51

DIO B – AKTIVNOSTI, METODE I SREDSTVA

I. Uvod	52
Kako koristiti priručnik	52
II. Obrazovni pristup	53
Rad sa mladim ljudima	54
III. Razvoj interculturalnog obrazovnog programa	56
Savjeti za fasilitatore	57
Vođenje diskusija	57
Suočavanje sa sukobima	58
Evaluacija ili preispitivanje	59
IV. Aktivnosti	59
V. Zasluge	60

Raspored aktivnosti, nivoi i teme na koje se odnose	61
Akcije za kampanju od A do Z	62
Antonio i Ali	63
Baloni	65
Kulturnik	67
Dragi prijatelju	70
Domine	72
Snovi	74
Euro-vic takmičenje	76
Euro-voz „à la carte“	78
Svaka slika priču priča	81
Prvi utisci	83
Nametanje kruga	85
Pogodi ko dolazi na večeru?	88
Istorijska linija	91
U našem bloku	93
Ostrvo	98
Uradi to!	103
Knysna Blue	106
Etikete	108
Ograničenje 20	110

<i>Pravljeno vijesti</i>	120
<i>Ja, takođe</i>	122
<i>Medijska pristrasnost</i>	124
<i>Moje djetinjstvo</i>	127
<i>Moja priča</i>	129
<i>Nacionalni praznik</i>	131
<i>Različiti napolje</i>	133
<i>Jedan jednako jedan</i>	135
<i>Put ka razvoju</i>	138
<i>Lični heroji</i>	147
<i>Portreti</i>	149
<i>Izbjeglica</i>	151
<i>Pravila igre</i>	154
<i>Traženje sličnosti i otkrivanje različitosti</i>	156
<i>Dijeljenje diskriminacije</i>	158
<i>Priče iz svijeta</i>	160
<i>Traganje za različitošću</i>	170
<i>Drvo života</i>	173
<i>„Što vidiš?“</i>	176
<i>Gdje stojiš?</i>	178
<i>Bijela budućnost</i>	181
<i>Igrice za probijanje leda</i>	183
<i>Načini započinjanja rada na temu Kampanje</i>	190

Sredstva i izvori

A. Pisani materijali.....	192
B. Video prezentacije / filmovi	196

Dodaci

Dodatak I – Bečka deklaracija	198
Dodatak II – Deklaracija evropskih organizacija mladih usvojena na Samitu Savjeta Evrope u Beču, 8. – 9. oktobra 1993. godine	201
Obrazac za evaluaciju	204

Uvod

Lako je reći „Ja nemam predrasude“ ili „Ja nijesam rasista, pa se to mene ne tiče“, ili „Ja nijesam pozvao/la ove izbjeglice“. Teško je reći „Možda nijesam kriv/a za ono što se desilo u prošlosti, ali želim da preuzmem odgovornost za to da osiguram da se tako nešto ne dogodi u budućnosti“.

Dobrodošli u drugo izdanje Obrazovnog priručnika “svi različiti – svi jednaki”!

Kada je ovaj Obrazovni priručnik napravljen još 1994. – 1995.g , pristup internetu bio je praktično ograničen na akademsku populaciju, veliki biznis i vlade – нико од нас nije imao e-mail, a kontaktirali smo jedni druge koristeći poštu, faks i telefon. Danas, pristup internetu još nije omogućen svima i moramo da činimo više da se borimo protiv ove nove vrste isključivanja. Ipak, stvari se popravljaju i mogućnosti da se internet koristi za razmjenu ideja i omogućavanje veće dostupnosti publikacija – u poređenju sa 1995. g. – su nevjerojatne. Doprinoseći narastajućoj zajednici prakse obrazovanja u oblasti ljudskih prava širom svijeta, svakako će pomoći u stvaranju veza i solidarnosti.

Ubrzo nakon objavlјivanja 1995.g., Obrazovni priručnik „svi različiti – svi jednaki“ postao je referenca za one koji se bave interkulturnim obrazovanjem i obukom u Evropi i šire. Prevedena na mnoge jezike, ona ostaje jedna od najuspješnijih i najviše korišćenih publikacija Savjeta Evrope. Sa uspješnim pokretanjem elektronske verzije **Kompasa** - priručnika za obrazovanje mladih u oblasti ljudskih prava, čini se razumljivim da se osavremeni publikacija koja sačinjava osnovu obrazovnih napora u kampanji „svi različiti - svi jednaki“ i da se oni učine šire dostupnim u kontekstu Obrazovnog programa u oblasti ljudskih prava za mlade. Deseta godišnjica kampanje „svi različiti - svi jednaki“ je takođe dobra prilika da se ovim materijalima udahne novi život.

Pa, što se to ovdje promijenilo? Veći dio teksta je ostao neizmijenjen. Dopunili smo reference i primjere; i izbrisali one koji su sada irrelevantni. Bili smo veoma strogi u preporučivanju linkova prema ostalim relevantnim web-stranicama. Jedna tehnička napomena ovdje: pošto dizajneri sajtova često mijenjaju unutrašnju strukturu svojih sajtova, obično dajemo samo osnovno ime domena za sajt, a kada se navode komplikovanije adrese, onda takođe navodimo i datum pristupanja.

Najviše izmjena je vidljivo i može se koristiti u elektronskoj verziji Obrazovnog priručnika. Tako je bilo moguće napraviti relevantne veze između **Kompasa**, **DOMinoa**, **Aliena 93** i ovog priručnika jer svi služe istoj svrsi - doprinošenju promovisanja filozofije kampanje: jednakost u dostojanstvu i pravima i poštovanje različitosti. Kada ih budete pregledali, pronaći ćete mnogo toga što se nadopunjuje. Posebno uzbudjuje mogućnost da se uspostave veze između više povezanih članaka i aktivnosti, tako da oni unaprijeđuju jedni druge. Provjerite ovo na www.coe.int/compass!

Nadamo se da će vam ovo izdanje biti uzbudljivo i lako za korišćenje i primjenu!

كانت مختلفون
كانت متساوون

Kampanja „svi različiti – svi jednaki”

Evropska društva nastavljaju da pate od narastajućeg rasističkog neprijateljstva i netolerancije prema manjinama. Mnogi ljudi širom kontinenta, preko javnih institucija, nevladinih udruženja i lokalnih inicijativa rade na tome i pokušavaju da riješe ove probleme. Evropska kampanja za mlade „**svi različiti – svi jednaki**“ protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije služi da ujedini ove ljudi i da pruži dodatnu snagu borbi protiv svih oblika netolerancije. Iako je sama Kampanja službeno završena 1996.g., potreba za nastavljanjem ovog rada ostaje nesmanjena.

Rastući problem rasizma i netolerancije je bio glavni prioritet kada su se politički lideri 32 države članice Savjeta Evrope sreli na Bečkom samitu 1993.g. Oni su usvojili zajednički Akcioni plan koji, pored Kampanje, predviđa saradnju između država članica, naročito u oblastima zakonodavstva i obrazovanja, sa ciljem borbe protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije (vidjeti Dodatak 1). Kampanja je bila u potpunosti podržana od strane dvije pan-Evropske platforme za nevladine organizacije CENYC i ECB, koje su 1996.g. spojene u Evropski omladinski forum. Važno je da se vidi da se ove aktivnosti tiču cijelog svijeta, što je dramatično naglašeno posljedicama koje su imali udari avionima 11. septembra 2001.g. i ratovi u Avganistanu i Iraku.

Kampanja je težila da mobilise sve dijelove društva za pozitivne ciljeve tolerancije, jednakosti, dostojanstva, ljudskih prava i demokratije, kao i da obezbijedi podsticaj za godine koje tek dolaze. Ciljevi poput ovih ne mogu biti „postignuti“: oni su, prije, stalni proces koji zahtijeva uključenje svih nas.

Ovaj Obrazovni priručnik

Mladi ljudi ne mogu shvatiti sopstveni položaj, saznati ga i upravljati njime bez razumijevanja i međunarodnih i nacionalnih okolnosti koje, ujedno, oblikuju njihov svijet. Interkulturno obrazovanje može ubrzati ovaj proces. Željeli smo obezbijediti praktični i teorijski materijal koji se može koristiti od strane edukatora, trenera, omladinskih radnika i nastavnika u neformalnom obrazovanju. Mi smo bili u mogućnosti da stvaramo na iskustvu stečenom u izradi „ALIEN 93 – Omladinske organizacije u borbi protiv rasizma i ksenofobije“, objavljenom od strane Direktorata za mlade 1993.g. Ovaj priručnik nije akademска teza i nastojali smo da ga učinimo čitljivim. Iskusni praktičari će ovdje naći nove ideje, ali glavna ciljna grupa su oni koji tek počinju da rade sa mladim ljudima u ovoj oblasti. Iako pričamo o mladim ljudima, ovaj priručnik i predložene aktivnosti se mogu prilagoditi drugim starosnim grupama u okviru neformalnog obrazovanja.

Dio A je opšti uvod u trenutnu situaciju u Evropi i daje objašnjenje za uvođenje interkulturnog obrazovanja. Mi se osvrćemo na istorijski, politički i ekonomski razvoj koji su proizvela naša društva. Nakon definisanja nekih ključnih pojmoveva, prelazimo na ispitivanje osnova interkulturnog obrazovanja. Odjeljak referenci na

kraju sugerije prilaze za dalje istraživanje. Pitanja su smještena strateški kroz tekst, da bi se oživjele teme i da bi se obezbijedili prijedlozi za diskusije sa grupama mladih. Dio A pruža kontekst za obrazovne pristupe koji su naglašeni u Dijelu B.

Dio B obezbijeđuje „kutiju sa alatom“ metoda i aktivnosti koji se koriste sa mladim ljudima u interkulturnom obrazovanju. Prateći opis sveobuhvatne metodologije, nači ćećete niz aktivnosti koje su čvrsto bazirane na grupnom radu i učešću. Radeći na osnovu iskustva, istražujući nove pristupe, Dio B ohrabruje mlade ljudе da preduzmu akciju.

U izradi ovog priručnika uložen je napor da se osigura mogućnost korišćenja u stilu koji najviše odgovara vašem radu na kreiranju obrazovnih aktivnosti. Čitanje ovog priručnika možete započeti na bilo kojem dijelu koji vam je interesantan. Molimo vas da ga čitate kritički i da ono što pronađete prilagodite sopstvenim okolnostima.

Nadamo se da će, preko upotrebe ovog priručnika, mlađi ljudi više razumjeti uzroke rasizma i netolerancije i biti u stanju da prepoznaju njihovo postojanje u društvu. Mi tražimo da kroz proces interkulturnog obrazovanja omogućimo mlađim ljudima da cijene razlike među ljudima, kulturama i pogledima na život. Ovo nam daje instrumente da živimo i radimo zajedno u duhu saradnje, gradeći novo i miroljubivo društvo gdje je dostojanstvo u jednakosti.

Jedinica za izradu priručnika i njene radne metode

Što je namjera objavljivanja jednog ovakvog obrazovnog priručnika?

Konsultovali smo se sa partnerima u Kampanji i njihova poruka je bila jasna: obrazovne aktivnosti moraju činiti osnovu Kampanje, ukoliko želimo dugotrajan efekat, a širom Europe postoji potreba za dostupnim obrazovnim materijalima koji bi podržali ovaj proces.

Faktor po kojem se ovaj Obrazovni priručnik razlikuje od ostalih je taj da je on, u kontekstu Kampanje, začet i napisan od strane multikulturalnog tima iskusnih trenera u oblasti rada sa mlađima. Smatramo da je važno opisati neke od procesa koji su bili dio razvoja ovog priručnika, jer bi to moglo istaći neke od izazova i problema na koje možete naići prilikom pokušaja interkulturne saradnje. Koordinisanje tako rasprostranjene grupe nije lako; komunikacija putem telefona i faxa ne funkcioniše uvijek, sastajanja su skupa, a stvarni vremenski tjesnac može biti kontraproduktivan.

Originalan sastav jedinice za izradu koji se po prvi put susreo u Evropskom omladinskom centru u Strazburu, septembra 1994.g. bio je:

Pat Brander, Bekls, UK – trener i pisac

Carmen Cardenas, Madrid, Španija – Equipo Claves

Philippe Crosnier de Bellastre, Berlin, Njemačka – trener

Mohammed Dhalech, Gločester, UK – CEMYS, predstavnik Evropske Upravljačke grupe Kampanje

Rui Gomes, tutor, Evropski omladinski centar Savjeta Evrope

Erzsébet Kovács, Budimpešta, Mađarska – trener

Mark Taylor, Strazbur, Francuska – trener i pisac

Juan de Vicente Abad, Madrid, Španija – Colectivo AMANI

Svi članovi su doprinijeli konceptu ove publikacije. Nažalost, kombinacija ličnih i profesionalnih razloga je spriječila dio grupe da prisustvuje drugom sastanku održanom u decembru 1994.g. u Centro Eurolatinoamericano de Juventud u Molimi, u Španiji.

Naš rad je uključivao i proces konstruktivnog sukoba između članova:

- kako da uskladimo naša različita iskustva, definicije, ideologije i obrazovnu praksu?
- koliko će ova Kampanja stvarno pomoći borbi protiv uzroka diskriminacije i netolerancije?
- kako da promišljamo različite realnosti evropskih zemalja i kultura?
- kako da kombinujemo naše različite analize ovih uzroka?
- zašto nema direktnog prevoda riječi „interkulturalan“ na mađarski jezik?
- da li je ovo britanski engleski ili međunarodni engleski?
- zašto ne možeš govoriti španski?
- koju vrstu strukture priručnik treba da ima?
- da li je moguće prenijeti koncepte jednostavno, a ne biti prost/a?
- i, vrlo praktično pitanje: koliko je informacija potrebno u opisu metoda ili aktivnosti?

Dolaženje do odgovora na ova pitanja je zahtijevalo visoki stepen posvećenosti svih članova i sposobnost objašnjavanja na kreativni način. Da li je ili ne postignut oblik interkulturalne sinergije, to možete prosuditi samo vi, korisnici ovog priručnika.

Mi smo odlučili da koristimo publikacije izdate od strane Equipo Claves i Cruz Roja Juventud, „**En un mundo de diferencias...un mundo diferente**“ kao osnovu za Dio A. Mnogo toga je radikalno preoblikovano i ponovo napisano da bi se uzela u obzir različitost realiteta širom Evrope.

Iznalaženje ili prilagođavanje metoda za Dio B nam je pomoglo kao timu da mnogo bolje razumijemo gdje idemo i kako da tamo i dođemo. Veoma često smo dolazili na potpuno neočekivana odredišta – ponovno sagledavanje ovih putovanja je doprinosilo našem zaključku da je interkulturalno obrazovanje otvoreni proces čiji se kraj ne nazire.

Uzbuđljive diskusije o vrijednostima na kojima priručnik treba da bude izgrađen dovele su nas do zaključaka da priručnik treba da promoviše:

- načine da se nauči o različitosti i diskriminaciji i da se oni iskuse
- novo ili različito razumijevanje društva
- traganje i posvećenost jednakosti dostojanstva svih članova društva
- znakove i puteve za akciju i promjenu

Bili smo skoro svjesni činjenice da interkulturno obrazovanje ima svoja ograničenja i zahtijeva političku i ekonomsku podršku da bi bilo djelotvorno. Unutar Akcionog plana koji je usvojen u Beču postoje prijedlozi da se pomogne ovaj proces (vidjeti Dodatak 1). Tek u godinama pred nama u kojima će se odvijati Kampanja, bićemo

u mogućnosti da ocijenimo ozbiljnost ovog obavezivanja.

U stvari, od tada su države članice Savjeta Evrope pretvorile svoje obaveze u akciju. Dva su važna primjera za to: stupanje na snagu Okvirne konvencije o zaštiti nacionalnih manjina i stvaranje **ECRI**, Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije (European Commission Against Racism and Intolerance - ECRI), čiji je cilj borba protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije, iz perspektive zaštite ljudskih prava, a na nivou cijele Evrope. ECRI akcije pokrivaju sve neophodne mјere za borbu protiv nasilja, diskriminacije i predrasuda sa kojima se suočavaju osobe i grupe osoba na osnovu „rase“, boje, jezika, religije, nacionalnosti i nacionalnog ili etničkog porijekla.

Terminologija – riječ upozorenja

Riječ ima moć. Riječi predstavljaju vrijednosti. Zavisno od konteksta, riječi mogu mijenjati svoje značenje čak i unutar istog jezika. Pokušali smo da objasnimo kontekste i značenja riječi koje koristimo. Cijela ova oblast interkulturnih odnosa je visoko politizovana jer se riječi ne mogu adekvatno razumjeti van njihovog socio-ekonomsko konteksta.

Zapravo, dok smo se pripremali za ovo drugo izdanje, razmišljali smo da uzmemo u obzir debate koje se posljednjih godina razvijaju na temu neformalnog obrazovanja. Na kraju, odlučili smo da ne mijenjamo terminologiju koja se ovdje koristi, posebno kada autori objasne svoje razloge zbog kojih je koriste.

Zavisno od vašeg iskustva i razumijevanja, u ovoj publikaciji, možete naći riječi ili izraze koje vi nikada ne biste koristili na isti način. Mi bi smo apelovali na vas da na kratko odstranite procjenjivanje i pitanje zašto su, prema vašem mišljenju, neke riječi ili fraze pogrešne i da potražite moguće zamjene. Ovaj Obrazovni priručnik će takođe biti preveden na više različitih jezika, ali i pored toga što će se voditi računa da se osigura preciznost, ovaj proces mijenja značenja. **Uzbudljivo, zar ne?**

DIO A

KLJUČNI POJMOVI I OSNOVA ZA INTERKULTURALNO OBRAZOVANJE

Poglavlje 1 - Izazovi, problemi i njihovi korijeni

Posmatramo:

- vrijednovanje razlika
- svijet ekonomski podijeljen na Sjever i Jug
- naš kontinent u promjeni
- ljudi u pokretu
- naše reakcije na promjene
- potrebe za novim odgovorima na nove situacije

som differents
som iguals

Realnost naših društava: razlika

Mi, ljudska bića, smo svi različiti na mnogo načina i možemo biti identifikovani na osnovu mnogo kriterijuma: pol, starost, fizičke karakteristike, seksualna orijentacija, ličnost, hobiji, životni standard, uvjerenja... U ovom priručniku mi se fokusiramo na kulturne, socijalne i etničke razlike. Posmatraćemo interakciju između ljudi koji su različiti, njihovih životnih stilova, vrijednosti i kultura, kao i odnose između većina i manjina u našim društvima.

Radićemo od osnove same razlike: sagledavanje različitih stanovišta, ideja, vrijednosti i ponašanja kao početne tačke sa koje se kreće ka zajedničkoj osnovi. Kroz interakciju različitosti, moguće je doći do novih rješenja i novih principa za akciju. Oni su zasnovani na jednakosti dostojanstva i prava svih nas.

Ova pitanja se mogu činiti jasnijima kada razmišljamo o ljudima iz drugih društava ili zemalja, ali mi takođe treba da razgovaramo o tome što se događa unutar naših geografskih granica. Mi se osjećamo drugačijim od onih koji su rođeni i žive u našoj zemlji, ali čije se kulture i načini života unekoliko razlikuju od naših. Veliki izazov za nas je da otkrijemo kako kreativno živjeti i međusobno djelovati sa razlikom.

Tokom istorije su se dešavali talasi imigracije, tako da je danas Evropa dom za ljudе koji pripadaju velikom broju različitih kultura. Ovo čini život izazovnijim i uzbudljivijim, ali i komplikovanijim. Ovo je realnost dok krećemo sa XXI vijekom: **mi živimo u multikulturalnim društvima.**

Razlike među ljudima nisu cijenjene kao vrijednost, one češće vode ka sumnji i odbacivanju.

Živimo u konfuznom svijetu. Na neki način izgleda da se približavamo. Za nekolicinu koji imaju pristup informativnim autoputevima ili satelitskoj televiziji, moguće je u sekundi uspostaviti vezu sa drugim krajem planete. No, što smo bliže kući, razdaljine među nama se povećavaju. Mi ne uživamo u našim multikulturalnim društвima kao što bi mogli: kao fenomenu koji nas obogaćuje raznovrsnošću i koji ne bi trebali sebi dopustiti da izgubimo.

Tužno, ali prisustvo „drugačijih“ ljudi u zemlji može voditi ka nezainteresovanosti i ravnodušnosti, ako ne i ka diskriminaciji i netoleranciji. Za manjine u našim društвимa, diskriminacija prodire u sve oblasti života: obezbjeđivanje javnih usluga; mogućnosti zapošljavanja; nivo policijskog pritvora; smještaj; političko organizovanje i predstavljanje; pristup obrazovanju.

Narastajuća netolerancija često vodi ka nasilju i, u najekstremnijim slučajevima, oružanom sukobu. Mi koristimo definiciju koju koristi Projekat podataka o sukobima Univerziteta u Upsali: *Oružani sukob* je borbena suprotstavljenost koja se tiče vlasti i/ili teritorije gdje je upotreba oružane sile između dvije strane, od kojih je najmanje jedna vlada date države, i koja rezultira sa najmanje 25 smrtnih slučajeva koji su nastali u bitkama.

Prema projektu, bilo je najmanje 90 oružanih sukoba u svijetu u periodu 1989.g. – 1994.g. Od ovih, samo četiri su bili među državama; ostalih 86 se desilo unutar država. Ovo uključuje građanske ratove oko teritorijalnih i političkih pitanja, kao i etničke, nacionalističke i religijske sukobe. Tokom 2002.g., posljednjeg datuma za koji su dostupni podaci, bilo je 29 aktivnih oružanih sukoba i, ponovo, skoro svi su bili unutar država.¹

Skoro svaka država je bila izgrađena kroz integraciju različitih kultura. U Evropi, samo se za Island može reći da ima uglavnom mono-kulturno društво.

Ali se čak i tamo stvari mijenjaju!

Ako je raznovrsnost norma u samim našim društвимa, zašto nalazimo takvu netoleranciju prema ljudima koje smatramo drugačijim? Jasno je, ne postoji jedinstven odgovor na ovo pitanje i analiziranje svakog aspekta koji bi trebalo uzeti u obzir bi zauzelo više prostora nego što ga ima ovaj priručnik. I pored toga, za pojašnjavanje stvari može biti od koristi ako istražimo korijene ovih „novih“ multikulturalnih društava čije je pojavljivanje manje iznenadno nego što se to čini.

? *Kada ste prvi put čuli izraz „multikulturalno društvo“? Što je to tada značilo za vas?*
? *Što to danas znači za vas?*

Današnja multikulturalna društva su, u velikoj mjeri, posljedica političkih i ekonomskih procesa.

U Evropi, razvoj multikulturalnih društava je postao uočljiviji nakon drugog svjetskog rata. Kako je ideološka podjela Istok-Zapad rasla, tako su se dešavala pomjeranja ljudi unutar i okolo sfere uticaja Sovjetskog Saveza. Ekonomski oporavak u sjevernim i

centralnim zemljama (uglavnom Velikoj Britaniji, Francuskoj, Njemačkoj i Holandiji) je značio da je potrebno više radnika.

Tokom pedesetih i šezdesetih su se dešavala dva glavna tipa migracija. Prvo, možemo vidjeti one koji bi rekli „mi smo ovdje, zato što ste vi tamo“. Većina imigranata iz kolonija i bivših kolonija su bili ljudi koji su htjeli da se vrate svojoj „matičnoj zemlji“ i pojedinci iz različitih etničkih grupa, na primjer: Velika Britanija – Indija, Francuska – Alžir, Holandija – Indonezija. Drugo, više industrijalizovane zemlje su počele da regrutuju lude iz Južne Evrope (Španije, Portugala, Italije, Grčke, Jugoslavije, Turske) i iz ostalih obližnjih zemalja.

Sve u svemu, oni su se pridružili tržištu rada zemlje primaoca kao fizički radnici i, po pravilu, naišli na prijateljski prijem. Oni su bili „potrebni“.

Koji su se tipovi migracije desili ka ili iz zemlje u kojoj vi živate u periodu 1950.g. – 1970.g.?

Ekomska kriza koja je počela 1973.g. je promijenila situaciju. Prethodno nezamislivi skokovi cijena nafte su ohrabrili razvoj novih tehnologija i formi proizvodnje. Kao posljedica toga, javio se brzi porast nezapošljenosti u svakoj industrijalizovanoj zemlji.

Ovo je bila strukturalna nezapošljenost i pogodila je uglavnom „najslabije“ u proizvodnom sistemu, odnosno, one koji su radili na nekvalifikovanim poslovima, posebno strane imigrante. Inicijalni prijateljski prijem se pretvorio u strah ili sumnju: „nijesu više potreban“. Stranci su postali žrtveni jaci ekonomskih problema i bili okrivljeni za oduzimanje poslova od domicilnog stanovništva. Mnogi emigranti iz pedesetih i šezdesetih su se vratili u svoje zemlje u kojima je takođe vladala ekomska kriza. Jedna od manje poznatih posljedica masovnih promjena u Centralnoj i Istočnoj Evropi, u skorijim godinama, bio je prisilan povratak radnika i studenata u takve zemlje kao što su Vijetnam, Mozambik i Kuba - oni takođe nijesu više bili „potrebni“.

Od kraja sedamdesetih, Evropa je postala važno odredište za novi migracioni talas koji, u principu, sačinjavaju ljudi iz Južnog Mediterana i takozvanih zemalja „trećeg svijeta“. Za razliku od imigracije pedesetih i šezdesetih, ona nije bila inicirana od strane evropskih zemalja, već ima svoje korijene i objašnjenje u nesigurnoj socijalnoj, ekonomskoj i političkoj situaciji većine zemalja u svijetu.

Sjever – Jug, pitanje neravnoteže

Međunarodni ekonomski sistem

Tokom istorije naš svijet je bio podložan višestrukim podjelama. Rimljani su podijelili svijet na Rimsko carstvo i Varvarski svijet. Nakon putovanja Kolumba, ljudi su govorili o Starom i Novom svijetu. „Čelična zavjesa“ je bila sagrađena da podijeli Istočnu od Zapadne Evrope, na kraju drugog svjetskog rata. Odskoro, počeli smo govoriti i o svijetu koji je podijeljen na Sjever i Jug.

?

Kojih se još podjela možete sjetiti?

Diferencijacija između Sjevera i Juga se ne odnosi na geografsku situaciju svake pojedinačne zemlje u odnosu na Ekvator, (Australija je ekonomski na Sjeveru!), već na mnogo kompleksniju političku i ekonomsku situaciju.

Samo mala manjina stanovnika ove planete uživa dobrobiti ovog manjeg dijela svijeta koji smo ranije pomenuli: tehnološkog napretka i potrošačke nivoj koji nadilaze osnovne potrebe. Termin „Sjever“ i „Jug“ su uopštavanja, i postoje mnoge razlike između zemalja iz svake pojedinačne grupe. Ali, ne može se poreći da je prava granica razdvajanja Sjevera i Juga zapravo **siromaštvo**. Iako siromaštvo takođe postoji i u sjevernim zemljama, na situaciju u kojoj se nalaze njihovi siromašni, ponekad se može gledati kao na privilegiju u poređenju sa siromaštвом na Jugu. Za potrebe daljih diskusija na ovu temu, pogledajte odjeljke **Globalizacija i Siromaštvo** u Kompasu.

?

Kako vi zamišljate siromaštvo? Koliko ljudi pored vas živi u siromaštvu?

Izvještaj o humanom razvoju Programa za razvoj Ujedinjenih Nacija iz 2003.g. nam otkriva da je većina svijeta iskusila uzdržani ekonomski rast u 1990-im, a 54 zemlje u razvoju su patile uslijed prosječnog pada prihoda u toku ove decenije. Većina zemalja koje su bile siromašnije 2000.g. nego 1990.g. se nalaze u sub-saharskoj Africi. Kada je zemlja „nerazvijena“, to znači da ona gubi sposobnost da diktira sopstveni razvoj; mora ekonomski i kulturno da zavisi od ostalih zemalja.

?

Što je to „razvoj“? Što je to „rast“? Ko postavlja kriterijume?

Situacija sa siromaštвом se nije desila slučajno: u mnogim slučajevima zemlje kojih se ono tiče imaju više prirodnih resursa nego razvijene zemlje, a u prošlosti su imale napredne ekonomije. Dakle, što su razlozi za ovu neravnopravnu i nepravednu situaciju? Pod rizikom suvišne simplifikacije, može se reći da situacija ovih zemalja proistiće iz međunarodnog sistema koji politički, i nadalje ekonomski dominira našim svjetom.

Neravnoteža čijem održavanju svi doprinosimo.

Nakon drugog svjetskog rata sadašnji međunarodni ekonomski sistem je kreiran od strane manjeg broja „sjevernih“ zemalja. Ove zemlje su nametnule pravila i kreirale strukture koje su odražavale njihove interese (na primjer, Međunarodni monetarni fond, Svjetsku banku, trgovачke ugovore...) i omogućile im upotrebu resursa koji nijesu bili njihovi... U nekoliko riječi: kreirali su sistem u kojem je razvoj nekolicine bio podržan kroz siromaštvo većine.

Ostali, suptilniji oblici zavisnosti su postali norma i njihov glavni izraz se može pronaći u konceptu „**stranog duga**“, koji opterećuje većinu zemalja u razvoju.

Zemlje Juga su zarobljene u sistemu u kojem moraju da iskorištavaju i prodaju svoje primarne resurse, da bi platile za mašineriju i tehnologiju.

?

Mnoge zemlje su u veoma teškoj poziciji da plaćaju ogromni dio vladinih prihoda za servisiranje svog stranog duga. Što mislite, ko je odgovoran za tu situaciju? Što mislite o globalnoj kampanji za „Odbacivanje duga“ - koja podrazumijeva otpisivanje stranog duga najsiromašnijim zemljama u svijetu?*

Osnovna nejednakost ekonomskih sistema, građanski ratovi (Ruanda, El Salvador...), prirodne katastrofe (širenje pustinja, zemljotresi), glad i brzi rast populacije (naročito u Africi), zajedno proizvode dramatičnu situaciju. Narasta broj ljudi koji su primorani da preduzimaju bolne ako ne i traumatične odluke: da napustite svoje domove, emigriraju ili traže azil. Oni ovo rade da bi preživjeli, uprkos tome što su svjesni teškoća koje se tiču života u stranoj zemlji.

?

Što mislite da je razlika između „migranata“, „izbjeglice“ i „raseljene osobe“?

U januaru 2004.g., broj ljudi o kojima „brine“ **Visoki Komesariat Ujedinjenih Nacija za izbjeglice (UNHCR)** bio je 20.556.781 (1974.g. cifra je bila 2,4 miliona) – to je otprilike jedan na svakih 300 stanovnika planete. Možete li zamisliti što ove brojke stvarno znače u smislu ljudske tragedije? Sa druge strane, na Sjeveru, naša pažnja je skrenuta sa pitanja Juga: posebno u Evropi, gdje gledamo samo na sebe.

Istok – Zapad: Nova potraga za ravnotežom

Lica Evrope koja se mijenjaju

Što je Evropa? Gdje počinje? Gdje se završava? Koliko zemalja ima u Evropi? Ko može da tvrdi da je Evropljanin? Postoji li evropska kultura? Koga je briga? Pokušaj da se odgovori na ta pitanja je postao mnogo komplikovaniji nakon 1989.g. Nema više Sovjetskog Saveza; godine rata u onom što se zvalo Jugoslavija; ujedinjenje Njemačke; nezavisnost za Česku Republiku i Slovačku Republiku; uvećanje Evropske Unije na 25 članova – posljedice ovih tranzicija su bile nesagledive.

?

Koja je bila najvažnija promjena od 1989.g. u zemlji u kojoj živate?

Iako je Strazbur geografski bliži Pragu nego Parizu, potrebno je vrijeme da se smanji razdaljina u našim umovima. Takve ogromne promjene izazivaju mnogo emocija: nade za „Jedinstvenu evropsku kuću“ sa otvorenim granicama; strah od velikog talasa migracije; nade za nove nacije; strahove od novih sukoba. Odnosi između država i naroda koji su se nekada činili fiksiranim, sada moraju da budu predmet novih pregovora. (Čak i ta izjava može biti povučena, ako na primjer pogledate istoriju Kipra ili Sjeverne Irske

od 1960-ih). To kako mi vidimo jedni druge je dodatno iskomplikovano različitim verzijama „Evrope“ koje se konstruišu.

Različite Evrope

Nije tajna da se snage koje podržavaju evropsku integraciju suočavaju sa velikim poteškoćama. Rastuće je shvatanje da su zemlje sačinjene od naroda sa različitim istorijama i vrijednostima. One nijesu samo ekonomske jedinice koje se mogu sakupiti zajedno zarad ekonomske dobiti. Na primjer, proširenje Evropske Unije se nije pokazalo tako jednostavnim kao što se očekivalo.

? Većina glasača u Norveškoj (1972.g. i 1994.g.) i Švajcarskoj (1997.g. i 2001.g.) je odbacila članstvo u Evropskoj Uniji na referendumu – što mislite, zbog čega su oni tako postupili?

Savjet Evope je danas zaista sve-evropska organizacija; njeno članstvo se povećalo sa 23 na 45 država između 1989.g. i 2003.g. Srbija i Crna Gora su najskorija članica, koja se pridružila aprila 2003.g. Ove promjene su proizvele novu političku klimu i novo promišljanje uloge organizacije. Tako, na Samitu u Beču 1993.g., šefovi država i vlada označavaju Savjet Evope kao čuvara demokratske sigurnosti – zasnovane na ljudskim pravima, demokratiji i vladavini prava. Demokratska sigurnost je neophodni dodatak vojnoj sigurnosti i preduslov za stabilnost i mir kontinenta.

? Što mislite, koji su razlozi za SAD, Kanadu i neke centralno-azijske republike da pripadaju Organizaciji za bezbjednost i saradnju u Evropi (OSCE), koja sada ima 55 članica?

Ne povećavaju samo industrija i vlade intezitet i forme svoje saradnje širom Evrope. Sindikati, omladinske organizacije i kulturni projekti rade zajedno sa svojim članovima na tome da humanizuju lice Evrope.

? Koje druge forme evropske saradnje poznajete? Kakav uspjeh i koje probleme ima takva saradnja?

Veoma interesantno, ne osjeća se svaki stanovnik Evropljaninom/Evropljankom. Mi ćemo kasnije govoriti o identitetu, u poglavlju 2, ali je to ovdje vrijedno postavljanja pitanja: da li je moguće imati evropski identitet? Saradnja između nekih zemalja, koje smo ranije spominjali, neminovno vodi i ka isključenju drugih.

Kako nestaju granične kontrole između izvjesnih evropskih zemalja, tako rastu barijere prema zemljama izvan ovih oblasti. Primjer za ovo su i brzi efekti Šengenskog sporazuma: ovo je međuvladin sporazum kojim se predviđa ukidanje graničnih kontrola između zemalja potpisnica, harmonizovanje vizne politike, koordinaciju sprječavanja kriminala i operacija potrage, kao i razmjenu informacija o potražiocima azila. U trenutku pisanja, ovaj sporazum je ratifikovan od strane parlamenta Austrije, Belgije, Danske, Francuske, Finske, Njemačke, Grčke, Islanda, Italije,

Luksemburga, Holandije, Norveške, Portugala, Španije i Švedske, kao i deset novih članica Evropske Unije koje se spremaju za priključenje. Na dan kada je sporazum stupio na snagu, rane 1995.g., na njemačko-poljskoj granici se čekalo u redu po 24 časa.

Nakon što su spoljne granice Evrope ojačane, može se govoriti o nekoj formi gradnje „tvrđave Evrope“. Koliko se slažete sa ovakvom analizom?

Nakon skiciranja nekih od glavnih događanja na našem kontinentu i njihovih veza sa drugim dijelovima svijeta, vrijeme je da pobliže ispitamo što se dešava na terenu.

Manjine u Evropi

Pažnja! Manjina na jednom može lako biti većina na drugom mjestu.

Kada manjina nije manjina? Kada je moćna elita! Slažete li se?

Lokalne manjine

U skoro svakoj državi postoje „tradicionalne“ manjine: etničke grupe koje su bile prisutne vijekovima, ali koje imaju različite karakteristike, ponašanje, navike i način života od većine. Može se navesti mnogo primjera, a mi ćemo navesti neke, dok vi možete naći još puno drugih. Evropska istorija je prekrivena ekspanzionističkim pokretima, trgovačkim odnosima, religijskim ili vojnim osvajanjima. Sve ovo je izazivalo kretanja naroda, kultura. U jedanaestom vijeku Normanski vitezovi su osnovali dominione u Britaniji, Španiji i na Siciliji; snage Otomanskog carstva su dosegle zidove Beča 1529.g. i ponovo 1683.g., u četrnaestom vijeku Litvanija je bila najveća država Evrope. (Bili smo oprezni sa istorijskim „činjenicama“ kao što je ova; na primjer, zavisno od gledišta, najveća država četrnaestog vijeka u Evropi bi mogla biti opisana kao poljska, a ne litvanska – ova razlika u analizi je predmet kontroverzi još i danas). Mnoga mjesta su doživjela strahote; kao što navodi Richard Hill, pravi primjer za to je grad Ilok, danas na istočnoj strani nezavisne države Hrvatske. U vrijeme Ottomanskog carstva, Ilok je bio muslimansko naselje. Prije toga je bio katoličko. Tokom 1930.g., mnogi stanovnici su bili Njemci i Jevreji. U 1991.g. brojao je 3000 Hrvata, 500 Srba i 1900 Slovaka, potomaka migranata iz XIX vijeka. Godinu kasnije, 1992.g., stanovništvo je sačinjavalo samo 3000 Srba. Nakon rata, većinu stanovništva ponovo čine Hrvati.

Da li grad blizu vas ima sličnu istoriju?

Za Španiju, ove tradicionalne manjine su, uglavnom, Romi i Sinti (ili Žitani), koji su takođe manjina u mnogim drugim zemljama, i muslimanska, jevrejska i hindu

zajednica koje obitavaju u Ceuti i Melili. U Švedskoj, postoji zavidna finska manjina. U Turskoj, prema procjenama 17 procenata stanovništva čine Kurdi. Postoji 21,000 Putnika u Irskoj. Devet procenata stanovništva Rumunije su Mađari.

Do 1980.-ih se izvana činilo da je Jugoslavija jedan od najpozitivnijih primjera različitih naroda koji mirno žive zajednički. Danas je teško znati koliko je ta slika bila lažna ili u kojoj su mjeri neravnopravnosti bile sakrivene od pogleda. Ono što je jasno je složenost odnosa između Slovenaca, Bosanaca, Hrvata, Muslimana, Srba, Crnogoraca, Makedonaca, Rumuna, Bugara, Mađara, Albanaca, Roma i Grka (da imenujemo samo one koji su bili uključeni u popis 1991.g.).

? Koliko je ljudi potrebno da bi se formirala „manjinska grupa“?

Iako su bili manjina u federalnoj Jugoslaviji, Slovenci danas čine većinu u Sloveniji sa oko 88 procenata stanovništva. Proglašenja nezavisnosti i komadanje teritorije nakon ratova, igrale su ogromnu ulogu u „stvaranju“ manjina. Sa propašću Sovjetskog Saveza, 25 miliona Rusa su živjeli izvan Ruske Federacije - posebno u Estoniji, Litvaniji i Latviji - i tako formirali snažne manjine u novim nezavisnim državama. Sporazum iz Trijanona 1920.g., je odsjekao dvije trećine teritorije Mađarske zajedno sa trećinom njenog stanovništva i mnogi od tih ljudi su ostali u svojim gradovima i selima. Njihovi potomci se uglavnom mogu naći u Slovačkoj Republici, Rumuniji i državama od kojih je bila sačinjena Jugoslavija.

Odluka da se grupa ljudi prepozna ili definiše kao „manjina“ je temeljni izazov i opasnost. Opasnost, jer to može voditi povećanoj diskriminaciji i segregaciji. Sa druge strane, to može voditi uvećanju prava i odgovornosti pojedinačne grupe.

Nijedna država u Evropi unutar svojih granica nema stanovništvo koje govori samo jedan jezik, iako su neke od njih odabrale da imaju samo jedan zvanični jezik. Jezik igra ogromnu ulogu u kulturi jednog naroda. Naročito u posljednjih nekoliko decenija, ljudi koji govore manjinskim jezicima traže zvanično priznanje, da dobiju školovanje na svom jeziku i da budu u prilici da ustanove svoje medije (publikacije, radio, televizijske programe).

? Koje druge vrste prava bi manjine mogu/treba da imaju?

Savjet Evope je ispitao situaciju „nacionalnih manjina“ u više navrata od 1949.g., prve godine svog postojanja. Iako je moguće razumjeti da se ovaj termin odnosi na one narode koji su bili primorani da migriraju u drugu zemlju ili koji se nađu u drugoj zemlji zbog promjene granica, pokazalo se nemogućim postizanje konsenzusa o interpretaciji termina „nacionalne manjine“. Deklaracija sa samita u Beču 1993.g. (vidjeti Dodatak 1) je dala novi podsticaj nastojanju da se zaštite takve manjine. Kao rezultat, države članice su odlučile da koriste pragmatični pristup u Okvirnoj Konvenciji o zaštiti nacionalnih manjina, usvojenoj u novembru 1994.g.: Konvencija ne sadrži definiciju „nacionalne manjine“, dozvoljavajući da se svaki slučaj sagleda u skladu sa posebnim okolnostima u svakoj od država. One države koje potpišu i ratifikuju konvenciju se

zakonski obavezuju da obezbijede nacionalnim manjinama da očuvaju osnovne elemente svog identiteta, naročito svoje religije, jezika, tradicije i kulturnog nasljeđa. Samodefinisanje je takođe važno i Član 3.1 priznaje pravo pojedincima slobodnog biranja da budu ili ne budu tretirani kao neko ko pripada nacionalnoj manjini.

*Da li je zemlja u kojoj živite potpisala i ratificovala ovu konvenciju?**

Migranti, imigranti, izbjeglice

Terminologija je takođe problematična i u ovoj oblasti. U mnogim evropskim zemljama je prihvaćena praksa da se o „migrantima“ govori kao o narodu koji ima korijene u drugoj zemlji, tako da čak postoji i Forum za migrante osnovan od strane Evropske komisije. Tako, na primjer, mladim vlasnicima britanskog pasoša iz Mančestera koji su, recimo jamajkanskog porijekla i čiji su roditelji rođeni u Britaniji, može biti iznenađujuće kad saznaju da se ovaj Forum može odnositi i na njih. Neki govore o „imigrantima“, drugi o „gostima radnicima“, a neki izvještaji Savjeta Europe govore o „količinama stranog stanovništva“. Iako bi nekim snagama odgovaralo ako migranti ostanu samo to, postalo je prilično jasno da su oni tu gdje jesu da bi tu i ostali. A mnogi od njih su i građani onih zemalja u kojima žive.

Ako par stranaca ima dijete u vašoj zemlji, da li je i ono „stranac“?

Problemi definisanja i različite metode prikupljanja statističkih podataka znače da često ne postoje uporedni podaci između zemalja. Gotovo je nemoguće izbrojati, po definiciji „ilegalne imigrante“, ali je nevjerojatno lako, pogotovo za beskrupulozne političare praviti procjene u vezi sa tim. (To je pomalo kao koncept tihe većine – dok je tiha, svako može tvditi da govori u njeno ime). Ljudi nijesu „ilegalni“, već ih pravni sistem definije takvim. Ako ovim ocjenama dodamo činjenicu da svaka zemlja ima različita pravila i kvote za procesuiranje zahtjeva za dodjeljivanje državljanstva, čini se očiglednim da se statistikom treba baviti uz veliku dozu opreza. Da, čak i sa ono malo statistike koju smo koristili u ovom priručniku.

Gdje možete pronaći takve informacije? Ko ih proizvodi? Ko ih koristi?

Ranije smo spomenuli različite modele migracije unutar i u Evropu. Do početka 1990-ih glavni razlog za imigraciju je bio ponovno sjedinjenje porodica radnika migranata koji su se naselili u šezdesetim i sedamdesetim. Italija, Portugal, Grčka i Španija su od skoro postale zemlje imigracije, dok su ranije bile zemlje emigracije. (Da li ste znali da Melburn u Australiji ima najveću grčku populaciju poslije Atine i Soluna?). Zajedno sa Francuskom, Italija i Španija su glavna odredišta imigranata iz Sjeverne Afrike.

Na konferenciji o migracijama Savjeta Evrope 1991.g. bilo je predviđeno, da će u toku tri godine, do dvadeset miliona ljudi emigrirati na zapad iz zemalja bivšeg Sovjetskog Saveza. Ovo se nije dogodilo, ali su takva frenetična predviđanja pomogla da se dobije podrška javnosti za jačanje stroge kontrole imigracije u Zapadnoj Evropi.

Koja je razlika između izbjeglice i tražioca azila?

U posljednjoj deceniji je širom svijeta prisutan ogroman porast broja izbjeglica i tražioca azila. Jedna procjena je pozicionirala porast na 980 procenata u periodu 1983.g. – 1992.g.: sa 70,000 na 685,700. Oni su dolazili sa svih strana, a dominantno iz Istočne Evrope i Turske. Jasno, užasni sukob u bivšoj Jugoslaviji prouzrokovao je najviši porast u kretanjima izbjeglica i interno raseljenih lica u Evropi. Prema Viskom Komesarijatu za izbjeglice u januaru 2004.g., ukupni broj „onih o kojima se oni staraju“ u Evropi je bio 4,403,921. U svijetu, deset najvećih kretanja vezanih za izbjeglice se tiču afričkih zemalja.

Ženevska Konvencija Ujedinjenih Nacija iz 1951.g. daje definiciju i procedure za prihvatanje tražioca azila. Kako ih zemlja u kojoj vi živate primjenjuje?

Zakonska „dobrodošlica“ za one koji dolaze iz inostranstva

Zavisno od toga gdje živate, vaše nacionalnosti i vašeg finansijskog statusa, biće vam lakše ili teže da se preselite i radite u nekoj evropskoj zemlji (ili iz jedne u drugu evopsku zemlju).

Ako imate najmanje 100,000 dolara u banci, nećete imati mnogo problema sa dobijanjem vize ili dozvole za boravak u većini zemalja. Mnoge zemlje su prestale sa izdavanjem viza stranim državljanima koji su već unutar njihovih granica. Uzmite za primjer nekog ko posjećuje svoju porodicu, a ima turističku vizu i želi da ostane; ova osoba mora prvo napustiti zemlju i prijaviti se za novu vizu, sa svim troškovima i stresom od odvajanja koji ovo povlači za sobom. Kompanije za transport su povinovane strogim pravilima da bi se osiguralo da one prevoze samo one putnike koji imaju pravo da uđu u određenu zemlju. Kompanija koja prekrši pravila je podložna finansijskom kažnjavanju i mora pokriti troškove repatrijacije putnika koji je u pitanju.

Koja je razlika između Vize i Ameriken Ekspres?

Ukoliko ne radite za veliku transnacionalnu kompaniju, imaćete velikih problema da dobijete dozvolu za život i rad u bilo kojoj od zemalja unutar Evropske ekonomski zone (EEA). Međutim, građani ovih zemalja mogu relativno slobodno da se kreću od jedne do druge. Iako se se propisi razlikuju u nijansama, osnovni izazov ostaje sličan kod svih.

Ukoliko želite da ostanete u nekoj od ovih zemalja legalno, morate imati na umu sljedeće:

- Dozvola za boravak. Ovo će vam biti dodijeljeno ukoliko već imate radnu dozvolu.
- Ugovor o zapošljenju u priznatom poslu. Bez ovoga ne možete dobiti radnu dozvolu.
- Radnu dozvolu ćete dobiti samo ukoliko poslodavac dokaže da niko iz domicilnog stanovništva ne može obavljati taj posao.
- Službene procedure i kašnjenja u dobijanju radnih dozvola odvraćaju mnoge poslodavce od pokušaja da angažuju građane iz zemalja trećeg svijeta.
- Ukoliko, u međuvremenu, počnete da radite prije nego što dobijete zvaničnu dozvolu, rizikujete momentalno izbacivanje iz zemlje.
- Neki zločini mogu da budu počinjeni samo od strane stranaca. Zakonski propisi se mijenjaju i vaša je odgovornost da osigurate da ćete im se prilagoditi.

Koliko ljudi dolazi da ostanu i rade u zemlji u kojoj živite?

Izuzeci od pravila postoje. U Centralnoj i Istočnoj Evropi, a posebno u Njemačkoj, migracija sa trajnim naseljavanjem je u skorije vrijeme vezana za određene etničkim grupama „koje se vraćaju“ u svoju matičnu zemlju gdje mi se dodjeljuje automatsko pravo naseljavanja. Između ostalog, to se odnosi na njemačke Ausidlere, ingrijske Fince, bugarske Turke, pontijske Grke i rumunske Mađare.

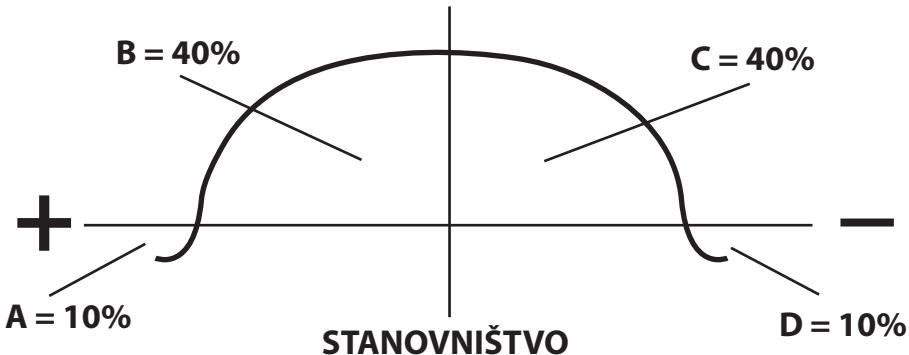
I što su naši odgovori na sve ovo?

Mi smo se osvrnuli na neke od aspekata, razmotrili nešto istorije i naglasili neke od sila koje djeluju u našim društвima. Složno i istovremeno mi bivamo gurnuti bliže jedni drugima i dalje razdvajani. Lice i lica Evrope su se dramatično promijenila u posljednjim decenijama i u današnjim multikulturalnim društвima mi se susrijećemo sa više stresa i ograničenja nego ranije.

Model za prilagođavanje

Na simpoziju koji je 1993. godine pripremio Kampanju „svi različiti - svi jednaki“, predstavljeno je skorašnje istraživanje koje je bacilo novo svjetlo na izazove sa kojima se suočavamo. Ovo istraživanje koje je sprovedeno u Belgiji, sugerise da je moguće podijeliti stanovništvo na četiri glavne grupe:

- A. ljudi koji su već svjesni problema rasizma i manje-više aktivno uključeni u anti-rasističke aktivnosti (oko 10%)
- B. oni ljudi, koji su tolerantni, ali (još) nijesu uključeni u antirasističke aktivnosti (oko 40%)
- C. oni koji imaju rasističke tendencije, ali nijesu počinili rasističke akte (oko 40%)
- D. rasisti koji otvoreno pokazuju svoje stavove (oko 10%)

Ono što je možda karakteristično za Belgiju nije neminovno primjenljivo širom Europe, ali anti-rasistički aktivisti (iz drugih zemalja) koji su vidjeli ove brojke se slažu, da su generalne razmjere slične i njihovim sopstvenim procjenama. Oni sugeriraju da je veći procenat mladih ljudi prisutan u grupama A i D.

Da li mislite da ovaj model odgovara i vašoj zemlji?

Bilo da su proporcije iste ili da nisu, možete uzeti ovaj model za analiziranje situacije u vašoj zemlji. Može, takođe, biti koristan i za odlučivanje o strategijama za uticanje na pojedine grupe u toku kampanje ili pronalaženja obrazovnih pristupa. Da li pokušavamo da ponovo uspostavimo aktivnu toleranciju među ljudima iz grupe B, da li ćemo pokazati otvoreno protivljenje onima iz grupe D? Da li ćemo da radimo sa onima iz grupe A da bi preispitali neke od naših prepostavki? itd.

Na primjer, dnevne novine **La Republica** od 19. maja 1995.g. izvještava o istraživanju predrasuda među 2500 mladih ljudi u Italiji. Istraživanje je sprovedeno od strane Instituto di recherche sociali di Milano (Institut za društvena istraživanja Milano) i oni su takođe podijelili rezultate na četiri grupe:

- A. „xenofobi“ - (ksenofobični, oni koji se plaše ili su protiv stranaca) – 12.3 %
- B. „instabili“ - (nestabilni) -31.6%
- C. „neutrali“ - (neutralni) – 35.2%
- D. „antixenofobi“ -(antiksenofobični) – 20.9 %

Ove četiri grupe su možda uporedive sa onima koje je sugerisalo istraživanje iz Belgije, ali je važno da se vidi da je terminologija potpuno različita.

Rasizam, antisemitizam, ksenofobija i netolerancija imaju veoma različite oblike širom Evrope i može se desiti da vi za vašu situaciju treba da pronađete drugačije opise i analize za drugačije grupe. Mi ćemo u sljedećem poglavljju baciti pogled na izazove uključene u definisanje ovih termina.

Ako... ONDA...

Da bi sumirali ovo poglavlje, jasno je da su nam potrebni novi odgovori za nove situacije u kojima se nalazimo.

AKO su multikulturalna društva realnost i ako to takođe biti u budućnosti...

AKO se eksploracija mnogih koristi za podržavanje naših privilegovanih društava...

AKO u našem svijetu, koji postaje manji i međuzavisniji, vrlo malo problema ostaje u postojećim granicama i uticaće na nas prije ili kasnije...

AKO su zemlje i/ili države svjesne nemogućnosti da ostanu izolovane...

AKO vjerujemo u jednaka ljudska prava za sve...

ONDA naše akcije takođe treba da izražavaju spremnost da se izvedu promjene.

ONDA naš odgovor ne može biti izgradnja institucionalnih ili ličnih zidova da bi smo „držali ostale na njihovom mjestu“.

ONDA naš odgovor ne može biti arogancija ili oholost.

ONDA treba da se počnemo odnositi jedni prema drugima na jednakom nivou – bilo da je to između različitih društava i kultura ili između većina i manjina u istom društvu.

ONDA se mora boriti protiv diskriminacije u međunarodnom ekonomskom sistemu, ili će se u suprotnom marginalizacija i siromaštvo razvijati i dalje na globalnom nivou.

ONDA treba da radimo na razumijevanju i modifikovanju predrasuda i stereotipa.

Ukratko, moramo uspostaviti način da naša multikulturalna društva polako pretvorimo u interkulturalna.

Reference za ovo poglavlje:

Armed Conflicts Active in 2002: www.prio.no/cwp/armedconflict/current/active_conflicts_2002.pdf (accessed January 2004)

Department of Peace and Conflict Research:
www.pcr.uu.se

Equipo Claves/Cruz Roja Juventud (1992) : En un mundo de diferencias ... un mundo diferente, Madrid

European Commission against Racism and Intolerance (ECRI):
www.coe.int/ecri

Bartlett, Robert (1993): The Making of Modern Europe - Conquest, Colonization and Cultural Change 950 - 1350, Penguin, London

Colectivo AMANI (1994): Educación Intercultural. Análisis y resolución de conflictos, editorial popular, Madrid

Council of Europe (February 1995): **Framework Convention for the Protection of National Minorities and Explanatory Report**, H(95) 10, Strasbourg

Dublin Travellers Education and Development Group (1992) : **Irish Travellers: New Analysis and New Initiatives**, Pavee Point Publications, Dublin

Framework Convention for the Protection of National Minorities:

www.coe.int/minorities

Hill, Richard (1992) : **We Europeans**, Bruxelles

Jubilee Research:

www.jubilee2000uk.org

Le Monde diplomatique (February 1995) : **Manière de voir: Le bouleversement du monde**, Paris

Organisation for Security and Co-operation in Europe:

www.osce.org

Race and Class (January - March 1991) : **Europe : Variations on a Theme of Racism**, London

La Repubblica (19.5.95) : Milano

Salt, John (1993): **Current and Future International Migration Trends in Europe**, CDMG(93) 28E, Council of Europe, Strasbourg

Todd, Emmanuel (1994): **Le destin des immigrés**, Seuil, Paris

UNDP Human Development Report 2003:

www.undp.org/hdr2003 (accessed December 2003.)

United Nations High Commission for Refugees:

www.unhcr.ch

UNESCO (1995) : **1995 - A Year for Tolerance**, Paris

Van der Gaag, N and Gerlach, L (1985): **Profile on Prejudice**, Minority Rights Group, London

Youth Directorate (1993): **Preparation of the Youth Campaign, Symposium Report**, Council od Europe, Strasbourg

¹ Izvori: Armed Conflicts Active in 2002: www.prio.no/cwp/armedconflict/current/active_conflicts_2002.pdf (accessed January 2004) Department of Peace and Conflict Research: www.pcr.uu.se

Poglavlje 2

Razumijevanje razlike i diskriminacije

Posmatramo:

- **kulture**
- **ja, mi, oni**
- **naše granice**
- **slike**
- **od diskriminacije do rasizma**
- **moguća pitanja i odgovore**

Definisati, ilustrovati, objasniti – mi pokušavamo da uradimo sve to ovdje. Razmišljajte o tome dok prolazite kroz ovo poglavlje. Ukoliko se ne slažete sa nečim ili ste pronašli veliku prazninu u argumentaciji, napravite zabilješku o svojim razlozima i sugestije za izmjenu.

Od multikulturalnih do interkulturalnih društava

Na prvi pogled, termini „multikulturalno društvo“ i „interkulturalno društvo“ izgledaju slično, ali oni nijesu sinonimi. Pa, kako da objasnimo razliku između njih? Evo nekih osnovnih ideja, na koje vi možete dodavati svoje.

MULTIKULTURALNA DRUŠTVA: Različite kulture, nacionalne, etničke, religijske grupe, svi žive unutar iste teritorije, ali ne dolazeći neminovno u kontakt jedni sa drugima. To je društvo u kojem se razlika često posmatra negativno i predstavlja glavno opravdanje za diskriminaciju. Manjine mogu biti tolerisane pasivno, ali ne i prihvaćene i cijenjene. Čak i u slučajevima gdje postoje zakonska prava stvorena sa ciljem da spriječe diskriminaciju, zakon ne mora biti primjenjivan uniformno.

INTERKULTURALNNA DRUŠTVA: Različite kulture, nacionalne grupe, itd. svi žive unutar jedne teritorije, održavajući otvorene odnose interakcije, razmjene i međusobnog priznanja svojih i drugih vrijednosti i načina života. Mi govorimo o procesu aktivne tolerancije i održavanju jednakosti odnosa, gdje svi imaju istu važnost, gdje nema superiornijih i inferiornijih, boljih ili lošijih ljudi...

„Interkultura“ je proces, ne cilj za sebe. Sada treba da ispitamo neke od glavnih elemenata tog procesa.

Razgovorajmo o kulturi

„Muškarci i žene nijesu samo oni sami; oni su, takođe, region u kojem su rođeni, stan u gradu ili farma u kojima su naučili da hodaju, igre koje su igrali kao djeca, priče koje su načuli, hrana koju su jeli, škole koje su pohađali, sportovi kojima su se bavili, pjesnici koje su čitali i Bog u kojeg su vjerovali“

(W. Somerset Maugham, Ivica brijača)

Što riječ kultura znači za vas?

Postoje stotine definicija kulture, svaka duža i teža za razumijevanje od prethodne. Čak je postalo uobičajeno govoriti o organizacionim kulturama, posebno kada se govorи o transnacionalnim kompanijama.

- Prva stvar koja padne na pamet je ono što možete naći na stranicama o kulturi u novinama: balet, opera, muzika, knjige i ostale intelektualne i umjetničke aktivnosti.
- Ovdje na kulturu gledamo sa mnogo šireg stanovišta. Mi gledamo na vrijednosti i sisteme ponašanja koji omogućavaju grupama ljudi da daju smisao svijetu. Ovo je složena materija i pokušavanje da se razumiju kulture, uključujući i svoju sopstvenu, značiće ispitivanje mnogih aspekata života. Neki od njih su odmah vidljivi, za ostalima morate da kopate dublje:

- Što je definisano kao „dobro“ i „loše“?
- Kako su strukturisane porodice?
- Kakvi su odnosi između muškaraca i žena?
- Kako se gleda na vrijeme?
- Koje su tradicije važne?
- Koji se jezici govore?
- Koja pravila vladaju u konzumaciji hrane i pića?
- Kako se dijele informacije?
- Ko ima moć i kako je dobija?
- Kakve su reakcije na ostale kulture?
- Što je smiješno?
- Koju ulogu igra religija?

Lista može biti mnogo duža i vi možete naći i druge aspekte da ih dodate. Ovdje je važno naglasiti da se odgovori na takva pitanja, u velikoj mjeri, dijele među pri-padnicima same kulture – to je očigledno, to je normalno, tako je kako je, itd. Oni se ponašaju na sličan način, dijele slične reference i prosuđuju o stvarima na sličan način. Takvo zapažanje je vidljivije kada ste suočeni sa drugim kulturama ili kada odete u inostranstvo. Kulture nijesu statične, one se mijenjaju, pa se i odgovori, čak i sama pitanja, mijenjaju tokom vremena.

Uzmite jedno od gore navedenih pitanja. Kako bi na njih odgovorili vaši djed i baba?

Postojeće razlike između kultura odražavaju napore koje je svako društvo moralo da učini kako bi preživjelo u određenoj realnosti. Ova realnost je sačinjena od:

a) geografske osnove, b) društvene osnove, odnosno, ostale grupe ljudi sa kojima je imalo kontakt i razmjenu, i c)"metafizička" osnova, traganje za smislim života.

Ako postoje različite kulture, da li to znači da su jedne bolje od drugih?

Čak i u kulturama postoje one koje nijesu u skladu sa svim uobičajenim normama i koje mogu biti identifikovane kao subkulture. Pripadnici subkultura su često žrtve netolerancije u našim društvima. Primjeri uključuju ljudе sa posebnim potrebama, homoseksualno i lezbijski orijentisane ljudе, određene religijske grupe i široki spektar subkultura mladih. Njihova svojstva različitosti od drugih mogu uključiti upotrebu jezika, izbor odjeće, muzike i slavljenja.

Koј(о)им subkulturama vi pripadate?

Može vam se dopasti da grupi postavite sljedeće pitanje: „što riječ kultura znači za vas“? Možete uraditi „mozalicu“ ili možete upotrijebiti tehniku „tihe diskusije“, koja je opisana u odjeljku 8.3 **Dominoa**.

Nakon diskusije, možete preći na istraživanje slika koje učesnici imaju o različitim kulturama, i to kroz aktivnost „Antonio i Ali“, koja uključuje pričanje priče ili „Ostrvo“, što je igra simulacije. Obje ove aktivnosti se nalaze u dijelu 2 ovog **Obrazovnog priručnika**.

Saznavanje sopstvene kulture: nešto prirodno poput disanja

Mi smo rođeni unutar kulture i tokom prvih dijelova života mi učimo svoju kulturu. Ovaj proces nam se ponekad predstavlja kao naša socijalizacija. Svako društvo prenosi na svoje članove sistem vrijednosti koji se nalazi u njegovoj kulturi. Djeca uče da razumiju i koriste znake i simbole čije se značenje arbitrarно mijenja od jedne kulture do druge. Bez ovog procesa, dijete ne bi bilo u stanju da postoji unutar date kulture. Da uzmemo banalan primjer, zamislite što bi se desilo ukoliko vaša djeca ne bi razumjela značenje crvenog svjetla na semaforima. Nema objektivnog razloga zašto bi crveno značilo „stoj“, a zeleno „idi“. Roditelji i porodica, škola, prijatelji i masovni mediji, naročito televizija – svi oni doprinose socijalizaciji djeteta i, često, nijesmo svjesni da smo i mi dio tog procesa.

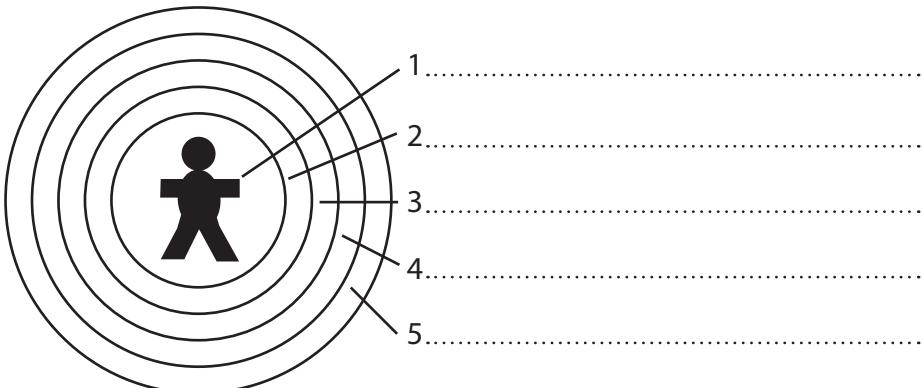

Koјi su bili najveći uticaji u tvojoj socijalizaciji?

Svako od nas živi kulturu na različit način. Svaka osoba je mješavina svoje kulture, svojih sopstvenih individualnih karakteristika i svog iskustva. Ovaj proces je dodatno obogaćen ukoliko živite sa dvije ili više kultura istovremeno. Na primjer, kao druga generacija imigranata, vi možete da učите kulturu svog porijekla unutar porodice, a kulturu svoje zemlje u kojoj živate u školi i preko medija.

Identitet

Ko sam ja? Što sam ja? Identitet je kao kultura, postoje mnogi njegovi aspekti, neki skriveni, neki vidljivi. Jedan način gledanja na ovo bi mogao biti da zamislite sebe kao crni luk (čak i ako ne volite da ga jedete). Svaki sloj odgovara dijelu vašeg identiteta.

? Koje su najvažnije stvari koje grade vaš identitet? Napišite ih pored brojeva od 1 do 5, tako što će te od broja 1 započeti sa najvažnijom stvarima za vas.

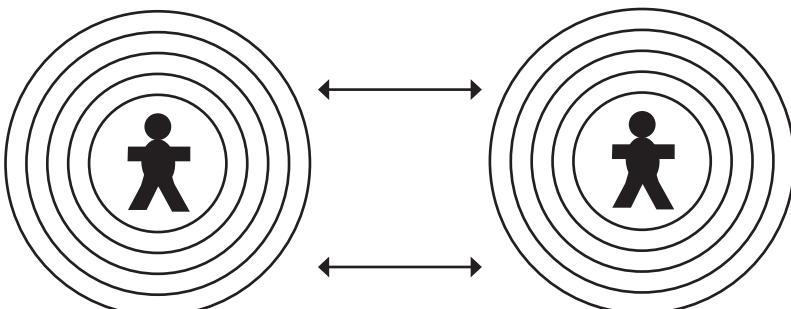
Neke od tih stvari će se odnositi na:

- ulogu koju imate u životu: kćer, prijatelj, student, pekar, bankar;
- dio vašeg identiteta koji možete da birate: ljubitelj određenog tipa muzike, član političke partije, stil oblačenja;
- gdje ste rođeni, gdje sad živate;
- da li pripadate manjini ili ne;
- vaš pol ili seksualnost;
- vašu religiju;

I možda, što je čudno,

- Ono što nijeste ili ne želite da budete: žena, socijalist, Francuz, alkoholičar.

Identitet nije samo pitanje kako mi gledamo na sebe.

Luk identiteta

Drugi identifikuju nas, i može se desiti da nam se ne sviđa etiketa koju nam daju. Da nastavimo analogiju sa povrćem, što se dešava ukoliko jedan luk nazove drugog lalinim cvijetom? Da se vratimo jednom od glavnih tema prošlog poglavlja: etiketiranje nekih ljudi kao „manjinske grupe” može biti urađeno od strne drugih. Ko smo mi? I ko su oni? Naš socijalni identitet se tiče vrijednosti i simbola. Mi dijelimo ljudе u grupe, jer se čini da postoji potreba da se bude drugačiji od ostalih. Nama je potrebno da damo vrijednosti našoj grupi (razredu, porodici, priateljima), što nam omogućava pozitivno vrijednovanje nas samih. Opasnost leži u stavljanju negativnih vrijednosti na one koji nijesu dio naše grupe. Stavljanje ljudi u kalupe uskraćuje im mogućnost da budu bilo što drugo.

Luk identiteta može biti korišćen kao aktivnost za sebe: kako izleda tvoj „luk”? Ovo se pokazalo uspješno u grupama, kao uvod u diskusije o identitetu, kako mi gledamo na druge i kako oni gledaju na nas.

Možda bi vam se dopalo da nastavite diskusiju o ličnom „luku identiteta” ljudi sa aktivnostima poput „**Ja, takođe**” ili „**Domine**”. Ovo su poletne aktivnosti koje pomažu ljudima da se bolje upoznaju i da istraže što imaju zajedničko i u čemu se razlikuju. Kao alternativa, grupa bi mogla da napravi malo istraživanje o tragovima drugih kultura na datom lokalitetu; vidjeti „**Tragajući za različitošću**”.

Imenujte dvije jednostavne (ili blesave!) karakteristike koje stranac može spojiti sa tvojom zemljom, na primjer, Švajcarska = satovi i banke, Rusija = votka i kape od krvnog krzna. Da li su te stvari važan dio vašeg identiteta? Ovo možete nazvati igrom Asocijacija riječima.

Da li je nacija kultura?

Svi mi živimo sa predstavama

Kao što smo vidjeli, identitet osobe ne može biti sumiran kroz samo jednu etiketu. Ipak, često težimo ka tome da se koncentrišemo na ograničene ili iskrivljene aspekte. Ovo se dešava jer odgovori jednih grupa ljudi na druge, proizvod komplikovanog sistema socijalnih odnosa i snaga. Da bi se otkrilo kako neki od tih mehanizama rade, moramo da ispitamo ulogu stereotipa, predrasuda i etnocentrizma.

Stereotipi

Stereotipi se u osnovi sastoje iz dijeljenja uvjerenja ili misli o određenim ljudskim grupama. Stereotip je jedinstvo karakteristika koje okupljaju ludske grupe obično u smislu ponašanja, navika, itd.

Cilj stereotipa je pojednostavljenje realnosti - „oni su takvi”. Šefovi su tirani; ovi ljudi su lijeni, ovi su tačni; ljudi u tom dijelu grada su opasni – jedan ili neki od njih, možda, ali svi? Ponekad koristimo stereotipe o grupi kojoj osjećamo da pripadamo ne bi li se osjetili jačim ili superiornijim u odnosu na ostale. (Ili, zaista, da opravdamo

svoje greške – „Što mogu da uradim u vezi sa tim? Mi smo takvi!“). Stereotipi su obično zasnovani na nekoj vrsti kontakta ili predstava koje smo dobili u školi, putem masovnih medija ili kod kuće, a oni kasnije postanu tako uopšteni da obuhvataju sve one ljude koji se mogu dovesti u vezu sa njima.

? *Sugерисано је да су нам stereotipi потребни да би преžивјели. Што мислите, колико су они корисни?*

U svakodnevnom jeziku, ponekad je teško primijetiti razliku između stereotipa i predrasuda.

Predrasude

Predrasuda je sud koji dajemo o drugoj osobi ili o drugim ljudima, a da ih pri tome stvarno ne poznajemo. Predrasude mogu imati pozitivan ili negativan karakter. Predrasude su naučene, kao dio našeg procesa socijalizacije i veoma ih je teško mijenjati ili izbrisati. Zbog toga je važno da smo svjesni toga da ih imamo.

Da bi smo ovaj koncept objasnili direktnije, možemo ispitati koliko duboko poznamo naše prijatelje. Možemo imati različite prijatelje za različite prilike, za odlazak u bioskop, šetnju, pomaganje oko domaćih zadataka,igranje fudbala, odlazak na koncerте. Da li znamo u kojoj muzici uživaju naši prijatelji sa fudbalom? Ili, da li samo nagađamo? Pravljenje prepostavki je lako i često. Ako je tako lako praviti prepostavke o prijateljima, pomislite, kako je lako praviti pogrešne sudove o ljudima koje ni ne znate.

? *Što mislite o tome da je predrasude teško promijeniti?*

Predrasude i stereotipi su šeme koje nam pomažu da shvatimo realnost. Kad realnost ne odgovara našim predrasudama, našem mozgu je lakše da promijeni naše tumačenje realnosti nego da promijeni predrasudu. Predrasude nam pomažu da nadopunimo informaciju kada je uopšte nemamo. Siang Be pokazuje ovaj proces moleći svoju publiku da sasluša sljedeći odlomak:

„Meri je čula da kamion sa sladoledom dolazi niz ulicu. Ona se sjetila svoga novca od rođendana i potrčala u kuću.“

Ovaj odlomak možete tumačiti ovako: Meri je dijete, ona bi htjela sladoled, ona je utrčala u kuću da uzme nešto novca da bi mogla kupiti sladoled. Ali, gdje ste došli do svih ovih informacija? Pokušajte da promijenite neku od imenica u odlomku („novac“ sa „pištolj“, na primjer) i vidite što se dešava.

Predrasude i stereotipi o drugim kulturnim grupama

Mi ponekad nesvesno apsorbujemo predrasude i stereotipe o drugim kulturnim grupama, ali oni dolaze odnekle i služe mnogim svrhama:

- da nam pomognu da procijenimo našu sopstvenu kulturu
- da procijenimo druge kulture i načine života
- da upravljamo šemom odnosa koje naša kultura održava sa drugim kulturama
- da opravdamo tretman i diskriminaciju ljudi iz drugih kultura.

Etnocentrizam

Na naše sudove, procjene i opravdavanja snažno utiče naš etnocentrizam. To znači da mi vjerujemo da je naš odgovor svijetu, naša kultura ona prava, a da ostale nekako nijesu normalne. Mi osjećamo da su naše vrijednosti i način života univerzalni, ispravni za sve ljudi, „ostali“ su suviše glupi da razumiju ovu očiglednu činjenicu. Puki kontakt sa ljudima iz drugih kultura može zapravo dodatno učvrstiti naše predrasude, naše etnocentrične naočare koje nam zaklanjaju pogled tako da vidimo samo ono što očekujemo da vidimo. Ostale kulture nam se mogu činiti atraktivnim ili egzotičnim, ali je obično naš pogled obojen negativnim predrasudama i stereotipima, pa ih odbacujemo.

Povezivanje predstava i njihovih posljedica

Ova reakcija odbacivanja poprima oblik blisko povezanih fenomena: diskriminacija, rasizam, ksenofobija, netolerancija i antisemitizam. Moć je veoma bitna komponenta u odnosima između kultura (i subkultura) i ove se reakcije uvijek pogoršavaju kad god se većine suočavaju sa manjinama. Vremenom, definicije i njihove upotrebe se mijenjaju i biće vam zanimljivo da uporedite ovaj odjeljak sa dragocjenim poglavljem o *Diskriminaciji i ksenofobiji* u Kompasu, gdje su dati primjeri skorijeg datuma.

Diskriminacija

Diskriminacija je predrasuda u akciji. Grupe se etiketiraju kao različite i diskriminišu se. One mogu biti izolovane, napravljene kriminalcima putem zakona koji čine njihov način života nelegalnim, ostavljene da žive u nezdravim uslovima, uskraćene za bilo kakav glas u politici, daju im se najgori poslovi ili im se uopšte i ne daju, zabranjuje im se ulazak u diskoplove klubove, podliježu nasumičnoj policijskoj provjeri.

? Da li se možeš sjetiti još nekog primjera diskriminacije?

Unutar manjinskih grupa postoje oni koji se bore protiv takve negativne diskriminacije, ponekad uz pomoć pripadnika većine. Oni smatraju da bi u cilju ostvarivanja jednakosti, bilo neophodno promovisati mjere pozitivne diskriminacije.

? Ove se mjere takođe označavaju kao „pozitivna akcija“. Da li možeš sugerisati neku pozitivnu akciju koja bi bila potrebna za borbu protiv negativnih oblika diskriminacije koje su gore navedene? (Jedan primjer bi bio da se obezbijede određena mjesta za zaustavljanje, u konsultaciji sa Romima i Sintima, da bi se osiguralo da oni ostvare potrebe koje su iskazali).

Ksenofobija

Ksenofobija potiče od grčke riječi koja znači „strah od stranaca“. Ovdje imamo jasan primjer začaranog kruga: strah me je od onih koji su drugačiji, jer ih ne poznajem, a ne poznajem ih, jer me je strah od njih. Slično kao i kod diskriminacije i rasizma, ksenofobija se hrani stereotipima i predrasudama, iako ima i svoj korijen u nesigurnosti i strahu projektovanom „na ostale“. Ovaj strah od drugih se pretvara u odbijanje, neprijateljstvo ili nasilje protiv ljudi iz drugih zemalja ili onih koji pripadaju manjinama.

Ksenofobija se koristi od strane moćnih elita da bi se „zaštitile“ njihove zemlje od spoljnog uticaja, kao što možemo vidjeti kod bivšeg predsjednika Čaušeskua, svrgnutog diktatora Rumunije, koji je volio da citira pjesnika Mihaila Eminescua:

„Onaj ko drži stranca pokraj srca
Neka pas njegove kosti krca
Neka kuga pojede njegov dom
I zla slava prekrije mu ime!“

?

Ksenofilija je ljubav prema strancima. Da li možete promijeniti pjesmu tako da odražava taj duh?

Netolerancija

Netolerancija je manjak poštovanja za djelovanja ili uvjerenja različita od naših. Ovo se pokazuje kada neko nije voljan da dozvoli drugim ljudima da djeluju na drugačiji način ili da imaju drugačije mišljenje od njega samog. Netolerancija može značiti i da su ljudi isključeni ili odbačeni zbog njihovih religijskih vjerovanja, njihove seksualnosti ili čak njihove odjeće i frizure.

?

Kada mislite da je u redu biti netolerantan?

Antisemitizam

Kombinacija moći, predrasuda, ksenofobije i netolerancije protiv jevrejskog naroda je poznata kao antisemitizam. Ovaj oblik religijske netolerancije vodi ka diskriminaciji protiv pojedinaca, kao i progona Jevreja kao grupe. Najužasnija manifestacija anti-semitizma se desila u vrijeme Hitlerovog uspona na vlast i nacističke ideologije rasne čistoće. Šest miliona Jevreja je umrlo u koncentracionim logorima tokom Holokausta ili Šoa. Zastrahujuće, ali neki „istoričari“ kao David Irving su pokušali da „dokažu“ da koncentracioni logori nijesu postojali, odnosno, da nijesu bili tako loši kao što je to opisivano.

?

Što ste učili o Holokaustu u školi? Koje forme antisemitizma postoje danas?

Kada ste koristili ili čuli nekoga da koristi termin „rasist“?

Posljedice rasizma su užasavajuće, čak je i riječ rasizam strašna. Definisanje „rasizma“ nije lako. Definisati ga do tačke gdje bi ga bilo moguće odrediti – širom Europe – da li neka pojedinačna akcija, misao ili proces mogu biti označeni kao rasizam, graniči se sa nemogućim.

Rasizam je baziran na povezanim vjerovanjima da su značajne ljudske osobine, sposobnosti, itd. određene rasom i da postoje superiornije i inferiornije rase. Logično, da bi usvojili ovakvo mišljenje morate vjerovati da postoje različite ljudske rase.

Rasizam mijenja oblik tokom vremena i može čak biti nazivan i drugim imenima na različitim mjestima. To je koncept superiornosti koji je tako opasan – superiornost jedne grupe ljudi nad drugima. Ukoliko počnemo da vjerujemo u takve stvari, zavisno od vremena i mjesta, možemo dati prečutnu ili aktivnu podršku sljedećem:

- ubijanju 400,000 Roma ili Cigana u toku perioda nacističkog režima
- masakru i destrukciji čitavih zajednica u bivšoj Jugoslaviji u ime „etničkog čišćenja“
- rezervisanju poslova i usluga za određene grupe u društvu, „Evropa za Evropljane“, „Francuska Francuzima“, „Rusija Rusima“, itd.
- „Alžir je tu za Alžirce – pa zašto se onda oni svi ne vrate tamo“, „Turska je tu za Turke – pa zašto se onda oni svi ne vrate tamo“, itd.
- razvojnoj pomoći koja više zarobljava nego što pomaže
- slanju pisma-bombi organizacijama koje se bave pitanjima azila

Ovaj obrazovni priručnik je zasnovan na potpunom odbijanju ovakvih teorija i uvjerenja. Vrsta je čovjek. Postoji samo jedna rasa: ljudska rasa. Tačka.

Da li bi kao rasističke okarakterisali sve one primjere posljedica vjerovanja u superiornost? Ako ne, što biste vi rekli?

Slijedi nekoliko ideja i objašnjenja koja razmatraju pojам rasizma na različite načine

Rasizam je mit

„Za sve praktične društvene svrhe, „rasa“ nije toliko biološki fenomen, koliko socijalni mit. Mit „rase“ je stvorio ogromnu količinu ljudske i društvene štete. U skorijem periodu je uzeo težak danak u ljudskim životima i prouzrokovao neopisive patnje. Još uvjek spriječava normalan razvoj miliona ljudskih bića i uskraćuje civilizaciju djelotvorne saradnje produktivnih umova.“

„Izjava o rasi“, UNESCO, Pariz, jul 1950.g.

Citirajući Juliana Huxleya u „Mi Evropljani”, 1935.g., u odgovoru na nacističku rasističku propagandu:

„Rasizam je mit, opasan mit. To je pokrivač za sebične ekonomske namjere koje bi u svojoj nepokrivenoj golotinji izgledale veoma ružno”.

„Zaključeno je da bi rasizam mogao biti opisan kao diskriminacija jedne grupe ljudi od strane druge, zasnovana na predrasudama koje se pripisuju fizičkim karakteristikama. Naglašeno je da je rasizam bio pokušaj da se stvori lažna podjela unutar ljudske rase, i da nema valjanu naučnu osnovu. „Postoji samo jedna rasa na Zemlji: LJUDSKA RASA, a čak i upotreboom takve terminologije kao što je „rasna diskriminacija“ ili „rasni odnosi“, rizikujemo legitimizaciju dijela lažnih premissa koje koriste rasistički teoretičari i grupe”.

(Međunarodni omladinski i studentski pokret za Ujedinjene Nacije, „Multirasna koegzistencija u Evropi”, Studijsko zasjedanje, EYC, 1983.g.)

Rasizam je ideologija

„U javnim debatama termini „Auslanderfeindlichkeit“ ili „Fremdenfeindlichkeit“ (koji znače neprijateljstvo prema strancima) su oni koji se najviše koriste kada se govorи o intelektualnom ili aktivnom odbacivanju stranaca – samo rijetko će termin „Rassismus“ (rasizam) biti upotrijebljen. Mi želimo da koristimo termin „rasizam“ ne zato što on prenosi karakter oštire moralne i političke optužbe, već više zbog toga što je to čistija istorijska i analitička kategorija – za razliku od ostalih termina – i zato što dokazuje nešto o kontekstu i uzrocima odbacivanja i mržnje prema stranicima.

Rasizam je čisto ideološka konstrukcija, ideologija jer nema „rasa“. Nema dokazivih veza između fizičkih i kulturnih karakteristika ljudi i njihovih osnovnih kvaliteta i mogućnosti. Prihvatanje termina „rase“ je ideološki motivisano i kulturno duboko utemeljeno – ono vrši važne funkcije za očuvanje postojeće vladajuće strukture:

- Rasizam dozvoljava da se socijalne nejednakosti, isključenje i suprotnosti klase predstavljaju kao prirodne, radije nego kao zavisne od socijalnih faktora. Socijalna nejednakost i tlačenje su tako politički i kulturno legitimisani i čak shvaćeni kao sudska onih koje pogoda.
- One grupe koje su definisane kroz 'rasne karakteristike' mogu potom biti označene kao mogući uzrok ekonomskih i socijalnih kriza. One se stavljaju u položaj žrtvenog jarca, koji će odvući pažnju sa stvarnih uzroka krize i tako na sebe navući bijes društva.

„Neo-rasizam“ nije više utemeljen primarno na fizičkim karakteristikama, već uzima kulturne razlike kao svoje izvorište. Izjave o superiornosti su dijelom zaboravljene i, umjesto toga, „jedino“ se naglašava da je kultura ljudi ili nacija neophodna za njihov identitet i da bi bila ugrožena kulturnim ili socijalnim miješanjem.“

(Jusos in der SPD, „Asyl statt Abschreckung“, Argumente 5, Bonn, 1992.g.)

Rasizam je duboko ukorijenjen u istoriji

svi različiti
svi jednaki

„Važno je praviti razliku između različitih manifestacija rasizma u pomenutim zemljama. Zemlje kao što su Velika Britanija, Francuska i Belgija, i.e. imperijalističke zemlje sa istorijom kolonijalizma, su vezane za rasističke ideologije koje su očigledno povezane sa eksploracijom i podjarmljivanjem tamnoputnih ljudi zbog napredovanja zapadnog kapitalizma. Antropolozi i biolozi, kasnije praćeni socio-biolozima, su sugerisali naučne razloge i objašnjenja za tretman tamnoputnih ljudi kao niže ljudske vrste. Sugerisano je i vjerovalo se da ljudi određene boje kože imaju genetske i socijalne karakteristike koje su stalne i nepromjenljive, i koje nijesu podložne uticaju odgajanja ili okoline. Ovo je vodilo ka široko rasprostranjenom mišljenju da su ljudi iz Afrike inferiori u odnosu na bijelu „Kavkasku“ rasu, moralno, socijalno i intelektualno, i da se zbog toga u ophođenju sa njima ne moraju primjenjivati iste ljudske vrijednosti. Oni mogu biti tretirani kao robovi, pokretna imovina, kao jedinice vlasništva, kao što se tretira stoka ili konji, a mogu se koristiti i kao radna snaga za proizvodnju dobara.“

(Evropska konfederacija omladinskih klubova, „Rasizam u Evropi – izazov za omladinski rad“, Studijsko zasjedanje, EYC, oktobar 1989.g.)

respekt pro každého
život pro zdechny

Rasizam se može promijeniti

„Rasizam je različit od rasnih predrasuda, mržnje ili diskriminacije. RASIZAM uključuje posjedovanje moći da se izvrši sistematska diskriminatorska praksa kroz glavne institucije društva, dok je predrasuda nepovoljno mišljenje ili osjećanje unaprijed formirano, bez znanja, mišljenja ili razloga.

Rasizam = Moć + Predrasuda

RASIZAM je istovremeno i javan i skriven. On se javlja u dva blisko povezana oblika: individualni RASIZAM i institucionalni RASIZAM. Prvi se sastoji iz javnih činova pojedinaca, koje mogu prouzrokovati smrt, povrede ili nasilno uništavanje imovine. Druga forma je manje očigledna. Neki od najupadljivijih primjera su različiti modeli smještaja, odvojene škole i crkve, diskriminatorno zapošljavanje i promotivne politike i udžbenici koji ignoriraju ulogu mnogih etničkih manjina. RASIZAM mora, takođe, biti sagledan i sa kulturnog aspekta. Kulturni RASIZAM je kad koristimo moć da učinimo naše kulturno nasljeđe „vječnim i nepromjenljivim“ i da ga istovremeno nametnemo drugima, dok u isto vrijeme uništavamo kulture drugih, što nas dovodi do etnocentrizma. ETNOCENTRIZAM je tendencija da se na strane kulture gleda nepovoljno, što rezultira inherentnim osjećajem superiornosti.

Kulturni rasizam = Moć + Etnocentrizam

(Međunarodna federacija liberalne i radikalne omladine, „Sastavi ruke: IFLRY protiv rasizma i ksenofobije, 1986.g.)

Što mislite sad?

Gdje idemo odavde?

Ukoliko ćemo početi da kreiramo interkulturalne realnosti moramo mnogo toga da uradimo na izazivanju:

- naših ličnih stavova i
- sistema kontrole i moći koji rezultiraju u nejednakosti.

Dijalog između kultura zahtijeva dosta vremena i iskustva. Razvoj interkulturalnih pristupa će zavisiti ne samo od otvorenosti ljudi, već i od političara, koji moraju da primijene čitave serije mjerda bi olakšali proces.

Bez želje da budemo strogi i da uzimamo ovu listu kao postavljen model za naše ponašanje, ipak možemo vidjeti da je neophodno proći neke nivoe, to jest:

1. Prihvatanje da je svako na istom nivou; prihvatanje jednakosti prava, vrijeđnosti i sposobnosti; osuda rasizma i diskriminacije.
2. Bolje upoznavanje jednih sa drugima; angažovanje u diskusijama, saznavanje o kulturama drugih ljudi, kretanje ka njima, gledanje što oni rade.
3. Zajednički rad; koorganizacija, saradnja, pomaganje jednih drugima.
4. Upoređivanje i razmjena; razmjena stavova; doživljavanje kultura i ideja drugih, prihvatanje međusobne kritike, postizanje sporazuma i donošenje zajedničkih odluka.

Koju ulogu može imati interkulturalno obrazovanje u svemu ovome? Okrenite sljedeće poglavlje za neke nove ideje...

Reference za ovo poglavlje

Equipo Claves / Cruz Roja Juventud (1992): **En un mundo de diferencias ... un mundo diferente**, Madrid

Casula, Georgio (1992): **Education for an Intercultural Society**, European Youth Centre, Council of Europe, Strasbourg

Colectivo AMANI (1994): **Educación Intercultural. Análisis y resolución de conflictos**, editorial popular, Madrid

Comité español (1995): **Guía de campana**, Comité español de la Campana Europea de la Juventud, Instituto de la Juventud, Madrid

Dublin Travellers Education and Development Group (1992): **Irish Travellers: New Analysis and New Initiatives**, Pavée Point Publications, Dublin

European Confederation of Youth Clubs (1989): **Racism in Europe - the Challenge for Youth Work**, Study Session, EYC, Strasbourg

European Youth Centre (1991): **Intercultural Learning - Basic Texts**, Training Courses Resource File, Council of Europe, Strasbourg

International Federation of Liberal and Radical Youth (1986): **Put the Hands Together: IFLRY Against Racism and Xenophobia**, IFLRY, 1986.

International Youth and Student Movement for the United Nations (1983): **Multiracial coexistence in Europe**, Study Session, EYC, Strasbourg

Jusos in der SPD (1992): **"Asyl statt Abschreckung" in Argumente 5**, Bonn

- Liégeois, Jean-Pierre (1994): **Roma, Gypsies, Travellers**, Council of Europe, Strasbourg
- Shafir, Michael (December 1989): "Xenophobic Communism - The Case of Bulgaria and Romania" in **The World Today**, The Royal Institute of International Affairs, London
- Siang Be (May 1994): „**Überwindung**“ / „**Abbau**“ von Vorurteilen/Stereotypen durch politische Bildung?, Manuscript, Internationale Begegnungsstätte Jagdschloß Glien- icke, Berlin
- Taylor, Mark (1993): **ALIEN 93 Youth Organisations Combatting Racism and Xenophobia**, Youth Directorate, Council of Europe, Strasbourg
- Van der Gaag, Nikki and Gerlach, Lynne (1985): **Profile on Prejudice**, Minority Rights Group, London

Poglavlje 3

Interkulturalno obrazovanje: pozitivan pristup razlici

Posmatramo:

- otkrivanje veza
- mehanizme i sredstva
- školu
- izvan škole
- nivoe u interkulturalnom procesu
- upotrebu aktivnosti

Odakle dolazi interkulturalno obrazovanje?

**alle anders
alle gleich**

Mi – kao pisci ovog obrazovnog priručnika – smo pokušali da budemo veoma oprezni u upotrebi riječi „multikulturalni“ i „interkulturalni“. Naš izbor terminologije nije naivan; čak je i subverzivan; mi se ne igramo riječima. Mi želimo da stavimo na probu vaše ideje i akcije, i nadamo se da ćete i vi staviti na probu naše.

Obrazovni odgovori multikulturalnom društvu

Kao što smo vidjeli u prvom poglavlju, kretanje promjena u našim društvima se dramatično ubrzalo u posljednjim decenijama. Susret različitih kultura nastavlja da bude glavni faktor i rezultat ovih promjena. U isto vrijeme smo počeli da shvatamo da čak i u dominantnim kulturama postoje ljudi koji se ne uklapaju u uobičajene norme i koji su prepoznati kao neko ko pripada subkulturnama. Zajedno sa ovim shvatanjima je postepeno, ako ne i naglo, došlo priznanje da ovi ljudi imaju prava i zahtijevaju poštovanje i priznavanje. Odgovori vladajućih struktura na sve ove promjene su bili različiti, često i unutar jedne države.

Od šezdesetih našavamo, neke zemlje su započele posebne obrazovne programe koji su bili usmjereni na djecu koja dolaze iz manjina koje dugo borave na datom mjestu i na djecu imigranata koji su stigli u skorije vrijeme. Zavisno od političkog i kulturnog konteksta, obrazovni sistemi su pozvani da ispune različite ciljeve, na primjer:

- da osiguraju da se djeca imigranata mogu vratiti u zemlju porijekla i biti sposobna da se lako uklope u njihove specifične obrazovne i socijalne sisteme.
- da priključe djecu manjinskih kulturnih grupa u glavnu tendenciju društva i tako ih potpuno liše njihovog kulturnog identiteta – ovo je ponekad poznato kao politika asimilacije. Ovo se može sažeti kroz proširivanje stare izreke: „Kada si u Rimu, radi kao što rade Rimljani“, na „Kada si u Rimu, misli, osjećaj, vjeruj i radi kao Rimjanin“.

- da pomogne djeci manjinskih kulturnih grupa da se uklope u glavne tendencije društva, uz zadržavanje dijela njihovog kulturnog identiteta – ovo je znano kao politika integracije. „Kada ste u Rimu, radite kao i Rimljani, ali možete da kuvate što god hoćete, ako zatvorite prozore”.

Nastale su različite obrazovne forme i pristupi, ponekad u kombinaciji jednih sa drugima. Ali, postojali su veliki problemi u vezi sa ovim ciljevima i praksama. Oni su utemeljeni na vjerovanju u implicitnu superiornost većinske kulture koja je trebalo da ostane nedodirnuta od strane drugih kultura u kontaktu sa njima. To je u većem dijelu bila jednosmjerna ulica: promjena se samo očekivala od „njih“. Dodajte ovome i činjenicu da se velika većina emigranata nije „vratila“ u svoje zemlje porijekla, pa možemo vidjeti da takve namjere ne korespondiraju sa trenutnom realnošću. A nemaju mnogo zajedničkog ni sa svrhom interkulturnog obrazovanja.

„Otkriće drugih je otkriće veze, ne barijere“ (Claude Lévi -Strauss)

Postepeno, percepcija multikulturalnog društva se mijenjala. To nije ni mozaik gdje su kulture smještene jedna pored druge, bez efekata jednih na druge, niti je „lonac za toppljenje“ gdje se sve svodi na najniži zajednički imenitelj. Interkulturno obrazovanje predlaže procese za omogućavanje otkrivanja međusobnih veza i za razgrađivanje barijera. Postoje bliske veze sa drugim obrazovnim filozofijama, kao što su obrazovanje u oblasti ljudskih prava, antirasističko obrazovanje i razvojno obrazovanje. Zato je normalna reakcija ako ovdje nađete elemente koji odgovaraju vašem iskustvu u drugim oblastima. Mi smo mnogo naučili iz iskustva koje je stečeno pionerskim radom obrazovnih radnika u oblasti multikulturalizma.

Međutim, mi smo se odlučili da koristimo izraz „interkulturnizam“, jer je, kako naglašava Micheline Rey, u prefiksru „inter“ dato njegovo puno značenje, što nedvosmisleno implicira:

- interakciju
- razmjenu
- rušenje barijera
- reciprocitet
- objektivnu solidarnost.

Interkulturno obrazovanje: društveni obrazovni proces

Da bi društvo postalo stvarno interkulturno, svaka socijalna grupa mora biti sposobna da živi u uslovima jednakosti, bez obzira na svoju kulturu, životni stil ili porijeklo. Ovo znači preispitivanje ne samo naše interakcije sa kulturama koje se čine stranima našoj, nego takođe i interakcije sa manjinama poput homoseksualaca ili ljudi sa posebim potrebama, koji se suočavaju sa mnogim oblicima netolerancije

i diskriminacije. Brojne snage - socijalne, ekonomski, političke - moraju da budu kombinovane da bi se izgradilo takvo društvo. Interculturalno obrazovanje je danas jedno od najvažnijih oruđa koje imamo da nam pomognu da iskoristimo mogućnosti koje nam pružaju multikulturalna društva.

Glavna meta interculturalnog obrazovanja je da favorizuje i osnaže osnovu međusobnih odnosa, između različitih društava i različitih većinskih i manjinskih kulturnih grupa.

Ova meta podrazumijeva:

- da se vidi da je različitost ukorijenjena u jednakosti i da ne postaji opravdanje za marginalizaciju
- da se napravi napor u priznanju različitih kulturnih identiteta i promoviše poštovanje manjina
- da se suprotstavljeni interesni rješavaju mirno.

Ova glavna meta podrazumijeva da interculturalno obrazovanje mora zauzeti mjesto u društvu u cjelini. Nemoguće je sanjati o interculturalnom društvu radeći samo sa jednom od uključenih strana, odnosno, samo sa manjinskim grupama ili samo sa većinskim grupama.

Potrebe većina i manjina su različite, ali su međusobno povezane

U slučaju većine manjinskih grupa, posebno kada su one rezultat imigracionih procesa, njihova prva potreba je da razviju sopstvene sposobnosti i znanja. Bez mogućnosti da, na primjer, komuniciraju na opšte razumljivom jeziku, teško je, ako ne i nemoguće preživjeti u društvu. U slučaju većinskih grupa, njihove prve potrebe su da počnu gledati izvan prihvaćenih normi, da preispitaju uobičajene načine mišljenja - posebno negativne stereotipe i predrasude - u vezi sa manjinskim grupama. Za sve nas je neophodno da izgradimo shvatanje uloge odnosa moći u društvu i, ovdje, njihovih uticaja na interculturalne veze.

Ove različite potrebe imaju, logično, različite ciljeve. U slučaju većinskih grupa, ciljevi interculturalnog obrazovanja su:

- da proširi razumijevanje realnosti međuzavisnog svijeta i ohrabri akcije koje se slažu sa tom realnošću
- da ide iznad negativnih predrasuda i etničkih stereotipa
- da favorizuje pozitivno vrijednovanje razlika i raznovrsnosti
- da traga za sličnostima i naglašava ih
- da generiše pozitivne stavove i navike ponašanja prema ljudima iz drugih društava i kultura
- da prevede principe solidarnosti i građanske hrabrosti u akciju

U slučaju manjinskih grupa, ciljevi interculturalnog obrazovanja uključuju sve gore navedeno plus učenje življjenja u većinskom društvu, a da se ne izgubi sopstveni kulturni identitet.

Iako interkulturalno obrazovanje mora zauzeti mjesto u društvu kao cjelini, postoji mala sumnja da je interkulturalno obrazovanje usmjereno na sistem odnosa djece i mladih ljudi. Mi opravdavamo ovaj prioritet zbog toga što će oni, u velikoj mjeri, biti građani interkulturalnih društava. Oni su takođe važan kanal komunikacije ka odraslima i mogu pomoći u odnosima odraslih, da im, na primjer, ukažu na potrebu za promjenom. Kada to kažemo, jasno je da ovdje ima važnih poruka i za obrazovanje odraslih.

Interkulturalno obrazovanje djece i mladih funkcioniše na dva načina:

- da im se pomogne da steknu kapacitet da prepoznaju nejednakost, nepravdu, rasizam, stereotipe i predrasude
- da im se daju znanja i sposobnosti koje će im pomoći da se suprotstave i pokušaju promijeniti ove mehanizme, kad god se susretnu sa njima u društvu.

Obrazovni pristupi i unutar i izvan škola su veoma važni. Kako se odnosimo prema ovim pristupima, zavisi u velikoj mjeri od konteksta. Takođe, „istina“ je da se može naći više formalnih metoda u vanškolskom obrazovanju (predavanje, savjet, pismene vježbe...), kao što se i manje formalne metode mogu naći u školama (rad u projektnim grupama, korišćenje lokalnog okruženja...). Kada smo pisali ovaj Obrazovni priručnik 1994. – 1995.g., bili smo naviknuti na razlikovanje formalnog i neformalnog obrazovanja - bila je relativna rijetkost razgovarati o „neformalnom obrazovanju/učenju“. Debata se nastavila do te mjere da je Evropski omladinski forum nedavno izdao plansku studiju pod nazivom „Omladinske organizacije kao neformalni edukatori – priznavanje naše uloge“ (novembar 2003.g.). Sada se više poziva na neformalno obrazovanje kada se govori o neplaniranim situacijama za učenje: u porodici, u autobusu, kroz razgovor sa prijateljima. Ipak, za ovo izdanje smo izabrali da ostavimo terminologiju kakva je bila. Može vam biti osvježavajuća!

Izazovi pred obrazovnim sistemom danas i potreba za komplementarnošću između formalnog i neformalnog obrazovanja su naglašene u **Kompasu**, poglavlje o **Obrazovanju**.

Dva načina putovanja:

1. Formalno interkulturalno obrazovanje

Formalno interkulturalno obrazovanje uključuje akademske programe i inicijative koje su razvijene unutar i od strane škole.

Škola je, nakon porodice, glavni posrednik socijalizacije kroz koji djeca ne dobijaju samo akademsko obrazovanje, već, takođe, oni uče mnogo i o sopstvenom kulturnom kodu. Ovaj kulturni kod treba da bude otvoren prema drugim kulturama, religijama i životnim stilovima. Zbog toga, bez aktivne podrške škole, napori da se uvede interkulturno obrazovanje su osuđeni na umanjene rezultate, ako ne i neuspjeh.

Upravo zbog tih razloga smo uključili neka razmišljanja o ovoj oblasti iako je ovaj Obrazovni priručnik namijenjen prevashodno neformalnom obrazovanju.

Interkulturalno obrazovanje zahtijeva od škole važan proces otvaranja i obnove, spajanja nastavnih planova i programa sa realnošću multikulturalnih društava. Škole svoj rad zasnivaju sve više na principu da su svi jednaki. Sada, interkulturalno obrazovanje traži dodatno od škola da usvoje i poštuju kulturne razlike između pojedinaca.

Uglavnom, škole treba da ulože napor kako bi:

- pokušale da kreiraju jednake socijalne i obrazovne mogućnosti za djecu iz manjinskih kulturnih grupa
- podigle svijest o kulturnim razlikama, kao načinu suprotstavljanja diskriminaciji
- branile i razvijale kulturni pluralizam u društvu
- pomogle djeci da se konstruktivno nose sa konfliktima, otkrivajući različite interese i tragajući za zajedničkim ciljevima.

Uloga škole kao posrednika interkulturalnog obrazovanja je dvostruka: prema manjinskim grupama i kulturama i prema većinskim grupama i kulturama.

Prema manjinskim grupama i kulturama

Uloga škole kao sredstva za dobrodošlicu, socijalizaciju i uključenje djece koja dolaze iz manjinskih grupa je nezamjenljiva.

U ovom slučaju interkulturalno obrazovanje treba razvijati programe koji su kreirani da ispune osnovne potrebe manjinskih grupa u uspostavljanju i dobijanju priznanja za sebe unutar društva.

Ovi programi su bazirani na većinskoj kulturi, ali su otvoreni za promjene. Treba omogućiti djeci da razumiju postepeno kulturni većinskog društva i da steknu sposobnosti i instrumente za ličnu autonomiju i samopouzdanje unutar tog društva.

Ovaj posljednji aspekt treba da uključi:

- saznanje nekih informacija o vašoj sredini i ljudskim odnosima unutar nje
- razumijevanje kulturno-specifične ideje vremena
- razumijevanje ekonomskih odnosa, posebno onih od kojih zavisi zapošljavanje i opstanak ljudi
- znanje o vašoj bliskoj okolini i asocijacijama izvan škole koje bi ti mogle biti od pomoći
- razumijevanje političkog sistema i kako ga upotrijebiti.

Prema većinskim grupama i kulturama

Djeca i mladi ljudi iz većinskih grupa treba da nauče kako da žive zajedno sa ostalima u pozitivnom, kreativnom smislu.

Neophodno je uvesti interkulturalne elemente u školski plan i program tako da:

- odbacuje etnocentrčni pogled na kulturu ili ideju da bi bilo moguće uspostaviti hijerarhiju različitih kultura
- uzme u obzir – uz objektivnost i poštovanje – karakteristike različitih kultura koje kohabitiraju na određenom području
- otvori pogled školskoj djeci na svijet. Ovo je posebno važno u mjestima gdje ima malo manjina

A što sa samom školom?

U isto vrijeme, jasno je i da škola mora da promisli svoju sopstvenu poziciju. One previše često prenose i osnažuju negativne stereotipe o drugim grupama i kulturama. Mora postojati konstruktivna komunikacija o tome kako se škole vode između svih onih koji su uključeni u obrazovni proces: nastavnika, djece, roditelja, administracije, lokalnih vlasti, institucija. Razne ključne strukturalne mjere moraju biti preduzete da bi interkulturalno obrazovanje moglo funkcionsati u i izvan učionice. Dobra volja nije dovoljna i akcija je neophodna. Postoji mnogo primjera dobre prakse u Evropi, a evo i nekoliko preporuka:

- Interkulturalno obrazovanje bi trebalo da bude jedan od ključnih faktora u osposobljavanju svih nastavnika. Jedan od načina da se ostvari stvaran, lični uticaj na njih je da oni provedu dio vremena radeći u drugoj kulturi, sa mogućnošću da saznaju što se dešava unutar njih samih – oni bi tada bili bolje osposobljeni kako bi pomogli svojim učenicima da nauče upražnavati aktivnu toleranciju,
- Zbirke tekstova i ostali nastavni materijali moraju da budu ponovo revidirani uzimajući druge (grupe) kao polaznu osnovu, tako da školska djeca mogu naučiti da prihvataju kao „normalne“ drugačija gledišta i perspektive - kako istorijske knjige iz različitih zemalja opisuju bitku kod Vaterloa? Koja je zemlja ili region svijeta stavljena u centar mapa koje se koriste na časovima geografije?

Teškoće koje se tiču primjene ovakvih promjena u školskom sistemu su ogromne, ali i dobici do kojih se treba doći. Ovdje nije mjesto da se ide dalje u ovu argumentaciju. Ukoliko želite da saznate više, onda možete da koristite knjigu Antonia Perottia **The case for Intercultural Education**, koja daje brilljantan pregled iskustva stečenog od strane Savjeta Europe u saradnji sa obrazovnim radnicima u 1990-im. Pogledajte poglavlje 5 **Kompasa** i njegov odjeljak **Obrazovanje**.

2. Neformalno interkulturalno obrazovanje

Ciljevi neformalnog interkulturalnog obrazovanja koincidiraju sa onima koje ima formalno interkulturalno obrazovanje. Razlika između ovih načina interkulturalnog obrazovanja leži uglavnom u onome ko to obezbeđuje i u radnim metodama. Zavisno od toga sa kojom se političkom i obrazovnom tradicijom identifikujete, može vam se više dopasti da ove procese u neformalnom obrazovanju opišete kao „interkulturalno učenje“. Ovo je važno naglasiti, jer se to odnosi na jedan od osnovnih principa kojim smo se vodili u ovom priručniku. Mi vidimo mlade ljudе kao subjekte njihovog sopstvenog učenja, koji otkrivaju sebi kako da učine svoj svijet smislenim i kako da izrade strategije za miran život u njemu.

Neformalni edukatori rade sa mladim ljudima u klubovima za mlade, omladinskim organizacijama i pokretima, u omladinskim informativnim i orientacionim centrima, u slobodnim aktivnostima poslije škole; na ulicama; u toku međunarodne omladinske razmjene; u hotelima za mlade ljudi i mlade nezaposlene; širom cijelog geografskog i socio-ekonomskog spektra Evrope. Mnogi od njih su volonteri, koji poklanjaju svoje vrijeme besplatno zbog važnosti koju pridaju takvom radu. Čak ni ova lista ne pokriva cijeli spektar onih koji su uključeni u organizaciju neformalnih omladinskih aktivnosti. I stvarno, među najefektnijim predavačima su sami mlađi ljudi koji se međusobno edukuju (ovaj pristup, poznatiji kao vršnjačka edukacija, je obrađen više u publikaciji **DOmino**, koja je takođe objavljena u okviru kampanje „svi različiti – svi jednaki“). Sve ove situacije, kao i druge obezbjeđuju mogućnosti za neformalno interkulturno obrazovanje.

Neformalno obrazovanje ima nekoliko važnih osobina koje ga razlikuju od formalnog obrazovanja:

- Neformalno obrazovanje je dobrovoljno, ono nema obavezan karakter škole što nekada navodi učenike na odbijanje pristupa ili subjekata koji su dio nastavnog plana i programa
- Predavači u neformalnom obrazovanju moraju da ulože više napora da održe pažnju učesnika, jer je komercijalni svijet veoma pametan u pronalaženju privlačnih alternativa
- U neformalnom obrazovanju postoji bliskija veza sa polaznicima, i to olakšava komunikaciju (iako je ponekad stresnija!)
- Sadržaji se prilagođavaju sa polaznicima, u skladu sa njihovim potrebama i realnošću
- Ima više izbora u postavljanju ciljeva i njihovom usklađivanju sa relevantnim aktivnostima
- Aktivna i participativna metodologija koja se primjenjuje u neformalnom obrazovanju utiče na veće učeće polaznika.

Uz uvažavanje, naravno, ali neformalno obrazovanje ne bi moglo da postoji bez prisustva formalnog obrazovanja i ima mnogo prostora za unaprijeđivanje kompatibilnosti između ova dva sektora. Možda bi vama odgovaralo da prilagodite aktivnosti iz dijela B za upotrebu u školama, ali smo mi usmjerili naše energije u neformalno obrazovanje mlađih ljudi.

Ovdje ćemo bliže sagledati osnovu za te aktivnosti.

Rad sa mladim ljudima - neprekidan proces

Bez obzira na njihove godine, ljudi koji se suočavaju sa izazovima i problemima multikulturalnih društava ne mogu preskočiti direktno iz neznanja u kritičku svijest i akciju. Ovo se jedino može izvesti kroz interkulturni obrazovni proces, neformalan u ovom slučaju, preko kojeg je moguće izvesti cijelo mnoštvo aktivnosti i inicijativa.

Interkulturno obrazovanje mora omogućiti mlađim ljudima da otkriju porijeklo i mehanizme rasizma, netolerancije, ksenofobije i antisemitizma. Lično otkriće može dovesti do kolektivne akcije i na nama je da upravljamo tim procesom.

Politička i ekonomска акција је takoђе потребна да би се заокруžила слика: образовање има своја ограничења, али и своје одговорности.

Други су покушавали да опишу кљућне области на које треба обратити паžњу у планирању програма за интеркултурално образовање, као што можете видjetи у одјелјку који се тиче средстава, на kraju ovog priručnika. Пожељано, ми smo izabrali да упоредимо процес интеркултуралног образовања са путем на коме постоје разлиčiti нивоји који су истовремено центри интереса на којима треба радити.

Ovi nivoi su:

- i) Zamisliti себе извана
- ii) Razumjeti svijet у коме живимо
- iii) Biti upoznat са осталим стварностима
- iv) Gledati на разлику позитивно
- v) Favorizovati позитивне ставове, vrijednosti и понашања

Можете одлучити да су неки нивоји важнији од других или да ћете да идете потпuno другим путем. Ови нивоји могу бити комбиновани различитим редом, али овај прироџник није четворо-димензионалан, па ћemo ih uzimati jednu op jednu – укључујући sugerисане идеје i садржаје за рад.

i) Zamisliti себе извана

Početna tačka našeg rada u interkulturnom образовању је то да се осврнемо на нас same i наšu realnost.

Ideje i sadržaji:

Наша друштвена и културна стварност:

- Razmotritи што осјећамо као добро, а што као лоше у нашој стварности.
- Наše navike, načini mišljenja, stilovi života, itd. su само један могући одговор svijetu: постоје druge stvarnosti, koje nijesu ni bolje ni gore, već drugačije.
- Objasnjanje наše stvarnosti drugима који је не познају, може нам бити корисно i помоći u добијању drugačije perspektive.

Reakcije на druge društvene i kulturne stvarnosti sa kojima živimo:

- Predrasude i stereotipi unutar našег друштва prema drugim друштвима i kulturama.
- Zbog čega sejavljaju ove predrasude i stereotipi?
- Zbog čega su neke predrasude i stereotipi pozitivni, a neki negativni?
- Uticaj predrasuda i stereotipa na naš način понашања prema drugim ljudima.

Diskriminacija: Arbitrarni fenomen

- Svako može biti diskriminisan u nekoj prilici.
- Zašto se diskriminacija dešava?
- Koje oblike она има?

ii) Razumjeti svijet u kojem živimo

Različita društva, zemlje ili države se ne mogu razviti ukoliko su izolovane jedni od drugih.

Ideje i sadržaji:

Živimo u međuzavisnom svijetu:

- Društva imaju potrebu jedna za drugim
- Evropa nije planeta! (slogan preuzet iz Centra Sjever-Jug, Savjeta Evrope)

Podijeljena odgovornost:

- U velikom dijelu, snage koje primoravaju mnoge ljudе da napuste svoje zemlje da bi preživjeli proizilaze iz ekonomskog sistema na kojem je zasnovan naš način života.

Kao dodatak shvatajući da živimo u međuzavisnom svijetu, moramo raditi na odgovoru fenomenu globalizacije danas. Istraživanje o njenim uzrocima i efektima se može naći u **Kompasu**, u odjeljku **Globalizacija**.

iii) Biti upoznat sa ostalim stvarnostima

Mnogi od negativnih stavova prema kulturama, životnim stilovima ili društвima koja su različita od naših imaju svoje porijeklo u „strahu od nepoznatog“. Zato je jedan od neophodnih elemenata interkulturalnog obrazovanja ohrabrvanje upoznavanja i saznavanja drugih kultura – ne ono turističko, koje se drži na sigurnoj razdaljini, već ono koje nam omogućava da se otvorimo prema riziku susreta i razmjene. Ovo upoznavanje mora biti zasnovano na naporima da se razumije stvarnost drugačija od naše.

Ideje i sadržaji:

Što znamo o drugim kulturama i životnim stilovima?:

- Kako smo došli do informacija koje imamo o drugim kulturama, društвima, državama?
- Koliko je stvarnosti u tom znanju i koliko predsjedajnih misli dođe do nas različitim putevima?
- Koliko treba da preispitujemo informacije i predstave koje dobijamo putem medija?
- Kako stvarno možemo saznati kako je to „hodati u tuđim cipelama“?

Ne postoje ni superiornije ni inferiornije kulture:

- Svaka kultura je rezultat drugačije stvarnosti.
- U svakoj kulturi postoje pozitivni aspekti od kojih se može učiti i negativni aspekti koje možemo kritikovati – kako odlučujemo?

Različito ne znači gore, već nešto što nije isto:

- Koji su faktori prema kojima se različitost između ljudskih bića gleda kao nešto negativno?

iv) Gledati na razliku pozitivno

Što je osnova toga da se bude sposoban gledati na razlike iz pozitivne perspektive?

Ideje i sadržaji:

Naša vlastita kultura je mješavina različitosti:

- Socijalna i kulturna stvarnost kojoj pripadamo je rezultat konglomerata različitosti.
- Mi ne posmatramo ove različitosti kao snažnu prepreku zajedničkom životu.

Razlika između različitih kultura je pozitivna činjenica:

- Veze i odnosi između različitih kultura obogaćuju ne samo pojedince već i društva. One takođe mogu biti izvori odlične zabave i uživanja.
- Svako društvo i kultura imaju nešto da nauče od drugih društava i nešto da poduče ta društva.
- Kako da naučimo da izbjegavamo da pravimo trenutne sudove o aspektima drugih kultura ili načina života koji su nam „strani“?
- Kako da naučimo da živimo sa osjećajem (privremene) nesigurnosti, koje ovi procesi bude u nama?
- Kako da iskoristimo ogromne mogućnosti koje nam takvi susreti pružaju, da pronađemo nove strane našeg identiteta?

v) Favorizovati pozitivne stavove, vrijednosti i ponašanja

Svi ovi nivoi su sasnovani na promociji vrijednosti: ljudskih prava, priznanju, prihvatanju, aktivnoj toleranciji, poštovanju, mirnom rješavanju sukoba i solidarnosti.

- Ukoliko se pozivamo na pravo solidarnosti, onda, kao što sumira Jean-Marie Begeret, mi takođe imamo obavezu da pokažemo solidarnost. To je tip zaključaka ka kojima se krećemo u interkulturnom obrazovanju. Ali, mladi ljudi će svoje stavove i zaključke mijenjati samo za sebe, mi samo možemo da ubrzamo taj proces radeći tokom vremena sa njima na različitim izazovima.
- Ukoliko radimo na tome da favorizujemo ove vrste stavova, biće lakše ohrabriti pozitivno ponašanje prema ljudima iz drugih kultura. Međutim, moramo uzeti u obzir da ovi stavovi i ponašanja nijesu mogući ukoliko nijesu razvijeni paralelno sa kvalitetima kao što su poštenje, saradnja, komunikacija, kritičko mišljenje i organizacija.

Pauza za misao

Interkulturno obrazovanje nije zatvoreni program koji bi mogao biti ponavljan bez stalnih izmjena. Upravo suprotno, ne samo da je obim moguće interkulturne aktivnosti veoma širok, već mi takođe moramo da stalno preispitujemo što radimo i zašto. Nemoguće je kupiti magičnu formulu koja nam garantuje uspjeh.

Da bi nam to pomoglo da znamo gdje da postavimo granice svake neformalne in-

terkulturalne obrazovne aktivnosti, trebali bi pokušati da budemo svjesni sljedećih faktora:

- **Sadržaja i domaća aktivnosti koju namjeravamo organizovati.** Postoji španska izreka, koja to lijepo sumira: „Ne možemo se pretvarati da lovimo slona ribarskim štapom“.
- **Konteksta u kojem ćemo raditi i ograničenja koje nam to nameće.** Motivacija učesnika će se razlikovati prema prilici i njihovoj motivaciji da prisustvuju.
- **Nivo upoznavanja i odnosu koji imamo sa mladim ljudima sa kojima ćemo raditi.** Ako ih znamo dobro i znamo da možemo planirati dugoročno, to će imati i uticaja na naše ciljeve. Naš proces planiranja se mijenja ako želimo da organizujemo samo jednu aktivnost sa ljudima koje ne poznajemo.
- **Nivo učešća u aktivnostima.** Ukoliko se učesnici osjećaju odgovornim za rezultat aktivnosti, rezultat će biti pozitivniji nego ako učesnici osjećaju da imaju pasivnu ulogu.

U drugu ruku, moramo uzeti u obzir da:

- **Izolovane aktivnosti imaju ograničene učinke.** U interkulturalnom obrazovanju mi gledamo na vrijednosti, stavove i ponašanja. Zbog toga bi bilo poželjno da svaka aktivnost bude razvijena u okviru šireg procesa. Ali, ovo ne znači da trebamo odbiti čak i one ograničene mogućnosti da ubrzamo interkulturalne procese; to je najčešće pitanje usmjeravanja naših ambicija.
- **Smisao aktivnosti treba da pokrene svakodnevni život učesnika i da se na njega odnosi.** Želimo da generišemo pozitivne stavove u našoj sopstvenoj sredini i da povežemo tu sredinu sa ostatkom svijeta.

Kako ćemo pristupiti svakoj neformalnoj interkulturalnoj obrazovnoj aktivnosti će zavisi od naših konkretnih mogućnosti da djelujemo i od učesnika... Upotrijebili smo ove ideje i principe u osnivanju aktivnosti u dijelu B, ali smo shvatili da nije ni moguće ni logično praviti čvrsta i brza pravila.

Da rezimiramo, možda bi bilo od pomoći da se zapamti:

- Krenuti od aktivne i dinamične metodologije...
- radimo sa procesima...
- kroz koje i sa sredstvima informisanja, analizom i kritičkim osvrtom na stvarnost...
- će naši učesnici naći načine da:
- u svom svakodnevnom životu međusobno pozitivno djeluju sa ljudima iz drugih kultura
- i da pronađu strategije da prenesu te pozitivne odnose sa ljudima iz drugih kultura u individualne i kolektivne akcije.

Reference za ovo poglavlje

Equipo Claves/Cruz Roja Juventud (1992): **En un mundo de diferencias ... un mundo diferente**, Madrid

Bergeret, Jean-Marie (March 1995): "A propos d'interculturel/Re: Intercultural Learning" in **Multiplier**, European Youth Centre, Council of Europe, Strasbourg

Chisholm, Lynne (1995): "The Council of Europe's Youth Centre Past, Present and Future: an Interview with Peter Lauritzen" in Circle for Youth Research Co-operation in Europe, **The Puzzle of Integration, European Yearbook on Youth Policy and Research**, Volume One, De Gruyter, Berlin/New York

Colectivo AMANI (1994): Educación Intercultural. **Análisis y resolución de conflictos**, editorial popular, Madrid

Council of Europe (1995): **DOmino - A Manual to use Peer Group Education as a Means to Fight Racism, Xenophobia, Anti-Semitism and Intolerance**, Strasbourg

Dublin Travellers Education and Development Group (1994): **Reach Out - Report by the DTEDG on the „Poverty 3“ Programme 1990-1994**, Pavee Point Publications, Dublin

European Commission (1994): **Community of Learning - Intercultural Education in Europe**, Luxembourg

European Commission (1994): **Report on the Education of Migrants' Children in the European Union**, Luxembourg

European Youth Centre (1991): **Intercultural Learning Basic Texts**, Training Courses

Resource File Volume 3, Strasbourg

Hope, A., Timmel, S. and Hodzi, C. (1985) **Training for Transformation - A Handbook for Community Workers**, 3 vols, Mambo Press, Gweru, Zimbabwe

Jones, Crispin and Kimberley, Keith (1986): **Intercultural Education -Concept, Con-text, Curriculum Practice**, Council of Europe, Strasbourg

Office of Multicultural Affairs (1994): **Local Diversity, Global Connections** (2 Volumes), Australian Government Publishing Service, Canberra

Otten, Hendrik and Treuheit, Werner (1994): **Interkulturelles Lernen in Theorie und Praxis**, Leske + Budrich, Opladen, 1994

Perotti, Antonio (1994): **Plaidoyer pour l'interculturel/The Case for Intercultural Education**, Council of Europe, Strasbourg

Ruffino, Roberto (1995): "Interview about Intercultural Education" in International Christian Youth Exchange, **ICYE Handbook - European Youth Exchanges**, ICYE, Brussels

Rey, Micheline (1986, reprinted 1992): **Training Teachers in Intercultural Education?**, Council of Europe, Strasbourg

Vink, Caroline and Groot, Klaas (1994): **Over en weer: werkboek internationale groepsuitwisselingen in het jongerenwerk**, Stichting IVIO/Exis, Lelystad

AKTIVNOSTI, METODE I SREDSTVA

I. Uvod

Aktivnosti u ovom dijelu priručnika su napisane za sve one koji rade sa mladim ljudima (starijim 14 i više godina) ili odraslima, u vanškolskim ili neformalnim obrazovnim aktivnostima i bave se pitanjima jednakosti, rasizma, ksenofobije, anti-semitizma i netolerancije.

Ovaj dio je osmišljen tako da bude fleksibilno sredstvo koje će se koristiti u širokom spektru različitih konteksta. Na primjer, možete biti omladinski radnik, vođa grupe, facilitator seminara, član crkvene grupe za diskusiju, nastavnik ili tutor koji radi na obrazovanju odraslih. Možete raditi sa grupom redovno ili samo povremeno. Takođe, možete raditi u maloj lokalnoj grupi ili sa većim grupama ljudi koji se međusobno ne poznaju dobro, kao na primjer, na seminaru. Vaša grupa može biti sačinjena samo od predstavnika jednog pola ili biti mješovita, u njoj mogu biti ljudi koji su pripadnici jedne kulture, nacije ili religije, i više. Kakva god bila vaša situacija, postoje smjernice koje će vam omogućiti da koristite i prilagodite ideje i aktivnosti svojim potrebama i potrebama ljudi u grupi.

όλοι διαφορετικοί
όλοι ίσοι

Kako koristiti priručnik?

Priručnik je osmišljen tako da bude onoliko fleksibilan koliko je to moguće. Kako će ga koristiti zavisi od vas! Svaka od aktivnosti se može koristiti zasebno, ali preporučujemo vam da koristite dvije ili više zajedno kao dio programa, da bi istražili teme i preduzeli akciju.

Prije nego što počnete, savjetujemo vam da pročitate cijeli priručnik, ne bi li dobili ukupnu sliku o tome šta je u njemu i koje mogućnosti za njegovo korišćenje postoje. Pročitajte dio A kako biste shvatili kakva je logička pozadina koja se nalazi iza ovih vježbi. U dijelu A naći ćete, takođe, dodatne informacije o temama koje će vam pomoći da odgovorite na sva pitanja koja se mogu javiti tokom diskusija.

Radi veće pogodnosti, identifikovali smo aktivnosti prema četiri teme koje prate kronološki obrazovni proces:

- G** - aktivnosti, koje će pomoći da se stvari dobra **atmosfera unutar grupe** (eng. *group atmosphere*) i da se poboljšaju komunikacione vještine i **dinamika grupe**.
- I** - aktivnosti, koje se bave **predstavama** (eng. *images*) koje imamo o ljudima iz drugih kultura, zemalja ili koji su drugačijeg društvenih porijekla od našeg.
- M** - aktivnosti, koje istražuju društvene, ekonomski, kulturne ili obrazovne **mehanizme** (eng. *mechanisms*) koji leže iza diskriminacije, odbijanja, isključivanja i marginalizacije.
- A** - aktivnosti, koje ohrabruju lude da **djeluju** (eng. *to act*) da bi ostvarili društvene promjene koje se zasnivaju na vrijednostima jednakosti i prihvatanja "razlika".

Možda poželite da planirate da počnete rad sa predstavama, onda da pređete na druge, radeći na mehanizmima isključivanja, a onda na istraživanje načina na koje se može preduzeti akcija. Međutim, jednom kada počnete, i kad učesnici počnu da postavljaju pitanja, bilo bi prikladnije da gledate na aktivnosti kao na djelove cjeline, koje možete koristiti bilo kojim redom.

Cilj je bio dati jasan opis svake aktivnosti i ideje za ono što možete sljedeće učiniti. Mora se naglasiti da su ovo samo smjernice i da bilo ko, ko koristi priručnik, treba da se osjeti slobodnim da prilagodi ovaj materijal i da ga koristi u skladu sa svojim potrebama.

U kakvoj kod grupi da radite, najvjerovatnije je da će vam polazna tačka biti nešto što se dešava u vašoj oblasti ili nešto što interesuje nekog od članova vaše grupe. Treba da koristite ideje sadržane u ovom priručniku da bi pomogli članovima grupe da steknu veće znanje o tim temama i da stvorite empatiju prema ljudima kojih se one tiču. Međutim, samo razumijevanje nije dovoljno, važno je da radimo na stvaranju interkulturnog društva u kojem će se raznolikost i različitost poštovati, a dostojanstvo pojedinca biti nešto što će se slaviti i promovisati. Ovaj element preduzimanja akcije je važan rezultat aktivnosti koje ovaj priručnik sadrži. Poznavanje tema nije dovoljno; moramo se truditi da budemo konzistentni u našim stavovima i djelima. S tim u vezi, interkulturno obrazovanje treba da bude viđeno kao dio šireg obrazovnog procesa oko "Obrazovanja za građanstvo", sa naglaskom na vrijednosti kao što su: solidarnost, tolerancija, odgovornost, hrabrost i poštovanje. To se nadograđuje na iskustva u Ljudskim pravima, Miru i Globalnom obrazovanju.

II. Obrazovni pristup

Aktivnosti u ovom priručniku su osmišljene tako da vam omoguće da radite na temama interkulturnog obrazovanja iz dvije perspektive: sudjelovanja i rada u grupi.

Uključenje sudjelujućeg (participativnog) pristupa, ukazuje na to da mladi ljudi nijesu cilj našeg rada, ali da jesu resursi na koje računamo. Korišćenje ovog paketa podrazumijeva rad sa ljudima prije nego rad za ljude. Naš glavni zadatak i izazov je da ohrabrimo ljude da preuzmu kontrolu nad svojim djelima i da ih na taj način ojačamo.

Rad u grupi je prikidan način da oni steknu dublje razumijevanje svojih iskustava, znanja, vještina i stavova. Na ovaj način, rad u grupi je instrument koji osigurava da će ono što svaki pojedinac nauči imati društveni uticaj izvan ličnog.

Interkulturno obrazovanje (koje je detaljno opisano u dijelu A) je proces društvenog obrazovanja, kroz koji ljudi mogu postati svjesni sopstvene kulture i međuzavisnosti među kulturama, uključujući poštovanje različitosti, bez obzira na to da li je razlog te različitosti kultura, religija, etničko porijeklo, seksualna orijentacija, nacionalnost, društveni status, sposobnost ili invaliditet. Na ovaj način će ljudi naučiti da cijene svoju kulturu u kontekstu cijelog svijeta, što će im omogućiti da shvate, saosjećaju i cijene ljude koji su različiti od njih i da zajedno sa njima rade na izgradnji boljeg i ravnopravnijeg svijeta.

Interkulturno obrazovanje podrazumijeva rad sa aspektima ljudske prirode kao

što su stavovi, osjećanja, percepcije, vrijednosti i iskustva. Ovi aspekti se ne mogu doseći samo korišćenjem intelektualnog pristupa, oni takođe zahtijevaju i eksperimentalnu dimenziju. Na primjer, ako želite da promovišete solidarnost mlađih ljudi prema emigrantima, nije dovoljno da samo date informacije o njihovoј situaciji ili iznesete statističke podatke i brojke. Neophodno je da mlađi ljudi steknu mnogo dublja osjećanja i da razumiju da se emigracija ne dešava slučajno, već da je možda način na koji su živjeli natjerao te ljudi da emigriraju. Zemlje iz kojih dolaze nijesu siromašne, već osiromašene. Slično je i kad se govori o homofobiji ili diskriminaciji Roma (Cigana i putnika). Umjesto da se drže jednostavna predavanja, može biti neophodno pružiti ljudima priliku da osjetite kako je to kad si izložen/a svakodnevnoj diskriminaciji i predrasudama. Ovo ne treba da umanji značaj koji imaju osnovne informacije koje su neophodne da bi se suprotstavilo duboko utemeljenim stereotipima i predrasudama, na primjer, da većina Roma ne žive u šatorima i kućama na točkovima, već da imaju savršeno "opušten" način života, ili da su homoseksualci postojali u svim društвima i svim kulturama kroz istoriju.

Jedini način na koji će ljudi moći da razumiju situaciju je ako počnemo da radimo u odnosu na njihovo znanje, osjećanja i iskustva. Počinjući od ove polazne tačke, oni će biti u stanju da nauče kako da se prilagode drugačijim kulturnim i ličnim realnostima i odatle da nastave ka sticanju novih pogleda i znanja. Na ovaj način radimo ne samo na kognitivnom ili intelektualnom nivou, nego naročito u odnosu na životno iskustvo na afektivnom ili emocionalnom nivou. U isto vrijeme, ne smijemo zaboraviti da je za sticanje vrijednosti koje promoviše interkulturno obrazovanje, solidarnost, poštovanje i saosjećanje, moguće jedino ako, istovremeno, pomažemo ljudima da razviju vještine kao što su saradnja, komunikacija i kritička analiza.

Možemo na to gledati kao da se naš zadatak u obrazovanju sastoji od tri koraka: misli, osjeti i djeluj - radićemo sa našim glavama, srcima i rukama.

Rad sa mlađim ljudima

Rad na interkulturnom obrazovanju sa participativnom grupnom dinamikom prepostavlja da zasnivamo naš rad na nekim od osnovnih principa:

1. Da počnemo od onoga što ljudi već znaju, njihovih mišljenja i iskustava, i da im sa ove osnove omogućimo da traže i zajednički otkrivaju nove ideje i iskustva.
Svi mi imamo ideje i mišljenja koja se tiču tema i pitanja koja se odnose na naše svakodnevne živote i potiču iz naših porodica i socijalnih okruženja, iz našeg neposrednog iskustva; iz onog što smo pročitali; iz informacija koje primimo u školi, sa televizije, radija itd.; iz diskusija i razmijene mišljenja sa drugim ljudima; i iz naših sopstvenih razmišljanja. Sve ovo čini filter kroz koji vidimo "realnost". Zbog ovoga vi, kao facilitator grupe, umjesto da je ignorirate, morate početi od ove realnosti i koristiti je kao osnovu na koju ćete nadograđivati nova iskustva.
2. Da ohrabrujemo učešće mlađih ljudi kako bi doprinijeli diskusiji i da učimo jedni od drugih koliko je togod moguće.

Svako od nas uvijek ima da nauči i nešto o čemu može da poduči druge. Rad u

grupi pojačava naš kapacitet da učimo; omogućava nam da istražujemo nove ideje i da analiziramo nove informacije zajedno i na taj način unaprijeđujemo lični razvoj. Dodatno, kad ljudi aktivno učestvuju u nečemu, kao u ovom slučaju, u interkulturalnom obrazovanju, to mnogo više doživljavaju kao nešto svoje i više se posvećuju tome.

3. Da svo vrijeme imamo na umu načine na koje ljudi prevode njihova konkretna iskustva interkulturalnog obrazovanja, u jednostavne ali efikasne akcije koje demonstriraju njihovo odbijanje procesa marginalizacije, diskriminacije i isključivanja.

Interkulturalno obrazovanje ne funkcioniše samo na nivou pojedinca, ono iziskuje istovremeni rad i na ličnim i na kolektivnim nivoima. Naš zadatak se, prema tome, sastoji u ojačavanju „praktične“ dimenzije interkulturalnog obrazovanja, osiguravanjem toga da mladi ljudi, kroz grupu, dođu do konkretnih zaključaka bitnih za njihov svakodnevni život.

Da bi nastavili naš rad sa mladim ljudima (kroz rad u grupi i sudjelujući pristup) računamo na glavno oruđe - aktivnosti. Ovo su sredstva sa kojima radimo da bi olakšali mladim ljudima da prihvate iskustva kao svoja, kako intelektualna, tako i emocionalna. Važno je razumjeti da aktivnosti nijesu same po sebi kraj, već samo uvod, ili ključ od vrata iza kojih je ono što je stvarno važno - zajednički proces učenja, čija je osnova razmjena mišljenja i iskustava, otkrivanje novih dimenzija realnosti, zajedničko stvaranje alternativa i svijest o rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu i netoleranciji.

Aktivnosti u ovom paketu su razvijane da posluže kao oruđa koja će se koristiti u procesu učenja u grupi. Kako će biti iskorištena zavisće od starosti, sposobnosti i interesovanja mlađih ljudi u vašoj grupi, kao i od prostora i vremena koje imate, ali su bili osmišljeni da vam omoguće da razvijete svoj program prema sljedećim metodološkim procesima:

- G** – označava aktivnosti koje će vam pomoći da formirate i konsolidujete grupu.

Ove aktivnosti će pomoći stvaranje dobre atmosfere u grupi i ojačati komunikacione vještine unutar grupe. One uključuju „igrice za probijanje leda“.

Ako nema dobre diskusije, aktivnog slušanja i razvijene interpersonalne vještine kod ljudi i ako oni nemaju uvid u proces i dinamiku rada u grupi (sposobnost da rada sa drugima težeći istom cilju, a u duhu međusobnog poštovanja i saradnje), onda će shvatiti da su neke od ovih aktivnosti, naročito one na trećem nivou, teške ili čak nestvarive. Aktivnosti u ovom priručniku su razvijane unutar okvira Interkulturalnog obrazovanja, a zasnivaju se na uzajamnom poštovanju pojedinaca, uvjerenju da svako napreduje kroz iskustvo i da je eksperimentalno učenje zabavno, nešto u čemu se uživa, što nagrađuje, što je pozitivno i vodi ličnom i društvenom razvoju. Ako se to jasno ne shvati, onda se mogu razviti teškoće i sukobi, jer su ljudi izazvani da istraže svoje misli, osjećanja i emocije o svojim predrasudama, uvjerenjima i pogledima na svijet. Dobar rad u grupi osigurava sigurnu sredinu u kojoj će se ovo moći istraživati.

- I** – označava aktivnosti koje će obezbijediti uvid u naše predstave o ljudima iz različitih kultura, zemalja ili drugačijeg društvenog porijekla od našeg.

Važno je raditi na ovim predstavama zato što postoji jaka veza između predstava ili stereotipa koje imamo o ljudima i predrasuda i diskriminacije.

Ukoliko ne shvatimo otkud ove predstave dolaze i naučimo da budemo kritični prema njima, ne možemo analizirati uticaj koji imaju na nas i na naš pogled na svijet. Ako želimo da izađemo na kraj sa rasizmom i netolerancijom, onda je prvi korak da shvatimo da su ove predstave - one koje često nemaju veze sa realnošću.

M – označava aktivnosti koje ljudima omogućuju da otkriju, analiziraju i istražuju društvene, ekonomski, kulturne ili obrazovne mehanizme koji leže iza diskriminacije, odbijanja, isključivanja i marginalizacije.

Ukoliko ne budemo u mogućnosti da prepoznamo mehanizme koji postoje i koji čine vječnim isključivanje i diskriminaciju, nikada nećemo biti u stanju da se bavimo njima i da ih promijenimo. Neophodno je da imamo uvid u posebne interese, moći i politiku na lokalnim, nacionalnim i globalnim nivoima, koji su korjeniti razlog sukoba među ljudima. Malo ljudi bi izabralo da ostavi svoje domove da nije rata, gladi, nedostatka mogućnosti za zapošljavanje, političkog i religioznog proganjanja, itd. Slično, nadmetanje među ljudima za smještaj, poslove, zdravstvene usluge, okreće ljudi jedne protiv drugih. Moramo se zapitati zašto je situacija u svijetu takva kakva je i zašto je tako teško promijeniti je.

A – označava aktivnosti koje razvijaju svijest o mogućnostima za pojedince i grupe da djeluju kako bi pokrenuli ili ostvarili društvene promjene koje se zasnivaju na vrijednostima solidarnosti, poštovanja, prihvatanja "različitosti" i slobodne razmjene ideja.

Neće imati mnogo smisla u tome da ljudi koriste ovaj priručnik ako ne budu učili i razvijali se i počeli da, kao rezultat toga, proizvode promjene. Na promjenu se gleda kao na suštinski rezultat aktivnosti. Preduzimanje akcije može biti na ličnom nivou, na primjer, možemo postati više svjesni sebe i naših pogleda na svijet i prepozнатi važnost našeg ličnog djelovanja. Akcije mogu, takođe, da budu stvari koje ljudi čine da na lokalnom nivou, unutar njihove zajednice, podrže manjine i druge koji su "različiti". Akcija, isto tako, može biti zajednički rad na tome da se dođe do promjena unutar organizacija na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou, a koje će stvoriti pravičniji, tolerantni interkulturni svijet.

U engleskom jeziku postoje izreke: "Niko nije napravio veću grešku od onih koji nijesu uradili ništa zato što su mogli da urade samo malo" i "Da bi prešao milju, moraš načiniti prvi korak". Takve fraze postoje u svim jezicima i mi vam predlažemo da počnete da pravite svoju kolekciju. Druge ideje koje će vam pomoći da počnete akciju naći ćete u A-Z za kampanju na strani 62.

III. Razvoj interkulturnog obrazovnog programa

Važno je imati na umu da realno stanje u svakoj evropskoj državi značajno varira i unutar svake zemlje i među zemljama. Zato bismo vam preporučili da ih, kao fasilator aktivnosti, prilagodite aktuelnoj situaciji u vašoj zemlji, regionu ili gradu. Ako primjeri koji su dati, ili pitanja koja su sugerisana, za ispitivanje i evaluaciju nijesu

relevantna u odnosu na socijalni i kulturni kontekst vaše grupe, treba da pronađete druge primjere i pitanja koja će više odgovarati.

Jako malo aktivnosti se može direktno prevesti iz jedne zemlje u drugu ili iz jedne grupe u drugu. Pored jezičkih specifičnosti, kulturne i socijalne razlike između svake grupe ili stepena poznавanja tema, uvijek će značiti da ćete morati da prilagođavate ideje u ovom priručniku vašoj situaciji. Kao što smo već rekli, uspjeh naših obrazovnih pristupa se oslanja na upotrebu iskustava, osjećanja, stavova, vještina i znanja samih učesnika.

Ne brinite! Nećete morati često da mijenjate cijelu aktivnost! U većini slučajeva biće dovoljno da prilagodite evaluaciju i diskusiju situaciji same grupe i svrsi kampanje. Na primjer, ako namjeravate da se bavite temom religijske tolerancije, u nekim zemljama diskusija može biti preusmjerena na odnose između muslimana i hrišćanskih kultura. U drugima, možda bi bilo prikladnije da se diskutuje o antisemitizmu ili odnosima između katolika i pravoslavaca. Pošto problemi kojima se kampanja bavi postoje u svim zemljama, iako u različitim vidovima, prilagođavanje aktivnosti treba da se prije svega sastoji od njihovog približavanja situacijama u kojima se učesnici nalaze. "Savjeti za fasilitatore" daju neke ideje i pomoći u prilagođavanju, kako metoda, tako i teme.

Savjeti za fasilitatore

Kada se radi sa mladim ljudima, stalno se mora imati u vidu balans između naših ciljeva koji se odnose na interkulturno obrazovanje i onih koji se odnose na razvoj same grupe. Jedan od glavnih zadataka fasilitatora je da jača i potpomaže dobru atmosferu među članovima grupe i, koliko je to moguće, ohrabruje i stimuliše njihovu sopstvenu kreativnost i težnje. Ovo će pomoći učesnicima da uvide da je njihov rad vrijedan i produktivan i da vodi do opravdanih i interesantnih iskustava i zaključaka.

Vođenje diskusije

Diskusija je centralna u obrazovnom procesu. Nakon svake aktivnosti, treba da omogućite vrijeme, ma koliko kratko bilo, da se zaokruži sa ispitivanjem i evaluacijom. Mi smo uključili zabilješke koje će vam pomoći da vodite diskusiju. Posebnu pažnju treba da obratite na to da se dozvoli da u njoj učestvuje svako iz grupe ko to želi. Na primjer:

- stvorite dobru radnu atmosferu koja će dozvoliti svakome da se slobodno izrazi i da bude saslušan. Moraćete da posvetite vrijeme tome da se ljudi upoznaju i počnu da vjeruju jedni drugima, kao i tome da organizujete fizičku sredinu koja će svima biti priyatna.
- pozovite učesnike da ponude svoja mišljenja ili uporede svoja iskustva o temema za diskusiju.
- koristite riječi, izraze i jezik koji je zajednički cijeloj grupi, pominjite nedavne slučajevi ili činjenice koje su se dogodile u susjedstvu učesnika. Učinite to direktno povezanim sa njihovim životima.

Suočavanje sa sukobima

Moguće je da dođe do sukoba tokom aktivnosti. To treba očekivati. Mi tražimo od ljudi da istraže veoma teške i izazovne teme, ohrabrujući ih pri tome da izraze svoja mišljenja i da misle kritički. Ovo je dio interkulturalnog obrazovnog procesa, ali to nikad nije lako i može biti izuzetno stresno.

Situacije koje mogu dovesti do sukoba i pokvariti obrazovni proces treba izbjegavati, ako je ikako moguće. U vašoj ulozi fasilitatora:

- Budite svjesni svake osobe u grupi i svih osjetljivih emocija koje mogu biti pokrenute nekom od aktivnosti, ili određenom ulogom u predstavi ili simulaciji.
- Osigurajte to da svi znaju da nijesu ni pod kakvim pritiskom da kažu više ili otkriju bilo šta o sebi osim onoga što žele.
- Dozvolite učesnicima vrijeme da se zagriju prije svake aktivnosti i vrijeme neophodno da na početku uđu, i na kraju, izađu iz uloge.
- Dozvolite dovoljno vremena za konačnu evaluaciju i diskusiju.

Međutim, treba da budete pripremljeni za sukobe, koji se mogu razviti među učesnicima, jer se bavimo pitanjima koja su povezana sa našim osjećanjima, iskustvima i vrijednostima. Ne paničite! Kada radimo na ovim pitanjima i mi sami neminovno postajemo emotivno uključeni. Sukob nije neophodno negativan, ako ne izgubite kontrolu nad situacijom. Evo nekoliko savjeta koji vam mogu pomoći da riješite sukobe na pozitivan način a da ne pojačavate postojeće tenzije ili parališete rad:

- ostavite dovoljno vremena za konačna razmatranja i diskusiju. Ukoliko bude neophodno, ostavite više vremena;
- pomozite da se razjasne pozicije, mišljenja i interesovanja ljudi;
- smanjite tenzije u grupi, na primjer, zamolite svakog da sjedne ili da priča 3 minuta u malim podgrupama, da kaže nešto što otvara perspektivu za datu situaciju, itd.
- ohrabrujte sve da aktivno slušaju jedni druge;
- naglašavajte ono što zbližava ljude, a ne ono što ih razdvaja;
- tražite konsenzus. Natjerajte ljude da traže zajednička interesovanja, prije nego kompromis i mijenjanje svojih stavova;
- tražite odgovore koji mogu riješiti problem, a da pritom „ponovo ne stvaraju“ sukob;
- ponudite da razgovarate nasamo sa umiješanim stranama nekom drugom prilikom.

Ukoliko iskrsnu neki ozbiljniji i dublji sukobi koji stvaraju tenzije i parališu rad u grupi, možda je bolje odložiti traženje rješenja i tražiti negu drugu, bolju priliku za rješavanje problema. Ovo može biti i neophodno i pozitivno. Odlaganjem rješavanja sukoba, ostavljate vrijeme osobama koje su uključene u sukob da razmisle o situaciji i osmisle nove pristupe i rješenja. Međutim, mora se naglasiti da u bilo kojem slučaju sukob nikada ne treba ignorisati, sakrivati ili odbijati. Krijući se kao noj od sukoba, najbeskorisniji je i najgori stav prema sukobu.

Evaluacija ili preispitivanje

Često ne razmišljamo kritički o našim iskustvima, već smo samo svjesni da se osjećamo dobro ili loše zbog nečeg što se dogodilo. Međutim, evaluacija i preispitivanje su osnovni dijelovi u procesu učenja i snažno preporučujemo da posvetite vrijeme i na kraju svake aktivnosti porazgovorate sa grupom o tome šta su naučili i kako se to odnosi na njihov život, zajednicu i cijeli svijet.

Predlažemo da pokušate da učesnike pitate sljedeće:

- što se dogodilo tokom aktivnosti i kako su se osjećali
- što su naučili o sebi
- što su naučili o temama na koje se aktivnost odnosila, i na kraju
- kako mogu nastaviti i iskoristiti to što su naučili?

Preispitivanje u grupi ne mora da se sprovodi kroz diskusiju. Možete, takođe, koristiti tehnike koje uključuju govor tijela, crteže, pravljenje skulptura, itd. Knjige o ovim vrstama tehnika preispitivanja pominju se u odjeljku o sredstvima u ovom priručniku.

Predlažemo, da na kraju svake sesije odvojite vrijeme da ponovite ono što se desilo. Načinite par zabilješki o tome:

- Kako je aktivnost prošla iz vašeg ugla: pripremanje, susretanje sa vašim ciljevima, itd.
- Što su učesnici naučili i
- Što su rezultati? Što će oni uraditi kao rezultat toga što su izveli ovu aktivnost?

Proces evaluacije i preispitivanja se ne završava ovdje! Dobijanje povratnih informacija je bio nezamjenljiv dio u razvijanju ovog priručnika u njegovu sadašnju formu. Ali posao nije gotov, ovaj nacrt će biti korigovan na kraju kampanje i cijenili bismo komentare o vašem iskustvu sa njim. Zato vas molimo da odvojite vrijeme, i popunite i vratite evaluacioni formular, koji ćete naći na strani 204.

IV. Aktivnosti

Aktivnosti u ovom odjeljku su razvijane i isprobane sa različitim grupama u različitim državama. Međutim, mora se priznati da različite grupe reaguju na aktivnosti na različite načine, i prema tome, možemo ponuditi samo indikacije koje se odnose na vrijeme, veličinu grupe, nivo vještina koje su potrebne, itd. kako bi poslužile kao okvirni vodič. Ako imate sumnju, izdvojite dodatno vrijeme, pogotovo za konačna razmatranja i evaluaciju.

Aktivnosti su razvrstane u odnosu na četiri teme, kao što je opisano na strani 52.

G - označava aktivnosti koje će pomoći da se stvori dobra atmosfera unutar grupe i da se poboljšaju komunikacione vještine i grupna dinamika.

I - označava aktivnosti koje se bave predstavama koje imamo o ljudima iz drugih kultura, zemalja ili koji su drugačijeg društvenog porijekla od našeg.

M - označava aktivnosti koje istražuju društvene, ekonomске, kulturne ili obrazovne mehanizme koji leže iza diskriminacije, odbijanja, isključivanja i marginalizacije.

A - označava aktivnosti koje ohrabruju ljude da djeluju da bi ostvarili društvene promjene koje se zasnivaju na vrijednostima ravnopravnosti i prihvatanja "razlika".

Aktivnosti su, takođe, kodirane od **nivoa 1-4**, tako da pokažu opšti nivo razumijevanja, vještina diskusije i sposobnosti potrebnih da se učestvuje u eksperimentalnim aktivnostima. Aktivnosti **nivoa 1** su kratke, veoma jednostavne uvodne aktivnosti osmišljene da stimulišu početno interesovanje za temu. Za njih nijesu potrebne vještine dobre diskusije ili vještine rada u grupi. Na vrhu ljestvice su aktivnosti **nivoa 4**, koje su duže i za koje je potreban dobar rad u grupi, zatim vještine diskusije, koncentracija i saradnja učesnika za koje je takođe potrebno pažljivije i duže pripremanje. One su obuhvatnije, pa pružaju šire i dublje razumijevanje tema.

V. Zasluge

Aktivnosti za ovaj priručnik su prikupljenje tokom nedjelje „mozganja“, diskusije i eksperimentisanja u CEULAJ (Centro Eurolatinoamericano de Juventud), Molina, Španija. Ljudi su iznosili ideje na kojima smo onda zajednički radili. Međutim, nije uvijek lako sjetiti se gdje je svako od nas na početku dobio ideje. Neke od njih su naučene iz knjiga, neke su se prenosile usmeno ili su pokupljene na treninzima. Zbog toga nije uvijek lako pomenuti izvore zasluzne za njih. Izvinjavamo se svakom pojedincu ili organizaciji koji zaslužuju priznanje, a čije ime je izostavljeno. Učinićemo sve što budemo mogli da ispravimo ovo u konačnoj verziji paketa.

Zasluge idu sljedećim organizacijama kroz koje su autori stekli iskustvo potrebno da razviju aktivnosti u ovom priručniku:

- The European Youth Centre Savjeta Evrope, Strazbur
- Colectivo AMANI, Madrid
- Equipo Claves, Madrid
- The Woodcraft Folk u Britaniji
- The Adult Education Centre (Wensum Lodge), Norvič, UK
- The Norfolk Youth and Community Service, UK

Publikacije koje su nas naročito inspirisale su:

Educacion Intercultural. Analisis y resolucion de conflictos, Colectivo AMANI y Escuela de Animacion y Educacion Juvenil, Paseo de la Castellana, 101, 2. ISBN 84 7884 129 6

En un mundo de diferencias ...un mundo diferente, Equipo Claves y Cruz Roja Juventud.

Racettracks, Greenwich Education Service, Greenwich, London, UK, ISBN 1 898443009

Ostala, posebna priznanja se mogu naći sa odgovarajućom aktivnošću.

Aktivnosti, nivoi i teme na koje se odnose

AKTIVNOST	NIVO	TEME NA KOJE SE ODNOSE				STRANA
		G	I	M	A	
Akcije za kampanju od A-Z	1				A	62
Antonio i Ali	2		I			63
Baloni	2	G			A	65
Kulturnik	2		I			67
Dragi prijatelju...	4	G		M	A	70
Domine	2	G				72
Snovi	3	G	I	M	A	74
Euro-vic takmičenje	4		I	M		76
Euro-voz „à la carte“	3		I			78
Svaka slika priču priča	3		I	M	A	81
Prvi utisci	2		I			83
Nametanje kruga	2		I	M		85
Pogodi ko dolazi na večeru?	4		I	M		88
Istorijska linija	2	G		M		91
U našem bloku	4			M	A	93
Ostrvo	4			M		98
Uraditi to!	3			M		103
Knysna blue	2	G	I			106
Etikete	3		I	M		108
Ograničenje 20	4			M		110
Pravljenje vijesti	4		I	M	A	120
Ja, takođe	2	G				122
Medijska pristrasnost	4		I	M	A	124
Moje djetinjstvo	2	G	I			127
Moja priča	2	G		M		129
Nacionalni praznik	2		I	M		131
Različiti napolje	2	G				133
Jedan jednakoj jedan	2	G				135
Put ka razvoju	3			M		138
Lični heroji	2		I		A	147
Portreti	3		I	M		149
Izbjeglica	3		I	M	A	151
Pravila igre	4			M		154
Traženje sličnosti i otkrivanje.	2	G				156
Dijeljenje diskriminacije	3			M	A	158
Priče iz svijeta	2	G	I			160
Traganje za različitošću	4		I	M		170
Drvo života	3			M		173
Što vidiš?	2		I	M		176
Gdje stojiš?	4			M	A	178
Bijela budućnost	3			M		181
Igrice za razbijanje leda	1	G				183
Načini započinjanja rada na temu kampanje	1	G				190

**allverschieden
allt'selwecht**

G – grupna dinamika i komunikacija

I – predstave o ljudima i percepcija

M – shvatanje mehanizama koji stoje iza diskriminacije, isključivanja i marginalizacije

A – aktivnosti koje ohrabruju mlade ljude da djeluju

¹ U vašem radu možete koristiti dio koji odgovara našem jeziku, ili napraviti jezičke konstrukcije koje odgovaraju našem jeziku, a koje ne mijenjaju smisao izrečenog, jer početna slova odgovaraju nazivima riječi na engleskom jeziku (prim. prevodioca i pripeđivača)

Akcije za Kampanju od A do Z¹

- A** je za akciju protiv antisemitizma
- B** je za biti informisan
- C** je za borbu protiv ugnjetavanja, saradnju i brigu
- D** je za raznovrsnost i razliku
- E** je za jednakost
- F** je za festival, familiju i prijateljstvo
- G** je za rast
- H** je za humanost i borbu protiv ksenofobije
- I** je za interkulturno učenje
- J** je za pravdu
- K** je za to kada se trudite i ne odustajete
- L** je za učenje još jednog jezika
- M** je za odlučnost
- N** je za to što niko nije savršen
- O** je za otvaranje očiju za ugnjetavanje
- P** je za participaciju u vašoj lokalnoj zajednici
- Q** je za postavljanje pitanja i ne uzimanje ničeg kao gotove činjenice
- R** je za poštovanje onih koji su drugačiji
- S** je za dijeljenje i to da se krene odmah
- T** je za toleranciju
- U** je za to da se bude jedinstven
- V** je za cijenjenje razlike
- W** je za rad na pravednijem svijetu
- X** je za kampanju protiv ksenofobije
- Y** je za hrabrost da se bude ono što jesu
- Z** je za zebre, jer ne možete reći da li su one bijele ili crne

Što kampanja znači vama?

Može vam se dopasti korištenje ove Interkulturalne abecede da započnete diskusiju ili da je koristite kao vodič za stvari koje možete raditi protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije.

Napravite uvećanu fotokopiju da bi ste je koristili kao poster i dodajte svoje ideje.

Antonio i Ali

Smatra se da kreativni rad mora biti urađen u osamljenosti. Da li ste ikada pokušali da osmislite priču sa 10 ljudi ili više? Evo prilike da to uradite!

Obrađene teme

- Stereotipi

Ciljevi

- Istražiti predstave koje imamo o ljudima iz drugih kultura, društvenih grupa, itd.
- Postati svjesni kako ove predstave utiču na naša očekivanja od ljudi koji pripadaju drugim grupama.

Vrijeme: 30 minuta

Veličina grupe: 8 – 10. Napomena: veće grupe mogu biti podijeljene više puta, unutar sebe.

Pripreme

- Lopta
- Papir i olovka za posmatrača
- Flipčart i markeri

Instrukcije

1. Pozovite ljude da sjednu u krug.
2. Zamolite jednog od njih da bude posmatrač. Objasnite mu da mora da sjedne izvan kruga i da zapisuje priču koja će nastati.
3. Objasnite ostatku grupe da će oni zajedno morati da naprave zajedničku priču. Za ovo će morati da koriste loptu.
4. Onda kažite: „Ovo je priča o Antoniju, mladom čovjeku iz Madrida“ i dodajte loptu jednom članu grupe i pozovite ih da nastave sa jednom ili dvije sljedeće rečenice priče, a da onda loptu dodaju nekom drugom.
5. Nastavite na ovaj način tako da se priča stvara u saradnji svih.
6. Nakon 10 ili 12 promjena tražite loptu i kažite: „Antonio poznaje Alija, Marokanskog dječaka koji takođe ima priču“ i dodajte loptu nekom u krugu i tražite da se započne Alijeva priča.
7. Nakon 10 ili 15 minuta privredite aktivnost kraju.

Završna razmatranja i evaluacija

Pitajte posmatrača da pročita bilješke koje je zapisao o pričama. Onda pitajte grupu da kažu što priče o Antoniju i Aliju govore o njihovim različitim životima i nastavite sa komentarima o tome na koji način se to tiče predstava o mladim ljudima iz Madrida i Maroka. Pravite zabilješke glavnih ideja na flipčart.

Pitajte odakle dolaze ove predstave. Da li su svi imali slične predstave o Španiji i Maroku? Zašto? Zašto ne?

Savjeti za facilitatora

Najbolje je ako se priča odvija spontano i u brzom ritmu. U ovom slučaju posmatrač može imati poteškoća da sve zapiše. Problem se može riješiti ubacivanjem drugog posmatrača ili snimanjem svega što se govori.

Važno je da se inicijalno ova aktivnost predstavi kao pravljenje zajedničke priče.

Imena ličnosti iz priče će voditi grupu do teme koji želite da istražite. Zbog toga, na primjer, ukoliko želite da radite nešto u vezi sa imigrantima, onda trebate da birate imena koja se tradicionalno vezuju za većinsko stanovništvo i imigrante. Ukoliko želite da se bavite predstavama o ženama i muškarcima, odaberite muška i ženska imena.

Ova aktivnost može biti prilagođena svakoj situaciji gdje postoji diskriminacija, tako što će se prilagoditi scena putem prve rečenice priče: „Ovo je priča o Franku, mladom homoseksualcu...“ ili „Ovo je priča o Mariji koja ima fizički invaliditet...“ i onda poređite to sa nekim iz većinskog dijela društva.

Varijacije

1. Podijelite grupu u dvije podgrupe i zamolite svaku od grupe da radi samo na jednoj od priča. Nakon toga, uporedite priče. Ova varijacija ima prednost u tome što učesnici ne znaju da će priče biti upoređivane.
Važno je da se učesnici u dvije grupe dijele nasumično.
2. Formirajte dvije podgrupe i pitajte svaku grupu da nacrtava ili napiše biografiju ili važan momenat iz života jednog od likova iz priče. Nakon toga uporedite dvije biografije ili priče.

Prijedlozi za nastavak

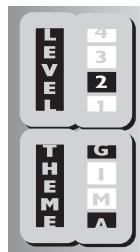
Ukoliko vam se dopadaju priče i ako uživate u iznenađenjima, onda pročitajte „Priče iz svijeta“ (strana 160).

AKO bi Ali živio u Antonijevoj zemlji, kako bi se on osjećao kao dio manjine i kako bi se Antonio osjećao kao pripadnik većine? Pokušajte sa „Nametanjem kruga“ (strana 85).

Baloni

svi različiti
svi jednaki

Da bi smo slijedili naše snove, prvo moramo da se oslobođimo lanaca koji nas sputavaju. Zajedno možemo ostvariti naše snove.

Obrađene teme

- One koje odabere grupa

Ciljevi

- Stvoriti pozitivnu atmosferu u grupi.
- Razmotriti mehanizme ugnjetavanja, diskriminacije i isključenja.
- Voditi grupu ka pozitivnim akcijama i ohrabrvati nastavak aktivnosti.

Vrijeme: 20 – 30 minuta

Veličina grupe: 10 do 40

Priprema

- 2 balona za učesnike
- 2 komada trake (oko 50 cm dužine) po svakom učesniku
- Markeri ili flomasteri – dovoljno da se podijeli među učesnicima
- Jedan blok samoljepljivih naljepnica i olovke
- Bijeli zid ili tabla
- Soba treba da bude dovoljno velika da se ljudi kreću naokolo, a centralni dio treba da je oslobođen stolica i stolova

Instrukcije

1. Zamolite učesnike da na minut individualno razmišljaju o vrsti društva u kojem bi oni željeli da žive i da nakon toga identifikuju jednu ili dvije osobine tog društva.
2. Pozovite ih da zapišu te dvije karakteristike na samoljepljivim naljepnicama i da nakon toga, jedan po jedan dođu da zalijepe svoje naljepnice na zid ili na tablu.
3. Sada ih zamolite da razmisle o dvije stvari, „lancima“, koji ih spriječavaju da slijede te dvije karakteristike svojeg idealnog društva.
4. Podijelite okolo markera, dajte svakoj osobi dva balona i dva komada trake i kažite im da naduvaju balone i napišu velikim slovima na njima dva „lanca“ koja ih spriječavaju da ostvare njihova sanjana društva.
5. Idite u krug i pitajte svaku osobu u redu da kaže te dvije riječi koje je pisao/la na balonu.
6. Kažite grupi da oni sada imaju priliku da raskinu „lance“. Svaka osoba mora da veže jedan balon za svaki od članaka. Kada su svi spremni, objasnite im da moraju da stanu na balone da bi ih uništili i tako se oslobodili „lanaca“. Da biste dodali i malo zabave i duha konkurenkcije, možda biste mogli sugerisati učesnicima da pokušaju da probuše balone drugih a da istovremeno sačuvaju svoje.
7. Dajte signal za početak igre.

Završna razmatranja i evaluacija

Započnite diskusiju pitanjem da li se učesnicima dopala igra i što osjećaju u vezi sa njom. Nastavite sa pitanjima poput:

- Što čini lance koji nas tako „stežu”? Odakle oni dolaze?
- Da li mislite da postoje ljudi koji nose više lanaca od ostalih?
- Ko su oni?
- Da li mi možemo nešto učiniti da im pomognemo da raskinu svoje lance?

Savjeti za facilitatora

Ova aktivnost se dobro slaže sa aktivnošću „Snovi“ (strana 74), jer se bave sličnim temama. Igrajte „Balone“ nakon što grupa postavi svoje crteže snova.

Ono što je interesantno u „Balonima“ je dimenzija zabave i uzbudjenja kada svi skaču po balonima i kada možete da ih čujete kako pucaju. Zbog toga ovaj elemenat zadržite i ako prilagođavate aktivnost.

Umjesto upotrebe balona, možete opcionalno uzeti kondome. Kondomi su teži za uništavanje, pa je zadatak da se oni probuše time još uzbudljiviji. U drugu ruku, neki vrste su veoma teške da se probuše, pa ih isprobajte prije nego što donešete odluku. U nekim grupama upotreba kondoma ima prednost za razbijanje tabua o razgovoru o seksu i AIDS-u. Ali, imajte u vidu da bi u nekim okruženjima njihova upotreba bila kontraproduktivna!

Iako skupa, pojednostavljena verzija ove aktivnosti, upotreba samo balona i konca, je korisna kao energetska igra ili igra za zagrijavanje.

Prijedlozi za nastavak

Ideje za konkretnе aktivnosti u nastavku će doći iz same diskusije. Jedan od mogućih rezultata je da grupa planira neke specifične aktivnosti na kojima bi oni radili zajedno sa ciljem „raskidanja lanaca“. Neka druga bi bila da oni planiraju da rade na realizaciji nekog pojedinačnog aspekta njihovog idealnog društva.

Moglo bi vam se dopasti da idete dalje na aktivnost „Dragi prijatelj“ (strana 70.) koja omogućava da sedublje istraže pogledi i osjećanja o datim temama.

Kulturnik

svi različiti
svi jednaki

Koja je vaša prva predstava o nekome iz neke druge zemlje? Kako to prenosite na crtež? Ako vam se sviđa Rječnik u slikama (eng. pictionary), dopašće vam se i „Kulturnik“ (eng. cultionary).

Obrađene teme

- Predstave, stereotipi i predrasude.

Ciljevi

- Raditi na stereotipima i predrasudama o drugim ljudima i njihovo istraživanje.
- Raditi na predstavama koje imamo o manjinskim grupama.
- Razumijeti funkcionalnosti stereotipa.
- Podstići kreativnost i spontane ideje u grupi.

Priprema

- Lista stvari koje učesnici trebaju da crtaju
- Flipčart i marker za bilježenje rezultata
- Listovi papira (otprilike A4 format) i olovke za crtanje
- Ljepljiva traka ili čiode za kačenje crteža

Vrijeme: 45 minuta do 2 sata (zavisno od veličine grupe)

Veličina grupe: Bilo koja

Instrukcije

- Zamolite učesnike da formiraju timove od tri ili četiri člana.
- Kažite timovima da sakupi nekoliko listova papira i olovke i da nađu negdje prostor da sjednu, tako da budu pomalo izolovani jedni od drugih.
- Pozovite po jednog člana ekipa i razgovarajte sa njima.
- Kažite im da se vrati u svoje grupe i da nacrtaju „rječ“ i da ostali članovi tima pokušaju da pogode što je to. Oni mogu samo da nacrtaju sliku, nije im dozvoljeno da koriste brojeve ili slova. Nema razgovora osim da se potvrdi tačan odgovor.
- Ostatak tima može samo da izgovara svoja nagađanja, oni ne mogu postavljati pitanja.
- Kada je riječ pogodena, kažite timu da vikne i tako da signal.
- Stavite rezultat na tablu.
- Nakon svake runde tražite od crtača da na slici napiše riječ koja je u pitanju, bilo da se došlo do rezultata ili ne.
- Sada tražite od timova da izaberu drugog člana za crtača. Osigurajte da svako ima priliku da crta makar jednom.
- Na kraju, zamolite grupe da okače svoje slike, tako da različite interpretacije i predstave o riječima mogu biti upoređivane i diskutovane.

Završna razmatranja i evaluacija

- Radite ovo u malim grupama (one mogu biti isti timovi).
- Pitajte učesnike da li je aktivnost bila teška i zašto.
- Potom pitajte učesnike da pogledaju crteže na zidu i da uporede različite predstave i različite načine na koje ljudi interpretiraju same riječi.
- Tražite da kažu da li crteži odgovaraju realnosti ili ne i pitajte crtače zbog čega su baš upotrijebili date predstave.
- Pitajte odakle nam predstave bilo da su negativne ili pozitivne i koje efekte one mogu imati na naše odnose sa datim ljudima.

Savjeti za facilitatore

Ukoliko imate malu grupu, „kulturnik“ može da se igra u jednoj grupi. Pitajte jednu osobu da nacrtava prvu sliku, a svako ko pogodi prethodnu crtu sljedeću.

Budite svjesni da će ljudi koji sebe ne smatraju za dobre crtače nalaziti da je ovo za njih teško. Razuvjerite ih time da vi ne tražite umjetnička djela i ohrabrite svakog da makar jednom bude crtač.

Ova aktivnost će najvjerojatnije podstaći najbrže predstave o nacionalnostima, tako da bi moglo da bude važno da se ne dozvoli igračima da crtaju zastave ili valute – to bi bilo suviše lako! U drugu ruku, da bi spriječili pogađanje samo na osnovu građenja na asocijacijama slijeda, važno je da se izgradi alternativno opisivanje pojedine manjine, sa drugim riječima koje se tiču pojma, objekta ili naroda koji nemaju ništa sa datom temom. Na primjer, ako ste planirali za opis Mađara, Rumuna i Francuza, bolje je početi sa Mađarom, pratiti to sa „rasizmom“ ili „manjinom“, pa tek onda sa Rumunom, a to pratiti sa „priateljem“ prije Francuza. Ovo će dati raznolikost, stimulisati takmičenje i učiniti aktivnost mnogo zabavnijom.

Sugestije za riječi za crtanje:

svi različiti
svi jednaki

Rasizam – razlika – obrazovanje – diskriminacija – antisemitizam – izbjeglica – sukob – Evropljanin - nacionalnost (iz zemlje u kojoj se aktivnost odvija) – seljak – siromaštvo – Musliman - homoseksualna osoba – jednakost - HIV pozitivna osoba – Rom (Ciganin, putnik) – Japanac – Rus – afrikanac - ljudska prava – mediji – turist – stranac – solidarnost - slijepa osoba – ljubav – Arapin - Moldavac.

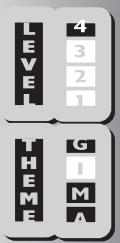
Prijedlozi za nastavak

Ohrabrite članove grupe da budu svjesniji kako se stereotipi koriste u medijima i oglašavanju i kakve su njihove reakcije na tako nešto. Tražite da vam iznesu primjere za to na sljedećoj sesiji.

Mi ne dobijamo predstave o drugim ljudima i kulturama samo sa slike i u pisnom obliku, već takođe kroz muziku. Može vam se dopasti da probate „Knysna Blue“ (strana 106) da istražite ove muzičke predstave.

respekt pro každého
život pro záležný

Alternativno, misleći o stereotipima, možda bi željeli istražiti koje učinke stereotipi i etiketiranje ljudi može imati. U tom slučaju koristite „Etikete“, (strana 108).

Dragi prijatelju...

Svi imamo mišljenja, ideje i osjećanja koje bi željeli da podijelimo, ali je ponekad teško govoriti o njima. Pisanje pisma može biti bolji način da kažete što mislite.

Obrađene teme

- One koje se tiču teme date sesije

Ciljevi

- Ohrabriti učesnike da iskažu svoje poglede i osjećanja
- Promovisati empatiju i razumijevanje o različitim stanovištima o pojedinim pitanjima
- Ohrabriti učešće članova grupe kojima je teško da govore pred drugima
- Započeti diskusiju o solidarnosti, jednakosti i međusobnom poštovanju.

Vrijeme

Ova aktivnost treba da bude rađena u toku jednog ili dva dana i da bude uvršćena u širi program

Dio A: 30 minuta

Dio B: 15 minuta

Dio C: 30 minuta

Dio D: 45 minuta

Veličina grupe:

5 do 30

Priprema

- Olovke i papir
- Pristup fotokopir mašini

Instrukcije

Dio A: Identifikujte dva ili tri učesnika i zamolite ih da napišu lično pismo drugom članu grupe o pojedinačnoj temi, na primjer o tome kako je biti pripadnik manjine, o rasizmu, o Evropi, o nepravdi itd. Pisma trebaju da završe pozivom za odgovor, na primjer „što misliš o tome?“, „da li mi možeš pomoći u vezi sa tim?“, „kakvo je tvoje mišljenje?“.

Dio B: Na početku sljedeće sesije, pitajte pisce da pročitaju svoja pisma cijeloj grupi.

Dio C: Tražite od ljudi kojima su pisma upućena da odgovore na njih.

Dio D: Na kraju sesije ili sljedeći put kada se grupa sastane, tražite od njih da pročitaju svoje odgovore.

Završna razmatranja i evaluacija

Počnite diskusiju pitanjem učesnicima koji su napisali pisma da kažu što su naučili iz aktivnosti i potom pitajte ostatak grupe da kažu što su oni naučili iz

slušanja njihovih kolega. Nastavite diskusiju sa cijelom grupom o pitanjima koja su pomenuta u pismima.

Savjeti za fasilitatore

Ova aktivnost daje izvanrednu mogućnost da ljudi sabrano razmisle o onome što osjećaju ili žele da kažu o nekoj temi. Daje mogućnost učesnicima koji imaju poteškoće da se izraze verbalno da doprinesu grupnim diskusijama. Na ovaj način aktivnost pomaže generisanje veoma pozitivnih grupnih osjećanja i promoviše lično razmijevanje. Ona takođe može biti korisna za suočavanje sa sukobima u grupi.

Ova vježba funkcioniše u bilo kojem tipu grupe, ali posebno dobro funkcioniše sa međunarodnim grupama.

Tema za pisma treba da se tiče same svrhe sesije. Na primjer, ako je tema „nasilje“, onda bi početna tačka mogla biti nedavni događaj kao što je sukob između različitih grupa mladih, nasilni napad na nekog, policijska racija na kamp Roma (Cigana ili putnika), itd.

Dio A: Vaš izbor prvih pisaca treba da urađen tako da se uzme u obzir različitost grupe, na primjer, jedna osoba iz većine i jedna iz manjine; različite vrste manjina; muško i žensko, itd.

Važno je da oni koji pišu pismo znaju ko su međusobno, tako da ne pišu jedni drugima, već ostalim članovima grupe.

Učesnicima bi trebalo biti rečeno da pisma pišu u što ličnijem tonu, ali im mora ostaviti da sami odluče u kojoj će mjeri ona to i biti. „Lično“ u ovom kontekstu znači da učesnici trebaju biti u mogućnosti da se identifikuju sa datim temama ili da se one posebno odnose na njih. Jedna od poteškoća u vezi sa ovom aktivnošću može biti da neki učesnici osjećaju da „ne mogu da pišu“. Njih treba ohrabriti. Veoma je korisno razdijeliti fotokopije pisama napisanih u dijelu A svakom članu grupe.

Prijedlozi za nastavak

Napišite pismo o nečemu što vas brine. Pošaljite ih odgovarajućim vlastima, političarima ili lokalnim novinama. Postarajte se da se za vaše stavove zna i pomognite da se učini promjena.

Pisanje pisama nije lako. Može biti veoma teško reći tačno što se misli, morate pažljivo birati riječi. Ako ste zainteresovani možete probati „Bijelu budućnost“ (strana 181) koja je aktivnost o istraživanju porijekla riječi i o tome kako se, u skladu sa asocijacijama, njihovo značenje mijenja.

Domine

Da li znate domine?

Hajde da se igramo domina sa našim tijelima

Obrađene teme

- Bilo koja koju želite da razradite

Ciljevi

- Ohrabriti fizički kontakt
- Pomoći ljudima da se upoznaju
- Podići svijest o tome da unutar grupe postoje razlike između pojedinaca ali i stvari koje su zajedničke

Vrijeme: 10 minuta

Veličina grupe: bilo koja

Priprema

- Bez posebnih materijala
- Spisak mogućih osobina koje bi se sugerisale učesnicima ukoliko oni ne mogu misliti o njima
- Veliki prostor

Instrukcije

- Zamolite jednu osobu u grupi da počne razmišljati o dvije lične karakteristike koje onda može predstaviti grupi, kao što su: „Na mojoj lijevoj strani ja sam djevojka, a na mojoj desnoj strani ja imam dva brata“
- Onda pozovite nekog drugog iz grupe ko dijeli jednu od ovih karakteristika da uhvati lijevu ili desnu ruku prve osobe (u skladu sa karakteristikom koja im je zajednička) i da onda doda svoju karakteristiku na slobodnoj strani. Na primjer: „Na mojoj desnoj ja sam djevojka, na lijevoj ja imam smeđe oči.“
- Pozovite sve članove grupe da nađu parove tako da su na kraju svi u krugu u kojem je svako vezan za nekog drugog.
- Ukoliko izrečenu osobinu ne dijeli niko drugi u grupi i domine ne mogu da se spoje pitajte igrače da pregovaraju jedni sa drugima osobine kako bi mogli nastaviti lanac.

Savjeti za fasilitatora

Gore navedene karakteristike su samo primjeri, svaka osoba može odabrati da počne sa bilo kojom osobinom koju voli, bilo da je ona vidljiva ili ne.

Važno je da svi članovi grupe zaista uspostave fizički kontakt, jer to ohrabruje jači osjećaj grupe. Način na koji je kontakt napravljen može biti i dodir glavama, stavljanje ruke jedne preko druge, stavljanje stopala jednih preko drugih, itd. Igrači mogu stajati ili ležati.

Ukoliko sugerisane karakteristike pokažu tendenciju ponavljanja, možete ohrabiriti učesnike da izmisle nove. Najbolje je ako su karakteristike vrlo jednostavne.

Možete ohrabriti grupu da kaže vidljive karakteristike (boja ili odjeća ili kosa), nevidljive ili lične (hobiji, omiljena hrana, omiljena pjesma za pjevanje pod tušem...), ili nešto drugo u vezi sa temom (Ja mislim... Ja osjećam... o manjima, muškarcima, ženama, Romima (Ciganima i putnicima), Jevrejima, itd.)

Ova igra mora biti odigrana brzo da ljudima ne dosadi dok čekaju da se spoje. Pravljenje kruga pojačava osjećaj grupe. Mogu se, međutim, napraviti i drugi oblici igranja ove igre.

Ukoliko se aktivnost koristi kao početak sesije ili kao igrica koja razbija led, predlažemo da se i vi pridružite i da iskoristite priliku da u potpunosti učestvujete sa grupom. Ovo može pomoći da se razbiju barijere.

Prijedlozi za nastavak

Domine će vam pokazati da u ljudima ima mnogo više od onoga što se može vidjeti na prvi pogled. Ipak, kada po prvi put sretemo ljude mi pravimo procjene o njima na osnovu onog što možemo vidjeti. Koristite „Prvi utisci“ (strana 83.) da bi istražili šta mi to vidimo i otkrili da li svi vidimo istu stvar.

Snovi

Jedna osobina koju svi mi, kao ljudska bića, dijelimo je sposobnost da sanjamo i da zamišljamo bolju budućnost. Ova aktivnosti pojačava osjećaj jednakosti u okviru grupe kroz dijeljenje snova i vizija

Obrađene teme

- Jednakost izvan kulturnog ili etničkog porijekla
- Solidarnost i empatija između članova grupe

Ciljevi

- Naglasiti jednakost u okviru grupe.
- Podstaći solidarnost i empatiju i stvoriti pozitivnu atmosferu u grupi.
- Ohrabriti saradnju.
- Upoznati se međusobno.

Vrijeme: Jedan sat

Veličina grupe: Bilo koja između 6 i 40

Priprema

- Flipčart i flomasteri – jedan komplet za svaku radnu grupu

Instrukcije

5. Kako ćete organizovati ovu aktivnost zavisi od veličine vaše grupe. Ukoliko se radi o grupi srednje veličine (10 ljudi) uradite to kao cjelinu kroz grupnu mozgalicu. Ako je grupa velika, podijelite ljude u male grupe od 5 do 6 članova.
6. Recite im da provedu prvih pet minuta promišljajući sami, kako bi oni željeli da bude u budućnosti – u smislu porodice, posla, hobija, stanovanja, ličnog razvoja, građanskih prava, itd.
7. Onda ih zamolite da podijele svoje snove i težnje navodeći ih, kao i povode za njih. Oni bi trebali napisati, ili još bolje nacrtati, bilo koju zajedničku osobinu na flipčartu, npr. imati posao, putovati, imati djecu, njihove sopstvene kuće, itd.
8. Pozovite svaku grupu da predstavi svoje crteže i zaključke ostalima u plenarnoj diskusiji
9. Nastavite pitajući ljude pojedinačno ili u grupama da identifikuju 3 konkretnе stvari koje ih sprječavaju da ostvare svoje težnje i 3 konkretnе stvari koje, oni kao grupa (ili kao organizacija), mogu učiniti zajedno da bi se malo približili ostvarenju svojih snova.

Završna razmatranja i evaluacija

Započnite pitajući ljude da podijele osjećanja koja su iskusili dok su radili ovu aktivnost i onda da kažu što im se dopalo u vezi sa vježbom.

To pratite sa sljedećim pitanjima:

- Da li vas je bilo što iznenadilo?

- Da li mislite da bi svako trebao/la imati pravo da ostvari svoje težnje?
- Da li osjećate da neki ljudi možda imaju više šansi od drugih? Ko i zašto i da li je to pravedno?
- Kako možete podržavati jedni druge u praktičnom prevazilaženju barijera i ostvariti svoje snove?

Savjeti za fasilitatora

Ova aktivnost može biti dobar stimulans za grupu i za pojedince pod uslovom da uspiju da budu određeni o svojim snovima i da identifikuju praktične stvari koje mogu uraditi zajedno. Važno je naglasiti ovaj kolektivni pristup da bi se prebrodili pojedinačni nedostaci, npr. „Ja ne znam kako da uradim to ili ono,...,„Nemam oruđa“

Ova aktivnost bolje funkcioniše ako se vizije postave zajedno na kreativan način. Ukoliko grupa ima poteškoća u crtanju, možete upotrijebiti kolaž tehniku sa starim časopisima u boji, makazama i lijepkom. Alternativno, možete pozvati ljude da predstave svoje vizije kao kratku dramu (skeč). Bilo koji metod koji olakšava kreativan i spontan izraz je poželjniji nego korišćenje samo pisane ili verbalne komunikacije.

Lakše je napraviti veze sa rasizmom, ksenofbijom i antisemitizmom ako je grupa multukulturalna. Inače pitanje „Da li mislite da svako ima pravo da ostvari svoje snove“ bi trebalo da pomogne vođenje diskusije i razmišljanje u tom pravcu.

Prijedlozi za nastavak

Pokušajte aktivnost „Baloni“ (strana 65.) da bi obezbijedili brzi nastavak i razvili pozitivna osjećanja u grupi.

Radite na konkretnim idejama za praktičnu akciju o kojoj su ljudi razmišljali tokom aktivnosti ili planirajte druge sesije da bi se ponovo razmišljalo o tome koji se praktični koraci mogu preuzeti.

Euro-vic takmičenje

To je samo smijeh! I onako, što ima veze ako pričamo irske i belgijske viceve?

Obrađene teme

- Stereotipi i predrasude
- Kako se humor često koristi da bi se održale ili hranile predrasude
- Lična odgovornost da se odgovori na situacije sa kojima se ne slažemo

Ciljevi

- Istražiti osnove našeg humora.
- Biti svjestan učinaka šala kako na nas tako i na one protiv kojih je šala izrečena.
- Započeti diskusiju o strahovima koji su skriveni u šalama koju govorimo.

Vrijeme: 45 minuta

Veličina grupe: Bilo koja

Priprema

Prikupite mnoštvo šala prikladnih za vašu grupu uključujući sljedeće:

- protiv ljudi kao što su vegetarijanci, bogati ljudi, Jevreji,
- osobe sa invaliditetom
- političari, pop zvijezde, stranci, homoseksualci...
- o tabu temama,
- igre riječima
- trikovi i praktični vicevi koji će se igrati protiv člana grupe
- crteži
- Takođe će vam trebati šešir
- Veliki list papira ili flipčart i olovka da se upišu rezultati.

Instrukcije

1. Napišite viceve na papirićima i stavite ih u šešir.
2. Neka svako sjedne u krug, pustite šešir da prođe krug i zamolite igrače da redom uzmu iz njega po jedan od komada papira, a nakon toga da pročitaju ili da glume vic ostatku grupe.
3. Ostatak grupe ocijenjuje vic dajući mu ocjenu do deset.
4. Na komandu s vaše strane ili nakon brojanja do tri pitajte igrače da glasaju pokazujući prste
5. Upišite rezultate na flipčartu

Završna razmatranja i evaluacija

Razgovarajte o tome kako su se ljudi osjećali dok su igrali igru i onda nastavite pitajući:

- Koji je vic pobijedio i zašto?
- Koji je vic dobio najmanje glasova i zašto?

- Kako se osjećate kad je vic uperen protiv vas ili kada je u pitanju nešto za što vežete jake osjećaje?
- Koja vrsta viceva je najbolja?
- Šta čini vic neprihvatljivim?
- Šta je loše u pričanju seksističkih /rasističkih viceva?
- Šta vi radite kad neko kaže uvrijedljivu šalu
 - uljudno se smiješite*
 - smijete se jer to čine i vaši prijetelji*
 - kažete da mislite da ta osoba nije normalna*
 - napuštate grupu, ali ne kažete ništa?*

Savjeti za fasilitatora

Važan je izbor viceva jer omogućava da se održava kontrola nad aktivnošću koja lako može izmaći iz ruku.

Uključite u svoj izbor podjednako destruktivne i konstruktivne šale. Crteži mogu biti najboljni izvor šala, koji nam pomaže da naučimo nešto pozitivno o nama samima i svijetu.

Izbjegavajte viceve koje mogu duboko uvrijediti neke članove grupe. Može biti poučno uključiti neke šale, posebno praktične šale protov nekih članova grupe.

Prijedlozi za nastavak

Započnite kolekciju crteža i šala da biste ih dijeli međusobno. Napravite stalan prostor na tabli na kojoj ćete ih kažiti. Ili, izmislite sami šale i crteže da biste ih podijelili sa drugim grupama i organizacijama. Pokušajte da ih objavite u lokalnim novinama ili u biltenu organizacije.

Pogledajte dalje kako mi diskriminišemo neke grupe i onda krivimo njih za to. Upotrijebite „Uradi to!“ (strana 103.). Alternativno, istražite načine kako možete odgovoriti najbolje na teške situacije, koristeći „Dijeljenje diskriminacije“ (strana 158.).

Euro-voz „à la carte“

Niko od nas nije rasista, ali... Ova aktivnost posmatra predrasude kroz korišćenje svakodnevne situacije: zajedničkog putovanja vozom

Obrađene teme

- Predrasude i ograničenja tolerancije.
- Predstave i stereotipije o različitim manjinama.

Ciljevi

- Izazvati stereotipe i predrasude učesnika o drugim ljudima i manjinama, kao i predstave i asocijacije koje tekst inspiriše.
- Osvrnuti se na percepcije koje različiti učesnici imaju o manjinama.
- Razviti sopstvenu svijest o ograničenjima tolerancije.
- Suprostaviti se različitim vrijednostima i stereotipima učesnika.

Vrijeme: 90 minuta – 2 sata.

Veličina grupe: Minimum 5, maksimum 40.

Priprema

- Kopije rasporeda aktivnosti, jedan po učesniku.
- Olovka za svakog učesnika.

Instrukcije

1. Dajte kopiju rasporeda aktivnosti svakom učesniku.
2. Ukratko opišite scenario i kažite im da pročitaju opise ljudi koji putuju vozom.
3. Sada zamolite svaku osobu pojedinačno da odabere tri osobe sa kojima bi najviše voljela da putuje i tri sa kojima bi najmanje voljela da putuje.
4. Kada je svako napravio svoje pojedinačne izbore, zamolite ih da formiraju grupe od po četvoro do petoro i da:
 - Podijele svoje pojedinačne izbore i obrazlože ih.
 - Uporede svoje izbore i objašnjenja i provjere da li tu postoje sličnosti.
 - Usaglase zajedničku listu (tri plusa i tri minusa) konsenzusom
5. U plenarnoj sesiji, pozovite svaku grupu da predstvi svoje zaključke uključujući i razloge za njihove zajedničke izbore. Oni bi takođe trebali reći u kojim je „slučajevima“ postao najveći stepen neslaganja unutar grupe.

Završna razmatranja i evaluacija

Završna razmatranja i diskusija će biti zasnovani na grupnim izvještajima.

Upoređivanje različitih rezultata je dobar način da se otvori diskusija.

Možete nastaviti pitajući pitanja poput:

- Koliko su realno predstavljene situacije?
- Da li je iko u grupi iskusio sličnu situaciju u stvarnom životu?
- Što su bili glavni činioci koji su odredili pojedinačne odluke?

- Ukoliko grupe nijesu uspjеле da dođu do zajedničkog konsenzusa, zbog čega je to bilo?
- Što je bilo najteže?
- Koji su vas činioi sprječili da dođete do konsenzusa?
- Koji stereotipi dočaravaju listu putnika?
- Da li su stereotipi u opisima datih ili su oni u našim glavama i mašti?
- Odakle nam ove predstave?
- Kako bi se osjećali u situaciji u kojoj niko ne želi da dijeli kabinu u vozlu sa vama?

Savjeti za fasilitatora

Budite svjesni da je priložena lista putnika dosta dugačka i da je teško za grupe da dođu sa zajedničkom listom. Prema tome, trebaće vam možda više vremena kako za pojedinačni tako i za grupni dio. Ukoliko želite, možete smanjiti listu na maksimum od 10 do 15 putnika i prilagoditi je lokalnoj ili nacionalnoj situaciji grupe sa kojom radite. Veoma je važno da neki od opisa putnika odgovaraju manjinama sa kojima je grupa upoznata, uključujući i „nevidljive“ manjine, kao što su homoseksualci, ljudi sa invaliditetom, neko ko je HIV pozitivan, itd.

U mnogim slučajevima, grupe neće biti u stanju da naprave zajedničku listu. Ne naglašavajte taj aspekt aktivnosti, posebno zato što to može voditi lažnom kompromisu. Podjednako je interesantno provjeriti zašto je teško dostići konsenzus u ovim stvarima.

Važno je da svako poštuje mišljenja drugih i da ne napada ljudi zbog njihovih ličnih stavova. Ukoliko neki izbori otvaraju sumnju relevantnije je razgovarati o razlozima koji su doveli do nekog posebnog izbora nego o pitanju ličnih odluka. U stvari, i učesnici i vi, kao fasilitator, ćete biti u teškim pozicijama: veoma je lako obrnuti ovu aktivnost u sesiju osude! Zbog ovoga, budite na oprezu da ne pustite da se diskusija razvije u „ko ima najmanje predrasuda?“ već da radite na činjenici da svi mi imamo predrasude.

Takođe je veoma važno razgovarati i istraživati činjenicu da je opis putnika veoma sažet. Mi znamo vrlo malo o ličnosti ili porijeklu ljudi. Ali, nije li to način na koji normalno reagujemo na informacije iz dnevnih novina i sa televizije, u konverzacijama ili kada susrijećemo ljudi po prvi put?

Prijedlozi za nastavak

Ovu aktivnost mogu pratiti druge koja se bave predstavama, kao što su „Prvi utisci“ (strana 83.) ili „Što vidiš?“ (strana 176.). Alternativno, postavite sebi pitanja o tome što zapravo znate o tome kako je to biti izbjeglica ili imigrant i predrasudama i diskriminaciji koristeći aktivnost „Izbjeglica“ (strana 151.).

SCENARIO

Vi se ukrcavate u voz „Deer Valley Express“ za jednonedjeljnju vožnju između Lisabona i Moskve.

Putujete kušet kolima, koja morate da dijelite sa troje drugih ljudi. Sa kim od navedenih putnika biste voljeti da je dijelite?

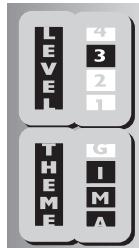
1. Srpski vojnik iz Bosne.
2. Podeblji finansijski stručnjak za berze iz Švajcarske.
3. Italijanski di-džeј koji izgleda da ima dosta novca.
4. Afrikanka koja prodaje proizvode od kože.
5. Mladi umjetnik koji je HIV pozitivan.
6. Rom (Ciganin ili putnik) iz Mađarske koji je upravo izašao iz zatvora.
7. Pripadnik baskijske nacionalnosti koji redovno putuje u Rusiju.
8. Njemački reper koji živi vrlo alternativnim načinom života.
9. Slijepi harmonikaš iz Austrije.
10. Ukrajinski student koji ne želi da se vrati kući.
11. Sredovječna Rumunka bez vize i sa jednogodišnjim djetetom u rukuma.
12. Holanđanka koja je zagrižena i agresivna feministkinja.
13. Skinhed iz Švedske vidljivo pod uticajem alkohola.
14. Rvač iz Belfasta koji navodno ide na fudbalsku utakmicu.
15. Poljska prostitutka iz Berlina.
16. Francuski farmer koji govori samo francuski i ima korpu punu nekog jakog sira.
17. Kurdska izbjeglica koji živi u Njemačkoj i koji je na svom putu nazad iz Libije.

Instrukcije

1. **Pojedinačno** odaberite tri prva izbora ljudi sa kojima biste najviše voljeli da putujete i troje sa kojima biste najmanje voljeli da putujete. Imate 15 minuta da ovo uradite.
2. **U grupama**, podijelite vaše izbore na 3 najbolja i 3 najgora saputnika, i razgovarajte o razlozima koji su doveli do vaših odluka.
Zatim pokušajte da napravite konsenzus o zajedničkoj listi tri najpoželjnija i tri najmanje poželjna saputnika. Imate 45 minuta za ovaj dio aktivnosti.
3. **U plenarnoj sesiji**, svaka grupa predstavlja svoje zaključke koji su praćeni završnim razmatranjima i evaluacijom vježbe.

Svaka slika priču priču

Ponekad vidimo nešto što izgleda vrlo jednostavno. Ali, pogledajte ponovo sa drugog stanovišta i možda ćete vidjeti nešto sasvim drugačije.

Obrađene teme

- Percepcije su pristrasne i zavise od naših prethodnih iskustava, očekivanja, kulture, itd.
- Odluke se često donose na osnovu ograničenih informacija.

Ciljevi

- Pokazati kako naše predstave o drugim ljudima utiču na naše tumačenje njihovog ponašanja.
- Biti svjestan kako prevazilazimo praznine u znanju.
- Biti svjestan uticaja i moći koji naše predstave imaju nad drugim ljudima.

Vrijeme: 30 minuta

Veličina grupe: Bilo koja

Priprema

- Odaberite sliku koja se odnosi na temu vaše sesije ili kampanje.
- Isijecite sliku u dva dijela na taj način da posebno svaka polovina "priču", ali kada se stave zajedno daju "drugačiju priču".
- Zalijepite dvije polovine na zasebnim listovima papira.
- Napravite dovoljno kopija, po jednu za svakog učesnika.
- Papir i olovka za svakog učesnika.

Instrukcije

1. Kažite grupi da ćete dati svakom od njih sliku i da pojedinačno moraju napisati šta misle o čemu je slika, ko su likovi, što se dešava, gdje se akcija dešava, itd.
2. Dajte svakom učesniku kopiju prve polovine slike i 5 minuta da razmisli i napiše svoju priču.
3. Sada zamolite svakog učesnika ponaosob da podijeli ono što je napisao. Ukoliko je grupa velika, ovo može biti urađeno u malim grupama od 6 do 8 ljudi.
4. Sada dajte drugu polovinu slike i zamolite ljude da preispitaju svoje utiske o onom što su vidjeli.

Završna razmatranja i evaluacija

Diskusija bi trebala obezbijediti analizu o načinima na koje mi organizujemo i preispitujemo informacije. Sljedeća pitanja će biti od pomoći:

- Što mislite o čemu je bila slika?
- Ko su bili ljudi na slici?
- Gdje su oni bili?

- Što su oni radili?
- Zašto su oni bili tamo?
- Zašto zamišljate neke stvari (prije nego druge)?
- Da li je slika imala drugačije značenje za različite članove grupe?
- Da li se ono što mislite promijenilo kada ste vidjeli cijelu sliku?

U stvarnom životu, kada se nešto desi ili kada vidimo samo mali dio „slike“ mi ipak pokušavamo napraviti smisao od toga.

- Što se dešava ako onda to ponovo pogledate u širem kontekstu i dobijete drugačiju perspektivu?
- Da li mijenjate svoje mišljenje ili se držite svoje polazne pozicije?
- Zašto je teško biti iskren oko mijenjanja mišljenja?

Savjeti za fasilitatora

Pokušajte da pronađete slike ili crteže koji su odgovarajući za grupu ili relevantni za njihove živote ili koji su o temi koju želite da istražite.

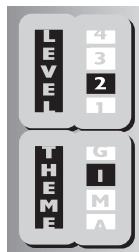
Prijedlozi za nastavak

Ohrabrite sve da se obavežu da pokušaju biti svjesniji i kritičniji o stvarima koje čuju kada ljudi pričaju, koje čitaju ili slikama koje vide, posebno slikama iz vijesti i iz reklama. Organizujte posebno vrijeme za sljedeću sesiju za ljudе da kažu što ih je iznenadilo i što su naučili.

Ova aktivnost je dobro povezana sa „Što vidiš?“ (strana 176.), koja je o gledanju slika sa papira i simuliranju situacije da ste vi urednik koji piše naslove.

Prvi utisci

Ono što oko prvo spazi može biti varljivo. Prvi utisci su tako važni, da je vrlo lako napraviti pogrešne prepostavke o ljudima koje ne zname.

Obrađene teme

- Lični identitet
- Stereotipije
- Kako pravimo prepostavke o ljudima na osnovu vrlo malo stvarnih informacija.

Ciljevi

- Uporediti kako se ljudi razlikuju u svojim prvima utiscima od drugih
- Istražiti kako naša prošla iskustva boje naše prve utiske
- Postati svjesniji kako naši prvi utisci utiču na naše ponašanje prema drugima

Vrijeme: 30 minuta

Veličina grupe: 4 - 12

Priprema

- Odaberite sliku ljudi iz časopisa koji imaju interesantna /različita/ markantna lica.
- Isijecite lice i zalijepite ih na vrh papira ostavljajući dosta prostora ispod. Moraćete pripremiti po jedan list za svakog učesnika.
- Olovke, jedna po osobi

Instrukcije

1. Zamolite igrače da sjednu u krug i podijelite po jedan papir svakoj osobi.
2. Zamolite ih da pogledaju sliku i zapišu svoje prve utiske o osobi NA DNU STRANE.
3. Zatim ih zamolite da saviju dno strane prema gore da bi sakrili to što su napisali i da proslijede papir sljedećoj osobi.
4. Kažite igračima da pogledaju drugu sliku i zapišu svoje prve utiske na dnu strane odmah iznad savijenog dijela, zatim da saviju dno papira ponovo da bi sakrili ono što su napisali i proslijede ga dalje.
5. Ponovite sve dok papiri ne prođu jedan krug i dok svako nije vidio svaki list.
6. Sada odmotajte papire i pustite svakog da uporedi različite "prve utiske".

Završna razmatranja i evaluacija

Razgovarajte o tome što se desilo i što ste naučili:

- Kao grupa?
- Koja su bila iznenađenja?
- Na čemu ste zasnivali svoje prve utiske?

- Opišite i podijelite primjere kada ste imali potpuno pogrešan prvi utisak o nekome.
- Što se desilo kao rezultat toga?
- Što je ova aktivnost otkrila o nama samima?

Savjeti za fasilitatora

Prije nego što počnete, utvrdite da svako razumije instrukcije. Bilo bi korisno pokazati gdje bi igrači trebali da pišu i kako da savijaju papir nagore.

Organizujte da se papiri kreću relativno brzo okolo, ne dozvolite da ljudi razmišljaju suviše dugo. Njihovi prvi utisci su ono što želite.

Izbjegnite odabir slika slavnih ljudi ili poznatih ličnosti.

Pokušajte da uključite raznovrsne ljudi imajući u vidu one različitih godina, kultura, etničkih grupa, sa određenim sposobnostima ili invaliditetima, itd.

Budite spremni za neke surove rasprave o stavovima. Zavisno od veličine grupe, komentari neće možda uvijek biti anonimni. Ne dozvolite da igrači kritikuju jedni druge zbog njihovih mišljenja već se fokusirajte na diskusiju o aktuelnim komentarima.

Varijacije

όλοι διαφορετικοί
όλοι ίσοι

Kao alternativan metod, koji je dobar za upotrebu, ukoliko imate veliku grupu, slika može da se prenese na grafoskop i da se projektuje na platnu. Zamolite učesnike da napišu svoje prve utiske na numerisanom listu papira, sakupite sve slajdove nakon svake runde i onda ih iščitajte na kraju.

Prijedlozi za nastavak

Razgovarajte o uvođenju nekih novih aktivnosti u vašu grupu ili organizaciju koje će vam dati priliku da saznate više o ljudima koji su različiti. Npr. pozovite govornika, pokažite strane filmove ili organizujte kulturno veče koje uključuje muziku iz drugih zemalja.

Ukoliko ste uživali radeći sa predstavama ljudi probajte i aktivnost „Portreti“ (strana 149.) i istražite svoje ideje o svojim predstavama o ljudima koji su društveni gubitnici ili društveni dobitnici. Ukoliko želite da radite sa predstavama koje imamo o ljudima iz različitih zemalja koristite „Antonio i Ali“ (strana 63.).

Nametanje kruga

svi različiti
svi jednaki

Dakle, želite da osjetite kako je to biti dio većine ili manjine?
Ovo je energetska aktivnost.

Obrađene teme

- Odnosi većine i manjine
- Društveni i politički mehanizmi koji dijele društvo

Ciljevi

- Iskusiti kako je to pripadati većinskoj grupi, a kako je biti u manjini
- Analizirati strategije koje koristimo da bi bili prihvaćeni od strane većinske grupe.
- Biti svjesni kada želimo da budemo dio većine, a kada želimo da budemo dio manjine.

Vrijeme: 40 minuta

Veličina grupe: 6 do 8 ljudi po krugu

Priprema

- Papir i olovke za posmatrače
- Sat ili štoperica

Instrukcije

1. Podijelite grupu na podgrupe od 6 do 8 ljudi.
2. Zamolite svaku grupu da izabere jednu osobu da bude „posmatrač” i drugu da bude „izvanjac”.
3. Kažite ostalim članovima grupe da stanu rame uz rame, da formiraju što je moguće uži krug, tako da ne ostave prostor između sebe.
4. Objasnite da „izvanjac” mora pokušati da uđe u krug, dok oni koji formiraju krug moraju pokušavati da ga drže izvan.
5. Kažite posmatraču da pravi zabilješke o strategijama koje koriste i „izvanjac” i oni u krugu i da takođe mjeri vrijeme.

Nakon dva ili tri minuta, i bez obzira na to da li je ili nije uspio da uđe u krug, „izvanjac” se priključuje krugu, a drugi član dolazi na red.

Aktivnost je gotova onda kada su svi članovi grupe, koji to žele, probali „nametanje krugu”.

Završna razmatranja i evaluacija

Okupite sve da razgovarate o tome što se desilo i kako su se osjećali.

Počnite od pitanja za igrače:

- Kako ste se osjećali kada ste bili dio kruga?
- Kako ste se osjećali kada ste bili „izvanjac”?
- Da li se oni koji su uspjeli u 'nametanju krugu' osjećaju drugačije od onih koji to nijesu uspjeli?

Pitajte posmatrače:

- Koje strategije je koristio 'izvanjac'?
- Koje su strategije koristili ljudi u krugu da bi spriječili druge da uđu unutra?

Potom pitajte sve:

- Kada vam se, u situacijama iz stvarnog života, dopada da budete „izvanjac“ ili manjina, a kada vam je draga da osjećate da ste dio grupe ili većine?
- Ko su najače grupe u našem društvu? A ko su najslabije?
- U društvu, krug može odražavati privilegije, novac, moć, rad ili stanovanje?
- Koje strategije koriste manjinske grupe da dobiju pristup tim resursima?
- Kako većina čuva svoj status?

Savjeti za fasilitatora

Korisno je ako date konkretne instrukcije posmatračima, poput toga da bilježe ono:

- Što ljudi u krugu govore međusobno ili „izvanjcu“.
- Što ljudi u krugu rade da ne dopuste „izvanjcu“ da uđe.
- Što govore „izvanjci“.
- Što rade „izvanjci“.

Ova aktivnost zahtijeva mnogo energije od svih koji je igraju. U principu, ukoliko odnosi unutar grupe nijesu loši, ne bi trebalo da bude agresije.

Prije otpočinjanja strukturisane evaluacije, preporučljivo je da se grupi dozvoli da prvo komentariše neformalno to što se događalo.

Varijacije

Ukoliko ima dovoljno ljudi da se igra u nekoliko krugova, onda na samom početku možete da tražite da svaka grupa da sebi ime. Ovo će učvrstiti osjećaj grupnog identiteta. Onda možete igrati tako da „izvanjac“ uvijek dolazi iz druge grupe. Na kraju svake runde, „izvanjac“ treba da se vrati u svoju izvornu grupu, bez obzira na to da li su ili nijesu „nametnuli krug“. Ovo takođe može naglasiti osjećaj usamljenosti dok ste „izvanjac“.

Prijedlozi za nastavak

Sugerišite učesnicima da kažu kako bi mogli postati svjesniji svog ponašanja i kada mogu, ne želeći to, da isključe druge iz „grupe“. Na primjer, da li su predstavnici svih dijelova lokalne zajednice uključeni u lokalne grupe, klubove, društva ili organizacije? Da li se mogu priključiti ukoliko to žele? Što ih spriječava? Što bi ih ohrabrilo da se priključe? Odlučite koju biste akciju vi mogli preduzeti da osigurate da je mogućnost učestvovanja otvorena za sve.

Gledajući na mehanizam isključenja i preispitujući osnovu na kojoj isključujemo ljudе koji su drugačiji, može vam se dopasti da probate aktivnost „Domine“ (strana 72.), da ojačate grupno osjećanje i da istražite karakteristike koje

dijelimo kao ljudska bića. Takođe, možete pogledati „Traženje sličnosti i otkrivanje različitosti“ (strana 156.) da bi istražili kako je to svako od nas mješavina karakteristika koje dijelimo sa nekim ljudima, ali ne i sa svima, i da bi slavili različitost.

**svi različiti
svi jednaki**

**cáchéagsúil
cáchionainn**

Pogodi ko dolazi na večeru?

Da li ste ikada vidjeli Spencera Tracya-ija i Katherine Hepburn da večeraju zajedno? Možda ste previše mladi da bi se sjećali kada je film bio prvi put prikazan. Ali, nikad nije kasno! Ova aktivnost je igra sa ulogama.

Obrađene teme

- Stereotipi, predrasude i diskriminacija.
- Prenošenje predrasude kroz proces socijalizacije i obrazovanja.
- Suočavanje sa sukobom.

Ciljevi

- Analizirati poruke koju smo dobili od naše porodice o ljudima sa drugaćijim kulturnim nasljeđem
- Analizirati vrijednosti koje su iza tih poruka
- Biti svjestan uloge porodice u prenošenju društvenih vrijednosti

Vrijeme: 45 minuta

Veličina grupe: Bilo koja. Minimum osam ljudi.

Priprema

- Kopije karata sa ulogama.
- Papiri i olovke za specijalne posmatrače.

Instrukcije

- Objasnite grupi da je ovo igra sa ulogama koja istražuje ulogu porodice u prenošenju predstava o ljudima koji pripadaju drugim društvenim ili kulturnim grupama.
- Zamolite 4 dobrovoljca da igraju uloge (poželjno je da po dva budu od svakog pola) i 4 ostala da budu specijalni posmatrači. Ostatak grupe su opšti posmatrači.
- Kažite svakom specijalnom posmatraču da posmatra jednog od igrača i bilježi sve argumente koje je on koristio. Odlučite ko će koga da gleda.
- Dajte jednu od karata sa ulogama svakom od igrača i dozvolite im 2-3 minuta da se pripreme za ulogu.
- Pripremite scenu: postavite 4 stolice u polukrug i objasnite svima da je to dnevna soba kuće i da će gledati porodičnu raspravu. Dajte signal, na primjer, pljesnite rukama, da bi ste započeli igru sa ulogama.
- Vi treba da odlučite koliko dugo ćete pustiti da traje igra sa ulogama, zavisno od toga kako se odvija. Dobra dužina trajanja je oko 15 minuta. Dajte jasan signal da označite kraj.

Završna razmatranja i evaluacija

Počnite evaluaciju razgovorom sa glumcima, neka vam oni kažu kako su se osjećali.

Nakon toga, pitajte svakog posmatrača redom da pročita argumente koji su korišćeni od strane svakog od igrača ne bi li ubijedili ostale u svoje stanovište.

Nastavite sa opštom diskusijom. Možete pitati:

- Da li su korišćeni argumenti slični onima koje ste čuli u vašim porodicama?
- Da li bi bilo drugačije da je, umjesto što je tamnoput, momak bio iste boje kao i djevojka?
- Da li bi bilo drugačije da je, umjesto što djevojka dovodi kući mladića, mladić bio taj koji je kući doveo djevojku?
- Što bi se dogodilo, ako bi djevojka objavila da je imala vezu sa drugom djevojkom?
- Što ako je momak taj koji predstavlja svog momka?
- Da mislite da je ova vrsta sukoba i dalje prisutna danas ili je ona stvar prošlosti?
- Da li se ovo dogodilo i vama, i da li znate nekoga iz susjedstva ko se suočio sa sličnom vrstom izazova?

Savjeti za fasilitatora

Ako je grupa već upoznata sa principom igre sa ulogama, dodatne instrukcije nijesu potrebne, u suprotnom, važno je naglasiti da je igranje uloge različito od prave glume. U igri sa ulogama mi ostajemo mi dok predstavljamo predodređene uloge ili stavove; dok, kada se glumi, moramo da interpretiramo lik različit od nas samih. Zbog toga, akcenat nije na dramatizaciji ili glumi, nego na predstavljanju i istraživanju uloge ili stava.

Ako smatrate da su uloge suviše precizirane ili da ne odgovaraju vašoj stvarnosti, možete napraviti svoje karte sa ulogama dajući nacrt četiri zajednička stava, karakteristična za porodice u vašoj kulturi. Ukoliko želite da prilagodite ideju ili napišete više uloga, uradite tako.

Aktivnost je lako prilagodljiva kulturnoj i društvenoj stvarnosti učesnika. Ukoliko bi tamnoputa osoba bila smatrana za egzotičnu zato što nema tamnoputih ljudi u lokalnoj sredini, onda neka momak date djevojke bude musliman, ili ako je porodica katolička, uvedite Jevreja, itd.

Prijedlozi za nastavak

Ukoliko želite da dalje istražite vaše stavove i reakcije na ljudi drugih nacionalnosti, uradite aktivnost „Euro-voz ,à la carte“ (strana 78.). Koliko ste stvarno otvoren i koliko imate razumijevanja prema ljudima koji su drugačiji od vas? Otkrijte kako je teško u praksi biti tolerantan onoliko koliko biste željeli.

KARTE SA ULOGAMA (koje treba kopirati za učesnike)

KĆERKA

Situacija:

Riješili ste da se suočite sa svojom porodicom i da im kažete da želite živjeti sa svojim tamnoputim momkom.

Počinjete igru sa ulogama. Najavljujete svojoj porodici da želite živjeti sa svojim momkom, koji je tamnoput. Pokušajte da branite svoju odluku i raspravljajte o tome da vi želite zauzeti stav su-protstavljanja predrasudama protiv veza između mlađih ljudi i posebno veza između mlađih ljudi različitog porijekla.

MAJKA

Situacija:

Vaša kćerka ima tamnoputog momka, sa kojim ima vrlo blisku vezu.

Volite vašu kćerku veoma mnogo, ali ne možete da shvatite kako je mogla to da vam uradi. Podržavate muža u svemu što kaže. Ne prijetite kćerki, već radite osjećate žaljenje zbog bola koji vam je nanijela. Smatrate da će je tamnoputi momak napustiti i da će ona mnogo patiti.

STARJI BRAT

Situacija:

Vaša sestra ima tamnoputog momka, sa kojim ima veoma blisku vezu.

U principu, ne marite ako vaša sestra izlazi sa tamnoputim momkom i, u stvari, branite pravo ljudi da slobodno zasnivaju svoje veze. Ipak, kada vaša majka kaže da će je on vjerovatno napustiti, počinjete razmišljati da je on možda koristi. Izražavate svoju zabrinutost i želite da zaštite svoju sestruru.

OTAC

Situacija:

Vaša kćerka ima tamnoputog momka, sa kojim ima veoma blisku vezu.

Vi ste autoritet kod kuće i vi ne odobravate tu vezu. Vi predstavljate moralnu većinu i brinete o tome što će ljudi reći. Ne smatrate sebe rasistom, ali da se vaša kćerka uda za tamnoputog čovjeka, to je već nešto drugo. Mislite na strogog oca i raspravljajte kao što bi on raspravljao.

Istorijska linija

Pravljenje istorije i podučavanje iste je uvijek inkliniranje etnocentrizmu, nacionalizmu i ponekad ksenofobiji. Lako igra važnu ulogu u socijalizaciji ljudi i njihovom identitetu, istorija, zbog načina na koji se podučava, često osnažuje predrasude i stereotipe o drugim narodima ili zemljama. Interkulturalno obrazovanje treba da promoviše ono čitanje istorije koje uzima u obzir različite perspektive. Nikada ne postoji samo jedna istina, i to je u istoriji čak tačnije, nego u bilo kojoj drugoj disciplini. Slušanje ili čitanje o istoriji drugih, pomaže nam da bolje razumijemo i našu vlastitu istoriju.

Obrađene teme

- Različita čitanja istorije i različite interpretacije istorijskih događaja.
- Etnocentrizam i nacionalizam.
- Empatija i promovisanje šire vizije svijeta.

Ciljevi

- Istražiti različite percepcija istorije i podučavanja istorije.
- Tražiti sličnosti u našim obrazovnim sistemima.
- Povećati interesovanja o empatiji sa kulturama i istorijama drugih naroda.
- Razviti kritički pristup sopstvenoj istoriji.

Vrijeme: 30 minuta – 1sat.

Veličina grupe: Bilo koja

Priprema

- Na velikoj tabli ili na nekoliko listova papira nacrtajte kalendar koji datira od 1500. godine do danas.
- Čiode ili selotejp.

Instrukcije

1. Pozovite svakog učesnika da razmisli o 5 istorijskih datuma koji su veoma važni za njihovu zemlju ili kulturu i da napišu svoje ime na kalendaru pored svake od godina.
2. Kada su svi to uradili, pitajte ih da kažu zašto su ti datumi važni, što oni znače i zašto su ih odabrali.

Završna razmatranja i evaluacija

Pozovite učesnike neka kažu da li im je bilo koji datum ili događaj bio nepoznat ili su znali za sve njih. Ukoliko je bilo koji od događaja nepoznat nekim učesnicima, zamolite one koji su ih ubilježili da ih objasne.

Raspravljajte o tome kako i zašto mi učimo o nekim događajima u istoriji, a ne o drugima.

Savjeti za facilitatora

Ova vježba će bolje funkcionisati sa mlađim grupama nego sa starijim. Posebno je pogodna za multikulturalne grupe, mada, takođe može služiti i monokulturalnim. U ovom slučaju, interesantno je i razmotriti što nas to tjeran da zapamtimo neke datume umjesto drugih i što utiče na nas.

Može vam se više dopasti da napišete imena na kalendaru sami nego da pozivate svaku osobu pojedinačno da to učini.

Varijacije

Aktivnost može da bude prilagođena i izvedena i sa jednogodišnjim kalendarom.

Zamolite ljude da označe najvažnije praznike koje slave različite zemlje, kulture, religije, itd.

Prijedlozi za nastavak

Uvijek budite svjesni da ono što vam ljudi kažu ne mora biti i cijela priča. Radite na razvoju kritičkog pristupa onome što ste čuli i pročitali. Natavite da postavljajte pitanja!

Stavove o drugima ne učimo samo kroz formalno obrazovanje, na primjer, putem časova istorije, već i kroz neformalno, kupljenjem dijelova informacija od toga što ljudi rade i govore, a posebno od šala koje pričaju. Ukoliko ste zainteresovani za posmatranje etnocentrizma sadržanog u šalama i humoru, upotrijebite aktivnost „Euro-vic takmičenje“ (strana 76.)

U našem bloku

Rasistički stavovi ne vode samo nasilnim napadima na strance ili izbjeglice, već takođe i diskriminaciju u stanovanju, zapošljavanju i drugim aspektima svakodnevnog života.

Ova aktivnost je igra sa ulogama.

Obrađene teme

- Sukobi između ljudi različitih kultura mogu biti riješeni na pozitivan način.
- Naša analiza sukoba i način na koji se njime bavimo razlikuje se u zavisnosti od društvenog i kulturnog porijekla uključenih ljudi.
- Naš sopstveni interes može iskriviti naš pogled na problem i učiniti ga većim nego što jeste.

Ciljevi

- Analizirati naše stavova prema ljudima iz različitih kulturnih i društvenih grupa.
- Istražiti strategije za rješavanje problema.
- Razmisliti o granicama tolerancije.
- Razmisliti o vezama između diskriminacije i sukoba interesa.

Vrijeme: 1 1/2 do 2 sata

Veličina grupe: Minimum 10 ljudi, a maksimum 25.

Priprema

- Kopije karata sa ulogama.
- Kopije Bilješki za posmatrače.
- Kopije lista: Uputstva za nalaženje rješenja.
- Olovke i papir za posmatrače, za pravljenje bilješki.

Instrukcije

1. Kažite grupi da će igrati igru sa ulogama o situaciji koja se može desiti u bilo čijem svakodnevnom životu, a potom pročitajte sljedeće:
„Blizu mjesta gdje vi živate nalazi se blok stanova. Jedan od stanova je iznajmljen grupi stranih studenata koji često imaju posjetioce od kuće. Oni ostaju kod njih i takođe često organizuju zabave. Neki susjedi, posebno oni koji žive u stanovima koji su najbliži studentima, su uznemireni i žale se da studenti i njihovi prijatelji prave veliku buku, ne daju im da spavaju i ne vode računa o zgradici. Stanari su sazvali sastanak da riješe ovaj problem.“
2. Tražite od dobrovoljaca da igraju uloge susjeda. Trebaće vam minimum 6, a maksimum 9. Ostali učesnici nastupaju kao posmatrači.
3. Podijelite karte sa ulogama među dobrovoljcima, a posmatračima dajte kopiju Bilješki za posmatrače. Dajte ljudima 5 minuta da razmislite o tome što treba da rade.

4. Podsjetite igrače da je njihov cilj da pronađu rješenje za problem, a potom započnite igru uloga.
5. Omogućite da se diskusija odvija nekih 10-ak minuta i potom, bez ometanja, dodajte svakom od igrača kopiju Uputstava za nalaženje rješenja. Pustite da se igra odvija još 10 minuta. Međutim, možete je i prekinuti ili produžiti, ako vam se to učini potrebnim.

Završna razmatranja i evaluacija

Kažite svim učesnicima da se okupe u veliku grupu za diskusiju koja će biti podijeljena na dva dijela:

1. Igra sa ulogama

Pričajte o tome što se dogodilo u toku igre sa ulogama, koristeći sljedeća pitanja kao vodič:

- Što su posmatrači zabilježili i koji su bili njihovi utisci o tome što se desilo tokom igre uloga?
- Kako su se igrači osjećali u vezi sa tim? Da li im je bilo teško da se užive u ulogu koja im je data, što im je bilo najteže, a što najlakše itd.?
- Da li su učesnici primijetili bilo kakvu razliku između prve i druge faze, odnosno nakon što su igrači dobili Uputstava za nalaženje rješenja?
- Koje vrste argumenata su izložene i da li su oni zasnovani na činjenicama, razumu ili emocijama?
- Da li je bilo lakše naći argumente za ili protiv studenata?
- Odakle ljudima ti argumenti?
- Da li je problem riješen i da li su svi bili zadovoljni rezultatom?
- Da li je to bilo pošteno rješenje ili je neka strana morala pružiti više nego druga strana?
- Koja su mogla biti alternativna rješenja?

2. Situacija u stvarnom životu

Nakon što je svako imao/la šansu da govori, trebali bi pomoći grupi da analizira i promišlja pitanja kojih se data tema dotiče. Možete započeti debatu postavljajući sljedeća pitanja:

- Da li igra sa ulogama odražava stvarnost svakodnevnog života? Koje su bile sličnosti, a koje razlike? Da li je bilo što izgledalo pretjerano?
- Koji je od datih karaktera najvjernije oslikao stavove koji su česti u našem društvu?
- Kada se suočimo sa sukobom, u koji su uključeni ljudi različitog kulturnog porijekla, da li tražimo rješenje koje može da zadovolji sve ili radije pokušavamo da nametnemo svoje stavove i zanemarimo one koje razmišljaju ili osjećaju drugačije od nas?
- U kojoj mjeri je, u stvari, sukob vezan za razlike u kulturi u odnosu na ostale razloge poput ličnih ili ekonomskih interesa?
- Da li je neko iskusio ovu vrstu sukoba? Koje su bile okolnosti? Ukoliko vam se ovo nije desilo, što mislite zašto nije?

Savjeti za fasilitatora

Obratite pažnju na to kako se igra uloga odvija, jer će ono što se dogodi uticati na način vaše fasilitacije. Na primjer, možda nećete morati da koristite karte Uputstva za nalaženje rješenja i nakon toga, dok vodite diskusiju, moraćete da balansirate diskusiju između analiziranja grupne dinamike, procesa donošenja grupnih odluka i povezivanja tema sa stvarnim životom.

Zapamtite da postoje dvije različite karte „Uputstava za dolaženje do rješenja“: karta 1 za „predsjedavajućeg“ i karta 2, za ostale igrače. Ko će dobiti kartu 1 zavisi od toga što se u igri sa ulogama dešavalo do ovoga trenutka. Ukoliko je već demokratski odlučeno da će određena osoba predsjedavati sastankom, onda dajte kartu 1 toj osobi. U suprotnom, dajte je predsjedniku kućnog savjeta.

Nalaženje rješenja za probleme i donošenje odluka su teški procesi. Ljudi za to moraju imati dobre komunikacijske vještine, biti osjetljivi na potrebe drugih i pokazivati maštu i povjerenje, tako da se datim pitanjima bave na iskren način.

Lakše je kada ljudi raspravljaju o svojim interesima i kada pokušavaju nađu nešto zajedničko ili konsenzus na obostranu korist, tako da svaka osoba ima neke od svojih potreba zadovoljene i udio u konačnom rješenju.

Nažalost, ljudi suviše često raspravljaju sa pozicija koje kasnije moraju nevoljno napustiti i prave kompromise, tako da na kraju svako više osjeća da je nešto izgubio nego da je nešto dobio.

Važno je da tokom evaluacije pokušate da učinite da grupa postane svjesna i da pravi razliku između stavova koje često usvajamo prema strancima ili ljudima koji su različiti i načina na koje se bavimo konkretnim, svakodnevnim problemima koji uključuju interpersonalne i komunikacijske sposobnosti.

Prijedlozi za nastavak

Pitajte učesnike da razmotre, u svijetlu onoga što su naučili tokom ove aktivnosti, koje praktične korake mogu preduzeti da poboljšaju odnose između različitih grupa koje žive u lokalnoj zajednici. Stavite planove u akciju.

Ako želite da nastavite sa aktivnostima o nacionalnom identitetu, možete upotrijebiti aktivnost „Nacionalni praznik“ (strana 131.). Alternativno, ako ste zainteresovani za istraživanje predrasuda i sukoba unutar porodice, pokušajte sa „Pogodi ko dolazi na večeru“ (strana 88.).

Mladi stranac

Govorite i razumijete jezik zemlje domaćina veoma dobro, ali ne razumijete zašto su vaši susjedi uznemireni. Prema vašem mišljenju, i vi i vaši prijatelji studenti se ponaštate sasvim normalno. Nećete napustiti stan ni pod kakvim okolnostima.

Predsjedavajući kućnog savjeta

Vaš stan je daleko od onog u kojem žive strani studenti. Oni vam lično nimalo ne smetaju. Ali, vi ne volite strance i ne želite da oni žive u vašoj zgradbi.

Mlada žena (25 –30 godina starosti)

Živite sami i strah vas je mladih studenata, jer oni djeluju veoma čudno i različito od vas.

Mlada osoba

Vi ste takođe student. Nemate jasno mišljenje o problemu, ali bi željeli da se uselite u stan u kojem žive strani studenti.

Izbjeglica

I vi ste stranac, doduše iz druge zemlje nego studenti. Vi i vaša porodica nemate mnogo zajedničkog sa ljudima iz bloka. Nikada ni sa kim nijeste imali problema, iako se osjećate prilično izolovanim.

Stariji par (ovu ulogu igra dvoje učesnika)

Vi ste oboje svjesni problema koji tjeraju mnoge ljudе da napuste njihove matične zemlje i pokušaju sa novim životom negdje drugo. Vi pomažete organizaciju koja podržava zemlje u razvoju.

Nezapоšljeni susjed

Vi se snažno protivite politici koja dozvoljava strancima da dođu i rade u vašoj zemlji. Smatrate da strancima treba dozvoliti da dođu samo kao turisti

Vlasnik zgrade

Mladi stranci su uvijek na vrijeme plaćali stanarinu i vi ne želite da izgubite prihod od tog stana. Ali vi volite naročito strance i ovaj sukob vidite kao moguću priliku da podignite stanarinu stranim studentima. U drugu ruku, vi takođe imate mogućnost da im rentirate drugi stan, na obodu grada.

Bilješke posmatrača

Vaš posao kao posmatrača je da gledate veoma pažljivo što se događa i da pravite bilješke za povratnu informaciju kroz diskusiju na kraju igre sa ulogama.

Stvari za bilježenje su:

- Da li igrači poštaju međusobni red kad govore ili neki ljudi upadaju preko reda ili da li svi pokušavaju da govore najednom ili da li jedno ili dvoje ljudi pokušava da nametne svoje stavove?
- Da li neko pokušava da preuzeme vođstvo i da fasilitira sastanak?
- Koju vrstu argumenata koriste igrači?
- Da li je bilo promjena u stavovima i ponašanju igrača nakon što su primili „uputstva za dolaženje do rješenja“?

KARTA 1 - UPUTSTVA ZA NALAŽENJE RJEŠENJA

Ovo je karta za osobu koja predsjedava sastankom.

Napomena: Ukoliko, do sada, niko u u igri sa ulogama nije demokratski izabran da predsjedava, onda je ova karta za predsjednika kućnog savjeta.

1. **Predsjedavajući:** Već ste demokratski izabrani da predsjedavate sastankom, pa nastavite da to i radite. Pratite instrukcije koje su dolje navedene.
2. **Predsjednik kućnog savjeta:** Do sada niko nije izabran da predsjedava sastankom, pa predložite da ovim sastanku neko treba da predsjedava i da bi demokratski trebalo odlučiti ko će to biti. Predložite da vi budete predsjedavajući zbog vaše pozicije predsjednika kućnog savjeta. Ukoliko se ostali slože, zadržite kartu i slijedite uputstva za predsjedavajućeg koje su dolje navedene. Ukoliko neko drugi bude izabran, dajte mu ovu kartu i uzmite njegovu u zamjenu.

Savjeti za predsjedavajućeg sastanka

Vaš je posao da održavate red i fasilitirate sastanak. Potrudite se da:

- Svako ima šansu da govori
- Ljudi poštaju međusobni red kada govore
- Ukoliko je potrebno, postavite vremensko ograničenje za obraćanje i ne dozvolite da igrači prekoračuju to ograničenje
- Ne dozvolite uvrijedljiv rječnik i osigurajte da se ljudi drže teme i ne idu u širinu
- Pokušajte pokrenuti raspravu i održati je pozitivnom
- Držite ljude pri zadatoj temi; svrha je da nađete rješenje za problem.

KARTA 2 - UPUTSTVA ZA NALAŽENJE RJEŠENJA

Treba ih podijeliti svakom od igrača, osim Predsjedavajućem.

Razmislite što možete uraditi, u okviru svoje uloge, da bi se pronašlo rješenje:

- Aktivno slušajte i poštujte pravo svakoga da govori
- Pokušajte da vežete ono što vi govorite sa onim što je prethodno rečeno
- Kada bude vaš red da govorite, krenite sa sažetkom onoga što je vaš prethodnik/ca govorio/la
- Pokušajte da razlikujete vaša mišljenja od činjenica.
- Pokušajte da ne skrenete diskusiju, već da se držite teme, fokusirani na problem studenata i potrebe da se pronađe rješenje. Ne unosite nove činjenice, mišljenja ili ideje koje biste mogli imati.

Ostrvo

Tokom istorije sva društva su pozajmljivala stvari jedna od drugih i usvajala ih. Prilikom susreta različitih kultura postoje velike mogućnosti za obostranu korist. Mogli bismo priхватiti ovu činjenicu ukoliko bi mogli lakše da vidimo izvan naših predrasuda i etnocentrizma. Ovo je simulacija.

Obrađene teme

- Shvatanje „razlike“ je neophodan korak u tome da je razumijemo i prihvativamo.
- Korist tolerancije i prilagodljivosti.
- Slavljenje različitosti.

Ciljevi

- Povećati svijest o načinima na koje kultura utiče na naše živote i vidike.
- Podstaći diskusiju o tome kako ljudi iz različitih kultura komuniciraju i sarađuju.
- Istraživati kulturne tabue i „granice tolerancije“.
- Podstaći diskusiju o mogućnostima koje nam mogu biti otvorene kao rezultat interkulturalne saradnje.

Vrijeme: 2 sata

Veličina grupe: 10-16

Opšti pregled igre

Postoji ostrvo na kojem žive dva plemena. Plemе Y živi u brdovitoj planinskoj regiji, a pleme Z živi pored obale. Ona koegzistiraju jedno pored drugog i rijetko imaju kontakt jedno sa drugim.

Dva plemena imaju drugačije jezike i različite kulture, iako za oba plemena baloni imaju posebnu važnost. U plemenu Y, ljudi pridaju veliku važnost raznolikosti balona iz religioznih razloga i pokušavaju da skupe što je više moguće različitih vrsta, oblika i boja. U plemenu Z, ljudi koriste balone, naročito okrugle, crvene u medicinske svrhe.

Nedavno su ljudi u plemenu Z počeli da pate od čudne bolesti za koju, prema legendi, postoji samo jedan lijek, rijetka vrsta balona koja se može naći samo na nepoznatoj lokaciji na ostrvu. Srećom po njih, postoji mapa koja je pre-davana sa generacije na generaciju i za koju su sigurni da će ih odvesti do balona koji im je potreban. Na žalost, prije mnogo godina mapa je zamalo uništena u ratu, pleme Z ima samo jedan njen dio. Legenda kaže da pleme Y ima drugu polovicu.

Cilj igre za pleme Y je da zaštiti svoje balone, a za pleme Z da pronađe lijek koji im je potreban. Međutim, kao i u pravom životu, učesnici mogu shvatiti da ima i drugih neočekivanih rezultata.

Priprema

- A.** Za stvaranje kultura grupa:
- Olovke i papir
 - Fotokopije zabilješki za plemena

B. Za sastanak:

- Dovoljno pića, čaša i keksa za sve

C. Za potragu:

- Mapa koja pokazuje lokaciju sakrivenih balona isiječena u četiri dijela
- 5 okruglih crvenih balona
- Još 3 balona, svaki različitog oblika i veličine, npr. jedan okrugli žuti, jedan duguljasti zeleni, jedan duguljasti plavi.
- Još 2 balona slična jedan drugom, ali različita od svih ostalih (moguće kombinacije) sakrivena na tajnoj lokaciji
- Kanap za povezivanje balona
- Traka kojom će se baloni pričvrstiti za zidove
- Kutija „opreme“ uključujući igle, makaze, crveni karmin, traku.

Instrukcije

Igra ima tri faze: U dijelu A dva plemena uče o svojoj kulturi; u dijelu B dva plemena se susreću i uče da komuniciraju na oba jezika i u dijelu C plemena traže balone.

1. Osigurajte da je sve spremno i postavljeno na vrijeme.
2. Podijelite grupu na dva dijela i pročitajte naglas opšti pregled igre.

Dio A. Dva plemena uče o svojoj kulturi i stvaraju sopstveni jezik:

3. Pošaljite dvije grupe na suprotne krajeve sobe (koji predstavljaju brda i obalu).
4. Podijelite kopije uloga svakom plemenu i olovke i papir za zabilješke.
5. Recite grupama da moraju da odaberu ime za svoje pleme, nauče običaje svoje kulture i stvore poseban jezik.
6. Recite im da imaju 20 minuta da razviju i zajedno uvježbaju svoj jezik, kao i da osiguraju da ga svako u grupi zna.

Dio B. Dva plemena se susreću. Ovo je prilika da nauče kako da komuniciraju i sarađuju jedni sa drugim dijeleći hranu i piće.

7. Dajte plemenu A keks, a plemenu B pića i čaše.
8. Pozovite obje grupe da dođu zajedno na sredinu sobe (koja predstavlja neutralnu teritoriju)
9. Recite svima da simulacija počinje sada. Od sada svako mora igrati ulogu, tačnije mora koristiti jezik i kulturu svog plemena.

Dio C. Potraga za balonima

10. Recite grupama da sada imaju 45 minuta. Pleme Z može početi da pregovara za nedostajuću polovinu mape i pokušati da pronađe sakrivene balone.

Završna razmatranja i evaluacija

Počnite sa razgovorom o tome šta se dogodilo i onda pređite na to što su ljudi naučili i kako se simulacija odnosi na pravi život.

- Je li bilo teško koristiti i razumjeti jezike?
- Kako ste komunicirali tokom potrage? Koristeći samo jedan ili oba jezika? Koristeći znakove? Koji nesporazumi su bili prisutni?
- Kako ste riješili problem otvaranja balona plemena Y? Ko je to uradio? Kako ste se osjećali u pogledu rušenja kulturnih tabua?
- Koji kulturni tabui postoje u našem društvu? Koja je njihova funkcija?
- Koje su to stvari koje koristimo u svakodnevnom životu koje originalno potiču iz drugih zemalja ili kontinenata?
- Možemo li zamisliti da živimo koristeći samo ono što potiče iz naše kulture ili zemlje? Zašto nam je kultura važna?
- Je li vaša kultura važna vama? Zašto?
- Šta je to što nas spriječava da razumijemo druge kulture?
- Možete li se sjetiti nekih primjera iz stvarnog života u prošlosti ili sadašnjosti gdje su se dvije kulture prilagodile jedna drugoj i dobole u procesu?
- U svijetu danas postoje mnogi primjeri sukoba među kulturama. Izaberite jedan od primjera za diskusiju: Šta je to što dovodi kulture u sukob? Ko dobija, a ko gubi u sukobu? Šta ljudi gube u otvaranju svoje kulture? Šta mogu dobiti?

Savjeti za fasilitatora

Prije nego što počnete budite sigurni da ste pročitali sva uputstva da bi imali jasnu sliku u glavi o tome šta učesnici treba da rade.

Ovoj igri je potrebna pažljiva priprema:

- Predlažemo da koristite kondome za sakrivene balone. Prvo zbog toga što su drugaćijeg oblika od tradicionalnih balona i drugo zato što su kondomi za mnoge ljudе još uvijek „tabu“. Korišćenje kondoma treba, prema tome, da dovede do „testiranja“ granica tolerancije kod nekih učesnika. Osim toga, tokom diskusije se može pokrenuti pitanje side i diskriminacije ljudi koji su HIV pozitivni.
- Pronađite pogodnu lokaciju za sakrivanje specijalnih balona (kondoma), ali ih nemojte naduvati.
- Nacrtajte mapu za pronalaženje ove lokacije, ali osigurajte to da se mjesto ne može naći samo sa polovinom ili tri četvrtine mape.
- Onda isijecite mapu na četiri dijela. Dva dijela ćete dati plemenu Z. Presavijte druga dva dijela i stavite po jedan u svaki od dva balona koja ćete dati plemenu Y.
- Naduvajte 8 balona i vežite ih kanapom tako da se mogu razvezati i izduvati, a da se drugi ne oštete.
- Zalijepite 4 okrugla crvena balona na zid sa jedne strane sobe (obala gdje živi pleme Z) i zalijepite druga četiri balona na zid na drugom kraju sobe (brda gdje živi pleme Y). Ostavite dvije četvrtine mape plemenu Z u koverti na njihovom kraju sobe.

- Stavite kutiju sa opremom u sredinu sobe. Ne navodite za što predmeti mogu biti upotrijebljeni. Oni mogu, ali ne moraju biti upotrijebljeni u igri, to će odlučiti učesnici dok budu izmišljali svoje kulture i pravila. Dodajte druge predmete za koje mislite da mogu biti korisni, npr. uveličavajuće staklo, ako je mapa vrlo mala; svjetiljku, ako je mapa sakrivena na mračnom mjestu, ključ pomoću kojeg će se otključati kutija u kojoj je mapa sakrivena, itd.

Pomaganje plemenima da nauče jezik i razviju svoje kulture:

- Ovo je prilika za učesnike da budu kreativni.
- Ukoliko grupa ima poteškoća sa ovim, predložite im da zamijene sve konsonante sa jednim slovom, npr. u engleskom jeziku 'l' ili 'r' zvuči dobro. Drugi prijedlozi uključuju izgovaranje riječi naopačke ili započinjanje riječi sa određenim slovom.
- Osigurajte da svi članovi grupe tečno govore jezik prije nego što nastavite, kao i da grupe poznaju svoje kulture.

Sastanak:

Dajući jednom plemenu kekse, a drugom piće stvorite priliku da igrači nauče jezik drugih. Igrači će morati da komuniciraju ako žele da riješe problem na način koji je zadovoljavajući za sve.

Potraga:

Postoji mnogo mogućih ishoda koji će zavisiti od pregovaračkih vještina, temperamenta i važnosti kulturnih vrijednosti učesnicima.

Ukoliko igra zastane, možda bi željeli da se umiješate sa jednim ili više prijedloga.
Scenario se može nastaviti na sljedeći način:

- Igrači moraju da primijete papiriće koji se nalaze u balonima plemena Y.
- Onda moraju da otkriju da je moguće da izvade komade mape i da u isto vrijeme poštuju balone plemena Y.
- Pažljivo posmatranje će otkriti da baloni mogu biti odvezani, izduvani i opet naduvani. Međutim, članovi plemena Z će morati pažljivo da pregovaraju kako bi ubijedili pleme Y da im ovo dozvoli; neko će morati da prekine kulturni tabu o dodirivanju balona i pleme Y može zahtijevati da ko god ovo uradi mora da oboji nos crvenom bojom ili da je kvalifikovan da „hoda u krugu“. Ovo će biti još jedan tabu koji treba prevazići.
- Na početku se čini da ne postoji nikakva korist za pleme Y ukoliko pomognu plemenu Z, zato što pleme Z ima samo crvene balone, a pleme Y već ima jedan takav balon. Međutim, na kraju će se ispostaviti da pleme Y može imati koristi zato što postoje dva nova skrivena balona i da ih pleme Z može podijeliti s njima.

Prijedlozi za nastavak

Učenje i odrastanje su dio kontinuiranog procesa interkulturnog obrazovanja.

Ali do tog procesa neće doći i mi nećemo biti u mogućnosti da sakupljamo nagrade ukoliko ne radimo na njemu. Nešto što možete uraditi je da organizujete interkulturni festival u vašoj grupi ili organizaciji, na koji ćete pozvati ljude iz lokalne zajednice da dođu i dijeli hranu, piće, muziku, ples, zanate i igre, itd.

Nije uvijek lako, koliko bi to mi to željeli, da se osjećate priyatno ili da prihvate osobnosti ljudi koji su drugačiji. Ukoliko želite sa ispitati kakva bi bila vaša osjećanja u vezi sa dugim putovanjem vozom sa ljudima koji imaju običaje i navike koje su drugačije od vaših, onda putujte sa „Euro-vozom „a la carte“ (strana 78.).

KARTE ZA ULOGE (koje treba iskopirati za učesnike)

KARTE ZA ULOGE ZA PLEME Y

Vi živite na ostrvu koje naseljava i drugo pleme. Vaša dva plemena koegzistiraju, ali vi govorite različitim jezicima, imate različite kulture i rijetko se susrijećete.

Vaš jezik:

Morate izmisliti poseban jednostavan jezik koji ćete koristiti tokom igre. Osigurajte da svi u grupi mogu tečno da koriste jezik.

Vaša kultura:

Vi pridajete veliku važnost različitim balonima iz religijskih razloga i pokušavate da sakupite što više različitih vrsta, oblika i boja koliko je to moguće. Baloni se smatraju svetim i nikome nije dozvoljeno da ih dodiruje, a ukoliko to urade suočeni su sa kaznom. Jedini ljudi koji mogu da diraju balone su oni koji su obučeni da hodaju u krugu. U ovom vjerskom obredu izabrana osoba mora da oboji nos crvenom bojom i da balansira balon na nosu dok hoda po krugu.

Morate da osmislite neke druge aspekte vaše kulture uključujući ime vašeg plemena, način pozdravljanja i pravila o vašoj društvenoj organizaciji, na primjer ko donosi odluke i ko govori u ime grupe.

KARTE ZA ULOGE ZA PLEME Z

Vi živite na ostrvu koje naseljava i drugo pleme. Vaša dva plemena koegzistiraju, ali vi govorite različitim jezicima, imate različite kulture i rijetko se susrijećete.

Vaš jezik

Morate izmisliti poseban jednostavan jezik koji ćete koristiti tokom igre. Osigurajte da svi u grupi mogu tečno da koriste jezik.

Vaša kultura

Vi ste miroljubivi i društveni ljudi. Kada se pozdravljate, to radite trljanjem noseva. Iz tog razloga smatra se vrlo nedruštvenim da vam nos ne bude uvijek čist. Vi pridajete veliku važnost okruglim crvenim balonima koje koristite u zdravstvene svrhe. Crveni baloni su veoma rijetki.

Morate da osmislite neke druge aspekte vaše kulture uključujući ime vašeg plemena, način pozdravljanja i pravila o vašoj društvenoj organizaciji, na primjer ko donosi odluke i ko govori u ime grupe.

Uradi to!

svi različiti
svi jednaki

Ponekad ljudi poput roditelja, šefova i odraslih,
mogu biti tako ograničeni ... ali zar nijesmo i mi?

Ova aktivnost je simulacija.

Obrađene teme

- Diskriminacija ljudi koji su različiti.
- Mehanizmi koji održavaju manjine u neprivilegovanoj poziciji u našem društvu.

Ciljevi

- Iskusiti diskriminaciju
- Analizirati kako diskriminimamo neke društvene grupe i istovremeno ih krivimo za situaciju u kojoj se nalazimo.
- Podići svijest o tome kako mi pomažemo da se održi nepravedna društvena struktura.

Vrijeme: 60 minuta

Veličina grupe: Maksimum 40. Moraćete da podijelite učesnike u četiri podgrupe.

Priprema

- 4 velika lista papira
- 4 stara časopisa
- 4 para makaza
- 4 pakovanja flomastera u boji
- 4 tube lijepka
- Opciono: 4 kompleta drugih stvarčica npr. trake, vuna, dugmad, spajalice.
- Papir i olovka za posmatrače
- Zidni ili ručni sat

Instrukcije

1. Podijelite igrače u četiri grupe i zamolite svaku grupu da sjedne u uglu sobe gdje mogu udobno raditi.
2. Zamolite svaku grupu da imenuje jednu osobu koja će biti posmatrač i bilježiti ono što članovi grupe urade ili kažu.
3. Najavite da ćete obići svaku grupu redom da bi im dali materijale i instrukcije što da rade.
4. Idite do prve grupe, dajte im komplet materijala i jasno recite: „Imate list papira, časopis, makaze i lijepak. Morate napraviti kolaž koji predstavlja proljeće. Imate 20 minuta. Možete početi kad god hoćete.“
5. Potom, idite kod druge grupe, dajte im komplet materijala i jasno recite: „Imate list papira, časopis, makaze i lijepak. Morate napraviti kolaž koji predstavlja ljeto. Imate 20 minuta. Možete početi kad god hoćete.“

6. Zatim, idite kod treće grupe, dajte im komplet materijala i jasno recite: „Imate list papira, časopis, makaze i lijepak. Morate napraviti kolaž koji predstavlja jesen. Imate 20 minuta. Možete početi kad god hoćete.“
7. Onda, idite kod posljednje grupe, dajte im komplet materijala i jasno recite: „Mso, flosamđ loerabtbz losnise bauqvxa poyeks, nseioamans sajiyudo laverza losifalitome. Imate 20 minuta da to uradite. Možete početi kad god hoćete.“
8. Dok grupe rade, obilazite ih, ohrabrujte i podržavajte prvu, drugu i treću grupu, ali krivite četvrtu grupu što ne radi ono što ste ih zamolili da urade.
9. Nakon 20 minuta zaustavite aktivnost i zamolite grupe da predaju svoje kolaže. Ukoliko prva grupa još nije gotova dajte im dodatnih 3 do 4 minuta.

Završna razmatranja i evaluacija

Započnite sa zaokruživanjem od onih koji su igrali. Pitajte ih da kažu kako su se osjećali u vezi sa aktivnošću i kako su radili zajedno u svojim grupama, da li je svako učestvovao?

Ovo pratite sa krugom izlaganja posmatrača. Pitajte ih da kažu šta se desilo u svakoj grupi.

Onda uključite sve u diskusiju o vezama sa stvarnošću:

- Možete li vidjeti bilo kakve veze sa stvarnim životom?
- U vašem društvu, ko je četvrta grupa?
- Kako pokušavamo da krivimo žrtve društvene nepravde?
- Kako reaguju ljudi koji osjećaju da su žrtve društvene nepravde?
- Da li reaguju na isti način kao što su to uradili ljudi iz grupe 4?

Savjeti za fasilitatora

Ukoliko radite samo sa nekoliko ljudi, prilagodite igru i napravite dvije podgrupe, pri čemu prva ima jasne instrukcije, a druga zbumujuće.

Alternativa korišćenju besmislene rečenice sa četvrtom grupom je davanje pravih instrukcija vrlo brzo ili na drugom jeziku.

Budite svjesni toga da ova aktivnost može proizvesti snažne reakcije kod članova četvrte grupe zbog frustracije nerazumijevanjem instrukcija i zbog toga što ih još neko krivi za to. Ponekad oni postanu bijesni na fasilitatora i napuste prostoriju; ponekad usmjere svoju frustraciju prema drugim grupama i spriječavaju ih u radu ili završavanju svog rada; ponekad zadrže svoja osjećanja i svoju agresiju za kasnije.

Zato vam predlažemo sljedeće:

- Osigurajte da su grupe formirane slučajno, kao bi se izbjeglo da se bilo ko u grupi osjeća kao žrtva.
- Prije započinjanja evaluacije neophodno je razjasniti da je to bila simulacija i da mi moramo izaći iz naših uloga.
- Važno je ostaviti dovoljno vremena tokom evaluacije da svako izrazi svoja osjećanja prije nego što se uđe u analizu onoga što se dogodilo. Ukoliko ne dozvolite ovo, osjećanja će doći kasnije i biće teško napraviti dobru evaluaciju.

Varijacije

Ukoliko želite da ovo napravite izazovnijim ili ukoliko nemate materijala, možete tražiti od grupa da izvedu kratak skeč. Ovo je još stresnije za četvrtu grupu koja će biti zabrinuta oko toga što treba da izvede, a da ne ispadne glupa.

Prijedlozi za nastavak

Pogledajte detaljnije grupe u našem društvu. Kako vidite ljudе koje biste mogli opisati kao društvene gubitnike i one koje su društveni dobitnici? Istražite ovo kroz aktivnost „Porterti“ (strana 149.).

Alternativno, mogli biste nastaviti sa igrom „Put ka razvoju“ (strana 138.) koja iznosi glavne mehanizme s kojima postojeći ekonomski sistem diskriminiše većinu ljudi koji žive u zemljama na jugu da bi održao privilegovan položaj onih sa sjevera.

Knysna Blue

Muzika je odličan način približavanja drugih kultura, ali isto tako može biti prenosnik stereotipa i pristrasnosti. Ova aktivnost daje uvid u kulturne stereotipe kroz upotrebu muzike na relaksiran i jednostavan način.

Obrađene teme

- Stereotipi i predstave koje imamo o muzici drugih zemalja.
- Kulturna dominacija i uticaji proizvoda „kosmopolitske“ masovne kulture na naše muzičke ukuse.

Ciljevi

- Podstaći znatiželju o muzici drugih kultura i naroda
- Izazivati stereotipe i predrasude o muzici iz ne-evropskih izvora
- Podstaći znatiželju o drugim narodima, kulturama, muzici i jeziku
- Izazivati etnocentrizam u muzici i drugim kulturnim proizvodima
- Zbuniti učesnike i inicirati dobru atmosferu u grupi.

Vrijeme: 5 + 10 minuta

Veličina grupe: Bilo koja

Priprema

- Odaberite neki segment muzike ili pjesmu sa ploče ili kasete iz manjinske kulture ili sa drugog kontinenta.
- Ukoliko možete, pronađite prevode riječi (ako je to odgovarajuće) i napravite kopije za učesnike.
- Trebaće vam diktafon.

Instrukcije

1. Odaberite odgovarajuće vrijeme za ovu aktivnost, na primjer na početku sesije ili nakon pauze.
2. Recite grupi da će pustiti neku muziku i da oni treba da pokušaju pogoditi odakle je muzika.
3. Ukoliko muzika ima riječi, zamolite grupu da zamisli o čemu su one.
4. Pustite muziku otprilike tri do četiri minuta.
5. Kažite učesnicima da mogu razgovarati o muzici sa priateljem ukoliko to žele, ali da ne smiju otkriti svoje prepostavke. Ako hoće oni ih mogu zapisati.
6. Na kraju sesije, pustite ponovo muziku i pozovite učesnike koji to žele da otkriju svoje prepostavke.
7. Kažite im odgovor.
8. Ukoliko imate riječi, podijelite kopije i pustite ponovo muziku. Pozovite ljudе da prate riječi kako muzika teče. Mogu i pjevati ukoliko to žele.
9. Ovo pratite evaluacijom i na kraju sesiju završite sa nekom drugim muzičkim komadom.

Završna razmatranja i evaluacija

Ukoliko mislite da je to prikladno, otvorite kratku diskusiju. Pitajte učesnike da li su bili iznenađeni porijeklom muzike, da li im se dopala, da li je bilo teško pogoditi odakle dolazi i zašto, itd.

Ukoliko učesnici kažu da im je muzika bila nepoznata, ali da im se dopala, pitajte ih što misle zašto nikada ranije nijesu čuli tu muziku. Da li je to zbog toga što se ne pušta na radiju? Zašto se ne pušta?

Savjeti za fasilitatora

Izbor muzike je veoma važan za uspjeh ove aktivnosti. Bolje funkcioniše ukoliko prvo pustite dio kompozicije gdje nema riječi, a kasnije čitav komad, uključujući i riječi. Na taj način, učesnici se ne koncentrišu odmah na jezik. Odabrana muzika bi takođe trebala emitovati dobru atmosferu u sobi i u grupi, bez obzira na porijeklo.

Budite spremni, ukoliko je to uopšte moguće, da date neke informacije o vrsti muzike koju ste pustili, njenoj kulturnoj dimenziji, koliko je ona popularna u svojoj zemlji porijekla, itd.

Ova aktivnost, kao takva, najbolje funkcioniše kad odabrana muzika nije očigledno strana: mi često povezujemo klasičnu muziku ili džez sa sjevernom Amerikom i Evropom, dok zapravo dobar dio iste izvode muzičari iz drugih krajeva.

Muzika, i takođe druge forme kulturnog izraza, kao što je to ples i umjetnost, je odličan način približavanja drugim kulturama. Ipak, budite oprezni jer to može biti i prenosnik stereotipa i pristrasnosti.

Prijedlozi za nastavak

Ova aktivnost, dokle god uključuje muziku drugih kultura, može biti praćena pozivom učesnicima, koji to žele, da donesu muziku svog porijekla koju će podijeliti sa grupom. Ipak, budite obazrivi da se ovo ne pretvorи u takmičenje o omiljenoj muzici!!!

Tradicionalna muzika, ples, umjetnost i priče nam govore da su sve umjetničke forme čvrsto utemeljene u svojoj kulturi porijekla. Ponekad, mi odbacujemo pričanje priča ili narodnih predanja, jer mislimo da su one samo za malu djecu. Međutim, možete dosta naučiti o kulturi iz njih. Pokušajte! Pogledajte da li možete pogoditi iz kojih zemalja potiču priče iz „Priče iz svijeta“ (strana 160.). Bićete iznenađeni!

„Knysna Blue“, naziv ove aktivnosti, je takođe naziv ploče i pjesme južnoafričkog umjetnika, Abdullah Ibrahim-a. Ukoliko ne znate sa kojom muzikom da počnete, ovo može biti dobar početak. „Knysna Blue“, Abdullah Ibrahim, Enja records ENJA-TIP TOE 888 816 2

Etikete

Da li ima ikakve veze što drugi misle i kažu o vama?

Obrađene teme

- Učinci stereotipije

Ciljevi

- Istražiti odnos između onoga što se od nas očekuje i toga kako se ponašamo
- Podići svijest o uticaju našeg ponašanja na druge
- Započeti diskusiju o učincima pravljenja stereotipa o ljudima

Vrijeme: 45 minuta

Veličina grupe: 10 +

Priprema

- Glatke bijele samoljepljive etikete otprilike 5x2cm za svaku osobu u grupi.
- Napišite jednu karakteristiku na svaku etiketu, npr. neodgovoran, dosjetljiv, glup, pametan, nespretan...
- Odlučite o zadatku za grupu, npr. da zajednički osmisle poster, planiraju događaj, premjeste namještaj ili diskutuju (na primjer, pitajte ih: „ako bi poznata pop grupa svirala u našem gradu, ko biste voljeli da to bude?“)

Instrukcije

- Stavite po jednu etiketu na čelo svakog od igrača, ali nemojte da oni znaju što je na njima napisano.
- Objasnite zadatak grupi. Pojasnite da, dok rade na ostvarivanju zadatka, moraju tretirati jedni druge u skladu sa onim što je napisano na etiketama. Na primjer, ako neko ima etiketu „lijen“ na svom čelu, svi drugi ga moraju tretirati kao da je on uvijek lijen (ali nikad ne koristite i ne izgovarajte tu riječ na etiketi! Nemojte im reći!).
- Igrači bi trebalo da se potrude da završe zadatak i da tretiraju druge u skladu sa stereotipima na etiketama.
- Na kraju aktivnosti igrači mogu da pogledaju što je bilo na njihovim etiketama, ali to nije glavni cilj igre.

Završna razmatranja i evaluacija

Ovo je veoma važno, da biste bili sigurni da ste ostavili dovoljno vremena za igrače da govore. Krenite od pitanja da li mogu da pogode što je pisalo na njihovim etiketama, a potom ih pitajte o drugim aspektima aktivnosti.

- Kako se svaka osoba osjećala tokom aktivnosti?
- Da li je bilo teško tretirati ljude u skladu sa etiketama?
- Da li je neko počeo da „dokazuje“ svoju etiketu, npr. da li je neko ko je imao etiketu „dosjetljiv“ počeo da priča šale i da se ponaša samouvjerjenije? Ili, da li je osoba sa etiketom „lijen“ prestala da pomaže ili učestvuje?

- Koje vrste etiketa stavljamo na ljudе u stvarnom životu? Kako to utičе na njih i kako to utičе na način na koji mi razmišljamo o njima?
- U stvarnom životu, da li su nekome date neke od etiketa koje ste koristili u ovoj aktivnosti?
- Da li su one ispravne?

Savjeti za fasilitatora

Budite osjetljivi u spajanju ljudi sa karakteristikama. Na primjer, ukoliko je član grupe prilično lijep, možda ne bi bilo primjereno i da mu se da takva etiketa. Svrha igre nije da se iznesu lična mišljenja o članovima grupe. Zaista, to bi moglo da bude veoma destruktivno i to treba izbjegći.

Budite svjesni da ova igra može da pokrene snažne emocije.

Prijedlozi za nastavak

Ponovo pogledajte ko što radi u vašoj grupi ili organizaciji, pokušajte da rotirate uloge i odgovornosti i nemojte da dajete pretpostavke o tome ko će biti dobar na određenom poslu.

Može vam se dopasti da nastavite sa igrom sa ulogama „U našem bloku“ (strana 93.) i da ispitate zajednički problem izazvan etiketiranjem i stereotipijom. Pokušajte da istražite načine nalaženja djelotvornih rješenja. Alternativno, ukoliko ste razgovarali o etiketama koje stavljamo na izbjeglice i imigrante koji dolaze da žive u našim zajednicama, možda biste htjeli upotrijebiti aktivnost „Izbjeglica“ (strana 151.) da biste saznali više o realnosti njihove situacije.

كلنا مختلفون
كنا متساوون

Ova aktivnost je zasnovana na ideji pronađenoj u Curriculum Resources Pack: Cultures and Lifestyles, Dorset Education Service, Dorset, England.

Ograničenje 20

Ograničenje 20 je aktivnost koja pomaže istraživanju diskriminacije i isključenja. Zabavna je i uzbudljiva za igru, ali zahtijeva dobru pripremu. Tri tima prolaze kroz različite runde takmičarskih igara.

Obrađene teme

- Nejednakost životnih šansi, moć, diskriminacija i isključenje.
- Solidarnost, konkurenca, nepravda.
- Odnosi većine i manjine.

Ciljevi

- Iskusiti nejednakost i nepravdu.
- Otkriti toleranciju i solidarnost učesnika.
- Promisliti o isključenju, odnosima većine i manjine, socijalno hendikepiranima i konkurenciji.

Vrijeme: 2 ½ do 3 sata

Veličina grupe: minimum 15, a maksimum 35

Priprema

Ova aktivnost iziskuje veoma pažljivu pripremu. Proučite instrukcije i opis uloge žirija, tako da znate tačno kako da igrate.

Trebaće vam da biste bili spremni:

- Šip karata za igru koje ćete upotrijebiti da podijelite ljude u jednakе grupe. Pripremite karte tako da imate jednu po igraču, koristite samo srca, karo i pikove, a odstranite sve trefove. Ako imate neparan broj igrača, onda srca treba da čine najveću grupu.
- Flipčart sa nacrtanom tabelom za bilježenje rezultata nakon svake runde.
- Pripremljene papire na flipčartu sa pravilima igre.
- 3 kopije „Instrukcija za žiri“ - jedna za svakog člana.
- Samoljepljive etikete sa znacima za svakog člana tima (pikovi, srca i karo).
- Tri maramice ili nešto slično za zmajeve repove.
- 2 svežnja ključeva za runde zvečarke.
- 2 maramice ili nešto slično za povezivanje očiju učesnika u rundama zvečarke.
- Crvena boja za lice (mada i karmin može poslužiti).
- Dugačke trake za vezivanje ramena onih koji su hedikepirani.
- 5 naduvanih balona.
- 3 lista papira i olovke (za kineske šapate).
- Model crteža za kineske šapate, da budu predati žiriju.
- Zvono za žiri.
- Sat ili štoperica.
- Takođe vam treba veliki prostor da se timovi mogu raširiti.

Pregled igre

Igrači su podijeljeni na tri tima koji se takmiče u rundama kratkih igara. Žiri ocjenjuje učinak timova i zbraja poene. Cilj svakog tima je da skupi 20 poena – Ograničenje 20 - do kraja runde 8 ili će biti izbačeni iz igre.

Igrači nijesu svjesni toga, ali ustvari ima samo 8 rundi (plus jedna hendikepirana runda) i takmičenje je nepravilno sprovedeno. Međutim, oni tek na kraju saznaju da pravila nijesu poštena i da jedan tim ima uvijek najbolje šanse da pobijedi i da je favorizovan od strane žirija.

Runde 1, 2 i 3 su osmišljene da odaju utisak jednakih mogućnosti i poštenog takmičenja, dok se gradi identitet grupe i timski duh.

Nakon runde 3, počinje hendikepirana runda, gdje takmičari po prvi put osjećaju nepravdu.

Runda 4 ponovo daje utisak poštenosti.

Runda 5 izgleda da pruža timovima šansu da poboljšaju svoje rezultate, ali to je iluzija. Zapravo, gubitnici će još više pasti dolje, dok će dobitnici još dalje odmaći.

Runde 6, 7 i 8 se igraju tako da će na kraju runde 8 postojati veoma velika razlika između krajnjih rezultata grupa. Jedna ili dvije grupe neće doseći Ograničenje 20, što znači da će oni biti van igre.

Da bi se osnažio sam proces igre, igračima neće biti rečeno da se igra završava nakon runde 8, inače bi se oni mogli povući.

Runde 2, 4, 6 i 8 su igre „Zvečarke“. Ove runde „zvečarke“ daju igračima osjećaj jednakih mogućnosti, jer su one jedine runde gdje su rezultati objektivni i pošteni. Ipak, one nijesu u potpunosti poštene, jer će grupa koja gubi biti u lošijem položaju, jer neće nikada imati priliku da lovi, a ako i uspije da dobije poen, izgubiće jednog igrača u tome.

Nakon toga, tokom evaluacije trebalo bi imati mnogo vremena da se razgovara o emocijama i ponašanju igrača tokom igre i vezama sa stvarnošću.

Instrukcije

NEMOJTE objaviti da je igra Ograničenje 20 o diskriminaciji i isključenju, da je igra manipulisana i da će trajati samo 8 rundi.

- Objasnite da je ovo takmičarska igra, da grupe moraju uzeti najmanje 20 poena do kraja runde 8 ili će biti van takmičenja.
- Izaberite troje ljudi da budu u žiriju (izaberite ljude koji su dobri glumci i koji su poštovani od strane drugih članova grupe). Dajte im njihove listove sa instrukcijama i pošaljite ih da ih čitaju u drugoj sobi.
- Podijelite ostatak učesnika u 3 grupe, tražeći im da vuku po jednu kartu iz špila.
- Kažite igračima da uzmu samoljepljive etikete sa logom svoje grupe i da ih stave na majice, da se lako mogu uočiti.
- Zamolite svaku grupu da izabere svoj ugao u sobi kao svoju bazu. Dajte im par minuta da pronađu ime za svoj tim i izadu sa sloganom ili motom.

Fig 1.

Takođe, možete im tražiti da naprave i pjesmu tima (glavna svrha ovoga je stvoriti timski duh i podstaći entuzijazam za igru).

- Objasnite pravila na flipčartu.
- Ukratko objasnite žiriju igru i utvrdite da oni tačno razumiju što treba da rade, a onda ih pozovite da se vrate u sobu.
- Počnite sa takmičenjem.

IGRANJE IGRE

Runda 1: Lovljenje zmajevog repa

Kažite igračima svakog tima da se poređaju u red, držeći oko struka osobu ispred sebe. Posljednji igrač u redu kači zmajev rep (maramicu ili slično) za svoje pantalone ili suknju.

Kažite svakoj grupi da pokuša da uhvati što je više moguće zmajevih repova. Samo osoba na početku reda može hvatati repove.

Kada je grupa spremna, dajte glasno znak za početak: „KRENI!“. Nakon jednog minuta viknite: „STOP!“.

Zamolite žiri da podijeli rezultate i da objasni bodovanje. Dajte im dovoljno vremena da napišu rezultate na tebeli sa rezultatima.

Savjeti

Žiri će podijeliti rezultate na: pikovi 3, srca 2 i karo 1.

Runda 2: Zvečarka

1. Tražite od učesnika, uključujući i žiri da stanu u krug.
2. Objasnite da će svaka grupa igrati protiv druge grupe. Neko iz vodeće grupe (one sa najviše bodova do sada) lovi nekog iz grupe koja je druga po broju bodova. Onda neko iz drugoplasirane grupe lovi nekog ko je iz posljednje rangirane grupe i na kraju neko iz prvoplasirane lovi nekog iz posljednje grupe.
3. Povežite oči i lovci i lovini i dajte oboma po svežanj ključeva u ruku.
4. Objasnite da kad lovac zvećne ključevima, onda i lovljeni mora da odgovori zvečkanjem svojim svežnjem.
5. Svaki lov traje tačno 45 sekundi i svaki od učesnika može zvečnuti ključevima samo po tri puta.
6. Čim su takmičari spremni dajte signal za početak. Zaustavite akciju nakon 45 sekundi.
7. Nakon svakog lova glasno objavite pobjednika. Osigurajte da žiri upiše rezultate. Ukoliko je lovljeni taknut od lovca, onda lovčeva grupa dobija jedan poen. Ukoliko lovljeni preživi 45 sekundi i ne bude taknut, njegova grupa dobija 1 poen i on napušta svoju grupu i prelazi u lovčevu.
8. Važno je da učesnici ostanu tihi u toku igre.

Napomena: U toku runde

- Jedan igrač iz grupe pikova lovi jednog igrača iz grupe srca.
- Jedan igrač iz grupe srca lovi jednog igrača iz grupe karo.
- Jedan igrač iz grupe pikova lovi jednog igrača iz grupe karo.

Karo su u lošijem položaju, jer nemaju šansu da love.

Važno je da igrači kojima su povezane oči budu okrenuti oko sebe nekoliko puta prije nego što igra počne da bi se dezorientisali i da bi se zadatak učinio težim. Ukoliko je grupa mala, obezbijedite da krug bude dovoljno širok da omogući prostor igračima za kretanje.

Fig 2.

Runda 3: Duvanje balona

1. Kažite igračima u svim timovima da legnu na stomak, jedni do drugih, da bi se dodirivali ramenima. Grupe moraju biti pozicionirana tako da svaka grupa čini jednu od strana trougla, a glava svakog od učesnika leži na zamišljenoj strani trougla.
2. Objasnite da je zadatak da svaki tim drži balone u centru trougla putem duvanja, što dalje od sebe.
3. Kada su grupe spremne, stavite balone u sredinu (od 3 do 5 balona) i dajte signal za početak jasno i glasno.
4. Neka igra traje tačno jedan minut.
5. Tražite da žiri objasni svoje odluke i podijeli rezultate. Postaraјte se da se rezultati registruju na tabli rezultata.
6. Sada zamolite žiri da sabere ukupne rezultate svakog tima i objavite ih svima glasno.

Savjeti

Bodovanje za ovu rundu će biti: pikovi 5, srca 1 i karo 0.

Hendikepirana runda

1. Objasnite da će grupa sa najvećim rezultatom (pikovi!) morati da raspodjeli hendikepe na ostale grupe. Jedna grupa će morati da ima noseve ofarbane u crveno, a druga će morati da sveže svoje desne ruke iza leđa.
2. Kažite grupi pikova da odluči koja grupa će dobiti koji hendikep, a potom da objavi svoju odluku i objasni razloge za nju.
3. Potom im dajte boju i trake i tražite da izvrše hendikepiranje.
4. Objasnite da hendikepi ostaju do kraja igre i da pikovi moraju to da osiguraju.

Runda 4: Zvezdica

1. Dajte instrukcije kao što je prethodno navedeno, samo što ovaj put pobjednik svakog lova dobija po 2 poena.
2. Nakon runde zamolite žiri da glasno objavi rezultate.

Runda 5: Šansa

1. Objasnите da će tim koji dobije ovu rundu utrostručiti svoj trenutni ukupni rezultat, da će drugi dobiti duplirani trenutni rezultat a rezultat trećeg tima će biti pomnožen sa 1, tj. ostaće isti.
2. Zadatak je da svaka od grupe pruži razloge zbog čega zaslужje da se njen rezultat udvostruči ili utrostruči.
3. Dajte grupama dva minuta da pripreme svoje argumente.
4. Dajte svakom timu po minutu da izloži svoj slučaj. Pikovi počinju, pa onda srca, pa na kraju karo.
5. Dajte vremena žiriju da opravda svoju odluku i objavi rezultate.

Savjeti

**all different
all equal**

Rezultati za ovu rundu će biti: pikovi x 3, srca x 2 i karo x 1.

Fig 3.

Runda 6: Zvečarka

1. Dajte instrukcije kao što je prethodno navedeno, samo što ovaj put pobjednik svakog lova dobija po 3 poena.
2. Nakon runde pitajte žiri da glasno objavi rezultate.

Runda 7: Kineski šapati

1. Kažite igračima da sjednu na pod, po timovima, jedni iza drugih.
2. Informišite žiri odvojeno. Kažite im da će oni pokazati jednostavan crtež jednom od članova pikova i srca, ali da crtež članu karo ne pokazuju, već da mu ga opišu usmenim putem.
3. Jednog po jednog, pozivajte posljednjeg igrača u svakom redu da primi instrukcije od žirija i da se potom vrati na svoje mjesto u timu.
4. Kažite im da koriste prst kad skiciraju crtež na leđima igrača koji sjedi ispred njih. Onda taj igrač nastavlja da skicira crtež na leđima sljedećeg igrača ispred sebe i sve tako redom do igrača na vrhu reda koji ga onda nacrtava na list papira i potom ga predaje žiriju.
5. Važno je da igrači čute u toku ove runde.
6. Tražite od žirija da prosudi nacrtano i da objavi rezultate.

Runda 8: Zvečarka

Dajte instrukcije kao što je prethodno navedeno, samo što ovaj put pobjednik svakog lova dobija po 4 poena.

Takođe kažite učesnicima da je ovo posljednja prilika za pojedince da promijene timove i da se priključe boljoj grupi, ukoliko žele da nastave da igraju, a ako su sada u grupi koja još nije dostigla Ograničenje 20.

Nakon runde zamolite žiri da glasno objavi rezultate. Oni će takođe objaviti da one grupe koje nijesu dostigle ograničenje od 20 poena moraju da napuste igru. Dajte vremena žiriju da čestita najboljim grupama.

Igra se završava

Dajte par minuta da se vide reakcije učesnika, a potom objavite da je ovo, u stvari, kraj igre.

Završna razmatranja i evaluacija

Evaluacija je nužni dio „Ograničenja 20“ (strana 110.) Apsolutno je bitno osvrnuti se na emocije probuđene u toku igre i obratiti pažnju na upoređenja koja se mogu napraviti sa diskriminacijom i nepravdom koja se dešava u stvarnom životu.

Velike grupe čine evaluaciju veoma teškom. Ukoliko je prisutno više od jednog fasilitatora, evaluacija treba biti urađena u malim radnim grupama, a potom dovesti sve zajedno za konačne komentare.

Nivoi evaluacije

1. Emocionalni aspekti
2. Transparentnost igre
3. Aspekti grupne dinamike
4. Veze sa stvarnošću.

1. Emocionalni aspekti

Pozovite se na glavne aspekte igre, a potom postavite sljedeća pitanja učesnicima:

- Kako ste se osjećali tokom igre? Kako su se vaše emocije mijenjale?
- Da li je iko imao /la negativne osjećaje? Što ih je prouzrokovalo?
- Kako su se pikovi osjećali dok su dijelili hendikepe?
- Kako su se karo i srca osjećali dok su bili hendikepirani?
- Kako se žiri osjećao u posjedu toliko mnogo moći?

2. Transparentnost

Sada objasnite skrivena pravila igre.

3. Grupna dinamika

Razgovorajte o onome što se desilo:

- Da li ste osjećali solidarnost sa drugim igračima?
- Bilo ko, ko je promijenio grupu u toku runde zvečarke: kako je to biti izvanjac u novoj grupi? I morati napustiti svoju originalnu grupu?
- Kao pojedinac, koliko ste morali da se prilagodite grupi i pravilima igre?
- Što za vas znači kada morate da učestvujete u nečemu što ne volite?
- U kojim situacijama vam je bilo lako ili teško da branite sebe, svoja osjećanja ili akcije?
- Da li ste preispitivali ili napadali okvir za igru? Kako? Ako ne, zašto ne?

4. Veze sa stvarnošću

Da li vidite aspekte igre koji se vežu sa stvarnošću?

- Na primjer, aspekti moći, konkurenčije, transparentnosti, jednakih mogućnosti, hendekepa, manjina, nepravde, prilagođavanja situaciji?
- Koje grupe, u tvom gradu ili zemlji, su u poziciji da budu upoređene sa karom i srcima?
- U kojim situacijama se žrtve optužuju za svoju situaciju?
- Što treba uraditi da bi se promijenila pravila igre?
- Što se može uraditi da se poboljša položaj ili pomognu manjine u našim društвима?

INSTRUKCIJE ZA ŽIRI (koje treba kopirati za članove žirija)

Ne govorite nikome za ove instrukcije!

- Ograničenje 20 je manipulativna igra, tako da je jasno od početka ko će biti dobitnik, a ko gubitnik (pikovi će pobjijediti, srca će biti druga, a karo posljednje).
- Vaš glavni zadatak je da odajete utisak grupama da su u stvarnom takmičenju, sa stvarnim šansama za pobjedu i da vi dijelite bodove u skladu sa objektivnim i poštenim kriterijumima.
- Igrači misle da će takmičenje trajati dok se ne dobije pobjednik, a da ne bi bili diskvalifikovani moraju da osvoje 20 bodova do kraja runde 8. Učesnici to ne znaju, ali igra će se svakako završiti nakon runde 8. Vaš posao je da motivišete grupe da igraju i nastoje ostvariti visoke rezultate.
- Koristite zvono da privučete neophodnu pažnju kada treba da nešto objavite i date objašnjenje za svoje odluke.

Runda 1: Lovljenje zmajevog repa

- Posmatrajte grupe tokom igre.
- Na kraju ove runde glasno objavite rezultate: pikovi 3, srca 2, karo 1
- Upišite rezultate na flipčart.

Možete opravdati razloge za vašu odluku prema načinu na koji se igra odvijala, kao na primjer: "pikovi su najjače igrali, karo nijesu igru uzele za ozbiljno, pikovi su bili elegantniji, jedna grupa je bila suviše glasna, bilo je prisutno manje ili više grupnog duha" itd. Generalno, i to će biti slučaj za sve neparne runde, vi ćete nastojati da krivite "karo" za njihov loš rezultat, na primjer, oni su lijeni, oni ne igraju poštено ili ne poštuju pravila, nijesu ljubazni ili zato što oni imaju manju grupu.

Runda 2: Zvečarka

Raspodjela bodova u rundama zvečarke nije manipulisana. Vaš zadatak je da upišete bodove koje objavi fasilitator. Pobjednik lova dobija 1 poen.

Runda 3: Duvanje balona

Ne žurite sa objavljanjem i opravdavanjem vašeg bodovanja, braneći se istim razlozima kao u rundi.

1. Možete se pretvarati da je vaše odlučivanje zasnovano na objektivnim kriterijumima, npr. pikovi su oduvali balone više puta; нико то neće brojati i нико neće biti u stanju da polemiše.

Dajte sljedeće ocjene: pikovi 5, srca 1, karo 0.

Hendikepirana runda

Pomozite fasilitatoru, ako mislite da je to potrebno.

Runda 4: Zvečarka

U ovoj rundi pobjednik svakog lova dobija 2 poena.

Upišite bodove koje objavi fasilitator na flipčart.

Runda 5: Šansa

Svaki tim će imati minut da ubijedi vas, žiri, da bi njima trebalo udvostručiti ili utrostručiti rezultat.

Prvo saslušajte sva obraćanja i nakon toga objavite rezultate. Da biste nastavili sa odgađanjem, bilo bi bolje da u svom sumiranju prvo komentarišete sve govore, a potom objavite rezultate. Tip argumenata može biti kao i u prethodnim rundama, ali uključujući takođe i napomene vezane za vještina prezentacije, npr. neubjedljivo, neodgovarajuće obučen, govor nije bio strukturisan, načinjene su gramatičke greške itd.

Utrostručite bodove pikova, udvostručite bodove srca, a bodove karo tima pomnožite sa jedan, odnosno, oni ostaju na istom broju bodova.

Runda 6: Zvečarka

U ovoj rundi pobjednik svakog lova dobija 3 poena.

Runda 7: Kineski šapati

- Fasilitator će vam dati list papira sa jednostavnim crtežom na njemu.
- Pokažite ga članovima pikova i srca, ali nemojte ga pokazivati osobi iz grupe karo, već im crtež opišite riječima. Uradite ovo diskretno tako da igrači ne primijete da su drugačije tretirani. Postarajte se da niko od ostalih igrača ne vidi crtež.
- Posmatrajte grupe tokom igre.
- Na kraju runde objavite rezultate jasno i glasno: pikovi 3 poena, srca 2, a karo 1 poen.
- Napišite rezultate na tablu.

Ponovo, morate da date razloge koji su vas doveli do tih rezultata. Na primjer, pikovi su najpreciznije nacrtali sliku, karo timu je trebalo najduže vremena, jedna grupa nije bila tiha itd....

Runda 8: Zvečarka

U ovoj rundi pobjednik svakog lova dobija 4 poena.

Ne zaboravite da dodate ukupne rezultate. Veoma važno: Zapamtite da igrači ne znaju da se igra završava na kraju runde 8! Sada održite kratak govor kojim ćete baciti pogled na tok takmičenja:

- Kraj je runde 8, jedna ili dvije grupe koje nijesu sakupile 20 bodova će biti diskvalifikovane.
- Čestitajte grupi pikova za njihov veliki trud i odličan rezultat, a ostalima na njihovoj energiji i velikom trudu: "ali morate još dosta da prođete..."

Fasilitator će tada objaviti da se Ograničenje 20 tu i završava.

INSTRUKCIJE ZA ŽIRI (koje treba kopirati za članove žirija)

Kopirajte sljedeća pravila na flipčartu i pročitajte ih učesnicima prije početka igre.

„Ograničenje 20: igra u vezi konkurenčije, zabave i poštenog postupka!

Neparne runde: žiri raspoređuje ukupno 6 poena.

Parne runde (zvečarka):

- II runda – pobjednički tim dobija 1 poen
- IV runda – pobjednički tim dobija 2 poena
- VI runda – pobjednički tim dobija 3 poena
- VIII runda – pobjednički tim dobija 4 poena

Runda 5 je runda Šanse! Možete udvostručiti ili utrostručiti svoje poene!

One grupe koje nijesu sakupile 20 bodova do kraja runde 8, biće diskvalifikovane.

Igrajte pošteno, u timskom duhu, kroz zabavu i uz konkurenčiju! Neka najbolja grupa pobijedi!

Savjeti za fasilitatora

Stalno hrabrite žiri i podržavajte njihove odluke, pogotovo ako igrači počinju da preispituju njihovo suđenje. Moguće je da će jedna ili više grupa željeti da prekine igru nakon nekoliko rundi, jer su primijetili da postupak nije pošten. Treba ih ohrabriti da igraju, ali ih nemojte primoravati. Ako se igra prekine, to je samo po sebi dobar element za evaluaciju. Možete se fokusirati na pitanja poput onog: „Zašto ste prekinuli igru? Ko je želio da nastavi?“

Takođe, možete promjeniti neka pravila, ako grupa na tome insistira, samo se prethodno uvjerite da je to kolektivni interes, a ne pojedinačni zahtjev. Uvijek se konsultujte sa žirijem oko svega. Igra se odvija dobro, ako su pravila malo izmijenjena, kao na primjer, dati ponekad mogućnost grupi karo da love u rundama zvečarke. To neće promjeniti strukturalnu nepravdu, ali će timovi imati utisak da se stvari popravljaju. Ovo je takođe veoma dobra osnova za konačna razmatranja.

Zadatak koji timovi imaju da obave može biti mijenjan, ako pronađete druge odgovarajuće. Imajte u vidu samo to da su runde zvečarke osmišljene da budu poštene (one su jedino nefer u smislu da grupa karo nikada ne lovi, ali čak i ovo može biti promijenjeno). Neparne runde se obično igraju na brzinu, konfuzno i uzbudljivo, sa ciljem da se spriječi da jasan rezultat bude navodno vidljiv, pa se rezultat uvijek može nejasno predstaviti. Zapamtite da su, u stvari, neparne runde one koje su stvarno bitne.

Neke od predloženih aktivnosti za runde konkurenциje, nijesu pogodne za ljude sa invaliditetom. Prilagodite zadatku tako da im odgovara.

Prijedlozi za nastavak

Život nije pošten, ali ima stvari koje možete učiniti da bude malo više pošten.

Na primjer, možete kupovati proizvode koji se prodaju na ispravan način i za koje proizvođači dobijaju poštene nadoknade. Sada su dostupni čaj i kafa kojima se trguje na ispravan način, a takođe i odjeća, zanatski proizvodi i proizvodi od papira.

U „rundama zvečarke“ neki ljudi mogu preći iz svoje grupe u pobjedničku. Tako i u stvarnom životu, neki ljudi se sele iz svoje zemlje porijekla da pokušaju stvoriti bolji život u drugoj zemlji u kojoj ima više mogućnosti. Postoje mnogi razlozi zbog čega imigranti i izbjeglice moraju da napuste dom i često žive u stranoj zemlji gdje im je veoma teško. No, što vi znate o tome kako je biti izbjeglica? Ukoliko želite da sazname, pokušajte sa aktivnošću „Izbjeglica“ (strana 151.).

Ograničenje 29 je adaptirano i prevedeno sa njemačkog originala, koji je osmisnila Annamaria Fridli za „Brot fur alles“, Švajcarska. Ovdje je korišćena sa njihovim ljubaznim dopuštenjem. Brot fur alles takođe proizvodi i druge korisne obrazovne igre u Francuskoj i Njemačkoj (www.bfa-ppp.ch).

Pravljenje vijesti

*Koliko biste vi bili dobar novinar?
Ovo je igra sa ulogama.*

Obrađene teme

- Kako iste teme mogu biti interpretirane drugačije od strane različitih ljudi.
- Promovisanje šire vizije svijeta.

Ciljevi

- Iskusiti izvještavanje o događaju.
- Razviti razumijevanje o tome kako izvještavanje postaje pristrasno.
- Postati svjesniji načina na koji naša vlastita percepcija može biti iskrivljena.

Vrijeme: 90 minuta

Veličina grupe: 10

Priprema

- Flipčart i flomaster
- Traka za lijepljenje flipčartova.

Instrukcije

1. Podijelite grupu na dvije.
2. Tražite od jedne grupe da radi zajedno na tome da napravi petominutnu igru sa ulogama zasnovanu na incidentu ili događaju. To može biti stvaran događaj ili izmišljen, samo da uključuje sukob između dvije grupe sa različitim kulturama ili načinima života.
3. Kada su spremni, pitajte prvu grupu da izvedu igricu pred drugom grupom, koja igra ulogu TV novinara koji pokrivaju događaj.
4. Čim se igra završi, zamolite novinare da napuste sobu. Dajte im par minuta da razmisle o tome što su vidjeli i da u glavi pripreme svoj izvještaj, kao da je za večernje izdanje vijesti. Nije im dozvoljeno da prave zabilješke, niti da komuniciraju jedni sa drugima.
5. Onda pozivajte novinare nazad u sobu, jednog po jednog. Dajte svakom po 3 minuta da predstave svoj „izvještaj“.
6. Zabilježite svaki izvještaj na posebnom papiru flipčarta.
7. Nakon što ispričaju svoje priče, kažite novinarima da mogu ostati da saslušaju „izvještaje“ ostalih kolega, ali da ne smiju komentarisati.
8. Na kraju, kada su svi novinari ispričali svoje priče, zaliđepite papire sa flipčarta po zidovima sobe.
9. Zamolite učesnike da uporede izvještaje i razgovarajte o tome što su naučili.

Počnite pitajući novinare:

- Što vam je bilo najlakše da zapamtite i izvijestite?
- Što je bilo najteže?
- Što se radili ukoliko nešto nijeste mogli tačno da zapamtite?

Potom pitajte učesnike u igri:

- Da li je bilo značajnih grešaka u izvještajima?
- Da li su novinari dali tačan izvještaj o događaju?

Zatim otvorite diskusiju za sve:

- Što očekujete od vijesti? Samo izvještaj o događaju ili takođe komentare i mišljenja?
- Da li novinari uglavnom jasno naglašavaju što je činjenica, a što komentar?
- Koliko su pouzdane vijesti koje gledamo na televiziji?

Savjeti za fasilitatora

Pripremite se da ponudite informacije i primjere vijesti, priče koje su se pokazale kao pristrasne.

Opciono: Održavajte živost aktivnosti time što ćete koristiti veliki okvir koji predstavlja TV i nešto što će predstavljati mikrofon za novinare.

tous différents
tous g a u x

Varijacije

Reporteri predstavljaju novinare iz različitih novina, npr. desničarski list, ljevičarski list, tabloid, strani dopisnik iz druge zemlje itd., koji izvještavaju u skladu sa uređivačkim politikama. Tokom diskusije razgovarajte o tome kako su se izvještaji razlikovali i da li su različita „stanovišta“ uticala na izvještaj.

Postavite pitanje:

- Kakav uticaj imaju vlasnici, oglašivači, veze sa političkim partijama itd., na to što se objavljuje i na naše razumijevanje vijesti?

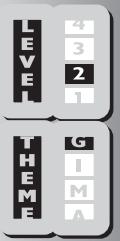
Prijedlozi za nastavak

Prije sljedeće sesije pogledajte svoje lokalne novine ili gledajte vijesti na TV i razgovarajte koliko je izvještavanje precizno i koji su događaji bili predmet izvještavanja, a koji su izostavljeni? Ako mislite da je bilo nekog lošeg izvještavanja, napišite pismo uredniku o vašim stavovima.

Ukoliko ljudi žele da istraže dalje ovu oblast pristrasnosti u medijima, radite aktivnost „Medijska pristrasnost“ (strana 124.). Međutim, budite takođe svjesni da nijesu samo informacije na TV ili u novinama one koje sadrže pristrasnost, već je i istorija koju učimo u školama takođe pristrasna, nacionalistička i etnocentrčna. Zašto ne pogledati ovo u i „istorijskoj liniji“ (strana 91.).

Ja, takođe

Mi smo svi jedinstvena i nezamjenljiva ljudska bića. Ponekad nas naša jedinstvenost čini ponosnim, a nekad postiđenim ili posramljenim. Ipak, mi svi dijelimo činjenicu da smo ljudska bića i to nas čini bližim jedni drugima.

Obrađene teme

- Razlike između ljudi i stvari koje su im zajedničke.

Ciljevi

- Međusobno upoznavanje članova grupe.
- Pokazati da smo svi različiti.
- Pokazati da smo takođe jednaki sa drugima.

Vrijeme: 30 minuta

Veličina grupe: 10 - 12

Priprema

Isti broj stolica kao i broj učesnika.

Instrukcije

- Formirajte krug u kojem svako sjedi na stolici.
- Tražite od svake osobe da razmisli o nekoj ličnoj činjenici ili karakteristici za koju oni smatraju da je jedinstvena za njih i koju ne dijele sa nijednom drugom osobom u grupi.
- Izaberite jednu osobu i počnite. Oni govore o tome šta je njihova jedinstvena karakteristika, na primjer: „Ja sam posjetio Tursku tri puta“.
- Ukoliko niko ne dijelu tu karakteristiku, sljedeća osoba pričao o svojoj jedinstvenoj karakteristici.
- Ako neko drugi dijeli tu karakteristiku, mora ustati i viknuti: „Ja, takođe“ i sjesti na krilo onog koji je govorio. Ukoliko nekoliko ljudi dijeli istu karakteristiku, oni sijedaju jedni drugima u krilo, povrh onog koji je govorio inicijalno. Onda se svi vraćaju da sjednu na svoja mjesta, a govornik mora ponovo pokušati da iznađe neku karakteristiku koja je jedinstvena za njega. Kada uspiju, onda je red na drugu osobu u krugu da bude govornik.
- Prva runda se završava kada su svi pronašli i rekli nešto što ih razlikuje od drugih.
- Sada započnite drugu rundu. Objasnite da ova runda uključuje traganje za karakteristikama koje dijele svi u grupi.
- Odstranite jednu stolicu i kažite prvom govorniku da stane u sredinu kruga. Oni moraju smisliti nešto što dijele sa ostatkom grupe. Tražite da kažu što je to, na primjer: „Ja volim muziku“.
- Svi oni koji to dijele treba da ustanu i premjeste se na drugu stolicu dok uzvikuju: „Ja, takođe!“ Osoba koja je bila u sredini takođe pokušava da pronađe stolicu, tako da će neko drugi ostati u sredini kruga da bude sljedeći govornik.

Završna razmatranja i evaluacija

Razgovarajte o igri i kako su se igrači osjećali, a potom pitajte:

- Što je bilo lakše: pronaći stvari koje nas razlikuju od drugih ili stvari koje dijelimo?
- Kada u stvarnom životu volimo ili cijenimo to što smo jedinstveni i različiti, a kada nam se sviđa da osjećamo da smo slični sa drugima?
- Razmislite o karakteristici koju odabirate; da li stvari koje vas odvajaju od članova ove grupe mogu biti zajedničke sadrugim ljudima u drugim grupama?
- Da li su stvari koje su bile zajedničke članovima ove grupe, zajedničke i za sve ljudi u svijetu?
- U slučaju da je pomenuto previše fizičkih karakteristika, pitajte:
- Što znači činjenica da svi imamo oči, srce i stomak?

Savjeti za fasilitatora

Ova aktivnost se mora igrati brzo. Možete uvesti pravilo da učesnici imaju samo 10 sekundi da razmisle. Da bi održavali igru živom, važno je da broj igrača ne bude veći od 10 do 12. Ukoliko radite sa većim grupama, možete formirati dvije ili tri podgrupe.

U toku druge runde, vjerovatno je da će jednostavne izjave poput „Ja imam noge ili ruke“ biti nekoliko puta pomenute. Tada možete odabratи da pitate igrače da razmisle o drugim karakteristikama ili možda više volite da ne pominjete ništa, nego da to ostavite za razgovor tokom evaluacije.

Aktivnost se takođe može vršiti i bez stolica, sa ljudima koji sjede na podu, ali je manje udobno.

Preporučljivo je da se priključite grupi kao jedan od učesnika.

Prijedlozi za nastavak

Ko i što smo – oblikovano je našim životnim iskustvom. Različita iskustva oblikuju ljudе na različite načine, ali takođe vidimo da zajednička iskustva utiču na ljudе drugačije. Možete ispitati kako su događaji oblikovali članove vaše grupe koristeći „Moja priča“ (strana 129.)

Medijska pristrasnost

Uzbudljiva i široka grupna aktivnost u vezi sa ulogom medija u širenju ili suprostavljanju stereotipima, predrasudama i pristrasnosti.

Obrađene teme

- Stereotipi i predrasude: kako se one umnožavaju i šire u društvu.
- Kvantitet, kvalitet i obuhvatnost informacija: manipulacija, iskrivljenja, zloupotreba i manjak informacija, itd.
- Predstave ljudi i „različitim“ grupa uslijed generalizacije i stereotipije.
- Teškoće sa kojima se suočavamo u mijenjanju naših predstava i percepcija.
- Mehanizam društvenog „žrtvenog jarcu“. Tendencija za okrivljavanje „drugih“ za određene društvene probleme bez analiziranja svih uzroka.

Ciljevi aktivnosti

- Omogućiti učesnicima da istraže predstave koje većina društva ima o ljudima sa drugačjom kulturom ili porijekлом, manjinama itd.
- Primijetiti da ne nose sve kulture različite od naših negativne društvene predstave.
- Analizirati ulogu masovnih medija u stvaranju i razvoju stereotipa i društvenih predrasuda.

Vrijeme

Dio A: Dva i po sata

Dio B: Jedna nedjelja

Dio C: Dva i po sata

Veličina grupe

Minimum deset, a maksimum dvadeset pet ljudi.

Učesnici moraju biti iznad 13 ili 14 godina starosti.

Priprema

Dio A:

- Flipčart, flomaster

Dio B:

Zavisi od raspoloživih resursa. Materijali koji mogu biti korišćeni u ovoj vrsti aktivnosti su vrlo različiti:

- novine
- časopisi
- video snimak TV programa
- radio itd.

Ipak, moguće je raditi ovu aktivnost jednostavno sa novinama i časopisima koje učesnici mogu donijeti na radnu grupu.

Dio C:

- Za plenarnu sesiju: flipčart ili velika tabla, kao i nekoliko markera ili kreda.

Instrukcije

Ova aktivnost se odvija u tri etape:

Dio A: Pripema

1. Podijelite učesnike u grupe od 4 do 6 ljudi.
2. Objasnite da će u toku sljedeće nedjelje oni analizirati različite masovne medije: TV, radio i naročito štampu sa ciljem da se pronađe kako su predstavljeni stranci ili „ljudi koji su drugačiji”.
3. Diskutujte o tome što će tačno učesnici tražiti i čega treba da budu svjesni. Na primjer, jezik koji se koristi (jesu li oni borci za slobodu ili teroristi?), količina vremena ili prostora koja je data tim temama, prioritet koji im je dat, tj. da li im je dat naslov ili dno strane. Provjerite kako su ljudi tretirani ili okarakterisani u vezi sa njihovim porijekлом i koje vrste slika ili drugih predstava su korišćene.
4. Izlistajte tipove medija na kojima ćete raditi i raspodijelite ih po grupama. Zavisno od članova grupe i vašeg vlastitog poznavanja masovnih medija možete birati između toga da svima grupama date cijeli zadatak, ili da svaka grupa radi specifično na jednom mediju, npr. jedan tim radi na dnevnim novinama, drugi na nedjeljnim časopisima, sljedeći na TV, a posljednji na radiju, itd.

Dio B: Rad na terenu

Dajte grupama nedjelju dana da izvrše svoje istraživanje i zadatke.

Dio C: Zaključci

1. Na plenarnoj sesiji, pitajte svaku grupu da predstavi rezultate svojih istraživanja i dokumentaciju. Dajte 20 minuta za pripreme svakoj grupi.
2. Zapišite na flipčartu ili tabli glavna otkrića svake od grupe.

Završna razmatranja i evaluacija

Kada se svi rezultati slože zajedno, dajte kratak sažetak informacija o kojima je izvijestila svaka grupa. Pokušajte da naglasite najčešće primijećene pojedinstnosti, kao i one koje bi mogle da budu kontradiktorne.

Diskusija može biti praćena pitanjima poput:

- Koji su glavni oblici predstavljanja manjinskih grupa oko nas u medijima?
- Da li postoje manjine ili grupe stranaca koje su predstavljene pozitivno?
- Da li postoje druge koje su predstavljene negativno?
- Da li su predstave koje su prikazane zasnovane na činjenicama i podacima ili na pretpostavkama i procjenama?
- Kako su predstave građene, na osnovu pravog znanja o ovim grupama ili manjinama, ili kroz stereotipe i manipulaciju informacijama?

Savjeti za facilitatora

Dio A: Postoje prednosti i mane kod obje opcije. Traženje od grupa da pokriju sve medije će zahtijevati veći napor i organizaciju rada, dok će traženje da se svaka grupa bavi specifično jednim medijem ograničiti grupama sagleđavanje ukupnog spektra medija, ali bi bilo lakše za organizaciju i možda bi omogućilo ljudima da idu dublje u analizu zadatka.

Pošto se veći dio ovog zadatka obavlja u toku jedne nedjelje, najavite aktivnost (dio A) na kraju sesije, ali zato rezervišite cijelu sesiju za zajedničku analizu rezultata (dio C).

Preporučljivo je da ovu aktivnost sprovedete sa učesnicima koji već znaju jedne druge i imaju iskustva u grupnom radu, npr. da su članovi nekog omladinskog kluba ili organizacije.

Zavisno od toga koliko ste dobro upoznati sa učesnicima i situacijom, možete mijenjati vremenski okvir koji je naznačen za aktivnosti. Na primjer, ukoliko se aktivnost odvija u toku školskih raspusta, vrijeme potrebno za rad na terenu može biti redukovano na tri dana; slično tome, ono može biti produženo, ako okolnosti tako nalažu.

Prijedlozi za nastavak

U skladu sa poslom koji je obavljen od strane timova, možete predložiti da oni oforme „grupu za kontrolu i posmatranje“ koja bi redovno analizirala medije u vezi sa lošim i iskrivljenim izvještavanjem. Ovo bi moglo biti praćeno kolektivnim pismima dnevnim novinama, TV ili radio stanicama, kada god se pronađu primjeri diskriminacije nekog ili neke manjine.

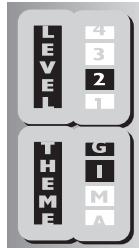
Ukoliko želite da dalje istražujete odnose ideja, riječi i predstava, zabavan način za to je da igrate „Kulturnik“ (strana 67.). Alternativno, možete uživati igrajući igru „Put ka razvoju“ (strana 138.) koja pokreće mnoga društvena, ekonomski i politička pitanja redovno praćena u medijima.

Moje djetinjstvo

svi različiti
svi jednaki

*U svakom od nas je dijete i svakako da smo svi imali djetinjstvo.
Kakvo je ono bilo? Posmatranje nečijeg djetinjstva je veoma uzbudljiv način
da se drugi razumiju i poštuju.*

*Ovo je diskusionu aktivnost posebno prilagođena multikulturalnim grupama,
ali takođe se može koristiti i sa bilo kojom drugom grupom.*

Obrađene teme

- Jednakost i različitost
- Kulturne razlike i sličnosti među ljudima.
- Takozvane „kulturne razlike“ nijesu samo kulturne, već i ekonomske, društvene i političke

Ciljevi

- Saznati različite načine po kojima je svako od nas odrastao.
- Razumjeti društvene i ekonomske razlike koje se nalaze iza svake osobe i društva.
- Stvoriti empatiju i razumijevanje između članova grupe.

Vrijeme: 45 minuta

Veličina grupe: Bilo koja

Priprema

Ništa posebno, ali bi trebalo da je grupa već radila zajedno.

Instrukcije

1. Objasnite svrhu i ciljeve aktivnosti.
2. Zamolite ljude da se podijele u grupe od 4 do 6 članova, da bi razgovarali što su radili tokom svog djetinjstva. Sugerisana pitanja uključuju:
 - Koliko ste godina imali kada ste prvi put pošli u školu?
 - Ko je još živio u vašoj porodici?
 - Da li ste pohađali nedjeljnu školi ili imali neki drugi vid religioznog obrazovanja?
 - Da li ste radili kada ste bili dijete?
 - Koje vrste igara ste voljeli da igrate i koje priče da pričate?
 - Koje su bile vaše omiljene?
 - Da li ste morali da vodite računa o vašoj braći i sestrama?

Završna razmatranja i evaluacija

Pitajte učesnike što im je bilo interesantno kod ove vježbe i potom uporedite različite vrste djetinjstva koje su imali i relativne uticaje koje je dominantno društveno i političko okruženje imalo na njih.

Zamolite ljude da se osvrnu na svoja sopstvena djetinjstva i da kažu da li su sva djeca u njihovom okruženju imala ista iskustva u djetinjstvu?

Savjeti za facilitatora

Glavna svrha ove jednostavne grupne aktivnosti je da učesnici shvate da nijesu svi imali iste šanse u životu i čak, iako su možda susjedi, oni su rasli u drugačijim okolnostima. Nadalje, to osnažuje razumijevanje toga da razlika ne dolazi samo od boje kože ili religije.

Oprezno! Ova vježba ne smije biti pretvorena u sesiju za lažnu psihanalizu. Njena je svrha jednostavno da se primijeti da zbog našeg porodičnog porijekla, društvenih i ekonomskih uslova, mesta u kojem smo rođeni ili gdje smo se preselili, imamo različita iskustva i percepciju života i svijeta oko nas. Ovi uslovi mogu uticati na razlike podjednako kao i kultura. U stvari, one su dio naše kulture, kao i religija, jezik ili boja kože.

Tip pitanja postavljenih u evaluaciji i prilikom završnih razmatranja mora biti prilagođen tipu ljudi u grupi, na primjer, nema smisla pitati kakav je osjećaj imati različitu boju kože ukoliko su svi bijeli!

Niko ne bi trebalo da bude pod pritiskom u otkrivanju nečeg što bi moglo učiniti da se osjeća neprijatno.

Aktivnost bi mogla biti življia ukoliko učesnici ilustruju svoje priče fotografijama ili crtežima.

Prijedlozi za nastavak

„Moje djetinjstvo“ se veoma dobro kombinuje sa aktivnošću „Moja priča“ (strana 129.) koja uključuje identifikovanje ključnih javnih događaja i pitanja što ste radili ili gdje ste živjeli kada se ovaj ili onaj događaj desio?

Ukoliko želite da dalje sagledavate odnose unutar porodice i kako stavovi mogu varirati u skladu sa ulogama i godinama pokušajte „Pogodi ko dolazi na večeru“ (strana 88.)

Moja priča

Naši životi su oblikovani našim iskustvom. Međutim, mi smo obilježeni nekim iskustvima ili događajima više nego drugim. Ova aktivnost upoređuje iskustva i istražuje različitosti i sličnosti unutar grupe.

Obrađene teme

- Životne priče
- Kulturna raznovrsnost
- Stvari koje utiču na život učesnika, a koje su vezane za njihovu zemlju, kulturu, religiju ili porodicu.

Ciljevi

- Povećati znatitelju i empatiju za kulture drugih učesnika
- Podstići kritički pristup našoj sopstvenoj istoriji
- Stvoriti svijest o raznovrsnosti evropske istorije
- Pomoći učesnicima da se bolje upoznaju.

Priprema

- Kalendar na tabli ili na velikom listu papira. Trebalo bi da bude obilježen po godinama i da počinje godinom rođenja najstarijeg učesnika, a završava sadašnjicom.
- Olovka

Vrijeme: 30 minuta - 1 sat

Veličina grupe: Bilo koja

Instrukcije

1. Zamolite svakog učesnika da razmisli o 3 „javna“ događaja koji su obilježili njihove živote i potom tražite da napišu svoje ime naspram godine u kojoj se događaj desio. Događaji mogu biti vezani za politiku, istoriju, sport, muziku itd.
2. Zatim pitajte ljude da vam kažu zašto su ovi datumi važni, što oni predstavljaju i zbog čega su ih izabrali.

Diskusija i završna razmatranja

Pozovite učesnike da kažu da li su bili iznenađeni ili šokirani bilo kojim od ovih datuma ili događaja i da li su bili upoznati sa istima.

Takođe bi moglo biti interesantno razgovarati o tome kako i zašto dajemo značaj nekim događajima više nego ostalima.

Savjeti za fasilatora

Ova aktivnost je dobra za svaku grupu i takođe predstavlja dobar početak za kurseve.

Ukoliko radite sa lokalnom grupom, ova aktivnost pomaže učesnicima da shvate da čak iako možda žive u istoj ulici, ljudi često pridaju različiti stepen značaja

istim događajima. Takođe bi moglo biti interesantno primjetiti da su neki posebni događaji obilježili većinu učesnika, bez obzira na njihovo porijeklo ili obrazovanje – mi smo „svi jednaki”.

U multikulturalnoj grupi, aktivnost je dobra da se podstakne zainteresovanost za našu nedavnu prošlost i kulturne uticaje, kao i da se ljudi ohrabre da imaju veće poštovanje prema vjerovajnim i ubjeđenjima drugih.

Kalendar može biti napravljen šarenolikije i življe ako učesnici dodaju sliku (polaroid slika bi dobro odgovarala) ili crtež sebe pored svog datuma rođenja.

Na seminaru, kursu obuke ili skupu okačite kalendar tako da može da stoji u toku cijelog trajanja skupa kako bi se na njega mogli osvrnuti u različitim prilikama.

Ova aktivnost dobro prati onu iz „Mojeg djetinjstva“ (strana 127.)

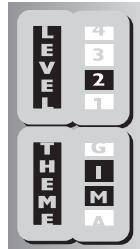
Prijedlozi za nastavak

Mi nijesmo samo oblikovani događajima i time gdje živimo, već i od strane naših porodica i njihovih istorija. Koliko znate o tome odakle su došli vaši roditelji i roditelji vaših roditelja? Možete se osjećati Mađarom ili Špancem – ili kako god – ali možete biti mješavina nacionalnosti. Saznajte više koristeći „Drvo života“ (strana 173.)

Nacionalni praznik

svi različiti
svi jednaki

Razmjenom informacija o svojim nacionalnim herojima, učesnici se mogu bolje upoznati i imati uvid u njihove različite kulture i istorije.

Obrađene teme

- Heroji kao elementi i simboli socijalizacije i nacionalne kulture.
- Različita čitanja istorije.
- Razlike i veze između ljudi iz različitih kultura i etničkog porijekla.

Ciljevi

- Pomoći učesnicima da postanu svjesni različitim perspektivama o zajedničkim istorijskim događajima i herojima koji su vezani za njih.
- Podstićati znatiželju učesnika za istoriju i heroje drugih kultura.
- Biti samokritičan u vezi sopstvene nacionalne istorije.
- Raditi u pravcu univerzalne vizije istorije.
- Razmotriti način predavanja istorije i uloge heroja.

Vrijeme: 90 minuta

Veličina grupe: Bilo koja veličina između 10 i 40 učesnika

Priprema

- Flipčart i markeri.
- Papir i olovke za učesnike.

Instrukcije

Ukoliko je grupa velika, podijelite učesnike na grupe od 5 ili 6 članova.

Počnite pitajući ljude pojedinačno da razmisle o njihovim najvažnijim nacionalnim istorijskim herojima, posebno onim koje oni lično cijene i na koje su ponosni. Važno je naglasiti, posebno ako je grupa multikulturalna, da heroji ne moraju biti iz njihove trenutne zemlje boravka, nego iz zemlje njihovog porijekla ili zemlje porijekla njihovih roditelja. Dajte im pet minuta za to.

Sada pitajte članove svake grupe da podijele svoje izbore sa ostalima i da kažu zbog čega su ti ljudi bili važni za svoje zemlje. Dozvolite dovoljno vremena za pravu razmjenu informacija i pitanja.

Pitajte svaku grupu da, na flipčartu, izlista imena heroja, njihovih nacionalnosti i, ukoliko je to odgovarajuće, što je bilo njihovo najvažnije dostignuće.

Na plenarnoj sesiji, zamolite svaku grupu da predstavi svoj flipčart ostatim grupama.

Završna razmatranja i evaluacija

Trebalo bi da pribilježite koji su heroji, ako uopšte takvih ima, pomenuti više od jednog puta ili se često pojavljuju. Pitajte ljude da li su uživali u ovoj aktivnosti i onda fokusirajte diskusiju oko sljedećih pitanja:

- Da li je bilo ko iznenađen bilo kojim od navedenih heroja? Zašto?
- Da li su svi znali za sve heroje koji su pomenuti?
- Po čemu su obično nacionalni heroji poznati? Za koje se ljudske vrijednosti oni zalažu?
- Što nas vodi ka tome ili što čini da neke heroje cijenimo više od drugih?
- Gdje smo naučili da ih cijenimo i zašto?
- Da li vjerujete da bi ih njihove akcije i vrijednosti, ukoliko bi oni živjeli danas, učinile herojima?
- Da li mislite da su navedeni heroji i univerzalni heroji?
- Da li mislite da će ih svako vidjeti kao heroje?

Savjeti za fasilitatora

Ukoliko je grupa multikulturalna, može biti interesantno sastaviti grupe prema porijeklu učesnika.

Drugo, ako vrijeme dozvoli i ako je atmosfera povoljna, grupe mogu izvesti kratak skeč istorijskog događaja koji je nekog učinio slavnim. Element konkurenčije može biti dodat pitanjem ostalih učesnika da pogode o kojem se heroju radi.

Princip iza aktivnosti, da heroji uglavnom postoje u specifičnim kulturnim i nacionalnim okvirima, se uočava bolje ukoliko je grupa multikulturalna. Takođe će se razlike u godinama i u polu unutar grupe pokazati kao zanimljive.

Možete doprinijeti aktivnosti prikupljanjem činjenica o nekim dobro poznatim nacionalnim herojima. Pošto je mnogo istorijskih heroja povezano sa nekim ratovima ili bitkama, uvjek je interesantno predstaviti sliku heroja sa stanovišta druge strane.

Može se desiti da su većina imenovanih heroja muškarci. Ako je tako, bilo bi interesantno pitati zašto i povezati evaluaciju sa pitanjima seksizma, kako istorijski tako i u današnjem vremenu.

Varijacije

Interesantna varijacija bi se sastojala u predstavljanju različitih nacionalnih praznika u različitim kulturama i zemljama. Zbog čega je određeni dan nacionalni praznik? Krajnji izvještaj bi se mogao odvijati kao i u gornjem slučaju.

Prijedlozi za nastavak

Ostale aktivnosti koje istražuju srodnja pitanja su „Istorijska linija“ (strana 91.) i „Moja priča“ (strana 129.). Ukoliko uradite „Lične heroje“ (strana 147.), možete da uporedite heroje današnjih dana sa onim iz istorije.

Alternativno, ukoliko želite drugačiju vrstu aktivnosti, probajte igru „Put ka razvoju“ (strana 138.) i istražite ekonomski i političke snage koje prave istoriju u datom trenutku.

Različiti napolje

svi različiti
svi jednaki

Ko želi da bude u njihovoj grupi?

Obrađene teme

- Odnosi manjina – većina
- Diskriminacija

Ciljevi

- Započeti diskusiju o različitim grupama u društvu
- Podići svijest o predrasudama i diskriminaciji
- Podstaći empatiju prema iskustvu odbijanja ili isključenja.

Vrijeme: 10 minuta

Veličina grupe: 16 +

Priprema

Tačke napravljene od ljepljivog papira u boji. Na primjer, za grupu od 16 ljudi će vam trebati 4 plave, 4 crvene, 4 žute, 3 zelene i jedna bijela tačka.

Instrukcije

1. Zalijepite po jednu tačku u boji na čelo svakog od igrača. Igrači ne smiju znati koju boju imaju.
2. Kažite igračima da uđu u grupu sa ostalima koji imaju istu boju kao i oni.
3. Niko ne smije pričati, oni mogu koristiti samo neverbalnu komunikaciju.

Završna razmatranja i evaluacija

Pomozite grupi da ispita svoja osjećanja prema tome što su radili i što su naučili:

- Kako ste se osjećali u momentu kada ste sreli prvi put nekoga ko ima istu boju tačke kao i vi?
- Kako se osoba sa različitom bojom osjeća?
- Da li ste pokušali da pomognete jedni drugima da pronađu svoje grupe?
- Kojim drugim vrstama grupa pripadate, npr. fudbalskom timu, školi, crkvi?
- Da li svako može da se priključi ovim grupama?
- Ko su u našem društvu oni različiti koji su napolje?

Savjeti za fasilitatora

Budite pažljivi ko dobija bijelu tačku.

Možete iskoristiti mogućnost da manipulišete sastavom konačnih grupa, ali nemojte to učiniti suviše vidljivo. Pustite da igrači vjeruju da su tačke dijeljene nasumice.

Ova aktivnost se takođe može koristiti kao „igrica za probijanje leda“ i u formiraju grupa za druge aktivnosti.

Varijacije

1. Koristite tačke u boji kao što je gore navedeno, ali nemojte imati nikoga ko će biti kao različit napolje - na kraju će svako biti u grupi.
2. Priprema kao za varijaciju 1. Tražite da se igrači okupe u grupama tako da je svako u grupi, ali da nijedna grupa ne može imati više od jedne osobe sa istom bojom tačke, odnosno završiće sa multi-grupom.
3. Koristite „slagalice“ napravljene od slika koje će stimulisati diskusiju.

Savjet

Prilijepite slike na karton prije nego što ih isiječete.

Prijedlozi za nastavak

Razmotrite politiku učlanjivanja u vašoj grupi ili organizaciji. Da li se svako može priključiti? Što možete napraviti da organizaciju učinite otvorenijom i gostoprимnjom za sve?

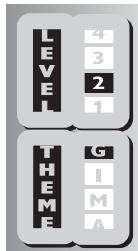
Biti osoben ne znači uvijek da smo i isključeni. Ponekad je naš izbor da želimo ostati odvojeni od ostalih i da budemo drugačiji. Ukoliko želite da istražite više što to znači možete da koristite „Jedan jednako jedan“ (strana 135.).

Jedan jednako jedan

svi različiti
svi jednaki

Svi smo jednaci. Ponekad se osjećamo ponosni na tu razliku i volimo da je pokažemo.

U drugim prilikama više volimo da je sakrijemo, bilo da se bojimo odbacivanja ili zbog toga što želimo da budemo kao i svi drugi. Mi smo takođe jednaci i u tome što kao ljudska bića dijelimo mnoge kvalitete.

Obrađene teme

- Lični identitet.
- Kvaliteti koji čine ljudsko biće.
- Mi smo svi različiti, ali svi jednaci.

Ciljevi

- Upoznati i prihvati jedni druge unutar grupe.
- Pokazati da smo mi svi različiti.
- Pokazati da smo mi svi jednaci jedni drugima.
- Promišljati o načinima na koji formiramo naš sopstveni identitet.

Vrijeme

- Dio A 30 minuta
- Dio B 30 minuta
- Dio C 20 minuta
- Diskusija 20 minuta

Veličina grupe: Bilo koja

Priprema

Kreda i lista ličnih karakteristika za dio A.

Papiri, olovke u boji i duple igle za pribadanje ili ljepljivi papir za dio B.

Instrukcije

Ova aktivnost se sastoji od tri mini-aktivnosti, koje su povezane da bi omogućile učesnicima da istraže razlike među sobom, kao i da razmisle o tome što čini svakog od nas jedinstvenim i da podijele neke od stvari koje su nam zajedničke.

Dio A: Razlike

1. Obezbijedite da ima dovoljno prostora i da je soba prazna što je više moguće.
2. Objasnite grupi da oni moraju zamisliti liniju po sredini sobe koja je dijeli na dvije polovine. Stanite na liniju.
3. Zamolite sve da stoje na jedan kraj sobe i potom kažite: „Neka pređu liniju svi koji... nose pantalone“.
4. Nakon što su oni koji su nosili pantalone prešli liniju, kažite drugu karakteristiku, npr. „Neka pređu liniju svi koji ... vole kuvanje“.

5. Kada se grupa zagrije, možete uvesti izazovnije karakteristike vezane za temu, npr.: „Neka pređu liniju oni koji ..imaju bliskog prijatelja koji se otvoreno izjašnjava kao homoseksualac ili lezbejka”.

Dio B: Jedinstvenost

6. Tražite od grupe da razmisle o majicama koje nose, posebno o onima koje imaju logoe ili slogane vezane za neku kampanju. Da li ih nose zbog toga što im se sviđa dizajn ili zbog toga što hoće da pokažu da podržavaju određenu stvar?
7. Objasnite da će svaka osoba sada dizajnirati veoma lični logo za svoju majicu koji ih predstavlja i govori ko su oni.
8. Podijelite papir i olovke članovima grupe i dajte im 15 minuta da nacrtaju svoj lični dizajn.
9. Kada su završili, zamolite ih prikače ili nalijepite svoj dizajn na svoje majice i šetaju po sobi, tako da jedni kod drugih vide što su napravili.

Dio C: Traganje za stvarima koje su nam zajedničke

10. Zamolite igrače da pronađu partnere i da identifikuju tri stvari koje su im zajedničke; jedna treba da bude nešto što uvijek rade, osjećaju ili misle; druga, nešto što ponekad rade, osjećaju ili misle; i treća, nešto što nikad ne rade, osjećaju ili misle.
11. Sada zatražite od parova da pokušaju pronaći drugi par sa kojima dijele ove karakteristike. Ukoliko ne mogu naći drugi par, onda moraju napraviti grupu od četvoro i pregovarati o tri nove karakteristike koje svi imaju i svi dijele.
12. Zatim tražite od četvorki da naprave grupe od osmoro i ponove pregovore. Aktivnost je gotova kada svi učesnici formiraju jedinstvenu grupu i kada su svi identifikovali tri stvari koje su im zajedničke.
13. Ukoliko je grupa veoma velika, provjerite da li svi dijele iste karakteristike tražeći da igrači sjednu u krug i da, jednom kada se data karakteristika pomene, oni koji se identifikuju sa njom ustaju. Ako se neko ne „uklapa”, pokušajte sa drugom karakteristikom.

Završna razmatranja i evaluacija

Pitajte igrače da li im se dopala aktivnost i razgovarajte o tome što su naučili:

- Kako ste se osjećali kada ste sami morali da pređu liniju?
- Kako ste se osjećali pokazujući sebe kao jedinstvenu osobu koja se razlikuje od svih drugih?
- Kako ste se osjećali kada ste vidjeli koliko mnogo karakteristika dijelite sa ostatkom grupe?
- Kada, u našim svakodnevnim životima, želimo da se osjećamo jedinstvenim i različitim, a kada istim kao i svi ostali ili/i jednakim?

Tražite od ljudi da podijele neke od svojih sopstvenih iskustava:

- Da li ste ikada morali da sakrijete svoj identitet da bi bili prihváćeni?
- Da li ste se ikada osjećali diskriminisano zbog toga što ste bili različiti ili zbog toga što ste povezivani sa nekim drugim?
- Kada ste bili primorani da se odreknete dijela svog identiteta da bi bili prihváćeni u grupi?

Savjeti za fasilitatora

U dijelu A pokušajte prvo da mislite na lične kvalitete koji nijesu dijeljeni sa ostatkom grupe, ali koji nijesu suviše intimni. Oni mogu biti lični „kurioziteti”, npr. način na koji perete zube ili pjevate pod tušem. Kada je grupa zagrijana, krenite na lična iskustva, pitajte ko se osjetio nekada diskriminisanim, ko ima imigranta, Roma (Ciganina ili putnika) ili homoseksualca kao prijatelja, ko je živio u drugoj zemlji, ko ima rođake koji su emigrirali ili koji su u invalidskim kolicima. Onda pređite na istraživanje ličnih želja, osjećanja, onoga što se voli, itd.

Pošto bi karakteristike u prvom dijelu trebalo da budu posebne, pripremite listu prije nego počnete sa aktivnošću. Odaberite karakteristike u skladu sa grupom i onome što znate o učesnicima. Alternativno, pitajte članove grupe da sugerišu karakteristike, ali budite svjesni da se grupa dobro međusobno poznaje i da нико neće htjeti da dovede drugog u neprijatnu situaciju.

Tokom drugog i trećeg dijela, svaka osoba treba pojedinačno da identificuje karakteristike.

Mi sugeriramo da učestvujete u ovim aktivnostima, tako da možete bolje da pratite proces unutar grupe.

Prijedlozi za nastavak

Organizujte sesiju na kojoj ljudi mogu oslikati ili odštampati svoje majice. Oni bi trebalo da koriste svoj lični dizajn ili osmisle neki drugi za kampanju ili bilo koju drugu temu.

Druge aktivnosti iz priručnika koje bi mogli da koristite su „Moje djetinjstvo” (strana 127.), da biste sagledali različita iskustva koja smo imali kao djeca, a koja su nas načinila onim što smo danas, ili „Lični heroji” (strana 147.) Da bi vidjeli što je to u našim herojima čemu se divimo.

Put ka razvoju

Tokom istorije su se odvijala kretanja naroda širom Evrope, uz stalno susrijetanje i miješanje različitih grupa, rasa i kultura. Tako, multikulturalna dimenzija naših sadašnjih društava nije novi fenomen. Ipak, danas nam prijete rasizam, ksenofobija, antisemitizam i netolerancija.

Žrtve rasizma i ksenofobije su obično imigranti i izbjeglice, a shodno tome se tvrdi da je porast rasizma i ksenofobije rezultat globalne ekonomske krize i da je zato problem ekonomske prirode. Ovo može biti dio argumenta, ali nije i jedini. Postoje jasne veze između dominantnog modela ekonomskog razvoja i imigracije i kretanja izbjeglica, ali i etnocentrizam i agresivni nacionalizam mogu takođe uzrokovati imigraciju.

Ova aktivnost pomaže igračima da razumiju kako međunarodni ekonomski odnosi između Sjevera i Juga prisiljavaju ljude da napuste svoje zemlje porijekla i kako bogate evropske zemlje doprinose raseljavanju ljudi putem održavanja neravnoteže u odnosima Sjever-Jug.

Obrađene teme

- Odnosi Sjever – Jug i neravnoteža koja ih obilježava.
- Međuzavisnost naroda i zemalja Sjevera i Juga.
- Modeli razvoja i njihove posljedice.
- Ekonomski odnosi kao činioc doprinosa u razvoju rasizma i ksenofobije.
- Solidarnost, jednakost, svjetska istorija.

Ciljevi aktivnosti

- Razviti razumijevanje toga da je neravnoteža u odnosima Sjevera i Juga jedan od činilaca koji prisiljava ljude da traže bolje uslove za život u drugim zemljama.
- Razumjeti međuzavisnost između zemalja i naroda.
- Razumjeti rasizam i ksenofobiju kao dio globalnog problema.

Vrijeme

Ukupno dva sata. 75 minuta za igru i 45 minuta za završna razmatranja i evaluaciju.

Veličina grupe: Minimum 4, maksimum 40.

*Ova aktivnost je osmišljena iz „En busca del desarrollo“ od Equipo Claves-a

Priprema

Oprema koja je potrebna za svaki tim:

- Tabla za igru (uvećanje fotokopijom će dobro doći)
- Četiri okrugla žetona (napravljena od kartona, oko 2 cm u prečniku), jedan žuti i tri ostala napravljena u drugim bojama, npr. smeđoj, zelenoj i plavoj.
- Jedna kockica za igru.

- Fotokopije i isječci listova kartica za akciju. Ukoliko je moguće, smjestite ih u malu kutiju.
- Sedamdeset sušenih zrna pasulja, komadića makarona ili sličnih stvari da posluže kao oznake (da predstavljaju resurse).

Instrukcije

- Podijelite učesnike u četiri tima. Oni mogu igrati kao pojedinci, ukoliko je grupa mala.
- Podijelite žetone između grupa: stavite žetone u šešir i tražite od nekog iz svakog tima da uzme jedan. Ovo osigurava slučajno određivanje odluke koji tim igra sa kojom bojom.
- Podijelite zrna pasulja. Timu koji ima žutu boju dajte sedam zrna, a timovima koji igraju sa smeđim, zelenim i plavim žetonima dajte po 21 zrno (ova podjela u grubim crtama odgovara raspodjeli prirodnih resursa između zemalja Sjevera i Juga).
- Tražite da po jedan od članova tima baca kockicu, da bi se vidjelo ko će igrati prvi.
- Pročitajte pravila igre.
- Provjerite da svako zna što treba da radi i počnite igru.

Završna razmatranja i evaluacija

Na kraju igre pitajte svaki od timova da se osvrnu na put kojim su išli, uglove na kojima su stali i što se tu dešavalо.

Ukoliko ima nekih polja na koje nijedan tim nije stao, pročitajte karticu za akciju da vidite što bi se dogodilo.

Nastavite sa diskusijom o tome kako su se igrači osjećali i što su naučili:

- Kakav je osjećaj biti „žuti“? Kakav je osjećaj biti „smeđi“, „zeleni“ ili „plavi“?
- Ima li sličnosti između ove igre i stvarnosti?
- Gdje je to naglašeno?
- Da li se pokrenuti problemi i pitanja dešavaju u stvarnosti?
- Koga predstavlja „žuti“ žeton? A ostali?
- Da li možemo reći da su oni koji su predstavljeni žutim žetonom prisutni samo na Sjeveru?
- Da li se oni koji su predstavljeni drugim žetonima mogu naći samo na Jugu?
- Ko i na Sjeveru i na Jugu dobija od postojećeg svjetskog sistema?
- Da li možemo govoriti o „dominantnom razvojnom modelu“ koji je najbolji za sve situacije, zemlje i narode?
- Koje su karakteristike postojećeg „dominantnog razvojnog modela“, prema ovoj igri? Da li je ovo ostvariv „model“ u smislu da može u praksi odgovarati svim muškarcima i ženama, svim ljudima na planeti? Da li će u budućnosti biti moguć model održivog razvoja? Kakav bi on mogao biti?
- Kakve su veze između ove situacije i stavova o rasizmu i diskriminaciji? Da li je, na primjer, fer reći da su imigranti došli u našu zemlju da uzmu naš novac i resurse?

Savjeti za facilitatore

Kada se igra sa grupama, igra najbolje funkcioniše ako postoji minimum od četvoro ljudi i maksimum od osam ljudi po grupi.

Na polju 49, grupa koja igra sa žutim žetonima može promijeniti pravila na bilo koji željeni način. Prepostavlja se da će željeti da promijeni pravila u svoju korist. Mogu vratiti ostale timove na početak, uzeti sva njihova zrna pasulja, učiniti da ostala tri tima propuste 3 sljedeće runde. Ukoliko se oni odluče da promijene pravila sa ciljem da stvari budu poštenije, vi bi trebali da naglasite da je politički to veoma teško uraditi, jer će oni morati da ubijede svoje glasačko tijelo. To će biti veoma nepopularna politika i oni će morati da objasne kako to žele da učine, a da ne izazovu velike socijalne nemire kod kuće.

Prijedlozi za nastavak

Napravite listu stvari koje možete učiniti da poboljšate ekonomsku situaciju na Jugu, npr. kupovati proizvode kojima se trguje na korektn način, kampanja za političku promjenu.

Napravite listu stvari koje možete učiniti da poboljšate situaciju kod kuće, npr. učestvovati u razvoju projekata lokalne zajednice, podržati male lokalne poslove, bojkotovati firme koje se ponašaju neetički.

Razmislite koliko stvarno znate o pitanjima koja su pokrenuta u ovoj igri. Da li smatrate da je teško doći do tačne, nezavisne informacije i da novinski izvještaji često ne govore cijelu priču? Ovo možete dalje istraživati u aktivnosti „Medijska pristrasnost“ (strana 124.) i „Pravljenje vijesti“ (strana 120.).

Pravila igre

Objasnite da ima igara u kojima pravila nijesu ista za sve. Tako je i sa ovom igrom. Prednosti i otežavajuće okolnosti na putu ka razvoju su različite za različite timove. Ovo se može činiti nekorektnim, ali mi nismo izmislili pravila igre, mi smo ih kopirali iz stvarnosti, onoliko vjerno koliko je to bilo moguće. Slučaj odlučuje ko će igrati sa žetonima koje boje. U stvarnosti, ovo ne odlučuje slučaj, već istorijski, geografski, ekonomski i kulturni faktori koji utvrđuju prepreke i mogućnosti koje svaka zemљa i narodi imaju na svom putu ka razvoju.

Ovu igru igrate kao običnu stonu igru

- Kažite timovima da redom bacaju kockicu i da se pomjeraju za onoliko polja koliki je broj na kockici.
- Ukoliko dospijete na polje za akciju uzmite odgovarajuću karticu za akcije i pratite uputstva.
- Objasnite da su uputstva koja su napisana u normalnom fontu uputstva naminjena timu koji igra sa žutim žetonima, a da su ona koja su napisana u fontu *italic* uputstva za timove koji igraju sa smeđim, zelenim ili plavim žetonima.
- Prvi put kada timovi dospiju na polja za akciju, tražite od njih da glasno pročitaju uputstva na kartici. Kasnije, oni treba da pročitaju samo ona uputstva koja se odnose na njihov tim.
- Kažite igračima da uvijek moraju da prate uputstva i da se pomjeraju i/ili igraju kao što je propisano.

- Ukoliko tim nema nijedno zrno pasulja, jer su dali sve što su imali, oni moraju posuditi od tima koji ima najviše, i što je moguće prije vratiti nazad to što su posudili.
- Pravila igre se ne smiju promijeniti osim ako to nije u potpunoj saglasnosti sa svim grupama koje igraju ili ako ne postoji posebno naređenje da se tako uradi na jednoj od kartica za igranje.

KARTICE ZA IGRANJE

Polje 3: „Kolonizatori i kolonizirani“

U prošlosti (a možda i danas na drugačije načine) vaša zemlja je kolonizirala druge iz kojih ste dobijali sirove materijale u izobilju. Shodno tome, možete nastaviti za jedno polje i pokupiti jedno zrno pasulja od svakog drugog tima.

U prošlosti (a možda i danas na drugačije načine) vaša zemlja je bila kolonizirana od strane drugih. Oni su uzimali u izobilju sirove materijale. Shodno tome, vaš tim je nešto dalje od razvojnog cilja i vi morate dati jedno zrno pasulja timu sa žutim žetonima.

Polje 7: „Zdravlje za razvoj“

Vi ste dostigli nivo razvoja koji vam omogućava da imate dobar nivo zdravstvene zaštite, nizak nivo stope smrtnosti djece, manje epidemija, duži životni vijek, itd. Zato, vi možete nastaviti za jedno polje naprijed.

Vaš nivoi zdravstvene zaštite su na veoma niski ili ne postoje. Kolera, SIDA i druge bolesti, zajedno sa visokim stepenom smrtnosti djece i kratkim životnim vijekom, pogađaju veliki dio vašeg stanovništva što vas vraća unazad od vašeg razvojnog cilja. Idite 2 polja nazad.

Polje 10: „Ezplozija stanovništva“

Vi ste uspjeli da kontrolišete broj rođenih u jednoj godini, zadržavajući priraštaj stanovništva na stabilnom ili čak opadajućem nivou. Zato uživate u generalno dobrom životnom standardu. Pomjerite se naprijed još dva polja.

Imate visoke stope rasta stanovništva i niske stope ekonomskog rasta i zbog toga se suočavate sa velikim problemima, čak i u osnovnim potrebama velikog broja ljudi. Pomjerite se dva polja nazad, udaljavajući se još više od razvoja.

Polje 12: „Rat i nasilje“

Vi posjedujete snažnu industriju oružja. Vaš porast prodaje oružja drugim zemljama znači da postajete sve bogatiji. Svi ostali timovi vam plaćaju po tri zna pasulja i vi se pomjerate za jedno polje naprijed.

Unutrašnje socijalne tenzije i ugrožavanje ljudskih prava, kao i represija koja to prati, često vode ka gerilskim ratovima, građanskom ratu, ratu sa susjednim zemljama, itd. Shodno tome, jako puno ljudi su postali izbjeglice negdje drugo ili su raseljeni.

Zbog bezbjednosne situacije, morate održavati brojnu vojsku i imati veliki vojni budžet. Dajte dva zrna pasulja timu koji igra sa žutim žetonima i preskočite sljedeće dvije runde.

Polje 16: „Urbana revolucija“

Vaši veliki gradovi su postali finansijski i industrijski centri od velikog značaja, sa velikim profitima koji se prave tokom finansijskih berzanskih špekulacija. Pomjerite se naprijed za tri polja.

Osiromašenje sela je dovelo do toga da su mnogi farmeri emigrirali u gradove i na taj način stvorili velike siromašne oblasti u urbanim gradovima utočištima, što je samo pojačalo vaše probleme. Nedostatak mogućnosti znači da gubite najbolje radnike i naučnike koji emigriraju u zemlje u kojima su radni, novčani i životni uslovi bolji. Vratite se nazad za dva polja.

Polje 18: „Muškarci, žene i glad“

Iscrpljivanje u proizvodnji hrane i zalihe osiguravaju da svega ima dovoljno. lako dugoročni učinci korišćenja aditiva i konzervansa koji se koriste u proizvodnji hrane nijesu poznati, činjenica je da je hrana uvijek dostupna. Zato se vi možete pomjeriti jedno polje dalje. Međutim, pošto se takođe morate suočiti sa problemom velikog viška od kojeg nešto morate i uništavati da ne bi urušili tržište, ostanite na istom mjestu.

Suša, isušivanje, prevelika upotreba zemlje, zloupotreba modernih sredstava za obrađivanje zemlje i činjenica da morate prodati više nego što možete proizvesti da bi vraćali dug zemlje, dovodi do akutne nestašice hrane i gladi. Preskočite sljedeću rundu.

Polje 21: „Neformalna ekonomija i skrivena nezapošljenost“

Automatizacija i restrukturiranje industrije povećava već naglašeni nivo nezapošljenosti. Morate uložiti sredstva da bi finansijski pomogli nezaposlene. Zbog ovog razloga, treba da idete jedno polje nazad, ali zbog opšte koristi koju donosi trgovina, možete ostati na istom mjestu.

Nedostatak, starenje ili uništavanje vaše industrijske osnove i kriza u vašoj poljoprivrednoj proizvodnji, znači da raste broj stanovnika bez posla, kao i siva ekonomija. Idite nazad za dva polja.

Polje 24: „Obrazovanje za razvoj“

Veliki dio vašeg stanovništva ima pristup srednjem i visokom obrazovanju, što doprinosi razvoju. Takođe, imate koristi i od toga što primate strane studente na vašim institucijama visokog obrazovanja, jer od njih uzimate visoke školarine. Oni dolaze zbog nedostatka mogućnosti u svojim domovima i onda često ostaju doprinoseći svojim vještinama vašoj ekonomiji. Pomjerite se naprijed za jedno polje i pokupite jedno zrno pasulja od svih ostalih timova pojedinačno.

Nepismenost i nedostatak srednjeg obrazovanja za većinu stanovnika znači da idete nazad za četiri polja.

Polje 27: „Ozonska rupa“

Vaša industrija uništava životnu sredinu, na primjer, vađenjem sirovih resursa, zagađivanjem koje nastaje tokom obrade i odlaganjem otpada. Kao rezultat toga, ozonski omotač je smanjen, nastaju klimatske promjene i druge katastrofe kao posljedica razvoja. Vi biste željeli da zaštitite svoje lokalno okruženje i nalazite da su ovi troškovi vađenja suviše visoki ili da obrada suviše zagađuje. Zato vi prebacujete svoja opasna industrijska postrojenja u siromašnije zemlje i iskorišćavate njihove prirodne resurse. Idite naprijed za dva polja.

Vi se suočavate sa prirodnim katastrofama kao posljedicama uništavanja životne sredine. Suše postaju sve češće i duže. Industrije koje zagađuju su smještene u vašoj zemlji, a vaši prirodni resursi se izvoze drugim zemljama. Pomjerite se jedno polje nazad u svom razvoju.

Polje 30: „Tehnološka revolucija“

Tehnološka revolucija vam dozvoljava nove mogućnosti za razvoj. Štoviše, izvozno tržište za nove tehnologije je vrlo unosno. Svi ostali timovi vam daju po dva zrna pasulja i vi se pomjerate za jedno polje dalje.

Tehnološka revolucija prolazi pored vas. Idite nazad za tri polja i možete kupiti nešto nove tehnologije od tima koji igra sa žutim žetonima. Što god želite da kupite koštaće vas tri zrna pasulja.

Polje 34: „Kraj ideologije“

Čestitamo, slobodno tržište je trijumfovalo nad svim ostalim ideologijama. Kraj je istorije. Nema više nikakvih prepreka za vaš potpuni razvoj. Pomjerite se naprijed za dva polja.

Vi ste ostali bez ikakve alternative. Slobodno tržište vam je nametnulo svoja pravila i zakone. Socijalno isključenje i marginalizacija vode ka ekspanziji fundamentalističkih i radikalnih pokreta. Socijalni nemiri su prikriveni. Pošto ovo plaši strane investitore, vi ćete preskočiti sljedeću rundu.

Polje 37: „Na kraju, tu je uvijek Međunarodni monetarni fond“

MMF podržava vaše ekonomske politike i investicione politike u kupovanju javnih preduzeća i usluga u siromašnim zemljama, kao doprinos njihovom „razvoju“. Ove mjere vam obezbijeđuju značajne koristi i dobitke. Svaki od timova vam daje po dva zrna pasulja kao otplatu vaše investicije. Vi se pomjerate za dva polja.

MMF vam nameće ekonomsku politiku strukturalnog prilagođavanja. Shodno tome, vi morate prodati vaše javne usluge i preduzeća. Nezaposlenost raste i veliki dijelovi vašeg stanovništva padaju ispod linije siromaštva. Plaćate timu sa žutim žetonima dva zrna pasulja kao kamatu na vaš strani dug. Pomjerite se nazad za dva polja.

Polje 40: „Međunarodna razvojna pomoć“

Morate podijeliti podjednako 1% svih zrna pasulja koje trenutno imate sa ostalim timovima (ukoliko morate isjeći neka zrna, učinite to). Susrijećete se sa organizacijama za međunarodnu razvojnu pomoć da bi razgovarali o opštoj situaciji i pomjerate se za jedno polje naprijed.

Vi primate nešto zrna pasulja od tima koji igra sa žutim žetonima koji se računaju kao povoljni zajmovi za razvoj. Međutim, morate se složiti da ćete to potrošiti na „dobra i opremu“ koje ćete kupiti od njih. Vi biste se sada mogli pomjeriti naprijed za jedno polje, ali pošto morate da platite dva zrna pasulja kao kamatu na vaše reprogramirane dugove timu sa žutim žetonima, ostajete gdje jeste. I ne zaboravite da platite dva zrna pasulja!

Polje 42: „Kultura globalne komunikacije“

Revolucija u komunikacijama i razvoj audio-vizuelne zabavne industrije dozvoljava vašim društvenim i kulturnim vrijednostima da se prošire širom svijeta. Istovremeno, vaše akcije na berzi rastu astronomski. Vi se pomjerate dva polja naprijed i primate od svakog tima po jedno zrno pasulja kojima plaćaju vaše kulturne proizvode i informacione usluge.

Revolucija u komunikacijama znači da se strana, zapadna kultura i vrijednosti stalno širi. Vi počinjete da gubite sopstveni kulturni identitet, dok razvojni i kulturni modeli koji nemaju nikakve veze sa vašoj sopstvenom kulturom i istorijom, postaju opšteprihvaćeni. Ostajete na vašem uglu, sjedeći ispred televizora i preskačete sljedeću rundu.

Polje 44: „Nove migracije, nove podjele“

Rastuća imigracija siromašnih ljudi sa juga, u potrazi za boljim životom, primorava vas da opredijelite dodatna sredstva da bi se bavili imigrantima koji stižu u vašu zemlju. Ukoliko želite da se pomjerite naprijed za jedno polje, morate svakom timu dati po jedno zrno pasulja kao „pomoć“.

Rastuća emigracija prema bogatim sjevernim zemljama uključuje „odliv mozgova“ onih koji su stručniji i obrazovaniji. Idite nazad za tri polja.

Polje 46: „Sječa šuma i uništavanje vrsta“

Vaš visok nivo potrošnje primorava vas da eksplatišete nove izvore u drugim regionima planete. Ovo doprinosi nestanku velikih površina šuma i brojnih životinjskih i biljnih vrsta. Ukoliko biste igrali u interesu svih timova, a ne samo u vašem, vratili biste se nazad za nekoliko polja, podijelili novac da ispravite prethodne greške i promjenili pravila igre. Ali, pošto ovo nije način na koji se stvari odvijaju u takmičarskom svijetu, i s obzirom da još uvijek imate vremena i priliku, pomjerite se naprijed za jedno polje.

Vaši prirodni resursi su eksplatisani i vi ne dobijate nikakvu dobit koja bi vam omogućila da se razvijate. Isušivanje se širi, klima mijenja i glad raste. Pokušavate da uradite ono što možete da biste zaštitili svoju životnu sredinu, ali međunarodne institucije kritikuju vašu politiku zaštite životne sredine. Pomjerite se nazad za jedno polje i dajte jedno zrno pasulja timu koji igra sa žutim žetonima.

Polje 49: „Novi poredak... za ono što biste vi željeli da naručite“

Sada možete promijeti pravila igre u bilo kojem pravcu koji želite da biste stigli do vašeg cilja na najbrži mogući način. Ukoliko bilo koji igrač ili tim protestuje ili želi da se umiješa u ovo pitanje „novog poretku“ stvari, mora vam dati sva svoja zrna pasulja. Pomjerite se naprijed za dva polja. Pokušajte da se priviknete na novi poredak i ne opirite se. Sa malo sreće novi poredak koji je kreiran, neće vas vratiti suviše nazad u vašem putu ka razvoju. Radi predostrožnosti preskočite sljedeću rundu.

Polje 52: „Smrt“

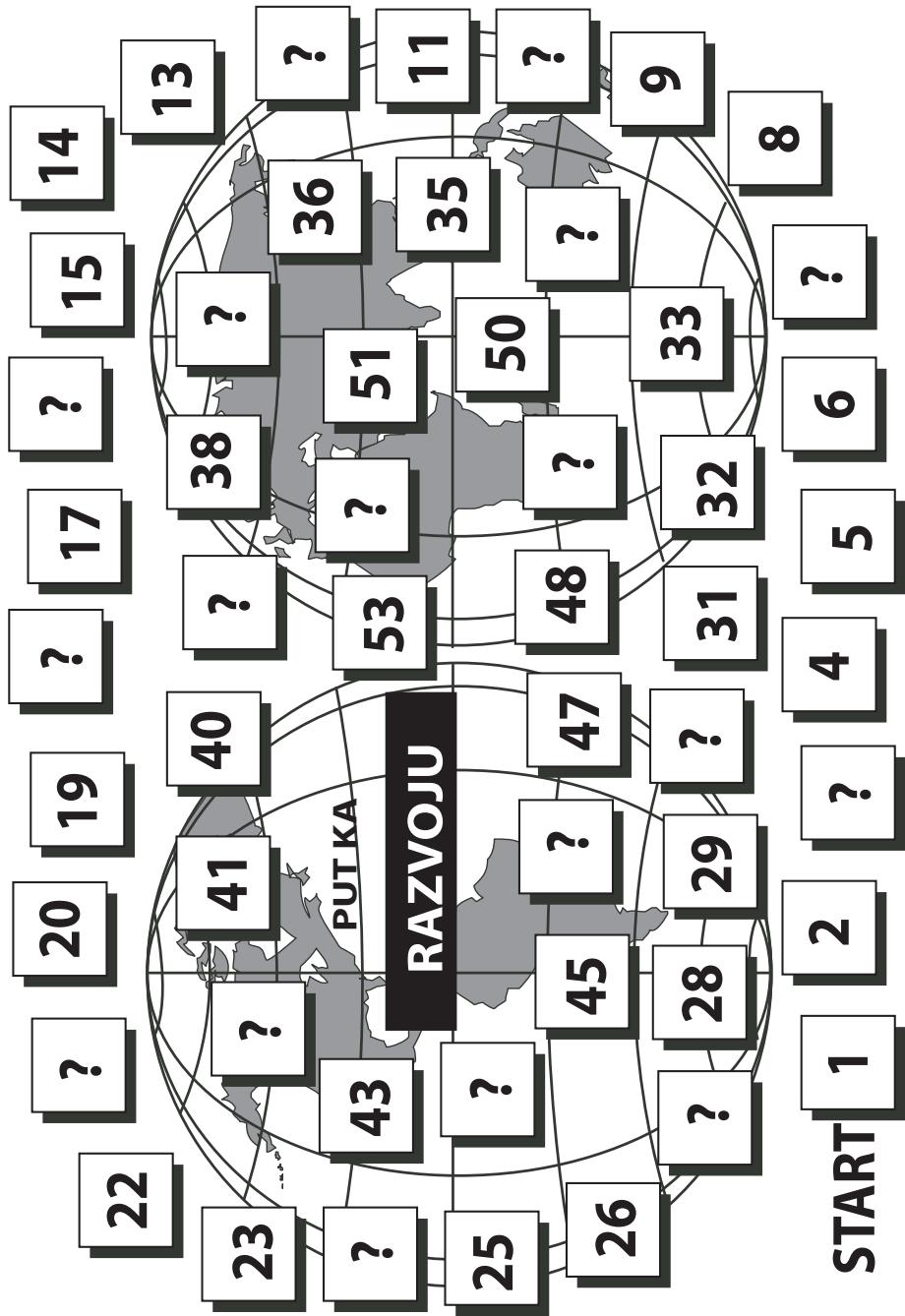
Rizik velike ekonomске recesije je ozbiljna prijetnja vašem razvojnem modelu. Ukoliko ne želite da počnete igru ponovo od nule, jedina preostala opcija je da iscjedite i posljednju kap od ostalih igrača iz timova i da uzmete dva zrna pasulja na račun kamata za dugove. I da niko ne bi mogao reći da vi dobijate sve prednosti, vratite se jedno polje nazad.

Pad cijena sirovina i skok kamata na vaše dugove uzrokuje ozbiljnu ekonomsku recesiju. Pomjerite se nazad za jednu deceniju ili, u smislu ove igre, počnite od početka puta ka razvoju.

Polje 54: „Razvoj“

Vi ste bili zaista srećni da ste imali žuti žeton! Vi ste dostigli svoj razvojni cilj. Možete biti sigurni da će svi ostali timovi biti daleko od ovog cilja i da, što god da urade, niko neće biti u stanju da ga dostigne. Takođe je izvjesno da vi posjedujete i kontrolišete sav novac i resurse i da nije mnogo ostalo za druge. Za vas je život Roma prijatan. Međutim, postoje prijetnje u budućnosti: prirodni resursi su nestali ili su blizu da nestanu, vazduh je otrovan, kao i voda, a zemlja postaje pustinja. Glad i očaj rastu u mnogim dijelovima svijeta. Neki imigranti pokušavaju da pobednu od bijede i dođu u vaš udobni, bogati svijet. Ali, uprkos svemu nastavite uživati u vašem razvoju dok god to možete.

Ukoliko imate bilo koji žeton u boji, izuzev žutog, ili ste imali nevjerovatnu sreću ili ste morali varati. U suprotnom, nemoguće je, za bilo koga ko nije igrao sa žutim žetonom, da dostigne ovaj nivo igre jer razvoj je rezervisan samo za nekoliko privilegovanih. Ukoliko je dosta ljudi stigno na ovaj nivo, bilo bi neophodno dijeliti ograničene resurse i oni koji sada uživaju u koristima, morali bi ih se odreći svih ili najvećeg dijela. A to nije baš vjerovatno jer, to su oni, nekolicina, koji postavljaju pravila igre.

Lični heroji

svi različiti
svi jednaki

Svi mi gajimo poštovanje i divljenje prema ljudima koji nas inspirišu. Ponekad nam služe kao uzori. Razmjenom osjećanja o njihovim ličnim herojima, bilo da su oni živi ili mrtvi, učesnici mogu bolje upoznati jedni druge i dobiti uvid u različite kulture.

Obrađene teme

- Heroji kao elementi i simboli socijalizacije i kulture.
- Različita čitanja istorije i različite lične sklonosti i ukusi.
- Razlike i zajedničke stvari između ljudi iz različitih kultura i etničkog porijekla.

Ciljevi

- Učiniti učesnike svjesnim razlika i sličnosti u okviru grupe.
- Podstaći znatiželju učesnika o herojima drugih ljudi.
- Upoznati se međusobno u okviru grupe.
- Biti samokritičan o sopstvenom etnocentrizmu (razumijevanje dominantnog kulturnog modela nasuprot manjinskom).
- Promisliti u ulozi predavanja istorije i medijima kao onima koji stvaraju heroje.

Vrijeme: 90 minuta

Veličina grupe

Bilo koja između 10 i 40 učesnika

Priprema

- Flipčart i markeri
- Papir i olovka za učesnike.

Instrukcije

Ukoliko je grupa velika, podijelite učesnike u grupe od 5 do 6 ljudi.

- Zamolite ljude da počnu razmišljati nasamo o troje ljudi koji su njihovi lični heroji.
- Nakon otprilike pet minuta pozovite učesnike da podijele svoje izbore i da kažu čemu se to dive kod tih ljudi. Dozvolite dovoljno vremena za pravu razmjenu i pitanja.
- Zamolite svaku grupu da izlista na flipčart papirima imena heroja, njihovu nacionalnost i, ukoliko je to primjenljivo, oblasti u kojima su oni postali slavni, npr. sport, muzika, kultura, politika...
- U plenarnom dijelu, zamolite svaku grupu da predstavi svoje flipčart papire drugim grupama.

Završna razmatranja i evaluacija

Trebali bi zabilježiti koji heroji, ako ih ima, su pomenuti više od jedan put ili se pojavljuju češće. Onda pozovite učesnike da kažu da li su uživali u ovoj aktivnosti i da raspravljaju o sljedećim pitanjima:

- Da li je bilo ikakvih iznenađenja ili nekih heroja koji su bili nepoznati nekome? Recite zašto.
- Da li je postojao trend u smislu, na primjer, nacionalnosti ili pola? Ako da, zašto je većina heroja iste nacionalnosti, kulturnog miljea ili pola? Da li su oni građani te zemlje ili su stranci?
- Što je to što čini da neke heroje cijenimo više od drugih?
- Da li mislite da su vaši heroji univerzalni? Zašto ili zašto ne?

Savjeti za facilitatora

Ova aktivnost može biti mnogo uzbudljivija, ukoliko su učesnici obaviješteni unaprijed tako da mogu ponijeti fotografije, snimke ili isječke iz novina o svojim herojima. Kao alternativa, sakupite časopise ili dnevne novine, posebno omladinske časopise, i ostavite ih sa učesnicima u sobi.

Rukovodeća ideja ove aktivnosti je da su naši izbori heroja relativni i zavise od naše kulture, što čini da ova aktivnost funkcioniše bolje u multikulturalnim grupama. Starosne i polne razlike u grupi će se takođe pokazati interesantnim.

Ova aktivnost se može učiniti veoma sličnom „Nacionalnom prazniku“ (strana 131.). Međutim, pažljivi uvid će otkriti značajne razlike u načinu na koji se prišlo ciljevima.

Prijedlozi za nastavak

Identifikujte heroja, bilo lokalnog, nacionalnog ili međunarodnog, za kojeg mislite da treba da bude slavljen. Pripremite proslavu i pozovite ostale da dođu. Heroj može biti neko ko je pokazao veliku snagu karaktera ili postigao nešto u borbi protiv rasizma, ksenofobije ili antisemitizma, ili neko koga ste identificirali da je doprinio borbi protiv drugih pojava kao što su netolerancija prema ljudima koji imaju SIDU.

Ljudi koji su se svojim herojstvom suočili sa predrasudama i diskriminacijom morali su pokazati veliku odvažnost da kažu ono što misle. Da li ste vi imali odvažnosti da kažete ono što mislite? Što mislite o stvarima? Da li vi imate mišljenje? Podignite na „Gdje stojiš?“ (strana 178.).

Portreti

Mi smo svi jednaki, ali su neki jednakiji od drugih. Mi smo svi različiti, ali su neki različitiji od drugih. Zašto?

Obrađene teme

- Identifikacija društvenih uspjeha sa ekonomskim uspjehom
- Kako društveni i ekonomski činioci umanjuju ili uvećavaju mogućnosti društvenog uspjeha.

Ciljevi aktivnosti

- Identifikovati i analizirati osnovu diskriminacije

Vrijeme: Otprilike 2 sata.

Veličina grupe

Minimum od 10 ljudi, a maksimum od 24.

Priprema

- Veliki listovi papira i markeri u boji
- Olovke i listovi papira (formata A4) za pravljenje bilješki
- Traka za lijepljenje slika na zid.

Instrukcije

1. Podijelite učesnike u radne grupe od maksimalno 6 ljudi po grupi. Ukoliko je to moguće, trebalo bi da bude paran broj grupa, ali ne više od četiri.
2. Recite polovini grupa da oni treba da naprave „sliku robota“ nekog koga oni smatraju „društvenim dobitnikom“ u njihovom društvu. Recite drugim grupama da naprave „sliku robota“ nekog koga oni smatraju „društvenim gubitnikom“.
3. Recite svima da počnu tako što će izlistati karakteristike njihove ličnosti, na primjer, društveno-ekonomski položaj, obrazovanje, profesiju ili zanimanje, pol, etničku grupu, navike, aktivnosti u slobodno vrijeme i hobije, načine oblačenja, mišljenja, ideje i vrijednosti, porodično okruženje, životni stil, način stanovanja, potrošačke navike, teme ili oblasti interesovanja, itd.
4. Sada recite grupi da nacrtaju sliku robota svoje ličnosti na velikom listu papira. Ovaj crtež bi trebao prikazati sve karakteristike koje su oni izlistali. Veoma je važno da je na slici sve grafički predstavljeno i da nema nikakve upotrebe riječi. Dozvolite 40 minuta za ovaj dio.
5. Onda pozovite grupe da razmijene svoje slike, tako da grupa koja je nacrtala „dubitnik“ zamijeni istog sa onom koja je nacrtala „gubitnika“ i da ih tumači. Dozvolite 15 minuta za ovaj dio.
6. Sada stavite na zid obje slike gdje ih svako može vidjeti.
7. U plenarnoj sesiji, pitajte svaku grupu da redom da predstavi svoje tumačenje crteža koji je dobila. Grupa koja je nacrtala originalni crtež ne smije davati nikakve komentare u ovoj fazi.

8. Kada su sve grupe predstavile svoja tumačenja, možete pitati grupe koje su napravile crteže da daju svoje komentare ukoliko oni žele da dodaju nešto. Dozvolite 30 minuta za ovo.

Završna razmatranja i evaluacija

Dozvolite otprilike 30 minuta za diskusiju. Pitajte grupe da prepoznaju i da razgovaraju o kriterijumima po kojima društvo pripisuje društvene uspjehe i neuspjehe. Sljedeća pitanja mogu olakšati promišljanje i diskusiju:

- Koja su glavna obilježja društvenih uspjeha? A koja neuspjeha?
- Koji su uzroci, „korijeni“ uspjeha i neuspjeha? Koji činioci određuju razlike?
- Da li se ljudi predstavljeni u „slici robota“ češće pronalaze u nekim društvenim grupama, stratumima ili klasama nego u drugim?
- Da li ljudi u svim grupama i društvenim sektorima imaju iste jednake mogućnosti da budu uspješni?
- Ko je u povlašćenijoj, a ko u manje povlašćenoj poziciji?

Savjeti za fasilitatora

Neki učesnici mogu imati poteškoće u crtanju „slike robota“ jer kažu da nijesu „dobri u crtaju“. Možete ih ohrabriti i naglasiti da niko ne traži remek-djelo, već samo da koriste ovaj oblik komunikacije umjesto govora. Trebali bi biti pripremljeni da pomognete dajući nagovještaje o tome kako bi karakteristike mogle biti predstavljene grafički ili vizuelno na listu.

U diskusiji podvucite da ukoliko identifikujemo društveni uspjeh sa ekonomskim uspjehom moramo onda biti sigurni da shvatamo da osoba koja je uspješna nije neminovno i ona koja ostvaruje najveći lični razvoj ili ima najveće iskustvo, već samo ona koja uspijeva da nagomila ili zaradi najviše bogatstva. Postoji engleska izreka: „novac nije sve“.

Mogli bi takođe razmatrati što društvo može učiniti u vezi sa društvenim i ekonomskim činiocima koji umanjuju mogućnosti „društvenog uspjeha“, kao što su nedostaci u obrazovanju ili marginalizacija zbog boje kože ili pripadnosti manjini.

U nastavku, možete identifikovati i analizirati osnove diskriminacije i isključenja ljudi ili grupe koje su „različite“ zbog njihove kulture, porijekla, seksualne orientacije, jezika, itd. što znači da su od samog početa neke društvene grupe u zaostatku u poređenju sa drugim.

Prijedlozi za nastavak

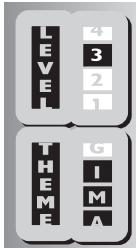
Društveni dobitnici mogu biti uspješni u nekom smislu, ali da li ih vidimo kao heroje, ljudi na koje se zaista ugledamo i kojima se divimo? Ko su heroji i kojim kvalitetima se vi divite kod njih? Možda ćete htjeti da pogledate „Lične heroje“ (strana 147.).

Alternativno, ukoliko ste uživali tumačeći „sliku robota“, mogli biste probati da tumačite druge slike u „Što vidiš?“ (strana 176.).

Izbjeglica

„Izbjeglica bi voljela da ima problema.“

Što mi, zapravo, znamo o izazovima i problemima koji su nekoga primorali da napusti svoju zemlju, porodicu, kuću i posao da bi živio u zemlji u kojoj nije poželjan?

Obrađene teme

- Problemi izbjeglica i onih koji traže azil.
- Empatija prema ljudima koji su raseljeni
- Stereotipi, predrasude i ksenofobija prema strancima.

Ciljevi

- Razumjeti stvarnost sa kojom se suočavaju izbjeglice i imigranti
- Stvoriti svijest o problemima sa kojima se oni susrijeću u zemljama domaćinima.
- Promovisati empatiju i solidarnost sa situacijama u kojima se izbjeglice i imigranti nalaze.
- Istražiti pitanja isključenja i integracije, kao i naše percepcije o različitim ljudima i zemljama.
- Otvoriti diskusiju o neravnoteži Sjevera i Juga u vezi sa svakodnevnim problemima ljudi.

Potrebno vrijeme: 90 minuta do 2 sata

Veličina grupe

Bilo koja, ukoliko radite sa mnogobrojnom grupom možete je podijeliti u manje grupe.

Priprema

- Fasilitator bi trebao imati uvid u razloge koje su natjerali ljudi da imigriraju ili da traže azil. Imate dodatne informacije u dijelu A.
- Napravite kopije početka priče ili budite spremni da je ispričate učesnicima. (Ime, porijeklo izbjeglice ili imigranta bi trebalo biti prilagođeno vašim okolnostima).
- Ukoliko je to uopšte moguće, uspostavite kontakt sa nekim u lokalnom okruženju ko je izbjeglica ili imigrant, ili, ukoliko to nije moguće, sa NVO-om koja se bavi tima pitanjima.
- Tabla ili flipčart i olovke.

Instrukcije

1. Pročitajte glasno, ili podijelite kopije sljedeće priče:

„Miriam je izbjeglica u našem gradu. Ona je stigla prije dva mjeseca iz svoje zemlje, u kojoj je živjela u strahu za sopstveni život zbog svojih ekonomskih prilika (ili političkih ubjeđenja).“

2. Zamolite ljudi da formiraju grupu od četvoro do šestoro ljudi i da razgovaraju, a onda i da napišu kratku priču ili novinski članak o tome kako je Miriam napustila svoju zemlju i kako je to za nju da živi ovdje. Mislite o tome:
 - Kakav je život Miriam ovdje.
 - Sa kojim poteškoćama se ona susrijeće.
 - Kako se ona izdržava (ili ne)?
 - Može li ona raditi i koje vrste poslova?
 - Mislite li da je njoj lako?
 - Što ona misli o nama?
 - Što mislite, zašto je Miriam morala otići iz svog grada?
 - Kako je ona putovala?
 - Gdje je pronašla novac?
 - Kakva je bila administrativna procedura?
 - Što je ona ostavila iza sebe?
3. Potom pitajte svaku grupu da predstavi svoju priču ili da odgovori na pitanja. Dok oni to rade, vi biste trebali praviti najvažnije bilješke stvari koje su grupe iznijele na tabli ili na flipčartu.

Završna razmatranja i evaluacija

Započnite diskusiju pozivajući grupe da razmisle o zaključcima koje su iznijeli, tj. pitajući ih koje su bile „najrealističnije“ ili „najnerealističnije“ prepostavke. Ukoliko diskusija zastane možete je potaknuti pitanjima poput: „da li mislite da je to pošteno?“, „da li znate bilo koga ko je prošao, ili prolazi, kroz slično iskustvo?“, „da li ste ikad zamislili da ovo može i vama da se desi?“.

Zaključite diskusiju pozivajući grupu da razmisli o tome što može uraditi da pomogne izbjeglicama ili imigrantima u njihovim gradovima ili, uopštenije, koja vrsta podrške je njima potrebna da bi se integrисали u njihovo novo društvo.

Savjeti za fasilitatora

Ova aktivnost je posebno pogodna za lokalne grupe jer može podstići konkretnu solidarnost i akciju. Ali, isto tako dobro funkcioniše sa međunarodnom grupom ukoliko je naglasak stavljen na podizanje svijesti, upoređivanje različitih pravnih statusa, itd.

Dobro se nastavlja nakon „Etiketa“ (strana 108.).

Neophodno je biti dobro informisan i imati ažurirane i relevantne informacije. U vašoj ulozi fasilitatora mogu vas pitati da date neke podatke o izbjeglicama u vašoj zemlji ili gradu. U tom slučaju, možda bi bilo korisno imati kopije brojki, grafikona ili tabela koje se tiču izbjeglica u različitim zemljama da bi se napravila upoređenja.

Podaci i informacije o izbjeglicama, ili NVO-ima koji se bave njima, mogu se lako dobiti od Komiteta za nacionalnu kampanju ili od nacionalnih službenika ili kontakata Visokog predstavnika za izbjeglice Ujedinjenih Nacija (UNHCR) ili UNICEF-a, kao i od nekih humanitarnih ili razvojnih NVO-a, npr. Crvenog krsta, Amnesty International-a, itd.

Varijacije

1. Umjesto da pišu novinarske članke grupe bi mogle „dramatizovati“ ili napraviti kratak skeć o jednoj epizodi tokom odlaska Miriam iz njene zemlje ili njenom dolasku u naš grad.
2. Pozovite izbjeglicu ili imigranta na vašu plenarnu diskusiju. Ukoliko je to moguće, pronađite nekog ko živi u vašem gradu sada. Pozovite ih da kažu grupi ukratko zašto su napustili svoju zemlju porijekla, kako su putovali i šta im se desilo na putu. To pratite sa dužom sesijom pitanja i odgovora. Za ovo će vam biti potrebno više vremena.
3. Pročitajte priču. Nije lako pronaći izbjeglicu ili imigranta ko bi bio mogao da pomogne, alternativa može biti da se pročita ili podijeli priča pravog izbjeglice.

Prijedlozi za nastavak

Isplanirajte raspored za predstojeću sesiju da radite na idejama koje su razvijene u okviru ove aktivnosti i da odlučite koja se stvarna, praktična akcija grupe može preduzeti da bi se pomogli imigranti na lokalnom nivou. Budite aktivni u promovisanju dobrih odnosa u vašoj zemlji.

Ponekad je veoma teško znati kako da reagujete u situaciji kada vidite da neko diskriminiše nekog drugog. To se dešava stalno, u autobusima, prodavnicima i na ulici – ali kako vi reagujete? Što biste trebali uraditi? Istražite ovo u „Djeljenje diskriminacije“ (strana 158.) Alternativno, ukoliko želite da istražite kako je naše znanje o drugim ljudima zasnovano na polovičnim i varljivim informacijama koristite „Svaka slika priču priča“ (strana 81.). Iz postera koji je štampao UNHCR.

Pravila igre

Sve organizacije treba da imaju pravila i članovi treba da ih se pridržavaju. Ali, da li su ona uvijek pravedna prema svima? Da li su pravedna prema manjinama?

Obrađene teme

- Odnosi manjina – većina.
- Moć i autoritet.
- Isključenje manjina od pristupa resursima i prilikama.

Ciljevi

- Započeti diskusiju o pravilima u društvu i situacijama većine i manjine.
- Iskusiti diskriminaciju.
- Iskusiti moć i bespomoćnost.

Vrijeme: Vi morate odlučiti npr. 2 sata, jedna sesija. Utvrdite ograničenja.

Veličina grupe: Bilo koja

Priprema

- Samoljepljivi papiri u boji u dvije različite boje, npr. zelena i žuta.
- Selotejp ili čiode.
- Napišite listu od 6 do 8 posebnih pravila prilagođenih vašoj grupi na velikom listu papira, na primjer:

Ljudi sa zelenim etiketama:

- ne mogu sjedati na stolicama
- ne mogu biti zajedno na istom mjestu sa više od jedne druge osobe
- ne mogu pričati sa „žutima“ osim ukoliko im se oni ne obrate
- ne mogu imati pristup opremi bez posebne dozvole

Ljudi sa žutim etiketama:

- imaju prioritet u svim igrama
- imaju prioritet u izboru muzike
- imaju slobodan pristup bilo kojoj opremi koja im je potrebna
- imaju pravo na besplatno piće / čokoladu u baru na kraju sesije ukoliko se strogo drže pravila

Instrukcije

1. Podijelite etikete nasumice i zamolite ljude da ih nose cijelo vrijeme. Svako u grupi bi morao imati jednu.
2. Zakačite pravila na istaknutom mjestu i objasnite da bi ona trebala biti praćena bez ikakvih izuzetaka.

U svim ostalim dijelovima, ova sesija bi trebala da bude uobičajena onoliko koliko je to moguće.

Završna razmatranja i evaluacija

Osigurajte da je dozvoljeno dosta vremena za završna razmatranja. Počnite pitajući kako su se ljudi osjećali u vezi sa igrom i što su naučili. Pitajte:

- Kako je to bilo biti 'žuti' ili 'zeleni'?
- Što je bila najbolja / najgora stvar u tome što ste bili 'žuti'?
- Da li je iko pokušao da zamijenu svoju etiketu?
- Koje vrste diskriminacije se dešavaju u stvarnom životu?
- Ko ima moć da uspostavlja pravila?
- Koliko je demokratična vaša organizacija?
- Što možete uraditi da bi promovisali demokratiju u vašoj organizaciji, u vašoj zajednici lokalno i u vašem društvu regionalno i nacionalno?

Savjeti za fasilitatora

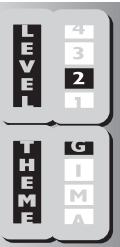
Pažljivo pripremite pravila unaprijed da biste održali kontrolu na igrom.

Budite svjesni toga ko je u svakoj grupi. Možda biste željeli da manipulišete članstvom u svakoj grupi, ali nemojte dozvoliti da igrači shvate da ste to uradili. Takođe, budite svjesni da ova aktivnost može da izazove jake emocije.

Ova aktivnost se veoma dobro uklapa u duže kurseve ili seminare. Važno je da je jasno ograničena, npr. 2 sata ili jedna sesija, i da prije evaluacije učesnici izađu iz svojih uloga. Ukoliko želite da idete dublje u pitanja manjine i većine, mogli biste takođe to organizovati na taj način da postoji većina ljudi za žutim naljepnicama i manjina sa zelenim.

Prijedlozi za nastavak

Preispitajte pravila u vašoj grupi ili organizaciji. Da li su ona poštena za sve članove? Da li su prikladna za svakog ko bi bio zainteresovan da se pridruži? Razmislite o tome ko pravi pravila i ko ima moći i pogledajte da li se ona može dijeliti šire. Možda ćete onda željeti da pitate kakvo bi to poštenije društvo bilo ili čak kakvo bi bilo vaše idealno društvo, a potom da razmislite o tome što vas to spriječava u dostizanju istog. Zabavan način da ovo uradite je sa „Balonima“ (strana 65.).

Traženje sličnosti i otkrivanje različitosti

Koliko lako je naći nekoga ko misli i osjeća isto što i vi?

Obrađene teme

- Lični identitet
- Prihvatanje i slavljenje različitosti
- Svi smo različiti i svi jednaki

Ciljevi

- Otkriti razliku unutar grupe
- Razviti komunikacijske vještine
- Upoznati jedni druge i razviti dobar osjećaj pripadnosti grupi

Vrijeme: 20 minuta

**kōik
kerinevad
kōik
vördesed**

Veličina grupe: 10 +

Priprema

- Kopije lista i olovke – jedna po osobi

Instrukcije

Zamolite svakog igrača da ispuni list sa upitnikom, a onda da pokuša naći nekog drugog ko ima iste odgovore na sva pitanja. Ukoliko ne mogu naći nikoga, zamolite ih da pokušaju pronaći nekoga sa kim dijele četiri karakteristike, a ukoliko ne mogu ni to – onda nekog sa tri ili čak dvije!

Završna razmatranja i evaluacija

Počnite pitajući ljude da li su uživali u ovoj aktivnosti i zašto?

Potom pređite na razgovor o tome što su naučili. Onda pitajte:

- Koliko je ljudi pronašlo nekog sa zajedničkih svih pet – četiri – tri – dvije – jednom karakteristikom?
- Kakva razlika u religiji, muzičkom ukusu, animozitetu prema ljubimcima, omiljenim pićima itd. postoji u grupi?
- Ukoliko ste vi toliko različita grupa kako ćete biti u stanju da radite zajedno?

Prijedlozi za nastavak

Ljudi koji su različiti često su diskriminisani. Ukoliko želite da istražite kako je to biti dio većine ili manjine mogli biste pokušati sa „Različiti napolje“ (strana 133.). Alternativno, mogli biste pokušati i sa „Knysna Blue“ (strana 106.) da bi se opustili i uživali uz malo muzike, saznali više o muzičkim ukusima drugih u grupi i istražili kulturne predstave koje dobijamo kroz muziku.

Traženje sličnosti i otkrivanje različitosti

Napišite odgovore na pitanja ispod i onda pokušajte da nači nekog drugog ko ima iste odgovore na sva pitanja. Ukoliko to ne možete, pokušajte pronaći nekoga sa kim dijelite četiri karakteristike - ili tri – ili dvije – ili ste vi jedinstveni?

- Ja sam rođen/a u
- Moja religija je
- Ja sam alergičan/a
- Od ljubimaca mrzim
- Moja omiljena muzika je

Dijeljenje diskriminacije

Bilo je strašno, tako jedna neugodna situacija, nijesam znao/la što da radim...

Obrađene teme

- Ispoljavanje predrasuda i diskriminacije u našem društvu
- Kako se agresivno suočavati sa teškim situacijama

Ciljevi

- Biti svjesniji o diskriminaciji u našim svakodnevnim životima
- Promovisati empatiju prema onima koji su diskriminisani
- Pomoći ljudima da nauče da budu agresivni

Vrijeme: 45 minuta

Veličina grupe:

Bilo koja. Ukoliko je grupa veoma velika, podijelite je za diskusiju u podgrupe od 6 do 8 članova.

Priprema

- Flipčart i marker

Instrukcije

1. Zamolite svakog da razmisli o jednoj prilici u kojoj su se osjećali diskriminirani ili jednoj situaciji u kojoj su vidjeli da je neko diskriminisan.
2. Idite okolo i pitajte svaku osobu da ukratko opiše svoju situaciju grupi.
3. Izlistajte sve situacije na flipčartu i onda pitajte grupu da odabere jednu o kojoj će razgovarati.
4. Pitajte osobu čija je situacija izabrana da opiše detaljnije što se desilo.
5. Onda razgovorajte o tome:
 - kako je situacija iskrsila i što se zapravo desilo
 - kako se diskriminisana osoba osjećala
 - kako se osoba koja je vršila diskriminaciju osjećala
 - da li je diskriminisana osoba bila u pravu da se tako osjeća
 - kako su oni odgovorili i što se desilo nakon incidenta
6. Na kraju, pitajte grupu da kaže šta su oni mogli uraditi u istoj situaciji i iznađite moguće načine odgovora.

Završna razmatranja i evaluacija

Razgovorajte o diskriminaciji uopšte:

- Koji su najčešći razlozi zbog kojih vas ljudi diskriminuš? Zbog vaših godina, boje kože ili odjeće koju nosite?
- Zašto ljudi diskriminišu one koje su različiti?
- Gdje uče da se ponašaju ovako?
- Koliko je važno izazivati diskriminaciju?

Savjeti za fasilitatora

Ljudi bi trebali razmisliti o stvarnim situacijama koje su ih veoma pogodile, ali biste vi trebali naglasiti da niko ne trba da se osjeća da je pod pritiskom da kaže bilo što što bi ga dovelo do toga da se osjeća neugodno.

Obično ljudi govore o negativnoj diskriminaciji, ali budite svjesni da bi se mogla pojaviti i pitanja pozitivne diskriminacije.

Varijacije

1. Koristite igru uloga da biste istražili situaciju. Zamolite par ili malu grupu da odigra igru uloga date situacije dok ostali posmatraju. Nakon toga, zamolite posmatrače da predlože moguće alternativne odgovore na situaciju. Odigrajte igru uloga sa sugestijama i razgovarajte o tome kasnije.
2. Zamolite svakog da napiše kratak pregled situacije na komadiću papira. Stavite papire u šešir. Pustite da šešir kruži pozivajući svakog da uzme po jedan komadić papira. Idite u krug i pitajte svakog da pročita što je napisano na njihov bilješci. Zamolite svakog da pokuša pogoditi osjećanja onih koji su bili uključeni u to.

Prijedlozi za nastavak

Organizujte neke treninge za agresivnost da bi pomogli razvoj vještina za suočavanje sa teškim situacijama.

Ljudi diskriminišu druge koji su različiti kada je to u njihovom interesu. Ali u isto vrijeme oni vole da uživaju u mnogim stvarima koje su stranci donijeli sa sobom, i koje uzimamo zdravo za gotovo, kao što su pice, čevapi ili džez i rege muzika. Ukoliko ste zainteresovani za okrivanje „stranih otisaka stopala“ koji su oko nas, idite na „Traganje za različitošću“ (strana 170.).

Alternativno, pokušajte sa igrom „Ograničenje 20“ (strana 110.) radi zabave i uzbudjenja.

Priče iz svijeta

Priče su najinteresantniji i najživopisniji izraz kulture.

Utemeljene u istoriji, prenošene usmenim putem, one su takođe nosioci glavnih kulturnih vrijednosti. U ovoj aktivnosti one se koriste u cilju istraživanja percepcija (i stereotipa) koje možemo imati o različitim kulturama.

Obrađene teme

- Percepcije i predstave koje imamo o drugim kulturama i o našim sopstvenim uskim etničkim shvatanjima i stereotipnim pogledima

Ciljevi aktivnosti

- Podstaći znatiželju o pričama drugih kultura i naroda
- Preispitati stereotipe i predrasude o vrijednostima drugih kultura
- Podstaći radoznalost o drugim narodima, kulturama, muzici i jeziku
- Zainteresovati učesnike i uspostaviti dobru atmosferu u grupi

Vrijeme: 60-90 minuta.

Veličina grupe: Minimum 4 osobe

Priprema

- Izabrati sve ili neku od priča i kopiju "verzije A" za svakog učesnika.
- Pripremiti takođe kopije cijelih priča, koje će biti podijeljene na kraju, uključujući, ako tako želite, kopije originala na njihovim maternjim jezicima.

Instrukcije

1. Dati svakom učesniku/ci kopiju priča (verzija A) i 15-20 minuta kako bi ih pročitao/la.
2. Tražiti od svakog učesnika/ce da pokuša da pogodi odakle priče dolaze. To funkcioniše najbolje ako date učesnicima određen izbor poput: južna Evropa, sjeverna Evropa, centralna Evropa, istočna Evropa, Afrika, Bliski Istok, južna Amerika, Azija, sjeverna Amerika.
3. Zatim tražiti od učesnika da formiraju grupe od 4 do 6 osoba kako bi razmjenili svoje prepostavke i diskutovali o razlozima za njih.
4. Sada tražiti od svake grupe da donese zajedničku odluku o porijeklu svake priče. Dati 30-45 minuta za diskusiju svakoj grupi.
5. Plenarno, pitati svaku grupu da iznese zaključke i razloge za svoje mišljenje. Ovo će najvjerovatnije dovesti do daljih diskusija, jer će učesnici preispitati svoja nagađanja kako različite grupe budu predstavljale različite ideje i prijedloge.
6. Moraćete odlučiti kada da okončate diskusiju. Zatim, razdijeliti kompletну verziju priča (uključujući takođe i verziju na maternjem jeziku), ili pročitati naglas kompletну verziju i reći odakle priča dolazi.

Završna razmatranja i evaluacija

Ako smatrate prikladnim, započnite diskusiju tražeći od učesnika da kažu da li su im se priče dopale, da li su bili iznenađeni porijeklom, i ako je bilo teško, obezbijedite puno zabave i aktivnosti! Ako volite pravljenje kolaža, probajte sa „Portretima“ (str 149.).

Savjeti za fasilitatora

Priče često izražavaju osnovne vrijednosti, a ista priča može postojati u različitim verzijama, u različitim zemljama zbog geografskih razlika, klimatskih uslova, religije, sistema vrijednosti, itd.

Aktivnost funkcioniše najbolje ako su učesnici u stanju da prevaziđu rigidne praktične okolnosti (poput klime, ili da li određena životinja nastanjuje dati region) i takođe posmatraju vrijednosti (ili pouke) prenešene pričom.

Prijedlozi za nastavak

Dobra naredna aktivnost, naročito u multikulturalnoj grupi, bila bi pitati neke učesnike da donesu priče iz svojih zemalja ili kultura za buduću sesiju. To može biti interesantan način za zbližavanje različitih generacija.

Ako volite da čitate priče, možda takođe volite da igrate igrice? „Ograničenje 20“ (strana 110.)

PRIČE - VERZIJA A (koju treba podijeliti prvu)

SLIJEPI DIVLJI VEPAR

Nekada davno lovac sa svojom puškom podje u šumu. Tamo je zapazio dva divlja vepara kako šetaju jedan iza drugog. Lovac nanišani i pogodi drugog vepra, ali se tada dogodi nešto što ga je iznenadilo: prvi vepar pobježe, dok je izgledalo da drugi ne zna šta da uradi. Ostao je stojeći sa nečim što je ličilo na suvu grančicu u svojim ustima.

Lovac se oprezno približio, zato što se bojao da će ga divlji vepar napasti. Ubrzo je primijetio da vepar stoji tamo gdje se zaustavio i da nije pratilo svog prijatelja. Radoznao, lovac se približi kako bi ga bolje pogledao. Onda je video da je ono što je ličilo na suvu grančicu bio rep divljeg vepra koji je pobjegao. Sada je lovac shvatio da je divlji vepar bio slijep i da je njegov metak pogodio i otkinuo rep vepra vodiča. Uhvatio je slijepog divljeg vepra i poveo ga kući, dok je ovaj svo vrijeme u ustima držao otkinuti rep.

U svojoj kući, lovac je nahranio divljeg vepra i pobrinuo se za njega što je bolje mogao. Čudno je to. Čak i životinje pokazuju brigu za svoje bližnje. Zar ne bi trebalo da mi, ljudi obdareni razumom, vodimo računa o našim roditeljima, braći, sestrama i prijateljima koje zadesi nevolja?

PRIČA O W.X. KOJI JE UHVATIO RIBU ZA SVOJU MAČEHU TOKOM HLADNE ZIME

W.X. je bio čovjek koji je davno živio. Njegova majka rano je umrla, a njegov se otac ponovo oženio ženom čije prezime bješe Z. Tako je ona postala W.X.-ova mačeha.

Mačeha je bila zla i nije voljela W.X., pa ga je često vrijeđala pred njegovim ocem. Kako je vrijeme prolazilo, otac je sve manje volio sina. Sin je i dalje bio ljubazan i blag prema svojim roditeljima uprkos svemu tome.

Jedne zime bješe veoma loše vrijeme sa dosta snijega, često i tokom nekoliko dana. Bilo je tako hladno poslije padavina, da je mala obližnja rijeka, koja je obično veselo žuborila, sada bila tiha i zamrznuta.

Ljudi su ostajali u domovima zbog hladnoće, a životinje su rijetko izlazile. Zemlja bješe potpuno pokrivena snijegom

Jednog dana, W.X.-ova mačeha poželi svježu ribu za večeru i naloži svom posinku da je donese. On se zapita:

„Gdje će naći svježu ribu kada snijeg pada cijel dan, a sve su rijeke zamrznute?“

Kao što rekoslmo ranije, W.X. je bio brižan sin, tako da je odmah pohitao u bijelu divljinu da potraži ribu.

W.X. je dugo vremena tražio, ali kako je mogao naći svježu ribu? Na kraju je sišao do obale rijeke. Zemlja je bila hladna i zamrznuta dok je vjetar zavijao. Bilo je tako hladno da mu je cijelo tijelo drhtalo.

Sada je W.X. ležao tamo zureći u smrznutu rijeku i misleći:

„Ne smijem se vratiti kući praznih ruku kada moja mačeha želi ribu.“

Što je mogao uraditi? W.X. je dugo razmišljao, ali nije mogao naći rješenje. Na kraju je očajan brznuo u plać, a suze su mu se slivale niz obraze. Što je više plakao, bilo je više suza i na kraju se stvorila rupa u ledu koji je pokrivaо rijeku. Iznenada, dvije ribe iskočiše na led pored rupe. Oživjela ih je toplota W.X.-ovih suza.

Neizmjerno srećan, W.X. je podigao ribu i odnio je kući, svojoj mačehi.

Poput W.X., nikada ne treba gubitit nadu.

GOLUBOVI I LOVČEVA MREŽA

Postojao je jednom veoma stari hrast u kojem je živjelo mnogo golubova. Tokom cijelog dana, golubovi bi letjeli unaokolo tražeći hranu, a uveče bi se vratili kako bi proveli noć na hrastu.

Jednog dana, golubovi su bili napolju tražeći hranu kao i obično. Odjednom, mali golub reče:

„Pogledajte, pogledajte koliko sjemena! Koliko hrane leži prosuto po zemlji.“ Ostali golubovi vidješe da je golub u pravu i odletješe da se tamo smjeste, ali mudri stari golub uzviknu:

„Stanite! Ne idite tamo. Kako to da se toliko sjemena nalazi na zemlji?“

„Nije važno!“, reče drugi golub. „Hajde da jedemo zajedno.“

Cijelo jato je sletjelo izuzev starog mudrog goluba. Počeli su da se goste dok ih je mudri golub posmatrao iz daljine. Kada su se golubovi zasitili, htjeli su da odlete, ali nijesu mogli. Bili su uhvaćeni u lovčevu mrežu i počeli su očajno uzvikivati:

„Upomoć! Uhvaćeni smo! Upomoć!“

Stari mudri golub je odgovorio:

„Smirite se.“

Ali jedan od golubova uzviknu:

„Pogledajte! Neko nam se približava. To je lovac koji dolazi da nas uhvati.“

Stari mudri golub reče:

„Smirite se. Uzletite svi odjednom i mreža će se podići.“

Cijelo jato je udružilo snage i mreža se malko podigla. Sada su se svi golubovi trudili koliko su mogli i uspjeli da podignu mrežu i polete sa njom. Stari mudri golub je letio prvi, a ostali su ga slijedili.

Dugo su letjeli sve dok nijesu došli do jednog drveta. Dok im je pokazivao drvo, stari mudri golub reče:

„Ovdje se možete smjestiti. Moj dobar prijatelj miš tu živi.“

Pozvao je miša koji je progrizao rupu u mreži tako da su golubovi bili oslobođeni. Cijelo jato se najiskrenije zahvalilo mišu.

KAKO JE ZEC DOBIO KRATAK REP

Vuk je kopao u vinogradu i sadio novu lozu. Zatražio je pomoć od lisice i zeca. Pripremio je za njih ukusno jelo- čup meda. Svi troje su vrijedno radili, ali je lisica pala u iskušenje da prva proba med, pa se okrenula ka najbližoj lozi i uzviknula:

„Hej! Hej!“

„Šta se dešava?“ upita vuk.

„Pozvana sam na zabavu“, slaga lisica.

„Onda idi“, odgovori vuk.

„I brzo se vrati“, doda zec.

Ali lisica ode pravo u grmlje, gdje je vuk sakrio čup meda. Jela je dok se nije zasitila slatkog meda, a onda se vratila kod vuka i zeca.

„Kako je bilo na zabavi?“ upita vuk radoznalo.

„Radno“, iskezi se lisica.

„Kakva je bila hrana?” raspitivao se zec.

„Slatka i ukusna”, lukavo odgovori lisica.

I tako nastaviše da kopaju. Uskoro se lisica okrenu i uzviknu:

„Hej! Hej!”

„Šta je sad?” upitaše vuk i zec.

„Pozvana sam na još jednu zabavu”, odgovori lisica.

„Onda idi”, reče vuk.

I lisica ponovo ode. Kada se vratila, vuk i zec upitaše da li se dobro provela na zabavi.

„Ni upola dobro kao prošli put.”

Kada se lisica iskrala i treći put i pojela sav med iz čupa, vuk i zec su zaspali, umorni od teškog rada.

Kada se lukava lisica vratila, namazala je njušku uspavanog zeca ostacima meda. Onda je uzviknula:

„Dižite se, vi spavalice!”

„O, već si se vratila? Kako je bilo na zabavi?” upita vuk zijevajuci.

„Završila se”, osmjejhnu se lisica.

„Jesi li dobro jela?, upita zec i sanjivo protrlja oči.

„Dobro i ukusno”, reče lisica i obлизну se. „Brate vuče, zar nas nećeš pozvati na gozbu sada?”

„Naravno!” vuk potvrđno klimnu glavom, „podne je i vrijeme je za doručak.”

Pokaza glavom prema žbunju pored loze gdje je sakrio čup meda.

Ali uskoro se vrati sa praznim čupom i režeći reče:

„Neko je pojeo sav med! Kada bih samo znao ko je lopov, zavrnuo bih mu šiju!”

Tada lisica reče ulagajući se:

„Zec je taj koji je progutao sav med dok si ti spavao, brate vuče.”

„Nije tačno! To nijesam bio ja!” protestovao je zec.

Bijesni vuk skoči na zeca da ga ščepa za vrat. Zec pobježe koliko ga noge nose, dok mu je vuk dahao za vratom.

Poslije izvjesnog vremena, gotovo da ga je stigao i uspio je da mu odgrize rep.

Ali, srećom po zeca, vuk ga nije mogao stići i zavrnuti mu šiju. Od tada, zec ima kratak rep.

SLIJEPI DIVLJI VEPAR

Nekada davno lovac sa svojom puškom pođe u šumu. Tamo je zapazio dva divlja vepra kako šetaju jedan iza drugog. Lovac nanišani i pogodi drugog vepra, ali se tada dogodi nešto sto ga je iznenadilo: prvi vepar pobježe, dok je izgledalo da drugi ne zna šta da uradi. Ostao je stoeći sa nečim što je ličilo na suvu grančicu u svojim ustima.

Lovac se oprezno približio, zato što se bojao da će ga divlji vepar napasti. Ubrzo je primijetio da vepar stoji tamo gdje se zaustavio i da nije pratilo svog prijatelja. Radoznao, lovac se približi kako bi ga bolje pogledao. Onda je video da je ono što je ličilo na suvu grančicu bio rep divljeg vepra koji je pobjegao. Sada je lovac shvatio da je divlji vepar bio slijep i da je njegov metak pogodio i otkinuo rep vepra vodiča. Uhvatio je slijepog divljeg vepra i poveo ga kući, dok je ovaj svo vrijeme u ustima držao otkinuti rep.

U svojoj kući, lovac je nahranio divljeg vepra i pobrinuo se za njega što je bolje mogao. Čudno je to. Čak i životinje pokazuju brigu za svoje bližnje. Zar ne bi trebalo da mi, ljudi obdareni razumom, vodimo računa o našim roditeljima, braći, sestrama i prijateljima koje zadesi nevolja?

(Ova priča dolazi iz Tigrea – Etiopija, Afrika)

፩ ወ. ር መ ተ ሊ ስ

እኔ የኝጂ መንገሻ አሁን ካሬን እና የሚያደርግ በረኞ
መለ = እነዚ ካወት መናለሁ ተመራሱም ካጥቃ ሽቦ =
በዚ ገዢ መሬቻ የዚ የአፈጻጸም መናለሁ በየዚ ካመሳ ተከ
ለለ = እኔ የኝጂ ደሰጋቸ ተሸሎ = እኔ በንጂዚ የገዢ የአፈጻጸም የገዢ
አሁን መናለሁ የኝጂ ተሽል = እኔ ተመራሱ ተና = እኔ ተመራሱ ተና
በኩስ-መጠው የጋብ ማረጋገጫ = እኔ የኝጂ ገዢ መሳ
ለዋ ለላለ ለለ ተረጋግጧ = እኔ በየዚ ተመራሱ ተና እናበቻ አለተው
ኋላ = የሰነድ ተኝጂው ተመራሱ ለለ በየዚ ለላለ ተረጋግጧ =
መ የኝጂ እና የግራም እተለለ = ለላለ ለለ እና እናይ
ቀረቡ መሬቻ = እኔ ተረጋግጧ ተናይር በየዚ ገዢበት = ተ
ገኘ ሙሉት ተኝጂው ተመራሱ ተና ለንበረ ልለ = እኔ ተኝጂ
አመ ተተረጋግጧው ለመር ተና ተንበረ ተረጋግጧ = እኔ
እና እኔ ተንበረ ተና በየዚ ተተረጋግጧ ተና ተተረጋግጧ እኔ ተኝጂ
መግለ = የኝጂ ለስተት ካወት ለማት = እኔ የኝጂ የኝጂ ለስተት
ሆነ ለስተት የኝጂ መናለሁ እናመር እና ለስተት እናበቻ
አዋ = የኝጂ ተመራሱ ተና እናመር = የኝጂ ተመራሱ ተና
የኝጂ ማረጋገጫ =

ገዢ የጋብ = እንዲ ገዢ ተመራሱ ተና እና ተና
ሙ = የኝጂ ለስተት ተተረጋግጧ ተና = የኝጂ መሳ
ኋላ = እናይ ለስተት ካወት ለማት = እኔ የኝጂ የኝጂ ለስተት
ሆነ ለስተት የኝጂ መናለሁ እናመር እና ለስተት እናበቻ
አዋ = የኝጂ ተመራሱ ተና እናመር = የኝጂ ተመራሱ ተና

PRIČA O WANG XIANG-U KOJI JE UHVATIO RIBU ZA SVOJU MAČEHU TOKOM HLADNE ZIME

Wang Xiang je bio čovjek koji je živio u doba dinastije Jin. Njegova majka rano je umrla, a njegov se otac ponovo oženio ženom čije prezime bješe Zhu. Tako je ona postala Wang Xiang-ova mačeha.

Maćeha je bila zla i nije voljela Wang Xiang-a, pa ga je često vrijeđala pred njegovim ocem. Kako je vrijeme prolazilo, otac je sve manje volio sina. Sin je i dalje bio ljubazan i blag prema svojim roditeljima uprkos svemu tome.

Jedne zime bješe veoma loše vrijeme sa dosta snijega, često i tokom nekoliko dana. Bilo je tako hladno poslije padavina, da je mala obližnja rijeka, koja je obično veselo žuborila, sada bila tiha i zamrznuta.

Ljudi su ostajali u domovima zbog hladnoće, a životinje su rijetko izlazile. Zemlja bješe potpuno pokrivena snijegom

Jednog dana, Wang Xiang-ova mačeha poželi svježeg krapa za večeru i pomenu to svom posinku. On se zapita:

„Gdje ću naći svježeg krapa kada snijeg pada cio dan, a sve su rijeke zamrznute?”

Kao što rekosmo ranije, Wang Xiang je bio brižan sin, tako da je odmah pohitao u bijelu divljinu da potraži ribu. Wang Xiang je dugo vremena tražio, ali kako je mogao naći svježu ribu? Na kraju je sišao do obale rijeke. Zemlja je bila hladna i zamrznuta dok je vjetar zavijao. Bilo je tako hladno da mu je cijelo tijelo drhtalo. Sada je W.X ležao tamo zureći u smrznutu rijeku i misleći:

„Ne smijem se vratiti kući praznih ruku kada moja mačeha želi ribu.“

Šta je mogao uraditi? Wang Xiang je dugo razmišljao, ali nije mogao naći rješenje. Na kraju je očajan briznuo u plać, a suze su mu se slivale niz obraze. Što je više plakao, bilo je više suza i na kraju se stvorila rupa u ledu koji je pokrivaо rijeku. Iznenada, dva krapa iskočiše na led pored rupe. Oživjela ih je toplota Wang Xiang-ovih suza.

Neizmjerno srećan, Wang Xiang je podigao ruku i odnio je kući svojoj mačehi. Ovo čudo, kasnije objašnjeno, bilo je rezultat Wang Xiang-ovog osjećanja dužnosti.

(Izvorna kineska priča)

GOLUBOVI I LOVČEVA MREŽA

Jednom davno u džungli je postojao jedan veoma stari hrast u kojem je živjelo mnogo golubova. Tokom cijelog dana, golubovi bi letjeli unaokolo tražeći hranu, a uveče bi se vratili kako bi proveli noć na hrastu.

Jednog dana, golubovi su bili napolju tražeći hranu kao i obično. Odjednom, mali golub reče:

„Pogledajte, pogledajte koliko sjemena! Koliko hrane leži prosuto po zemlji!“ Ostali golubovi vidješe da je golub u pravu i odletješe da se tamo smjeste, ali mudri stari golub uzviknu:

„Stanite! Ne idite tamo. Kako to da je toliko sjemena usred džungle?“

„Nije važno!“, reče drugi golub. „Hajde da jedemo zajedno.“

Cijelo jato je sletjelo izuzev starog mudrog goluba. Počeli su da se goste dok ih je mudri golub posmatrao iz daljine. Kada su se golubovi zasitili, htjeli su da odlete, ali nijesu mogli. Bili su uhvaćeni u lovčevu mrežu i počeli su očajno uzvikivati:

„Upomoć! Uhvaćeni smo! Upomoć!“

Stari mudri golub je odgovorio:

„Smirite se.“

Ali jedan od golubova uzviknu:

„Pogledajte! Neko nam se približava. To je lovac koji dolazi da nas uhvati.“

Stari mudri golub reče:

„Smirite se. Uzletite svi odjednom i mreža će se podići.“

Cijelo jato je udružilo snage i mreža se malko podigla. Sada su se svi golubovi trudili koliko su mogli i uspjeli da podignu mrežu i polete sa njom. Stari mudri golub je letio prvi, a ostali su ga slijedili.

Dugo su letjeli sve dok nijesu došli do jednog drveta. Dok im je pokazivao drvo, stari mudri golub reče:

„Ovdje se možete smjestiti. Moj dobar prijatelj miš tu živi.“

Pozvao je miša koji je progrizao rupu u mreži, pa su golubovi bili oslobođeni. Cijelo jato se najiskrenije zahvalilo mišu.

(Priča dolazi iz Indije)

कबूतर और जाल

एक जंगल में पीपल का एक पेड़ था। पीपल का वाल पेड़ बहुत बड़ा था। उस पर बहुत से कबूतर रहते थे। कबूतर दिनभर भोजन की खोज में धूमों रहते। रात होने पर वे सब पीपल के पेड़ पर लौट आते। रातभर वे पीपल के पेड़ पर आगाम करते।

एक दिन की बात है। कबूतर भोजन की खोज में गए। थोड़ी दूर उड़ने पर एक छोटा कबूतर बोला, „देखो, उधर देखो। कितना दाना खिखरा पड़ा है! धरती पर कितना दाना खिखरा पड़ा है!“

कबूतर उधर देखने लगे। उन्हें धरती पर बहुत सा दाना दिखाई पड़ा। वे सब धीरे-धीरे नीचे उतरने लगे।

तभी एक बड़ा कबूतर बोला, „ठहरो, ठहरो। अभी वहाँ मत जाओ। जंगल में इतना दाना कहाँ से आया?“

एक दूसरा कबूतर बोला, „कहाँ से भी आया हो। आव, हम सब यहाँ दाना खाएं।“

कबूतर धरती पर उतरने लगे। पर बड़ा कबूतर उनके साथ नहीं गया। कबूतर दाना चुनने लगे। वह दूर से ही देखता रहा। कबूतरों ने पेटभर दाना खाया। अब वे उड़ना चाहते थे, पर वे उड़न सके। वे जाल में फँस गए थे।

कबूतर चिल्लाने लगे, „बचाओ, बचाओ। हम जाल में फँस गए हैं। हमें बचाओ।“

बड़ा कबूतर बोला, „घबराओ मत।“

उन्हें मैं एक कबूतर चिल्लाया, „उधर देखो, कोई आ रहा है। और, वह तो बहेलिया है। वह हमें पकड़ने आ रहा है।“

बड़ा कबूतर बोला, „घबराओ मत। सब मिलकर जोर लगाओ। एक साथ जाल को लेकर उड़ चलो।“

सभी कबूतरों ने मिलकर जोर लगाया। जाल कुछ ऊचा उठने लगा। कबूतरों ने और जोर लगाया। जाल और ऊचा उड़ गया। कबूतर जाल लेकर उड़ने लगे। बड़ा कबूतर आगे-आगे उड़ रहा था। सब कबूतर उनके पीछे उड़ने लगे।

बड़ा कबूतर उन्हें लेकर बहुत दूर गया। उसमें एक पेड़ की तरफ इशारा किया। वह बोला, „इस पेड़ के नीचे उतर जाओ। वहाँ एक चूहा रहता है। वह मेरा मित्र है। वह हमारी मरद करेगा।“

बड़ा कबूतर चूहे को बुला लाया। चूहे ने जाल काट दिया। कबूतर जाल से निकल आए। उन्होंने चूहे को धन्यवाद दिया।

KAKO JE ZEC DOBIO KRATAK REP

Vuk je kopao u vinogradu i sadio novu lozu. Zatražio je pomoć od lisice i zeca. Pripremio je za njih ukusno jelo - čup meda. Svi troje su vrijedno radili, ali je lisica pala u iskušenje da prva proba med, pa se okrenula ka najbližoj lozi i uzviknula:

„Hej! Hej!”

„Šta se dešava?” upita vuk.

„Pozvana sam na zabavu”, slaga lisica.

„Onda idi”, odgovori vuk.

„I brzo se vrati”, doda zec.

Ali lisica ode pravo u grmlje, gdje je vuk sa krio čup meda. Jela je dok se nije zasitila slatkog meda, a onda se vratila kod vuka i zeca.

“Kako je bilo na zabavi?” upita vuk radoz nalo.

„Radno”, iskezi se lisica.

„Kakva je bila hrana?” raspitivao se zec.

„Slatka i ukusna”, lukavo odgovori lisica.

I tako nastaviše da kopaju. Uskoro se lisica okrenu i uzviknu:

„Hej! Hej!”

„Šta je sad?” upitaše vuk i zec.

„Pozvana sam na još jednu zabavu”, odgovori lisica.

„Onda idi”, reče vuk.

I lisica ponovo ode. Kada se vratila, vuk i zec upitaše da li se dobro provela na zabavi.

„Ni upola dobro kao prošli put.”

Od kdaj ima zajček kratek rep

Prvi vinograd je prekopal in z vinikami zasadil sam volk, ki je povabil na delo lisico in zajčka. Za oba kopača pomagača je pripravil sladko južino: zvrhan lonec meda.

Vsi trije so pridno detali. Lisico pa je zamikalo, da bi še pred južino poskušila strd. Obrnila se je od dela proti bližnji lozi in zabavkala:

„Hoj, hoj!”

„Kaj pa je?” sta vprašala volk in zajček.

„Na botrinjo me kličejo,” se je zlagala lisica.

„Pa pojdi!” je odvrinil volk.

„In kmalu se vrni na delo,” je dodal zajček.

In lisica je odšla pod grm, kamor je volk skril lonec z medom. Nalizala se je sladke strdi ter se vrnila k volku in zajčku.

„Kako ste krstili?” je zaradovedil volk.

„Pričetek!” se je zahihitala lisica.

„Ste dobro jedli, botrica?” je vprašal še zajček.

„Dobro in sladko,” je zahinavčila lisica.

In kopali so dalje. Kmalu pa se je lisica spet obrnila proti lozi in zabavkala:

„Hoj, hoj!”

„Kaj pa je?” sta vprašala volk in zajček.

„Na botrinjo me kličejo,” je odgovorila lisica.

„Pa pojdi!” je privolil volk.

„In skoraj se vrni,” je prikimjal zajček.

Lisica je odšla. Ko pa se je vrnila, je na vprašanje, kako so krstili, odvrišla:

„Osreddek!”

Ko pa je lisica v tretje odšla z dela in polizala ves med iz lonca, sta volk in zajček, utrujena od težkega dela, zaspala. Zvitorepka pa se vrnila k njima in s preostanki medu specemo zajčku namazala gobček. Potlej je zaklicala:

„Pokonci, zaspanca!”

„Oho, si že nazaj? Kako ste krstili?” je zazehal volk.

„Dokonček!” se je zahihitala lisica.

„Ste dobro jedli?” je vprašal zajček in si otiral krmežljavčke.

„Dobro in sladko,” se je obližovala lisica. „Kaj pa ti, kumek, ali nam ne boš privoščil južine?” se je obrnila k volku.

„Saj res,” j pokimal volk. „Poldne je in čas je, da obedujemo.”

Potlej je planil pod grm v bližnji lozi, kamor je bil davi skril lonec z medom. A vrnil se je s praznim loncem in jezljivo zarenčal:

„Nekdo je polizal med. Oh, če bi le vedel, kdo je tat, raztrgal bi mu vrat!”

Zdajci je lisica priliznjeno spregovorila:

„Zajček je polizal med, ko si ti spal, kumek volk.”

„Jaz ga že nisem, res ne!” se je branil zajček.

„Oh, kaj bi le lagal, saj imaš še zdaj gobček namazan z medom!”

Takrat je volk zarenčal in planil proti zajčku, da bi mu raztrgal vrat. Zajček pa jo je uvrl v dir, da se je kar prašilo za njim. Volk pa za njim. Ujel je zajčka za rep ter mu ga odgriznil, a uhitel ga ni, da bi mu pregriznil vrat.

Od takrat je zajček – kratkorepec.

Kada se lisica iskrala i treći put i pojela sav med iz čupa, vuk i zec su zaspali, umorni od teškog rada.

Kada se lukava lisica vratila, namazala je njušku uspavanog zeca ostacima meda. Onda je uz-viknula:

„Dižite se, vi spavalice!”

„O, već si se vratila? Kako je bilo na zabavi?” upita vuk zijevajuci.

„Završila se”, osmehnu se lisica.

„Jesi li dobro jela?, upita zec i sanjivo protrla oči.

„Dobro i ukusno”, reče lisica i obližnu se. „Brate vuče, zar nas nećeš pozvati na gozbu sada?”

„Naravno!” vuk potvrđno klimnu glavom, „podne je i vrijeme je za doručak.”

Pokaza glavom prema žbunju pored loze gdje je sakrio čup meda.

Ali uskoro se vrati sa praznim čupom i režeći reče:

„Neko je pojeo sav med! Kada bih samo znao ko je lopov, zavrnuo bih mu šiju!”

Tada lisica reče ulagajući se:

„Zec je taj koji je progutao sav med dok si ti spavao, brate vuče.”

„Nije tačno! To nijesam bio ja!” protestovao je zec.

Bijesni vuk skoči na zeca da ga ščepa za vrat. Zec pobježe koliko ga noge nose, dok mu je vuk dahtao za vratom.

Poslije izvjesnog vremena, gotovo da ga je stigao i uspio je da mu odgrize rep.

Ali, srećom po zeca, vuk ga nije mogao stići i zavrnuti mu šiju. Od tada, zec ima kratak rep.

(Ova priča dolazi iz Slovenije).

Ove priče su umnožene za potrebe ovog priručnika sa ljubaznom dozvolom „Sveriges Invandrarinstitut Och Museum”, Multicultural Centre, Sweden, 1991. One su štampane u „Sagor – fran Hela Varlden”. ISBN 91-971276-7

Traganje za različitošću

Multikulturalna dimenzija naših društava je izražena na različite načine i u različitim formama. "Tragovi" drugih kultura su svuda, pa ih često čak i ne primjećujemo. Ova aktivnost omogućava učesnicima da prate znake multikulturalizma i da na novi način sagledavaju svoje društveno okruženje.

Obrađene teme

- Živimo u povezanim svijetom - naše zemlje zavise jedna od druge.
- U svakom društvu nalazimo tragove prisustva različitih kultura.
- Povezanost različitih kultura i svijest o tome da ih međusobni uticaj obogaćuje.

Ciljevi

- Omogućiti učesnicima da prepoznaju uticaje drugih kultura na njihovo društvo, kao i doprinos koji one čine.
- Pozitivno ocijeniti uticaje

Vrijeme

Dio A - planiranje aktivnosti: 30 minuta

Dio B - traganje: 2- 2 ½ sata

Dio C - izvještaj o aktivnosti: 1 sat

Dio D - izložba (opciono): Ako ste u mogućnosti da sakupite slike, filmove, snimke, itd. biće vam potrebno dodatno vrijeme za pripremu izložbe.

Veličina grupe

Minimum od 10 i maksimum od 25 ljudi.

Priprema

- Za dio **A** biće potrebni papir, olovke, flipchart i markeri različitih boja.
- Za dio **B** potrebni materijali će zavisiti od dostupnih izvora. U najboljem slučaju, koristiće se video-rekorderi, kamere ili kasetofoni. Ipak, ako oni nijesu dostupni, učesnici mogu jednostavno sačiniti listu "tragova" na koje su naišli.
- Za dio **D**, ako su učesnici u mogućnosti da naprave fotografije ili snimke na kasetama, treba obezbijediti prostor i vrijeme kako bi se to pokazalo i preslušalo.

Instrukcije

Dio A - Planiranje

1. Podjeliti učesnike u grupe sa najviše 6 ljudi po grupi.
2. Tražiti od svake grupe da istraži svoje lokalno okruženje (selo, gradsku oblast, mjesto) i potraži "tragove" iz drugih država i kultura, kao i da sačini

listu podataka i dokumentuje ih kroz slike, zvučne zapise, video-zapise, itd. (ili jednostavno sačini listu ako grupi nedostaju uslovi).

- Nabrojati principom asocijacija oblasti u kojima bi ljudi mogli tražiti "tragove":

Gastronomija: hrana i začini iz drugih kultura koji se sada koriste u njihovim kuhinjama, restoranima u inostranstvu, vrste pića, itd.

Odjeća i moda: odjeća porijeklom iz drugih zemalja i kultura, odjeća i obuća proizvedena u inostranstvu i uvezena, itd.

Muzika: poslušati muzičke programe na FM radio-stanicama. Slušati muziku iz drugih zemalja na javnim mjestima kao što su kafići, klubovi i diskoteke. Potražiti mjesta u kojima se pušta muzika specifična za određena mjesta ili zemlje.

Masovni ediji: uporediti inostrane sadržaje u programima različitih TV stanica.

Jezik: riječi iz različitih država, koje koristimo u svakodnevnom govoru.

Dio B - Traganje

- Tražiti od grupa da odrede dva sata u toku iduće nedjelje kada će istraživati svoje okruženje (selo, gradsku oblast, mjesto, itd) u potrazi za "tragovima" iz drugih država i kultura.

Dio C - Prezentacija

- Tražiti od svake grupe da predstavi zaključke svog istraživanja i sačini kratak pregled pronađenog.
- Pomoći učesnicima da pripreme izložbu sačinjenu od "tragova". Ovo će im pomoći da steknu opšti otisak o zajedničkom radu tokom dijela B.

Završna razmatranja i evaluacija

Prezentacija će se završiti diskusijom. Možete olakšati evaluaciju pomoću pitanja:

- Da li je bilo iznenađenja?
- Kakav je značaj činjenice da postoji toliko puno "tragova" iz drugih država i kultura oko nas?
- Koliko cijenimo činjenicu o sve većem znanju o drugim državama i društvima, čak i u slučaju kada je ovo znanje djelimično ili veoma površno?
- Što nam ovo znanje donosi?
- Koja ograničenja ono ima?
- Da li bi bilo korisno uvećati ga?
- Kako bismo to mogli uraditi?
- Da li ste uvidjeli neke šeme ili trendove u "tragovima"?
- Da li nam više toga dolazi iz nekih država u odnosu na druge?
- Zašto je to tako?

Savjeti za facilitatora

Veoma je važno motivisati grupe, kako bi članovi uživali u aktivnostima.

Na primjer, možete stimulisati ljude upoređivanjem istraživanja sa detektivskom pričom, istraživačkom ekspedicijom ili avanturom.

Takođe je važno naglasiti da istraživanje treba da bude zajednički rad.

Tokom diskusije pokušati zaključiti

- Živimo u povezanom svijetu i naše su zemlje zavisne jedna od druge. U svakom društvu uvijek pronalazimo prisustvo različitih kultura.
- Revolucija tehnologije i komunikacije nam obezbjediće ogromne mogućnosti međusobne razmjene i znanja.
- Veze između različitih kultura i njihov međusobni uticaj ih uzajamno obogaćuje.
- Doprinosi iz svake kulture treba da budu cijenjeni kao takvi, a ne u zavisnosti od zemlje ili društva iz kojih dolaze.

Ako je to moguće, i ako se učesnici slažu, možete pozvati ljude iz drugih država ili kultura (u vezi sa istraživanjima) da posjete izložbu, npr. disk-džokeja iz radio-stanice, nekoga iz lokalne manjinske zajednice, nekoga zapošljenog u prodavnici, itd.

Završna razmatranja i evaluacija

Možda biste željeli podijeliti svoju izložbu sa drugima. Napravite otvoreno veče i pozovite ljude iz lokalnih grupa i asocijacija.

Lako je prihvatiti stvari koje nam se sviđaju iz drugih kultura, kao što su hrana i piće, ali često ljudi koji dođu nijesu baš dobrodošli. Šta se dešava kada vaši susjadi imaju različite običaje i navike i nije se tako lako slagati sa njima? Možete istraživati neke od ovih tema u „U našem bloku“ (strana 93a).

Alternativno, ako vas interesuje šta se dešava kada se različite kulture sretnu, probajte igru simulacije „Ostrvo“ (strana 98.).

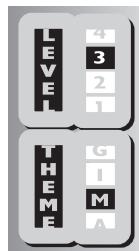
Drvo života

- Odakle dolazimo?

- Odakle dolaze naši roditelji i preci?

- Koliko se naših rođaka preselilo u druge zemlje?

Ova aktivnost poziva učesnike da istraže svoje genealoško stablo i otkriju da li im je neko od rodbine bio iz inostranstva.

Obrađene teme

- Nacionalizam i etnička „čistoća“.
- Saosjećanje sa strancima, imigrantima i izbjeglicama.
- Lični i nacionalni identitet.

Ciljevi

- Upoznati učesnike sa njihovom realnošću i kulturnim nasljeđem.
- Shvatanje odnosa nas samih sa svijetom.
- Razviti saosjećanje sa ljudima koji su oputovali ili emigrirali u drugu zemlju i prema manjinama.
- Raditi na identitetu učesnika i njihovom viđenju svijeta.
- Podstaći znatiželju o drugim kulturama.
- Prepoznati društvene i kulturne predrasude i pristrasnosti.
- Shvatati „nacionalnu“ kulturu kao relativan pojam.

Vrijeme

Dio A - planiranje aktivnosti 30 minuta.

Dio B - istraživanje, dan ili sedmica, u zavisnosti od raspoloživog vremena.

Dio C - razmjena porodičnih stabala, 30-60 minuta u zavisnosti od veličine grupe.

Evaluacija: 30 minuta

Veličina grupe: 3-20

Priprema

- Primjer kako bi porodično stablo trebalo da izgleda.

Instrukcije

Dio A

1. Objasniti učesnicima pojam genealoškog ili porodičnog stabla.
2. Pitati ih da li su ikada razmišljali o kreiranju sopstvenog porodičnog stabla i da li ga iko u njihovoj porodici ima.
3. Predložiti učesnicima da kod kuće razgovaraju sa roditeljima i rođacima i nacrtaju svoje porodično stablo onoliko generacija unazad koliko neko iz njihove porodice može da se sjeti.

4. Pričati o stvarima koje bi učesnici mogli pitati svoje porodice kao, na primjer, da li je bilo:
 - Rođaka u prošlosti koji su emigrirali u drugu zemlju ili se preselili u drugi grad.
 - Rođaka koji su došli iz druge zemlje kao imigranti ili izbjeglice, ili stupili u brak sa nekim iz porodice.
 - Rođaka koji su članovi manjinskih zajednica (rasnih, religioznih, polnih, itd.) ili su stupili u brak sa nekim iz takve zajednice.
 - Rođaka drugačije vjeroispovijesti, jezika, itd.

Dio B

Dati učesnicima vremena (od jednog dana do jedne nedjelje, u zavisnosti od vašeg vremena) da nacrtaju svoja stabla.

Dio C

Pozvati učesnike da podijele podatke sa ostatkom grupe. To se može uraditi na razne načine:

Učesnici pokazuju svoja stabla ukazujući na to koliko su daleko zašli u prošlost.

Ako žele, mogu ukazati na rođake koji su se preselili u inostranstvo ili došli iz druge zemlje. Važno je da učesnici saopšte isključivo ono što žele (niko ne treba osjećati pritisak da iznese činjenice koje su mu neprijatne). Ili,

Učesnici ne pokazuju drveće već pričaju o činjenicama, koje su saznali o svojim porodicama, a nijesu ih znali ranije.

Završna razmatranja i evaluacija

U zavisnosti od veličine grupe, ovaj dio aktivnosti se može prvo izvesti u manjim grupama. Svakoj grupi može biti dat zadatak da izvještava o zajedničkim stvarima koje su saznali. Postavljajte im pitanja kao što su:

- Zašto su se vaši rođaci preselili u drugu državu (ili imigrirali u vašu državu)?
- Da li mislite da je normalno braniti ljudima da potraže svoju šansu u drugim zemljama?
- Da li ste sami pomicali na odlazak u inostranstvo?
- Ako jeste, kako biste željeli da vas tretiraju po dolasku?
- Kako biste se osjećali kada ne biste mogli: poštovati običaje svoje religije, govoriti sopstvenim jezikom ili imati jednakna prava kao i ostali?

Savjeti za fasilitora

Neka pitanja i podaci mogu biti veoma lični i može se desiti da rođaci učesnika ne žele da im kažu činjenice koje smatraju neprijatnim ili sramnim, npr. da pomenu nekoga ko je bio homoseksualac ili proveo određeno vrijeme u zatvoru, itd. Iz ovog razloga, mora se obratiti pažnja da нико не osjeća pritisak da kaže više nego što želi.

Takođe, važno je da je već uspostavljena atmosfera povjerenja u grupi, koja omogućava da se iznesu različitosti. U suprotnom, učesnici mogu biti nevoljni da podijele nešto u vezi sa svojim porodicama, u strahu da ne budu odbačeni.

Morate biti spremni da date određene ideje o tome kako napraviti porodično stablo.

Ako želite da od svega toga napravite takmičenje, recite im da što više generacija unazad stablo ide i da što više grana ili listova koji predstavljaju članove porodice ima, tim bolje.

Ovo je dobar način da se pokaže učesnicima da su se ljudi kroz istoriju uvijek selili iz jedne države u drugu.

Najbolji primjeri su kolonizacije, mada su se ljudi u Evropi takođe često selili: Jevreji i Romi su mnogo bili prisiljavani da napuštaju svoje domove; ratovi i promjene granica su uvijek izazivali kretanja ljudi.

Pored seobi pod prilicom, ne treba zaboraviti sezonska kretanja ljudi, npr. odlazak na ljetnji odmor u drugu državu ili odlazak na posao tokom sezone, itd.

Često se dešava da mladi ljudi, kao i većina, nijesu svjesni svog porijekla. Mi možemo biti ponosni na našu prošlost kao nacije, ali nijesmo svjesni činjenice da su naši preci vjerovatno došli iz neke druge države ili emigrirali na druge kontinente. Ako su ova kretanja ljudi normalna, zašto bi kretanje i prisustvo stranaca u našoj državi bilo viđeno kao nešto negativno što bi trebalo sprječiti?

Prijedlozi za nastavak

Ako vas je zabavilo traženje podataka o vašoj porodičnoj istoriji, bacite pogled na istorijat vaše zemlje u „Istorijska linija“ (strana 91.). Ovo je interesantno uraditi zato što u školama učimo gotovo uvijek ono što je zasnovano na nacionalističkim i etnocentričnim viđenjima većine.

„Što vidiš?”

Kažu da dobra slika govori više od hiljadu riječi.

Obrađene teme

- Stalna prisutnost stereotipa i predrasuda u medijima.
- Korišćenje i zloupotreba slika u cilju informisanja i izazivanja emotivnih reakcija.

Ciljevi

- Ispitati kako se slika koristi u štampi.
- Razviti sposobnost kritičke analize.

Vrijeme: 45 minuta

Veličina grupe: 6+

Priprema

- Sakupiti 5 ili 6 slika iz časopisa ili novina i staviti svaku na zasebni veliki list papira.
- Komadići papira, olovke, ljepilo.
- Čiode ili trake za kačenje slika na zidove.

Instrukcije

- Zakačiti ili zalijepiti slike na zid.
- Razdijeliti učesnicima komadiće čistog papira i tražiti od njih da pogledaju svaku sliku, a zatim da napišu dva moguća naslova, jedan pozitivni drugi negativni, na odvojenim komadima papira.
- Kada su svi završili, zalijepiti naslove ispod slika.
- Uporediti naslove.

Završna razmatranja i evaluacija

Pričajte o dešavanjima tokom aktivnosti i o onome šta su ljudi naučili.

- Koliko je bilo različitih interpretacija svake slike?
- Da li su različiti ljudi vidjeli različite stvari na istoj slici?
- Kada čitate novine ili časopise, da li prvo gledate naslove ili slike?
- U kojoj mjeri slike pokazuju istinitost situacije?
- Kako urednici manipulišu slikama da bi prenijeli informacije, pobudili emocije, izazvali simpatije, itd?

Savjeti za fasililitatora

Pokušajte naći slike koje mogu biti interpretirane na različite načine. Na primjer, slika turističkog kamp-mjesta sa deset šatora. Neka osoba može "primijetiti" smeće ostavljeno samo kod 2 šatora, dok druga može "primijetiti" ostalih 8 urednih.

Prijedlozi za nastavak

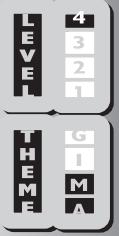
Podići nivo svijesti o ulozi slika u novinama, reklamama i humanitarnim apelima.

Postavite grupi zadatak da nađu sliku koja je iskorišćena na najpozitivniji način, kao i onu koja je najviše zloupotrijebljena.

Nakon gledanja slika korišćenih u štampi, možete poželjeti da istražite kako novinari izvještavaju pokušavajući to i sami da urade u „Pravljenje vijesti“ (strana 120.).

Gdje stojiš?

Šta mislimo o rasizmu i diskriminaciji? Koliko smo sposobni za odbranu svojih vlastitih stavova i razumijevanje stavova drugih?

Obrađene teme

- Rasizam, antisemitizam, ksenofobija i netolerancija.
- Preuzimanje odgovornosti za svoje postupke.

Ciljevi

- Suprostaviti stavove i mišljenja učesnika o rasizmu, antisemitizmu, ksenofobiji i netoleranciji.
- Učesnicima podići nivo svijesti o ulozi koju imaju kao članovi društva.
- Navesti učesnike da razmjenjuju mišljenja i stavove.
- Istaći i prepoznati razlike u mišljenjima unutar grupe.
- Ukloniti barijere u komunikaciji i ohrabriti svakoga da izražava svoje mišljenje.
- Učiniti učesnike svjesnim toga koliko često brzo donosimo odluke, a zatim ih žustro branimo bez prihvatanja tuđih stavova.

Veličina grupe: 10-40 ljudi

Vrijeme: 1 sat

Priprema

- Flipčart i markeri ili grafoскоп po mogućnosti.
- Lista izjava.
- Prije početka aktivnosti, zapišite izjave na flipčartu ili na foliji za grafoскоп.

Instrukcije

- Reći učesnicima da zamisle da je na jednom kraju sobe znak minus (-), a na suprotnom kraju znak plus (+).
- Objasniti učesnicima da će pročitati naglas izjave, a zatim će oni koji se ne slažu sa izjavom, preći na stranu sobe gdje se nalazi znak minus. Oni koji se slažu, preći će na stranu sa znakom plus. Neopredijeljeni ili neodlučni staće u sredinu, ali neće imati pravo glasa.
- Pročitati naglas prvu izjavu.
- Kada su svi stali na izabrana mjesta, zatražiti onima do zida da, redom, objasne drugima zašto su izabrali tu poziciju. Oni treba da ubijede ostatak grupe da su u pravu i samim tim ostali treba da im se pridruže.
- Obezbijediti 5-8 minuta za to.

- Kada su svi iznijeli svoja mišljenja, pozovite svakog ko želi da promijeni svoj stav da to i uradi.
- Sada pročitati drugu izjavu i ponoviti postupak.
- Kada su sve izjave prodiskutovane, preći odmah na evaluaciju.

Završna razmatranja i evaluacija

Početi postavljanjem sljedećih pitanja:

- Kako ste se osjećali u toku vježbe?
- Da li je teško birati? Zašto?
- Da li je bilo teško stajati u sredini bez mogućnosti komentarisanja?
- Kakva vrsta argumenata je korišćena, ona bazirana na činjenicama ili ona koja se oslanja na emocije?
- Koja je bila efikasnija?
- Da li je bilo poređenja između onoga što su ljudi radili i pričali tokom ove vježbe i realnosti?
- Da li su izjave bile validne?
- Da li je vježba bila korisna?

Savjeti za fasilitatora

Kako bi olakšali učešće, možete pozvati članove koji su naročito tihi da izraze svoje mišljenje. Isto tako, zatražite od onih koji suviše često intervenišu da malo pričekaju.

Izjave treba da budu kontroverzne. Važno je objasniti ovo na kraju evaluacije.

U zavisnosti od grupe, možete razviti nekoliko tema za diskutovanje:

- Uprkos njihovoj dvosmislenosti, postoji i određena istina u izjavama. Objasnite činjenicu da tokom svake komunikacije, različiti ljudi razumiju istu izjavu na različit način. Takođe je normalno da ljudi razmišljaju drugačije i da se razlikuju u mišljenjima. Ne mora da postoji ispravan i pogrešan način razmišljanja. Važnije je razumjeti razloge koji leže u pozadini tog stava.
- Pokušati napraviti poređenje sa svakodnevnim životom. Mi često razmišljamo samo o jednoj strani problema. Dešava se i da smo upitani da podržimo neki stav, ali nam nije uvijek data prilika da razmislimo zašto bismo to uradili.
- Pitati grupu da razmisle kako ovo utiče na demokratiju.
- U kojoj mjeri mi zapravo slušamo argumente drugih ljudi? Koliko jasno mi izražujemo naše stavove? Što su nam stavovi nejasniji, povećavamo dvosmislenost i rizik da budemo neshvaćeni.
- Koliko smo istrajni u našim stavovima i idejama?

Prijedlozi za nastavak

Nije uvijek lako izraziti svoj stav, ponekad je to opasno. Ali, ne treba da se osjećate

usamljeno, postoje drugi ljudi koji rade za bolji svijet.

Uvijek postoji nešto što možete uraditi. Nabrojite putem asocijacija stvari koje možete uraditi u cilju poboljšanja života manjina u vašoj zajednici i kako bi podržali ljudska prava u vašoj zemlji i inostranstvu. Odlučite da preduzmete neku akciju koliko god malena ona može izgledati.

Ako hoćete brzu aktivnost, koja grupiše ljude i u isto vrijeme govori o osjećaju izolovanosti, probajte „Različiti napolje“ (strana 133.). U zamjenu, možete više razmišljati o tome zašto je ljudima toliko teško da javno iznesu ono što misle. Ko ima moć i zašto ne sluša? „Pravila igre“ (strana 154.).

PRIMJERI NEKIH IZJAVA:

„MUSLIMANI SE NE MOGU STVARNO INTEGRISATI U EVROPSKA DRUŠTVA“

„NACIONALIZAM ZNAČI RAT“

„MUŠKARCI SU VEĆI RASISTI OD ŽENA“

„BOLJE BITI CRNAC NEGO HOMOSEKSUALAC“

„ROMI SU JEDINI PRAVI EVROPSKI NAROD“

„MLADI LJUDI SU NA ČELU RASISTIČKIH NAPADA“

„IMIGRANTI ODUZIMAJU KUĆE I POSLOVE“

„LJUBAV MOŽE RIJEŠITI SVAKI PROBLEM“

Bijela budućnost

- Na šta vas asocira izraz "Bijela budućnost"?
- Na šta vas asocira izraz "Crna budućnost"?

Ako kažemo da budućnost izgleda crno, onda mislimo da ne izgleda dobro. Da li su vam u školi nastavnici govorili "dobićete crnu ocjenu zbog toga"? A ono na što su mislili, nije bila dobra ocjena! Da li je crno uvijek povezano sa lošim stvarima - i analogno tome da li su crnci uvijek loši?

Obrađene teme

- Kako se vrijednosti prenose putem jezika
- Stereotipi i predrasude
- Opasnosti korišćenja jezika na nekritički način

Ciljevi

- Biti svjestan da jezik prenosi vrijednosti
- Biti svjestan kako jezik može odražavati diskriminaciju manjina
- Naučiti cijeniti važnost korišćenja jezika bez diskriminacije

Vrijeme: 45 minuta

Veličina grupe

Svaka brojka koja može biti podijeljena na radne grupe od 6-8 članova

Priprema

- Jedan veliki list papira i marker po grupi
- Uvećana kopija tabele zakačena tako da svi mogu vidjeti

Instrukcije

1. Podijeliti grupu u podgrupe od 6 do 8 ljudi
2. Reći svakoj grupi da pronađe mjesto u sobi gdje će raditi
3. Dati komad papira i marker svakoj grupi i reći im da precrtaju sljedeću tabelu:

+	0	-	

4. Objasniti da se ova aktivnost odnosi na jezik koji koristimo i da moraju razmišljati o izrazima koji uključuju riječi poput bijelac, crnac, Indijanac, Rom (Ciganin), Jevrejin, Arapin, Rus, itd. Dok oni smišljaju izraze, razmišljajte o načinu na koji je riječ upotrijebljena. Ako fraza ima pozitivnu konotaciju, upišite je u prvu kolonu, ako ima neutralnu konotaciju u drugu, a ukoliko je negativna, stavite je u treću.
- Npr. izraz "Budućnost izgleda crno" se odnosi na nesigurnu i problematičnu

budućnost, pa je stavite u treći kolonu. U Engleskoj se govori o „Indijanskom ljetu” kada su vremenski uslovi povoljni u periodu rane jeseni. „Indijanski” bi išlo u prvu kolonu. Obezbijedite oko 15 minuta za ovu aktivnost.

5. Sada tražite od grupa da pogledaju fraze u trećoj koloni, one sa negativnom konotacijom, i predlože alternativne izraze. Zapišite ih u četvrtu kolonu, koja može biti nazvana „alternativni jezik”.
6. Kada su grupe završile, prikažite radne papire i tražite od svake da naglas pročitaju različite izraze koje su smislili.

Završna razmatranja i evaluacija

Evaluacija treba da bude koncentrisana oko pronađenih izraza:

- Koja je kolona najispunjena?
- Koje vrste riječi nalazimo u prvoj, drugoj i trećoj koloni?
- Pošto jezik nije neutralan, koje vrijednosti naš jezik prikazuje o našoj kulturi i o drugim kulturama?
- Da li je važno koristiti jezik koji nema negativne konotacije o drugim kulturama?
- Zašto?
- Ako je tako, kako bi trebalo da promijenimo naš jezik?

Savjeti za fasilitatora

Ako je grupa međunarodnog tipa, možda bi bilo interesantno da se učesnici podijele u grupe u odnosu na njihov maternji jezik kako bi se napravila uporedna analiza.

Ponekad debata koja nastane nakon ove aktivnosti prerasta u diskusiju o „politički ispravnom” jeziku. To nije cilj ove aktivnosti, već da razmotri zašto je uobičajenije da se pozitivna konotacija pripisuje riječi „bijelo” nego riječima „crno” ili „Ciganin” i obrnuto. Ipak, ako se pitanje pokrene, ne treba ga ignorisati, već se treba njime baviti.

Često učesnici tvrde da, kada koriste izraze kao što su „Ona je u crnom raspoloženju”, misleći loše raspoložena, ne misle na crnce i da nikoga ne diskriminišu. U ovom slučaju, važno je razlikovati lične stavove od značenja prenesenih jezikom. Vrlo često koristimo fraze, a da nijesmo svjesni njihovog porijekla, samim tim ni značenja koje one prenose. Ova debata je slična raspravi o polnoj diskriminaciji jezika idioma.

Prijedlozi za nastavak

Tražiti od učesnika da budu svjesni načina na koji koriste jezik i kako to drugi rade kada pričaju, u medijima i u reklamama. Napraviti takmičenje kako bi se našli primjeri fraza koje se koriste namjerno u cilju utemeljivanja predrasuda ili diskriminacije, ili kako bi se pronašlo porijeklo često korišćenih fraza.

Možete takođe dublje sagledati ulogu medija u prenošenju i nametanju predrasuda i u „Medijska pristrasnost” (strana 124.), ili ako uživate u igri riječima, pogledajte „Euro-vic takmičenje” (strana 76.) kako biste istražili implikacije pričanja viceva za one koji pričaju i one na koje se odnose.

Igrice za probijanje leda

Sljedeće „igrice za probijanje leda“ su sve kratke, zabavne aktivnosti, koje se koriste za animiranje grupe. Korisne su kada tek počnete raditi sa novom grupom da razvijete dobar osjećaj unutar grupe i zagrijete ljudi na početku sesije.

Aktivnosti su podijeljene u dvije grupe. Prva je grupa aktivnosti koje su za zagrijavanje i razvijanje dobre atmosfere unutar grupe, a druga sadrži aktivnosti koje osim zagrijavanja, takođe, pomaže učesnicima da se bolje upoznaju jedni sa drugima i počnu raditi na nekoj od tema kampanje.

Mora se naglasiti da je planirano da sve one budu šaljive i zabavne kako bi privoljele ljude da rade zajedno prije prelaska na druge aktivnosti u programu. Ovo su samo prijedlozi. Ako znate neke druge i želite ih koristiti, uradite tako.

Ako počinjete koristiti program sa novom grupom, predlažemo da prije jedne ili dvije igrice za probijanje leda, pokušate sa nekom od aktivnosti koje podstiču grupni rad i rad sa slikama, na primjer "Snovi" (strana 174.), "Različiti napolje" (strana 133.), "Ja, takođe" (strana 122.), "Traženje sličnosti i otkrivanje različitosti" (strana 156.), "Jedan jednako jedan" (strana 135.).

Odjeljak 1.

Ciljevi sljedećih aktivnosti su da:

- Ohrabre interakciju
- Zagriju grupu
- Razviju komunikacijske vještine
- Ohrabre ljude da sarađuju u radu
- Budu zabavne

Kada se grupa zagrije, preći na neki drugu igricu za probijanje leda ili na neku od gore navedenih aktivnosti.

DONOSIM PISMO ZA...

Priprema

- Broj stolica za jedan manji od broja učesnika

Vrijeme: 5-10 minuta

Veličina grupe: 20-30

Instrukcije

1. Postaviti stolice u krug.
2. Zamolite učesnike da sjednu na stolice, a učesnika bez stolice da stane u centar.
3. Recite osobi u centru da kaže nešto poput: "Donosim pismo za one koji... nose naočare. (...su se tuširali jutros... nose pantalone... nose sat... ili što god hoće u skladu sa svojom maštom)
4. Svi oni koji nose naočare moraju promijeniti stolice, dok osoba u sredini koristi priliku da sebi nabavi stolicu.
5. Reći onome ko ostane u centru da donese sljedeće pismo.
6. Prestati sa igrom nakon 5-10 minuta kada su svi dobili priliku da prozivaju i promijenili mjesta.

NAMIGIVANJE

Vrijeme: 10-15 minuta

Veličina grupe: 5-15

Potreban je neparan broj igrača za ovu igru.

Priprema

- Stolice, jedna više od polovine broja učesnika.

Instrukcije

1. Postaviti stolice u krug.
2. Podijeliti učesnike u dvije grupe. Jedna treba da ima jednog učesnika više od druge.
3. Tražiti od učesnika iz manje grupe da sjednu na stolice (jedna stolica će biti ostavljena prazna).
4. Tražiti od učesnika iz druge grupe da stanu iza svake stolice (prazna stolica će takođe imati nekoga da stoji iza nje).
5. Sada objasniti da osoba koja stoji iza prazne stolice treba da pokuša da "pozove" nekog od učesnika koji sjede na stolici namigivanjem. Učesnik kojem je namignuto mora da pokuša da se domogne prazne stolice, a da ne bude dotaknut od strane učesnika koji stoji iza nje. Ako ga dotakne, onda se mora vratiti na svoju stolicu, a onaj koji mu je namignuo, mora pozvati nekog drugog.
6. Ukoliko uspiju da se domognu stolice, osoba koja stoji iza sada prazne stolice, postaje sljedeći pozivač.
7. Objasniti još jedno pravilo: osoba kojoj je poziv upućen, ne smije ga ignorisati, već mora pokušati da se pokrene.

Savjeti za fasilitatora

Ova aktivnost je vrlo zabavna ako se brzo igra.

MOST

svi različiti
svi jednaki

Vrijeme: Otprilike 15 minuta

Veličina grupe: 10-20

Potreban je paran broj igrača.

Priprema

- Prazan prostor
- Broj stolica za dva veći od broja učesnika

Instrukcije

1. Podijeliti učesnike u dvije jednakе grupe.
2. Postaviti stolice u dva reda jedan naspram drugoga, na razdaljini od jednog do dva metra. Svaki red mora imati onoliko stolica koliko je učesnika u timu, plus jednu višku. Redovi moraju biti iste dužine.
3. Odrediti tačku u sobi koja će predstavljati cilj i biti podjednako udaljena od oba reda.
4. Pitati timove da izaberu red i reći članovima da se popnu na stolice. Posljednja stolica, najdalja od cilja, mora ostati prazna.
5. Objasniti način igre: osoba najbliža praznoj stolici mora da je podigne i doda sljedećoj osobi iz tima, koja je opet dodaje narednoj i sve tako duž linije. Stolice moraju ići iz ruke u ruku. Kada stolica stigne do poslednjeg člana tima, on je spušta na pod, stane na nju, a svi ostali članovi se pomjere za jedno mjesto naprijed. Onda počinju pomjerati sljedecu stolicu niz red i ponavljaju aktivnost dok pobjedu ne odnese prvi tim koji dođe do cilja sa praznom stolicom.
6. Dati signal za početak igre.

respekt pro každého
život pro zdechny

Savjeti za fasilitatora

Igrači moraju svo vrijeme ostati na stolicama. Ako neko padne sa stolice, isпадa iz igre, a njegov tim mora da dodaje dvije prazne stolice.

KO JE POČEO?

Vrijeme: 10 ili 15 minuta

Veličina grupe: 10-20

Priprema

- Prazan prostor
- Sat ili štoperica

Instrukcije

1. Tražiti dobrovoljca da napusti sobu.
2. Reći ostatku grupe da stane u krug.

3. Odlučiti ko će biti vođa. Reći vođi da započne aktivnost (češući trbuh, mašući rukom, pokrećući glavu, pretvarajući se da svira muzički instrument...) i svima ostalima da ga podražavaju.
4. Reći vođi da često mijenja aktivnost i opet ga svi ostali moraju pratiti.
5. Pozvati dobrovoljca koji je napustio sobu da se vrati i reći mu da stane u sredinu kruga kako bi pogodio ko je vođa. Ima na raspologanju tri minuta i najviše tri pokušaja. Ako ne uspije, mora platiti kaznu, npr. uraditi nešto smiješno.
6. Ako dobrovoljac pogodi, vođa napušta sobu i grupa bira novoga. I sve tako do kraja igre.

Savjeti za fasilitatora

Pošto je vrijeme jedini faktor pritiska u ovoj aktivnosti, važno je koristiti ga da se ubrza dinamika igre govoreći stvari kao: "Već je prošao jedan minut, a naš prijatelj izgleda zbunjeno", "da li će uspjeti da pogodi?", itd.

4 GORE

Veličina grupe: 10 +

Vrijeme: 2-10 minuta

Priprema

- Stolice, jedna po osobi

Instrukcije

1. Zamoliti sve da sjednu u krug.
2. Objasniti da je pravilo ove igre da četvoro ljudi treba da stoji u svakom trenutku i da ni jedan igrač ne smije stajati više od 10 sekundi, mada mogu stajati manje ako žele.
3. Ne smije biti pokušaja komunikacije među igračima, ali svako u grupi treba da prati šta se dešava i podijeli odgovornost kako bi se osiguralo da je četvoro ljudi, ne više, ne manje, na nogama u svakom trenutku.

Savjeti za fasilitatora

Biće potrebno nekoliko minuta da ljudi ukapiraju ovu igru, ali kada se to desi, uhvatiće dobar ritam ustajanja, sijedanja i uopšte zajedničkog rada. Igra je veoma uzbudljiva i daje grupi dobar osjećaj.

Možda ćete željeti da pitate učesnike kako su znali kada da ustanu?

Odjeljak 2

**svi različiti
svi jednaki**

Ciljevi ovih igrica za probijanje leda su da:

- Zagriju grupu
- Pomognu ljudima da se bolje upoznaju
- Ohrabre ljudе da sarađuju radeći
- Upoznaju učesnike sa nekim idejama u vezi sa kampanjom
- Ohrabre interakciju
- Budu zabavne

LJUDSKI BINGO

Vrijeme: 20 minuta

Veličina grupe: 8+

Priprema

- Napraviti kopije ispod navedenog upitnika, jednu po osobi
- Olovke -jedna po osobi

**alle anders
alle gleich**

Instrukcije

Objasnitи da je cilј da svaka osoba pričа sa što je više ljudи moguće, da otkrije nešto različito u vezi sa svakim od njih i da napiše različito ime u svakom polju.

Ljudski Bingo

Pronađite nekoga u grupi i upitati ga "da li si ti neko ko...?"

Pokušajte da upišete različito ime u svakom polju:

- je nedavno krećio ili uređivao kuću
- voli kuvanje
- je putovao/la u neku drugu evropsku zemlju
- živi zajedno sa ostalim članovima porodice
- redovno čita novine
- sam/a šije odjeću
- voli fudbal
- drži životinje
- umije da svira muzički instrument
- ima roditelje ili pretke koji su rođeni u drugoj zemlji
- zna esperanto
- je putovao/la van Evrope

Savjeti za fasilitatora

Ako želite kratko prodiskutovati o onome što su učesnici otkrili, počnite sa pitanjem da li su uživali u igri. Onda govorite o raznovrsnosti vještina i interesovanja u grupi, kao i o kulturnim uticajima koji se mogu otkriti u odgovorima ljudi,

npr. da li jednak broj muškaraca i žena kuva i šije odjeću? Ali, nemojte aktivnost činiti suviše napornom - pređite na sljedeću koja će omogućiti da ljudi sagledaju sličnosti i razlike, npr. „Jedan jednak jedan“ (strana 135.).

POZDRAVLJANJE

Vrijeme: 15 minuta

Veličina grupe: 10 +

Priprema

- Napraviti kopije papira izrezanog po poljima i staviti komadiće u šešir.
- Biće potreban jedan "pozdrav" po osobi.

Instrukcije

كلنا مختلفون
كلنا متساوون

Zamoliti učesnike da uzmu jedan komadić papira i pomiješaju se u sredini sobe pozdravljajući jedan drugoga tako što će reći svoje ime i koristiti aktivnost opisanu na papiru.

- Pozdravite drugu osobu grleći je i ljubeći tri puta na oba obraza
- Pozdravite drugu osobu grleći je i ljubeći dva puta na oba obraza
- Pozdravite drugu osobu grleći je i ljubeći četiri puta na oba obraza
- Pozdravite drugu osobu sa sastavljenim rukama kao tokom molitve i naklonom naprijed
- Pozdravite se sa drugom osobom trljanjem noseva
- Pozdravite drugu osobu velikim toplim zagrljajem
- Pozdravite drugu osobu veoma čvrstim stiskom ruke
- Dok pozdravljate drugu osobu, držite distancu od otprilike dvije stope i rukujte se, laganim stiskom ruke.

Savjeti za facilitatora

Ovo je zamišljeno kao lagana igrica za zagrijavanje sa grupom ljudi koji se međusobno ne poznaju. Treba naglasiti da ova igra nije namijenjena za učvršćivanje stereotipa. Kratka diskusija o reakciji učesnika trebalo bi da spriječi svaku tendenciju ka stereotipu, a može biti i koristan korak ka sljedećoj aktivnosti. Mogli biste pitati:

- Možete li pogoditi odakle dolaze ovi različiti pozdravi?
- U kojoj mjeri se mogu smatrati stereotipima? Npr. da li svi Njemci imaju snažan stisak ruke?
- Koji pozdravi su učinili da se osjećate prijatno/neprijatno i zašto?
- Da li ste se ikada našli u neugodnoj situaciji kada ste bili u drugoj zemlji i neko vas je toplo pozdravio, tri puta vas ljubeći, a vi ste se spetljali i ustuknuli nazad

posle dva poljupca, zato što niješte bili upoznati sa važećom društvenom normom?

Onda pređite na aktivnost koja istražuje stereotipe kao „Prvi utisci“ (strana 83.).

Napomena: Igrači će željeti da znaju odakle potiču različiti običaji. Pitajte ih da pogode, a predloženi odgovori su:

- Dok pozdravljate drugu osobu držite distancu od otprilike dvije stope i rukujte se, laganim stiskom ruke. (Engleska)
- Pozdravite drugu osobu grleći je i ljubeći tri puta na oba obraza. (Holandija, Belgija)
- Pozdravite drugu osobu grleći je i ljubeći dva puta na oba obraza. (Portugal, Španija)
- Pozdravite drugu osobu grleći je i ljubeći četiri puta na oba obraza. (Parižani)
- Pozdravite drugu osobu sa sastavljenim rukama kao tokom molitve i naklonom naprijed. (Japan)
- Pozdravite se sa drugom osobom trljanjem noseva. (Eskimi)
- Pozdravite drugu osobu velikim toplim zagrljajem. (Rusija, Palestina)
- Pozdravite drugu osobu čvrstim stiskom ruke. (Njemačka)

Iz Co-operative Studies Manual, Co-operative Union Education Department, Stanford Hall, Loughborough, Leicestershire, LE125QR, UK

Načini započinjanja rada na temu Kampanje

Ovaj priručnik je napisan za ljudе širom Evrope koji se srijeću u raznim okruženjima. Imali smo u vidu da će neki ljudi raditi sa grupama koje zahtijevaju jednostavne aktivnosti i ne zahtijevaju dobar grupni rad ili debatne vještine. Sljedeće aktivnosti mogu biti korisne kako bi podstakle postavljanje pitanja i diskusiju o temama Kampanje.

Kada se ljudi u vašoj grupi zainteresuju, pređite na neku od jednostavnijih aktivnosti iz glavnog dijela priručnika, npr. nešto iz nivoa 1 kako bi stvorili grupnu atmosferu i počeli raditi na konceptima poput „Jedan jednak jedan“ (strana 135.), „Prvi utisci“ (strana 83.) ili „Kulturnik“ (strana 67.).

Ciljevi

- Obezbijediti informacije
- Ohrabriti interakciju i saradnju
- Podstaći interesovanje za teme
- Podići nivo svijesti o ljudima koji su različiti

Vrijeme: Promjenljivo

Veličina grupe: Bilo koja

Savjeti za facilitatora

Koristiti i prilagođavati ispod navedene ideje kako bi odgovarale ljudima u vašoj grupi. U svim diskusijama, pokušajte pričati o:

- onome što su ljudi rekli ili uradili
- onome što su naučili iz vježbi i kako je to povezano sa njihovim životima, zajednicom i širim okruženjem.

1. Posteri

Naći slike ljudi koji mogu biti različiti na neki način, zakačiti ih na velike listove papira i ispod njih napisati nedovršenu rečenicu. Izaberite datu rečenicu kako bi usmjerili ljudе na temu koju želite obraditi, npr. „Ja sam iz...“, „Moja omiljena hrana je...“, „Moja omiljena muzika je...“, „Moje ime je...“. Tražiti ljudima da dovrše rečenice. Možete tražiti da napišu svoje prijedloge na posterima.

Takođe, možete sakupiti slike onih koji su poznati lokalno, nacionalno ili međunarodno po borbi protiv rasizma, netolerancije i koji promovišu jednakost, itd; zatim tražiti od ljudi da kažu njihova zanimanja i po čemu su poznati.

2. Različita hrana - različiti ukusi

Ako dijelite čips i grickalice u svom klubu ili vašoj grupi, kupite razne vrste koje dolaze iz različitih kultura, npr. kokice, krekeri.

*Neke ideje u ovom odjeljku su bile inspirisane aktivnostima iz Dorset County Council youth work Curriculum Pack-a

Dijelite originalnu koka-kolu sa etiketom na drugim jezicima (donesite ih sa vašeg ljetovanja u inostranstvu). Navedite ljudе da budу avanturisti i probaju razne vrste hrane.

3. Novi časopisi – novi jezici

Donesite časopise za mlade napisane na raznim jezicima ili iz drugih zemalja. Raširite ih okolo kako bi ih mlađi ljudi uzeli, iskoristite priliku da podignite nivo njihove svijesti o ljudima koji su različiti.

4. Igre na tabli

Odaberite igre na tabli iz drugih zemalja.

Zatim, umjereni ispitivanje će podstići njihovu radoznalost o drugim kulturnama.

5. Kvizovi i upitnici

Osmislite i fotokopirajte osmosmjerke, npr. sa nazivima raznih kulturnih festivala, valuta ili drugih tema sa kojima želite upoznati učesnike.

„Koliko znaš?” upitnike o poznatim ljudima koji promovišu toleranciju, npr. Mahatma Gandi je poznat po tome što je bio:

- a) fudbaler
 - b) vođa pokreta za nezavisnost Indije
 - c) premijer Pakistana
- (odgovor: b)

Kvizovi povezivanja:

Sačinjiti listu tradicionalnih jela i zemalja njihovog porijekla. Tražiti da ljudi povuku liniju između vrste hrane i zemlje njenog porijekla.

Npr:

6. Večeri predstavljanja

Pozovite nekoga ko je „različit” i ko posjeduje poseban talenat da ga podijeli sa grupom, npr. čitanje Brajevog pisma, tradicionalni ples, rezbarenje u drvetu, pjevanje mantri, sviranje instrumenta (gajde?), nošenje tradicionalne nošnje.

7. Filmovi i video materijal

Gledanje filmova i video materijala je zabavno i poučno. To može biti veoma korisno sredstvo ako je povezano sa lokalnim kampanjama ili događajima, tako da mlađi ljudi mogu da se uključe u razna pitanja.

Sredstva i izvori

Ovaj obrazovni priručnik je polazna tačka. Evo nekih prijedloga za dalja promišljanja i akciju, koji su korišćeni u pripremi "kampanje svi različiti – svi jednaki". Za skorije publikacije i internet adrese, molimo vas da pogledate **Kompas** odjeljak o *Diskriminaciji i ksenofobiji*.

A. Pisani materijali

Anne Frank Stichting (1992) : **De wereld van Anne Frank**, Brussels

Obrazovni priručnik za mlade uzrasta od 14 do 17 godina. Prvi dio sadrži priču o Ani Frank u kontekstu nacizma. Drugi dio sadrži prikladnu kolekciju radnih materijala i tekstova o diskriminaciji i rasizmu danas.

ASTI asbl (1993) : **Immigration, tolérance, racisme**, Luxembourg

Ovaj dosije sadrži statistike o imigracijama, radne liste, lična svjedočenja i književne radove od različitih autora. Napravljen je od strane ASTI-ja u saradnji sa CDAIC, Ministarstvom kulture i Državnim ministarstvom obrazovanja. Francuski jezik. Dostupno kod: ASTI asbl, 10 rue Laval, L-1922 Luxembourg.

Bandrés, J.M., Garrido D.L., Ibáñez C. R., (1994): " **Xenofobia en Europa**.

Instrumentos jurídicos contra el racismo „Jóvens Contra la Intolerancia, Editorial Popular, Madrid, Espagne [ISBN: 84-7884-124-5]

Kompilacija različitih zakonskih tekstova koji se tiču rasizma i netolerancije. Sadrži takođe i pregled racizma u različitim evropskim zemljama i pristupe koji su korišćeni u borbi protiv istih. Vrlo korisna za uvodne informacije. Španski jezik, 123 strane.

Budzinski, Manfred and Clemens, Karin : **Rausland oder: Menschenrechte für alle**, Lamuv

Ljudi stranog porijekla koji žive u Švajcarskoj su često marginalizovani i diskriminirani. Koji su razlozi za to? Kako je moguće stvoriti pravo multikulturalno društvo? Kako se može garantovati efikasna zaštita manjina? Njemački jezik.

Cardenas, Carmen, Equipe Claves (1995): "**Guia para la Educación**

Intercultural con Jovenes„ Comunidad de Madrid-Dirección General de Juventud, Madrid, Espagne, [ISBN : 84-451-0966-9]

Vodič za interkulturno obrazovanje sa mladim ljudima, koji obezbjeđuje osnove, razumljive i jasne smjernice o interkulturnom obrazovanju u svrhu rada sa mladima. Uzakuje na najznačajnije elemente za razvoj interkulturnih obrazovnih programa i aktivnosti. Španski jezik, 78 strana.

Christlicher Friedensdienst : **Was tut uns der Rassismus an?**, CFD

Kako reagujemo na narastajuće rasističke tendencije u našim društvima? Šta radimo kada dođemo do granica razumijevanja onoga što je "strano"? Ovaj priručnik Hrišćanskog pokreta za mir je za grupe mlađih i odraslih i sadrži tekstove, pjesme, slike i mnogo savjeta za dalje aktivnosti. Njemački jezik.

Colectivo AMANI (1994) : **Educación Intercultural. Análisis y resolución de conflictos**, editorial popular, Madrid

Neophodnost interkulturnog obrazovanja sa španskog gledišta. Sadrži mnogo opisa planiranih interkulturnih aktivnosti. Španski jezik.

Collins, Adrienne (1995): **Racism and Intolerance in Ireland**, Report of the Campaign Committee, National Youth Council of Ireland (NYCI)

Istorijat rasizma i netolerancije u Irskoj, lična iskustva, zakonodavna pozicija u Irskoj. Komitet NYCI je sačinio 14 preporuka za borbu protiv rasizma u Irskoj. Dostupno kod: NYCI, 3 Montague Street, Dublin 2, Ireland

Conseil de la jeunesse d"expression française (1994): Argumentaire, CJEF, Bruxelles
Niz sastajališta za emigrante su data u njihovom pravom kontekstu. Posebna pažnja je posvećena obezbjeđivanju informacija koje generalno nijesu dostupne. Francuski jezik. Dostupno kod: CJEF, boulevard Adolphe Max 13, B-1000 Brussels, Belgium.

Council of Europe (1995): **DOmino - A Manual to use Peer Group Education as a Means to Fight Racism, Xenophobia, Anti-Semitism and Intolerance**, Strasbourg

Ovaj priručnik sadrži konstruktivne ideje i vježbe za omladinske radnike kako bi ohrali mlade ljudе da primjenjuju vršnjačku edukaciju. Francuski i engleski jezik.

Crickley, Anastasia (1990): **Racism : the Concept, the Dynamic and the Issue, Co-options**

Ideologija i praksa rasizma: ideja „rase“ i „rasa“; rasna tipologija i rasno razmišljanje; vrste rasizma; čiji je rasizam problem? Šta možemo uraditi u vezi s tim? Engleski jezik. Dostupno kod: Trocaire, 169 Booterstown Avenue, Blackrock, County Dublin, Ireland

Dadziel, Stella (1993): „**Racetracks**“, London Borough of Greenwich, Directorate of Education, Woolwich, United Kingdom [ISBN : 1-898443-009]

Ovaj resursni paket za borbu protiv rasizma kod mlađih ljudi je kombinacija istorijskih i skorašnjih informacija o rasizmu, skorašnjih statistika, vježbi za obuku kadra i praktičnih aktivnosti protiv rasizma. Namijenjen je svima koji rade sa mlađim ljudima (godišta od 11 do 21). Engleski jezik, 225 strana.

Dieteren, Caria and van Hoesel, Lucien (1994): „**From xenophobia to extremely-intolerant behaviour among young people**“, IKOL, Roermond, Pays-Bas

Priručnik o izuzetno netolerantim mlađim ljudima i metodima rada sa njima. Pruža osnovne informacije i analize, kao i opise različitih pristupa i iskustava u radu sa (izuzetno) netolerantnim mlađim ljudima. Posebno je adekvatan za socijalne radnike i osobe koje rade s mlađim ljudima. Engleski i holandski jezik. [Verzija na holandskom: ISBN 90-801997-1-0]. Dostupno kod: Limburg Institute for Categorical Relations, P.O. Box 1097, NL-6040 ROERMOND.

European Youth Centre / Centre Européen de la Jeunesse (1991-1993): **Training Courses Resource File / Stages de formation - Dossier Ressources**, 12 vols, Council of Europe, Strasbourg

Niz knjiga koje spajaju većinu osnovnih dokumenata koji su korišćeni i osmišljeni tokom kurseva za obuku Evropskog omladinskog centra. Teme uključuju: interkulturno učenje; planiranje i organizovanje međunarodnih omladinskih aktivnosti; i tehnike evaluacije. Francuski i engleski jezik. Takođe je dostupna i verzija na ruskom jeziku.

Fondazione Cariplo per le iniziative e lo studio sulla multietnicità:

Crescere in un società multietnica (1992)

Obrazovni vodič za multietnička društva za učenike koji su na kraju osnovnog obrazovanja. Italijanski jezik. 65 strana.

Conoscere per una società multietnica (1993)

Obrazovni vodič za multietnička društva za učenike na srednjoškolskom nivou obrazovanja. Italijanski jezik. 100 strana.

Frischknecht, Jürg : **Schweiz, wir kommen**, Limmat

Frischknecht je istraživao militantnu rasističku scenu tokom deset godina. Ovdje on istražuje aktivnosti i organizaciju onih koji su odgovorni za takve vrste nasilja kao što su izbjeglice u azilu zbog bombaških napada i fizičko nasilje protiv stranaca. Njemački jezik.

International Christian Youth Exchange (1995): **ICYE Handbook - European Youth Exchanges**, ICYE, Brussels

Zbirka razmišljanja, metoda i intervjuja koji su osmišljeni kako bi unaprijedili kvalitet interkulturnih razmjena mladih. Engleski jezik. Dostupno kod: ICYE, Naamsesteenweg 164, B-3001 Leuven, Belgium

Koninklijk Belgisch Institut voor Natuurwetenschappen (1993): **5 miljard mensen: allemaal anders, allemaal familie**, Brussels

Ovaj mujezski vodič objašnjava kako nauka danas izgleda u fizičkim jednakoštima i razlikama među svjetskom populacijom. Sadrži mnoge slike, statističke podatke i objašnjenja o ljudskom tijelu. Holandski i francuski jezik. Dostupno kod: KBIN, Vautierstraat, B-1040 Brussels, Belgium.

Liégeois, Jean-Pierre (1994): „**Roma, Gypsies, Travellers**”, Council of Europe Press, Strasbourg [ISBN 92-871-2349-7].

Za nastavnike, nastavnike trenere, vođe grupe, socijalne radnike i sve druge koji žele da povećaju svoje razumijevanje o pitanju Roma, Cigana i Putnika. Pružajući pregled i razumijevanje njihove kulture, načina života i identiteta, ova knjiga je važan doprinos koji će pomoći u borbi protiv mnogih stereotipa i predrasuda u vezi sa ovim zajednicama. 323 strane, engleski i francuski jezik [Francuska edicija: Roma, Tsiganes, Voyageurs, ISBN 92-871-2348-9]. Dostupno kod prodavaca publikacija Savjeta Evrope ili kod Council of Europe Press, F-67075 CEDEX.

Liessens, Jean-Luc (1993): *Ailleurs est aussi un pays. Jeunes, immigrations et mouvements associatifs*, Conseil de la jeunesse catholique, Éditions Vie Ouvrière, Brussels

Prisustvo mladih Muslimana u omladinskim organizacijama je jedan od opipljivih znakova zahtjeva da društvo treba da bude multikulturalno. Sadrži priče, pjesme, izvode iz stripova i kritike filmova. Francuski jezik.

Lorenz, Walter (1994): „**Developing Anti-Racist Strategies**” - An experimental learning module within the Youth for Europe programme, European Centre for Community Education, Coblenze

Analiza korišćenja razmjene mladih kao dio borbe protiv rasizma. Uključuje povezane aktivnosti koje se mogu koristiti sa grupama mladih. Engleski jezik. Dostupno kod: ECCE, Am Finkenherd 4, D-5400 Koblenz, Deutschland

Mångkulturellt Centrum (1991): „**Sagor från hela världen**”, Invandrarnesarkivet, Sveriges Invandrarinstitutet och Museum i Botkyrka, Stockholm, Sweden [ISBN: 91-971176-1-7]

Zbirka 28 tradicionalnih priča iz 28 zemalja. Priče predstavljaju odlične „načine“ pristupa različitim kulturama i zemljama. Priče su objavljene na jeziku zemlje porijekla i na švedskom. 268 strana. Dostupno kod: Mångkulturellt Centrum, Fittja Gård, S-14785 TUMBA.

Meulenbelt, Anja: **Scheidelinien - Über Sexismus, Rassismus und Klassismus**, rororo Taschenbuch

Ova knjiga govori o problemu koji je povezan sa isključivom borbom protiv jedne od vrste diskriminacija. Opasnost leži u tome da ne budemo u mogućnosti da utičemo na mehanizme diskriminacije. Njemački jezik.

- Morán, Juan de Dios (1993): „**Cuaderno de Educación Multiétnica**”, Jóvenes Contra la Intolerancia, Editorial Popular, Madrid, Spain [ISBN : 84-7884-096-6]
- Zbirka tekstova i obrazovnih aktivnosti za mlade ljudi u školi i van škole. Ona pruža informacije i konkretnе aktivnosti koje se tiču stereotipa, istorije i razumijevanja problema i situacija u kojoj se izbjeglice i emigranti nalaze. Španski jezik. 70 strana.
- Morelli, Anne (1992): **Histoire des étrangers et de l'immigration en Belgique de la préhistoire à nos jours**, collection EVO Histoire, Éditions Vie Ouvrière - CBAI, Brussels
- Ova knjiga teži da demonstrira da su kretanja stanovništva uvijek postojala i da na sve nas utiču rezultati imigracija. Francuski i holandski jezik.
- Morsy, Zaghloul (1994 for the Spanish version): „La Tolerancia, Antología de textos”, Jóvens contra la intolerancia/Editorial Popular/Ediciones UNESCO, Madrid, Spain [ISBN : 84-7884-123-7]
- Španska verzija UNESCO-ove antologije tekstova o toleranciji. Od Biblike do Kurana, od Servantesa do Voltera, od Tome Akvinskog do Martina Lutera Kinga, antologija nekih od najlepših i najdubljih tekstova o toleranciji iz cijelog svijeta. Španski jezik, 270 strana.
- Nederveen Pieterse, Jan: **Wit over zwart. Beelden van Afrika en zwarten in de westerse populaire cultuur**, NOVIB, Den Haag
- „Bijelo na crnom” je studija o razvoju moći i predstava. Kakav je odnos dominacije koji je izražen u svakodnevnoj kulturi, kako on biva normalizovan i kako nalazi izraz u riječima i slici. Holandski jezik.
- Otten, Hendrik and Treuheit, Werner (1994): **Interkulturelles Lernen in Theorie und Praxis**, Leske + Budrich, Opladen, 1994
- Sveobuhvatno istraživanje sadašnjeg stanja teorije i prakse interkulturnalnog učenja u međunarodnim omladinskim aktivnostima. Njemački jezik.
- Perotti, Antonio (1994): **The case for Intercultural Education**, Council of Europe, Strasbourg.
- Engleski i francuski jezik. Dostupno kod prodavaca publikacija Savjeta Evrope ili kod Council of Europe Press, F-67075 CEDEX.
- Red Cross Youth (1995): „**Do you see what I see?**”, Geneva, Switzerland.
- Paket za aktivnosti i treninge za mlade ljudi koji sadrži konkretnе obrazovne aktivnosti koje se tiču predstava, razlika, sukoba i akcija. Engleski jezik, 36 strana. Dostupno kod: International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, Youth Programme, P.O.Box 372, CH-1211 GENEVE.
- SOS Racismo „**Guia Anti-Racista**”, Lisboa, Portugal, 1992.
- Zbirka tekstova i članaka o rasizmu i diskriminaciji u portugalskom društvu od različitih autora. Portugalski jezik, 130 strana. Dostupno kod: SOS Racismo, Rua Rodrigo da Fonseca 56-2, P-1000 LISBOA.
- SOS Racismo (1994) : „**Escola de todas as cores**”, Lisboa, Portugal.
- Ukupna lista obrazovnih aktivnosti koje se bave rasizmom i interkulturnim obrazovanjem, namijenjena nastavnicima za upotrebu u srednjim školama. Paket obezbeđuje već gotove aktivnosti za različite razrede i uzraste koji su prilagođeni specifičnostima nastavnih planova i programa svakog razreda. Portugalski jezik, 120 strana. Dostupno kod: SOS Racismo, Rua Rodrigo da Fonseca 56-2, P-1000 LISBOA.

- Taylor, Mark (1993): Alien 93: **Youth Organisations Combating Racism and Xenophobia**, Youth Directorate, Council of Europe, Strasbourg
Mnoge organizacije za mlade promovišu aktivnu toleranciju i borbu protiv rasizma. Ova publikacija spaja širok spektar materijala sakupljenih tokom njihovog rada, uključujući: različita viđenja rasizma; društvene, političke i obrazovne aktivnosti; kao i objašnjenu filmografiju. Njemački, francuski, španski i slovački jezik.
- (Le) Toit du monde, Orcades, (1993): „**Regards Pluriels**”, Poitiers, France [ISBN: 2-903809-19-4]
Priručnik koji sadrži 38 obrazovnih aktivnosti o predrasudama, diskriminaciji, rasizmu i isključivanju. Adekvatan je kako za neformalno, tako i za formalno obrazovanje. Francuski jezik, 76 stana. Dostupan je kod: ORCADES, 12 rue des Carmélites, F-86000 POITIERS.
- Uitgeverij EPO (1993): *Tien gekleurde meisjes*, Berchem [ISBN: 90-6445-777-8]
Ova knjiga je originalan uvod u cijeli svijet, opisan od strane mladića kojeg svakodnevno srijećete u autobusu ili vozu. Ona nudi iskustva, osjećanja i ideje koje vam pomažu da uvidite nehumanost nacionalizma i rasizma. Danski jezik.

B. Video materijali / filmovi

- Armendáriz, Montxo (1990): **Las Cartas de Alou**, Prod. Elias Querejeta, Madrid, Spain.
Alou ilegalno dolazi u Španiju u potrazi za poslom. Radeći usputne poslove uspijeva da preživi, nalazi prijatelje i konačno biva prognaan. Nakon toga on opet pokušava da uđe u Španiju. Pisma koja piše porodici govore o netoleranciji, eksploraciji i poteškoćama sa kojima se susrijeće. Španski jezik, 90 minuta. Dostupan je kod: Elias Querejeta P.C.SL, Maestro Lassalle, 21, E-28016 MADRID. Za druge zemlje: Lumière, 14 rue Séguier, F-75006 PARIS.
- ASTI asbl (1993): **Cohabitation**, Luxembourg
Kolekcija portreta djece, mlađih ljudi i odraslih u školi, tokom slobodnog vremena, za vrijeme festivala, itd. Ova serija ljudi različitih nacionalnosti je bez teksta i praćena je muzikom. Dostupna je kod: ASTI asbl, 10 rue Lavai, L-1922 Luxembourg.
- BRTN (1992): **Belgen alle landen**, Panorama, Brussels, Belgium
Edicija „Panorama“ o imigraciji u Belgiju tokom posljednjih trideset godina i osobito o načinu na koji je javnost reagovala u odnosu na mlađe migrante od problema koji su se desili tokom 1991. Traje 40 minuta. Danski jezik. Dostupna je na: BRTN, Reyerslaan 52, B-1044 Brussels, Belgium.
- Comunidad de Madrid (1995): **Abre tu Mundo**, Prod. La sombra Associados and Comunidad de Madrid, Spain.
Kratki dokumentarac koji uvodi pitanja interkulturnog obrazovanja i globalne međuzavisnosti. Izuzetno adekvatan za škole i neformalno obrazovanje. Španski jezik, 8 minuta. Dostupan je kod: Comunidad de Madrid, Consejería de Educación y Cultura, Dirección de Juventud, Madrid, Spain.
- Fondazione Cariplo per le iniziative e lo studio sulla multietnicità: Storie di Bambini (1995)
Obrazovni paket u obliku video kaseta za interkulturno obrazovanje u osnovnoj školi. Jedna kaseta je video animacija o djeci koja potiču iz različitih kultura. 7 minuta. Italijanski jezik. Druga kaseta govori o danu života djece iz Kine, Egipta, Perua i Gane. Traje 2 sata. Italijanski jezik. Dostupna je na: ISMU, Foro Buonaparte 22, 1-20121 Milano.

Lejeune, S (1984) : **L'orchestre noir**, Essel Films - Contrechamp, Brussels

Dokumentarac o ekstremnim Pravima u Evropi, a posebno u Belgiji. Uključuje arhiv filmova i fotografija o njihovim aktivnostima. Trajanje 100 minuta. Francuski jezik. Dostupan je kod: La médiatèque de la Communauté française, place de l'Amitié 6, B-1160 Bruxelles, Belgium.

McGovern, Philip (1991) : **Black and Irish**, RIE Production

Intervjui sa dva mlada crna studenta rođena u Irskoj, o njihovim iskustvima i osjećanjima o tome što su „različiti”, kako ih drugi vide. Engleski jezik. Dostupno kod Youth Programs Department, Kevin Linehan, RTE Television Centre, Donnybrook, Dublin 4, Ireland

Mediabib (1987): **Lege cel**, Mediabib

Televizijski film zasnovan na knjizi René Swartenbroekx o sukobu među generacijama u turskoj porodici koja živi u Belgiji. Trajanje 50 minuta. Dostupan na: CBW, Van Davelstraat 35, B- 2140 Borgerhout, Belgium.

Osten, Susan (1993): „**Tala, det är så mörkt**”, Götafilm, Sueden.

Priča o odnosu između mladog, agresivnog skinhead-a rasističkih shvatanja i jevrejskog doktora koji pokušava da mu pomogne da prevaziđe svoje socijalne probleme. Kroz film, dat je portret društva u kojem su rasizam i diskriminacija postali „normalne” situacije. Odličan za grupnu diskusiju. Švedski jezik je original, verzije sa podtitlovima na engleskom i francuskom jeziku. Trajanje 90 minuta. Verzije na engleskom i francuskom jeziku dostupne kod: Satchel Films, 10 av. des Gobelins, F-75005 PARIS. Engleski naziv: „Speak up, it's so dark”, francuski naziv: „L'affrontement”.

RTBF (1986): **La perception de l'étranger chez l'enfant**, Émission Nuances, Brussels

Izvještaj o odmoru grupe desetogodišnjaka koji imaju različito porijeklo. Analiziraju se stereotipi i afiniteti. Trajanje 93 minuta. Francuski jezik. Dostupno kod: La médiatèque de la Communauté française, place de l'Amitié 6, B-1160 Bruxelles, Belgium.

Terbah, Halim and Treguer, Patrick (1993): „**VISA pour un AUTRE REGARD**”, co-production Le Toit du Monde and MCL Carré Images, Poitiers, France

Film o rasizmu u Poitiers-u. Sakupljujući različita mišljenja, utiske i osjećanja od tinejdžera i odraslih, ovaj film je ogledalo društva koje ostavlja malo mjesta za one koji su različiti. Maničeizam, kompleksnost, demokratija i informacije su neke od ključnih riječi kroz koje mlađi ljudi govore o rasizmu. Trajanje 37 minuta, VHS SECAM format, Francuski jezik. Dostupno kod: MCL CARRE IMAGES, Service diffusion, B.P. 228, F-86006 POITIERS CEDEX.

Van Meir, G (1991): **Het schoonste van al**, Ikon Nederland 3 -BRTN, Brussels, Belgium

Rozeke, sedamdesetogodišnja starica, ima natečenu usnu i zbog toga teško priča, a takođe ima i neke druge oznake nasilje. Bila je napadnuta u svom malom stanu, koji je smješten u starom radničkom naselju u kojem žive mnogi marokanski emigranti među lokalnim stanovništvom. Rozeke daje izjavu u policijskoj stanici u Antwerpenu. Holandski jezik. Dostupno kod: BRTN, Reyerslaan 52, B-1044 Brussels, Belgium.

ALIEN 93 sadrži objašnjenu filmografiju relevantnih filmova i video materijala koji su dostupni...

Dugujemo zahvalnost Komitetima za nacionalnu kampanju Belgije, Irske, Italije, Luksemburga, Španije i Švajcarske za njihovu pomoć u sastavljanju ove liste.

Dodatak I

Dodatak I

Bečka deklaracija

(Ovo je kompletan tekst „Deklaracije i Akcionog plana o borbi protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije”, koji je sačinjavao dio Bečke Deklaracije, usvojene i potpisane u Beču 9. oktobra 1993. godine od strane predsjednika država i vlasta država članica Savjeta Evrope).

Deklaracija i Akcioni plan o borbi protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije

Mi, predsjednici država i vlasta država članica Savjeta Evrope,

Ubijeđeni da je raznolikost tradicija i kultura vijekovima bila jedno od bogatstava Evrope i da je princip tolerancije garancija održanja otvorenog društva sa poštovanjem za kulturnu raznovrsnost kojoj smo privrženi u Evropi;

Ubijeđeni da stvaranje demokratskog i pluralističkog društva koje uvažava jednaka prava svih ljudi ostaje jedan od glavnih ciljeva evropske zajednice;

Uznemireni ponovnim oživljavanjem rasizma, ksenofobije i antisemitizma, razvojem klime netolerancije, povećanjem nasilja, naročito prema doseljenicima i ljudima imigrantskog porijekla, kao i ponižavajućim odnosom prema njima, koji je praćen diskriminacijom;

Jednako uznemireni razvojem agresivnog nacionalizma i etnocentrizma, koji uzrokuju nove pojave ksenofobije;

Zabrinuti pogoršanjem ekonomске situacije, koja ugrožava koheziju evropskih društava putem stvaranja atmosfere odbacivanja i stvara društvene tenzije i manifestacije ksenofobije;

Ubijeđeni da ovi oblici netolerantnog ponašanja predstavljaju prijetnju demokratskim društvima i njihovim osnovnim vrijednostima i potkopavaju temelje evropske zajednice;

Prihvatajući Deklaraciju donesenu 14. maja 1981. godine Komiteta ministara, u kojoj su oni najoštrije osudili sve oblike netolerancije i činove nasilja koje ona stvara;

Reafirmišući vrijednosti solidarnosti, koje moraju inspirisati sve članove društva da rade na smanjivanju marginalizacije i društvenog odbacivanja;

Ubijeđeni, štoviše, da budućnost Evrope zahtijeva od pojedinaca i grupa ne samo toleranciju, već i spremnost da zajedno djeluju, dajući svoje različite doprinose,

- Osuđujemo na najoštriji mogući način rasizam u svim njegovim oblicima, ksenofobiju, antisemitizam i netoleranciju, kao i sve oblike vjerske diskriminacije;
- Ohrabrujemo države članice da nastave već započete napore u cilju eliminiranja ovih fenomena, i radimo na jačanju nacionalnih zakona i međunarodnih instrumenata, preduzimajući potrebne mjere na nacionalnom i evropskom nivou;
- Borimo se protiv svih ideologija, politika i radnji koje uzrokuju podsticanje rasne mržnje, nasilja i diskriminacije, kao i protiv svake aktivnosti ili jezika koji jačaju mržnju i tenzije među različitim rasnim, etničkim, nacionalnim, vjerskim ili društvenim grupama;
- Apelujemo na evropski narod, grupe i građane, i naročito mlade ljude, da se odlučno bore protiv svih oblika netolerancije i da aktivno učestvuju u stvaranju evropskog društva zasnovanog na zajedničkim vrijednostima koje karakterišu demokratija, tolerancija i solidarnost;

U ovom cilju, nalažemo Komitetu ministara da sačine i primijene što je prije moguće sljedeći **akcioni plan** i obezbijede potrebna finansijska sredstva.

Akcioni plan

1. Pokrenuti široku evropsku omladinsku kampanju koja bi mobilisala javnost u smjeru stvaranja tolerantnog društva zasnovanog na jednakim pravima i dostojanstvu svih njegovih članova i protiv izraza rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije.
Ova kampanja, koordinisana od strane Savjeta Evrope u saradnji sa evropskim omladinskim organizacijama, će imati nacionalnu i lokalnu dimenziju u vidu stvaranja nacionalnih komiteta.
Biće naročito usmjerena na podsticanje pilot projekata koji uključuju sve oblasti društva.
2. Pozvati države članice da potvrde garancije protiv svih vidova diskriminacije, zasnovane na rasnom, nacionalnom ili etničkom porijeklu ili vjeroispovijesti, i u tom cilju da:
 - bez odlaganja preispitaju svoje zakonodavstvo i zakonske regulative, u namjeri da eliminišu odredbe koje mogu stvarati diskriminaciju, zasnovanu na nekom od ovih razloga ili koje podržavaju predrasude;
 - osiguraju efikasnu primjenu zakonskih normi usmјerenih na borbu protiv rasizma i diskriminacije;
 - pojačaju i primijene preventivne mjere za borbu protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije, pridajući poseban značaj mjerama za podizanje svijesti i izgradnju povjerenja.
3. Osnovati Komitet vladinih stručnjaka sa ovlašćenjem da:
 - pregledaju zakonodavstvo zemalja članica, programe i druge mjere za borbu protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije, i

- ustanove njihovu efikasnost;
 - predlože dalju akciju na lokalnom, nacionalnom i evropskom nivou;
 - kreiraju preporuke za opštu politiku zemalja članica;
 - proučavaju međunarodne pravne instrumente koji se mogu primijeniti u toj oblasti sa ciljem njihove primjene gdje je to moguće.
- Komitet stručnjaka će redovno izvještavati Komitet ministara, koji će dalje tražiti mišljenje relevantnih upravnih odbora.
- O daljim modalitetima za funkcionisanje ovog novog mehanizma biće odlučeno od strane Komiteta ministara.
4. Učvrstiti međusobno razumijevanje i povjerenje među ljudima kroz programe saradnje i pomoći Savjeta Evrope. Rad u ovoj oblasti će se naročito usmjeriti na:
 - proučavanje duboko ukorijenjenih razloga netolerancije i razmatranje rješenja, naročito putem seminara i podrške istraživačkim programima;
 - promovisanje obrazovanja na polju ljudskih prava i poštovanja kulturnih različitosti;
 - jačanje programa usmjerenih na uklanjanje predrasuda tokom predavanja iz istorije, naglašavanjem pozitivnog međusobnog uticaja među različitim državama, religijama i idejama tokom istorijskog razvoja Evrope;
 - ohrabrvanje međugranične saradnje između lokalnih vlasti u cilju razvijanja povjerenja;
 - intenziviranje kooperativnog rada u oblasti odnosa među zajednicama i pružanja jednakih prilika;
 - razvijanje strategija za borbu protiv isključenja iz društva i ekstremnog siromaštva.
 5. Zahtijevati od medija da izvještavaju o aktima rasizma i netolerancije nepristrasno i odgovorno, i da nastave da razvijaju profesionalnu etiku koja odražava ove zahtjeve.
- U toku sprovođenja ovog plana, Savjet Evrope će uzeti u obzir izvještaj o radu UNESCO-a na polju tolerancije, naročito pripreme za „Godinu tolerancije”, 1995. godine.
- Prvi izvještaj o primjeni Akcionog plana biće dostavljen Komitetu ministara na 94-oj sjednici u maju, 1994. godine.

Dodatak II

Deklaracija evropskih organizacija mladih usvojena na Samitu Savjeta Evrope u Beču, 8.-9. oktobra, 1993.godine

Savjet evropskih nacionalnih omladinskih komiteta - CENYC

Evropski biro za međunarodnu saradnju evropskih omladinskih organizacija

- ECB

Austrijski federalni omladinski savjet - OJBR

בָּרוֹלִם שׂוֹרֵן יִם
בָּרוֹלִם שׂוֹרֵן יִם

Omladinska deklaracija

Mi, omladinske organizacije prisutne na ovom samitu pozdravljamo sastanak predsjednika država i vlada i koristimo ovu priliku da sastavimo sljedeću deklaraciju:

1. Mi vjerujemo da se rasprave o rasizmu i ksenofobiji moraju voditi u širem ekonomskom i društvenom kontekstu i uključivati opširnije teme poput marginalizacije i odbacivanja iz društva. Kao omladinske organizacije, mi pozdravljamo obogaćivanje naših društava ljudima različitog kulturnog porijekla i prepoznajemo pozitivan uticaj koji migrirajuća društva imaju na naše države u ekonomskom, demografskom, društvenom i kulturnom pogledu.
2. Kada uzmemo u obzir evropsku politiku prema izbjeglicama i formulisanje imigracione politike, moramo obratiti pažnju na globalni položaj izbjeglica i imati u vidu da samo 3% ukupne svjetske populacije izbjeglica otpada na Evropu.
3. Vjerujemo da se mora povući razlika između nedavnog porasta rasističkog nasilja i svakodnevne diskriminacije sa kojom su suočene zajednice migranata i da svaka predložena aktivnost mora obuhvatiti oba ova aspekta.
4. Bilo koje razmatranje ovog pitanja mora uzeti u obzir ekonomsku nejednakost među državama sjevera i juga, kao i političku nestabilnost koja postoji u većem dijelu svijeta.
5. Strategije za borbu protiv rasizma i ksenofobije ne treba da uključuju diskusije o zatvaranju granica i ukidanju azila, što samo služi jačanju rasističkih tendencija. Ne smijemo praviti žrtvama postojeće migrantske zajednice, koje su već dovoljno marginalizovane u Evropi.
6. Borba protiv rasizma se ne smije posmatrati odvojeno od šireg pojma borbe protiv odbacivanja. Ksenofobija je posljedica nesigurnosti, koja nastaje kao rezultat trenutnih ekonomskih i društvenih teškoća. Sve dok se dio stanovništva osjeća odbačenim i marginalizovanim, od njih ne možemo očekivati da posmatraju i prosuđuju strance bez predrasuda i gorčine.

7. Pozitivno ocjenujemo ideju evropskog Akcionog plana protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije i, kao omladinske organizacije, očekujemo da ćemo imati ključnu ulogu u ohrabrvanju aktivnog i punog učešća svih mlađih ljudi u našim programima. Vjerujemo da takav Akcioni plan mora uključivati sve organizacije koje su trenutno uključene u borbu protiv rasizma, ksenofobije i netolerancije i imati za cilj da dopre do što većeg broja ljudi. Takođe se moramo nadovezati na predašnja iskustva i trenutne inicijative u ovoj oblasti.
8. Borba protiv rasizma podrazumijeva razvijanje društvene politike koja pomaže najslabijim slojevima društva, kao i uvođenje koherentne urbane politike sa ciljem da, između ostalog, uključi mlade ljudi na profesionalnom, lokalnom, školskom ili porodičnom nivou.
9. Mi vjerujemo u Evropu otvorenu prema svijetu, Evropu zasnovanu na poštovanju ljudskih prava, demokratije i na punom učeštu svih članova društva. Smatramo da rasizam, antisemitizam, ksenofobija i netolerancija nijesu prihvatljivi, zato što ovi fenomeni ugrožavaju osnovna tkiva našeg društva. To je razlog zbog kojeg ćemo dati sve od sebe da se izborimo protiv njih. Bečka deklaracija je po svojim principima velikodušna i humanistična, ali se izloženi prijedlozi moraju u potpunosti primijeniti kako bi bili efikasni. Mi, prisutne omladinske organizacije, upućujemo iskreni zahtjev prisutnim predsjednicima država i vlada, da uzmu u obzir sljedeće elemente:

A. Na političkom nivou:

Očekujemo od naših političkih vođa:

- da budu dovoljno smjeli da osude rasizam, ksenofobiju, antisemitizam i netoleranciju kao potpuno neprihvatljive za slobodno i demokratsko društvo;
- da osude implicitnu ili eksplisitnu upotrebu rasnih tema od strane političkih stranaka u izborne svrhe;
- da stvore urbanu politiku koja olakšava započinjanje profesionalne karijere mlađim ljudima tako što će im na lokalnom nivou obezbijediti priliku da u potpunosti učestvuju u društvenom životu;
- da primijene i razviju integriranu omladinsku politiku, kroz povećanu podršku lokalnim, regionalnim, nacionalnim i evropskim omladinskim organizacijama, koje su osnova za stabilno društvo;
- da ohrabre mobilnost mlađih ljudi koja podstiče međukulturalno razumijevanje. Ovo podrazumijeva ukidanje ograničenja za davanje viza i podršku postojećim programima koji favorizuju omladinsku mobilnost (npr. Inter-rail kartica).

B. Na zakonodavnom nivou:

- da kreiraju, gdje je to potrebno, zakonodavni aparat, koji osuđuje činove rasizma, kao i širenje propagande rasizma, ksenofobije i antisemitizma;
- da objave i u potpunosti primijene takvo zakonodavstvo;

- da uvedu sistem kompenzacije za žrtve činova rasizma;
- da uspostave nezavisne pravne organe za borbu protiv rasizma;
- da garantuju pravo na azil za izbjeglice;
- da olakšaju podnošenje molbi i davanje državljanstva, ili dvojnog državljanstva gdje je to potrebno;
- da nađu odgovarajuće načine u cilju eliminisanja restrikcija mobilnosti omladine, putem zahtjeva za vize;
- da osiguraju političku integraciju stranaca, naročito na lokalnom nivou, davanjem svih izbornih i političkih prava svim legalno nastanjenim strancima;
- da ispunjavaju svoje obaveze, kao što je dogovorenio Evropskom konvencijom za ljudska prava u vezi sa izbjeglicama i podnosiocima zahtjeva za azil;
- da osiguraju da teme u vezi sa rasizmom ne utiču na debate o imigracionoj politici.

C. Na obrazovnom nivou:

Prepoznajući zakonodavnu aktivnost kao neophodnu u borbi protiv rasizma, takođe je važno da nacionalne vlade primijene pravi multi i međukulturalni obrazovni sistem na svim nivoima (osnovnom, srednjem i visokoškolskom). U školama se uči kako se živi sa drugima, stoga u školama od djetinjstva treba da naučimo i iskusimo poštovanje prema različitim kulturama, toleranciju i volju da živimo zajedno.

Praktični načini za postizanje svega ovoga uključuju:

- pristup usmjeren ka favorizovanju međukulturalnih iskustava unutar obrazovnih sistema;
- razvoj obrazovnih programa (npr. istorije, živih jezika) koji imaju za cilj uvažavanje različitih kultura prije nego li usvajanje pretjeranog nacionalnog samopoštovanja;
- razvoj i poboljšanje učenja stranih jezika, uključujući i jezike migrantskih populacija, ne samo za migrante, nego i za ljude u zemljama domaćinima;
- osnivanje međunarodnih školskih programa za razmjenu studenata i studentskih posjeta kao punopravnog dijela školskog i univerzitetskog nastavnog programa.

Već sprovedeni rad na obučavanju u oblasti rada s mladima u okviru Savjeta Evrope, stvaranje drugog evropskog omladinskog centra, osnivanje istraživačke jedinice su ključni elementi u primjeni Akcionog plana protiv rasizma, ksenofobije, antisemitizma i netolerancije.

Samo brzim usvajanjem ovih mjera će biti moguće ugušiti propagandu rasizma, ksenofobije antisemitizma koju trenutno proživljavamo.

Ako ne, moramo imati na umu užasnu misao Bertolta Brehta: „*Još je plodna utroba koja je iznjedrila zlu zvijer*“.

Obrazac za evaluaciju

(Molimo vas da fotokopirate ovaj obrazac, slobodno dodajte stranice po potrebi - ovaj obrazac možete naći i u elektronskoj verziji na web-stranici www.coe.int/compass)

Nadamo se da ste uživali koristeći drugu verziju Obrazovnog priručnika "svi različiti - svi jednaki" i da ga smatrate korisnim. Kako bismo ga procijenili i bili sigurni da će odgovarati potrebama korisnika, bili bismo zahvalni ako biste našli vremena da nam date povratnu informaciju o vašim utiscima. Hvala.

1. Gdje ste nabavili vašu kopiju priručnika?

.....
.....

2. Koju funkciju ste obavljali pri korištenju Priručnika?

(molimo vas da označite ono što je odgovarajuće)

- nastavnik
- trener nastavnika
- omladinski radnik
- trener omladinskih radnika
- omladinski ili vođa grupe
- drugo (precizirati)

4. U kojem kontekstu ili situaciji ste koristili Priručnik?

- Formalno obrazovanje
- Neformalno obrazovanje
Na
- Lokalnom nivou, molimo precizirajte:...
- Nacionalnom nivou, molimo precizirajte:...
- Međunarodnom nivou

3. Godište grupa sa kojima ste koristili Priručnik:

- Ispod 15
- Između 15 i 18
- Između 20 i 25
- Između 25 i 30
- Preko 30
- Miješana grupa
- Većinom

5. Koje dijelove ili oblasti ste koristili?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. Koje dijelove ili oblasti smatrate najkorisnijim?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. Koje dijelove ili oblasti smatrate najmanje korisnim?

.....
.....
.....

8.Koje preporuke imate za unaprijeđivanje Obrazovnog priručnika? (slobodno dodajte stranice po potrebi)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

9. Dalji komentari i sugestije:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ime:

Email adresa

Organizacija:

Molimo Vas da pošaljete nazad formular na adresu:

*European Youth Centre Budapest,
Zivatar u. 1-3, H-1024 Budapest, Hungary
Fax: +361 2124076,
E-mail: eycb.secretariat@coe.int*

Agenti za prodaju publikacija Savjeta Evrope

AUSTRALIJA

Hunter Publications, 58A, Gipps Street
AUS-3066 COLLINGWOOD, Victoria
Tel.: (61) 3 9417 5361
Fax: (61) 3 9419 7154
E-mail: Sales@hunter-pubs.com.au
<http://www.hunter-pubs.com.au>

AUSTRIJA

Gerold und Co., Weihburggasse 26
A-1010 WIEN
Tel.: (43) 1 533 5014
Fax: (43) 1 533 5014 18
E-mail: buch@gerold.telecom.at
<http://www.gerold.at>

BELGIJA

La Librairie européenne SA
50, avenue A. Jonnart
B-1200 BRUXELLES 20
Tel.: (32) 2 734 0281
Fax: (32) 2 735 0860
E-mail: info@libeurop.be
<http://www.libeurop.be>

Jean de Lannoy
202, avenue du Roi
B-1190 BRUXELLES Tel.: (32) 2 538 4308
Fax: (32) 2 538 0841
E-mail: jean.de.lannoy@euronet.be
<http://www.jean-de-lannoy.be>

KANADA

Renouf Publishing Company Limited
5369 Chemin Canotek Road
CDN-OTTAWA, Ontario, K1J 9J3
Tel.: (1) 613 745 2665
Fax: (1) 613 745 7660
E-mail: order.dept@renoufbooks.com
<http://www.renoufbooks.com>

ČEŠKA REPUBLIKA

Suweco Cz Dovoz Tisku
Praha Ceskomoravska 21
CZ-18021 PRAHA 9
Tel : (420) 2 660 35 364
Fax : (420) 2 683 30 42
E-mail : import@suweco.cz

DANSKA

Swets Blackwell A/S Jagtvej 169 B, 2 Sal
DK-2100 KOBENHAVN O
Tel.: (45) 39 15 79 15
Fax: (45) 39 15 79 10
E-mail: info@dk.swetsblackwell.com

FINSKA

Akateeminen Kirjakauppa Keskuskatu 1,
PO Box 218
FIN-00381 HELSINKI
Tel.: (358) 9 121 41
Fax: (358) 9 121 4450
E-mail: akatilaus@stockmann.fi
<http://www.akatilaus.akateeminen.com>

FRANCUSKA

La Documentation française
(Diffusion/Vente France entière)
124 rue H. Barbusse
F-93308 Aubervilliers Cedex
Tel.: (33) 01 40 15 70 00
Fax: (33) 01 40 15 68 00
E-mail: commandes.vel@ladocfrancaise.
gouv.fr
<http://www.ladocfrancaise.gouv.fr>

Librairie Kléber (Vente Strasbourg)
Palais de l'Europe
F-67075 STRASBOURG Cedex
Fax: (33) 03 88 52 91 21
E-mail: librairie.kleber@coe.int

NJEMAČKA

UNO Verlag
Am Hofgarten 10
D-53113 BONN
Tel.: (49) 2 28 94 90 20
Fax: (49) 2 28 94 90 222
E-mail: bestellung@uno-verlag.de
<http://www.uno-verlag.de>

GRČKA

Librairie Kauffmann Mavrokordatou 9
GR-ATHINAI 106 78
Tel.: (30) 1 38 29 283
Fax: (30) 1 38 33 967
E-mail: ord@otenet.gr

MAĐARSKA

Euro Info Service
Hungexpo Europa Kozpont ter 1
H-1101 BUDAPEST
Tel.: (361) 264 8270
Fax: (361) 264 8271
E-mail: euroinfo@euroinfo.hu
<http://www.euroinfo.hu>

ITALIJA

Libreria Commissionaria Sansoni
Via Duca di Calabria 1/1, CP 552
I-50125 FIRENZE
Tel.: (39) 556 4831
Fax: (39) 556 41257
E-mail: licosa@licosa.com
<http://www.licosa.com>

HOLANDIJA

De Lindeboom Internationale Publikaties
PO Box 202, MA de Ruyterstraat 20 A
NL-7480 AE HAAKSBERGEN
Tel.: (31) 53 574 0004
Fax: (31) 53 572 9296
E-mail: lindeboo@worldonline.nl
<http://home-1-worldonline.nl/~lindeboo/>

NORVEŠKA

Akademika, A/S Universitetsbokhandel
PO Box 84, Blindern
N-0314 OSLO
Tel.: (47) 22 85 30 30
Fax: (47) 23 12 24 20

POLJSKA

Głowna Księgarnia Naukowa im. B. Prusa
Krakowskie Przedmiescie 7
PL-00-068 WARSZAWA
Tel.: (48) 29 22 66
Fax: (48) 22 26 64 49
E-mail: inter@internews.com.pl
<http://www.internews.com.pl>

PORTUGAL Livraria Portugal Rua do Carmo, 70
P-1200 LISBOA
Tel.: (351) 13 47 49 82
Fax: (351) 13 47 02 64
E-mail: liv.portugal@mail.telepac.pt

ŠPANIJA

Mundi-Prensa Libros SA Castelló 37
E-28001 MADRID
Tel.: (34) 914 36 37 00
Fax: (34) 915 75 39 98
E-mail: libreria@mundiprensa.es
<http://www.mundiprensa.com>

ŠVAJCARSKA

Bersy
Route de Monteiller CH-1965 SAVIESE
Tel.: (41) 27 395 53 33
Fax: (41) 27 395 53 34
E-mail: jprausis@netplus.ch

Adeco – Van Diermen

Chemin du Lacuez 41
CH-1807 BLONAY
Tel.: (41) 21 943 26 73
Fax: (41) 21 943 36 06
E-mail: mvandier@worldcom.ch

UJEDINJENO KRALJEVSTVO

TSO (formerly HMSO)
51 Nine Elms Lane
GB-LONDON SW8 5DR
Tel.: (44) 207 873 8372
Fax: (44) 207 873 8200
E-mail: customer.services@theso.co.uk
<http://www.the-stationery-office.co.uk>
<http://www.itsofficial.net>

SJEDINJENE DRŽAVE I KANADA

Manhattan Publishing Company
468 Albany Post Road, PO Box 850
CROTON-ON-HUDSON, NY 10520, USA
Tel.: (1) 914 271 5194
Fax: (1) 914 271 5856
E-mail: Info@manhattanpublishing.com
<http://www.manhattanpublishing.com>

Council of Europe Publishing/Editions du Conseil de l'Europe

F-67075 Strasbourg Cedex

Tel.: (33) 03 88 41 25 81 – Fax: (33) 03 88 41 39 10
E-mail: publishing@coe.int – Website: <http://book.coe.int>

Lako je reći »Ja nemam predrasude« ili »Ja nijesam rasista, pa se to mene ne tiče«, ili »Ja nijesam pozvao/la ove izbjeglice«. Teško je reći »Možda nijesam kriv/za ono što se desilo u prošlosti, ali želim da preuzmem odgovornost za to da osiguram da se tako nešto ne dogodi u budućnosti.«

Obrazovni priručnik „svi različiti – svi isti“ je prvo bitno napravljen 1995. godine kao nastavno sredstvo za Evropsku kampanju za mlade protiv rasizma, antisemitizma, ksenofobije i netolerancije. Od ove publikacije, postao je referenca za one koji se bave interkulturnim obrazovanjem i obukom mladih u Evropi i šire. Prevedena na mnoge jezike, ona danas ostaje jedna od najuspješnijih i najviše korišćenih publikacija Savjeta Evrope.

Raznovrsnost i kreativnost metoda koje se savjetuju čine ovaj priručnik korisnim. Deset godina nakon kampanje, igre uloga, vježbe simulacija, studije slučaja i grupni rad koji se preporučuju ostaju izvor inspiracije za mnoge koji rade za mladima, trenere, nastavnike i druge ljudе koji aktivno učestvuju u interkulturnom obrazovanju. Iako je kampanja zvanično zavšena 1996. godine, evropska društva i dalje pate od porasta rasističke netrpeljivosti i netolerancije u odnosu na manjine. Potreba nastavka interkulturnog rada ne jenjava, i ovaj priručnik ne gubu ništa od svoje primjerenosti.

Malo stvari se promijenilo u ovom drugom izdanju priručnika, osim referenci koje su ažurirane. Najviše izmjena je vidljivo i može se koristiti samo u elektronskoj verziji priručnika. U ovoj verziji, bilo je moguće napraviti određene veze sa drugim izvorima obrazovanja za ljudska prava koji doprinose promociji filozofije kampanje: jednakost, dostojanstvo, ljudska prava, poštovanje i cijenjenje različitosti. Posjetite Internet adresu na kojoj se nalazi elektronska verzija priručnika [www.coe.int/compass!](http://www.coe.int/compass)

Savjet Evrope je međunarodna međuvladina organizacija koja okuplja 46 država članica, pokrivajući gotov čitav kontinent Evrope. Teži da razvije zajedničke demokratske i pravne principe zasnovane na Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima i slobodama i drugim referentnim dokumentima o zaštiti pojedinaca. Od kad je osnovan 1949. godine, u posljedicama drugog svjetskog rata, Savjet Evrope simbolizira pomirenje.

<http://www.coe.int/compass>